สวว/๒๕๕๑ ส.ค.๕๑

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
เลขรับ ๒๐๐๕
วันที่ 14 ก.ค. 2551
เวลา ๐๙ ๐๐ น.

ที่ ศร ๐๐๐๔.๐/๒๔๕

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
ถนนจักรเพชร กทม. ๑๐๒๐๐

๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๑

กลุ่มงานบริหารทั่วไป
รับที่ ๑๑๔ / ๕๑
วันที่ 14 ก.ค. 2551
เวลา ๐๙ ๑๙ น.
สำนักกำกับและตรวจสอบ

เรื่อง เอกสาร "รายงานประจำปี ๒๕๕๐ ศาลรัฐธรรมนูญ"

เรียน เลขาธิการวุฒิสภา

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เอกสาร "รายงานประจำปี ๒๕๕๐ ศาลรัฐธรรมนูญ" จำนวน ๕๐๐ เล่ม
๒. ซี.ดี. รวมคำวินิจฉัยกลางศาลรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๔๑ – ๒๕๕๐ และรายงานการศึกษาวิจัยของศาลรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๔๒ – ๒๕๕๐ จำนวน ๕๐๐ แผ่น

ตามที่พระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๙ บัญญัติว่า "เมื่อสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินได้ทำการตรวจสอบรับรองบัญชีและการเงินทุกประเภทของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญแล้วให้เสนอผลการสอบบัญชีต่อสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และคณะรัฐมนตรีโดยไม่ชักช้า" สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการตามบทมาตราดังกล่าวโดยนำเสนอพร้อมกับรายงานประจำปีมาโดยตลอด นั้น

บัดนี้ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้ดำเนินการจัดทำเอกสารรายงานประจำปี ๒๕๕๐ ศาลรัฐธรรมนูญ เสร็จเรียบร้อยแล้ว พร้อมจัดทำ ซี.ดี. รวมคำวินิจฉัยกลางศาลรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๔๑ – ๒๕๕๐ และรายงานการศึกษาวิจัยของศาลรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๔๒ – ๒๕๕๐ ตามที่แนบมาพร้อมเอกสารนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และเพื่อโปรดนำเรียนสมาชิกวุฒิสภาต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์)
เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

กลุ่มงานติดตามผลการดำเนินงาน
รับที่ 14/51
วันที่ 14 ก.ค. 51
เวลา 09:20
สำนักกำกับและตรวจสอบ

ศูนย์เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศ
ส่วนนโยบายและแผน
โทร. ๐ ๒๖๒๓ ๙๖๐๐ ต่อ ๓๑๑๘
โทรสาร ๐ ๒๖๒๓ ๙๖๔๔

ส1/2551 ส.นิติ

ศาลรัฐธรรมนูญ

รายงานประจำปี ๒๕๕๐

Digital Object
National Assembly Library

จาก...
บ้านเจ้าพระยารัตนาธิเบศร์

กว่า ๑๐ ปี ที่ศาลรัฐธรรมนูญใช้อาคารบ้านเจ้าพระยารัตนาธิเบศร์ ซึ่งเป็นอาคารอนุรักษ์อายุกว่า ๑๐๐ ปี อันเต็มไปด้วยความเข้มขลัง มั่นคงและน่าเกรงขามเป็นสถานที่ทำการ แม้เป็นช่วงเวลาไม่นานนัก แต่เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมาล้วนถูกบันทึกอยู่ในหน้าประวัติศาสตร์การเมืองไทยตราบนานเท่านาน

บ้านเจ้าพระยารัตนาธิเบศร์ (พุ่ม ศรีไชยันต์) แห่งนี้ เป็นบ้านเรือนที่นำแบบอย่างสถาปัตยกรรมแบบเรอเนซองส์ของอิตาลี โดยใช้สถาปนิกต่างชาติมาทำการออกแบบและควบคุมการก่อสร้าง เป็นการประยุกต์การสร้างบ้านเรือนขุนนางในสมัยรัชการที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ที่นิยมเป็นอันมากในสมัยนั้น สถาปนิกวางตำแหน่งด้านหน้าของบ้านให้หันไปทางคลองโอ่งอ่าง ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมในยุคนั้น

แรกสร้างนั้นเป็นบ้านของเจ้าพระยารัตนาธิเบศร์ (พุ่ม ศรีไชยันต์) ต่อมามีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงต่อเติมจากบ้านพักอาศัย มาเป็นที่ทำการของส่วนราชการต่าง ๆ เช่น เป็นบ้านพักรับรองของกระทรวงมหาดไทย

สู่....
ศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

เป็นที่ทำการของกระทรวงธรรมการ ซึ่งต่อมาก็คือกระทรวงศึกษาธิการ ในปัจจุบัน เป็นที่ทำการกรมเกษตรและการประมง ซึ่งปัจจุบันคือ กรมวิชาการเกษตรและกรมประมง ต่อมากลายเป็นสำนักงานเกษตร กรุงเทพมหานคร กรมส่งเสริมเสริมการเกษตร ตามลำดับ สุดท้ายจึงได้บูรณะเป็นที่ทำการของศาลรัฐธรรมนูญ ในการปรับปรุงอาคารแต่ละครั้ง ได้สะท้อนให้เห็นถึงวิวัฒนาการของรูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์พื้นที่แตกต่างกันออกไป

อาคารอนุรักษ์แห่งนี้ ได้รับการบูรณะจากช่างผู้เชี่ยวชาญ และต่อเติมเพิ่มพื้นที่ใช้สอยโดยยังคงยึดแนวทางการออกแบบและโครงสร้างเดิม เพื่อให้อาคารอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างสมบูรณ์แบบเฉกเช่นในอดีต แม้ว่าจะผ่านการใช้งานเป็นที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญมากว่า ๑๐ ปีแล้วก็ตาม

บ้านเจ้าพระยารัตนาธิเบศร์ จึงนับเป็นมรดกทางสถาปัตยกรรมแห่งยุคสมัยที่สมควรอนุรักษ์เพื่อลูกหลานไทยสืบไป

Digital Object
National Assembly Library

หน้า ๗
เล่ม ๑๒๓ ตอนที่ ๑๑๓ ก ราชกิจจานุเบกษา ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๙

ประกาศ

เรื่อง รายชื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
ตามบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙

โดยที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า บรรดาการใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ หรือเมื่อมีปัญหาว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ซึ่งประกอบด้วยประธานศาลฎีกาเป็นประธาน ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นรองประธาน ผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา โดยวิธีลงคะแนนลับจำนวนห้าคน เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ และตุลาการในศาลปกครองสูงสุดซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุด โดยวิธีลงคะแนนลับจำนวนสองคน เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ

บัดนี้ ที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาและที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดได้ประชุมใหญ่เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เมื่อวันศุกร์ที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๔๙ โดยได้ดำเนินการเลือกตุลาการรัฐธรรมนูญครบถ้วนเรียบร้อยแล้ว ซึ่งคณะตุลาการรัฐธรรมนูญชุดนี้ประกอบด้วย

๑. นายปัญญา ถนอมรอด ประธานศาลฎีกา	เป็นประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
๒. นายอักขราทร จุฬารัตน ประธานศาลปกครองสูงสุด	เป็นรองประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
๓. หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์ ผู้พิพากษาในศาลฎีกา	เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
๔. นายสมชาย พงษธา ผู้พิพากษาในศาลฎีกา	เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
๕. นายกิติศักดิ์ กิติคุณไพโรจน์ ผู้พิพากษาในศาลฎีกา	เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
๖. นายธานิศ เกศวพิทักษ์ ผู้พิพากษาในศาลฎีกา	เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

๗. นายนุรักษ์ มาประณีต เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
ผู้พิพากษาในศาลฎีกา
๘. นายจรัญ หัตถกรรม เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
ผู้พิพากษาในศาลปกครองสูงสุด
๙. นายวิชัย ชื่นชมพูนุท เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
ผู้พิพากษาในศาลปกครองสูงสุด
จึงประกาศให้ทราบทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๙
ปัญญา ถนอมรอด
ประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

คำนำ

Digital Object
National Assembly Library

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ กำหนดให้มีศาลรัฐธรรมนูญขึ้นเป็นครั้งแรก และได้สิ้นสุดลงเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ กำหนดให้มีคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เพื่อทำหน้าที่ในการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายโดยเฉพาะ และได้สิ้นสุดลงเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดให้มีศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่เป็นองค์กรวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

การปฏิบัติงานของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในรอบปี ๒๕๕๐ ได้ดำเนินการเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทั้งฉบับชั่วคราว พุทธศักราช ๒๕๔๙ และพุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยวินิจฉัยคดีด้วยความยุติธรรมและรวดเร็ว พร้อมทั้งมอบหมายให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญสนับสนุนกระบวนการพิจารณาวินิจฉัยคดี พัฒนาองค์ความรู้ในภารกิจของศาลรัฐธรรมนูญในการศึกษาวิจัยวิชาการทางกฎหมายรัฐธรรมนูญ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ การเผยแพร่คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงการพัฒนาความร่วมมือทางวิชาการกับศาลรัฐธรรมนูญต่างประเทศและองค์กรยุติธรรมระหว่างประเทศตลอดจนการเสริมสร้างขีดสมรรถนะทางการบริหารจัดการ ทางด้านกฎหมาย และวิชาการ

รายงานประจำปี ๒๕๕๐ ศาลรัฐธรรมนูญนี้ได้รวบรวมและประมวลผลการดำเนินงานของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อรายงานต่อสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา คณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานทางด้านวิชาการและด้านอื่นๆ ให้ประชาชนได้รับทราบ และนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญ

สารบัญ

Digital Object
National Assembly Library

จาก...บ้านเจ้าพระยารัตนาธิเบศร์
สู่...ศาลรัฐธรรมนูญ ๑

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ / คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ๑๐ - ๑๕

คณะผู้บริหาร ๑๖ - ๓๑

คณะข้าราชการ
คณะผู้ปฏิบัติงาน
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ๓๒ - ๕๓

ส่วนที่ ๑
โครงสร้าง
และอำนาจหน้าที่ ๕๖ - ๘๗

Digital Object
National Assembly Library

๙๐ - ๑๒๙

ส่วนที่ ๒
สรุปผลการปฏิบัติราชการ
ปีงบประมาณประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๐

๑๓๒ - ๑๕๕

ส่วนที่ ๓
รายงานของผู้สอบบัญชี
และงบการเงิน

๑๕๘ - ๒๑๑

ส่วนที่ ๔
คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ /
คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๕๐

๒๑๔ - ๓๒๐

ส่วนที่ ๕
สรุปย่อรายงานผลการวิจัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ
ตั้งแต่ปี ๒๕๔๓-๒๕๕๐

๓๒๑ - ๓๒๔

ทำเนียบผู้บริหาร

Digital Object
National Assembly Library

Digital Object
National Assembly Library

คณะตุลาการ
คณะพิบริหาร
คณะข้าราชการและผู้ปฏิบัติงาน
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

นายปัญญา ถนอมรอด อดีตประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
และอดีตประธานศาลรัฐธรรมนูญ
ประธานศาลฎีกา

Digital Object
National Assembly Library

นายวิรัช ลิ้มวิชัย เป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญ
ประธานศาลฎีกา

คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

นายอักขราทร จุฬารัตน
ประธานศาลปกครองสูงสุด

หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์
ผู้พิพากษาศาลฎีกา

เป็นรองประธานศาลรัฐธรรมนูญ

เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

นายสมชาย พงษธา
ผู้พิพากษาศาลฎีกา
เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายกิตติศักดิ์ กิตติคุณไพโรจน์
ผู้พิพากษาศาลฎีกา
เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

นายธานิศ เกศวพิทักษ์

ผู้พิพากษาศาลฎีกา

เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายนุรักษ์ มาประณีต

ผู้พิพากษาศาลฎีกา

เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

นายจรัญ หัตถกรรม
ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด
เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายวิชัย ชื่นชมพูนุท
ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด
เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

รายชื่อข้าราชการระดับผู้บริหาร

Digital Object
National Assembly Library

นายไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์
เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

นายสนิท จรอนันต์
รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

นายนกดล ช.สรพงษ์
รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

รายชื่อข้าราชการระดับผู้บริหาร

Digital Object
National Assembly Library

นายเชาวนะ ไตรมาศ
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ

นายพิมล ธรรมพิทักษ์พงษ์
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ

Digital Object
National Assembly Library

นางขนิษฐา โตโพธิ์ไทย
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ

นายสาโรช โชติพันธ์
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ

รายชื่อข้าราชการระดับผู้บริหาร

Digital Object
National Assembly Library

นายปัญญา อุดชาชน
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ

นางพรทิภา ไสวสุวรรณวงศ์
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ

Digital Object
National Assembly Library

นางวิภาวรรณ หะวานนท์
ผู้อำนวยการสำนักประธานศาลรัฐธรรมนูญ

นางสาววราภรณ์ อมราพิทักษ์
ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายและกฎหมาย

รายชื่อข้าราชการระดับผู้บริหาร

Digital Object
National Assembly Library

นายสุทธิรักษ์ ทรงศิวิไล
ผู้อำนวยการสำนักอำนวยกิจการศาลรัฐธรรมนูญ

นายธีรพงษ์ ธิติธางกูร
ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาบุคลากรและระเบียบ

Digital Object
National Assembly Library

นางจริยา อัศวรักษ์
ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศ

นายเตชภัทร โพธิ์เดช
ผู้อำนวยการส่วนบริหารและพัฒนาบุคคล

รายชื่อข้าราชการระดับผู้บริหาร

Digital Object
National Assembly Library

นางอัจฉริยา อนันตพงศ์
ผู้อำนวยการส่วนการคลังและพัสดุ

นายชวลิต ศรีโฉมงาม
ผู้อำนวยการส่วนประชาสัมพันธ์

Digital Object
National Assembly Library

นายชาญฉกรรจ์ วีระชจร
ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาระบบและข้อมูลสารสนเทศ

นายชัยวิทย์ เดชมโนไพบูลย์
ผู้อำนวยการส่วนนโยบายและแผน

รายชื่อข้าราชการระดับผู้บริหาร

Digital Object
National Assembly Library

นางนันท์นภัส ปัญญวานันท์
ผู้อำนวยการส่วนสารนิเทศ

นายสมฤทธิ์ ไชยวงศ์
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี 1

Digital Object
National Assembly Library

นางฉัตรแก้ว เลิศไพฑูรย์
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี 2

พันโท ภาคภูมิ ศิลารัตน์
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี 3

รายชื่อข้าราชการระดับผู้บริหาร

Digital Object
National Assembly Library

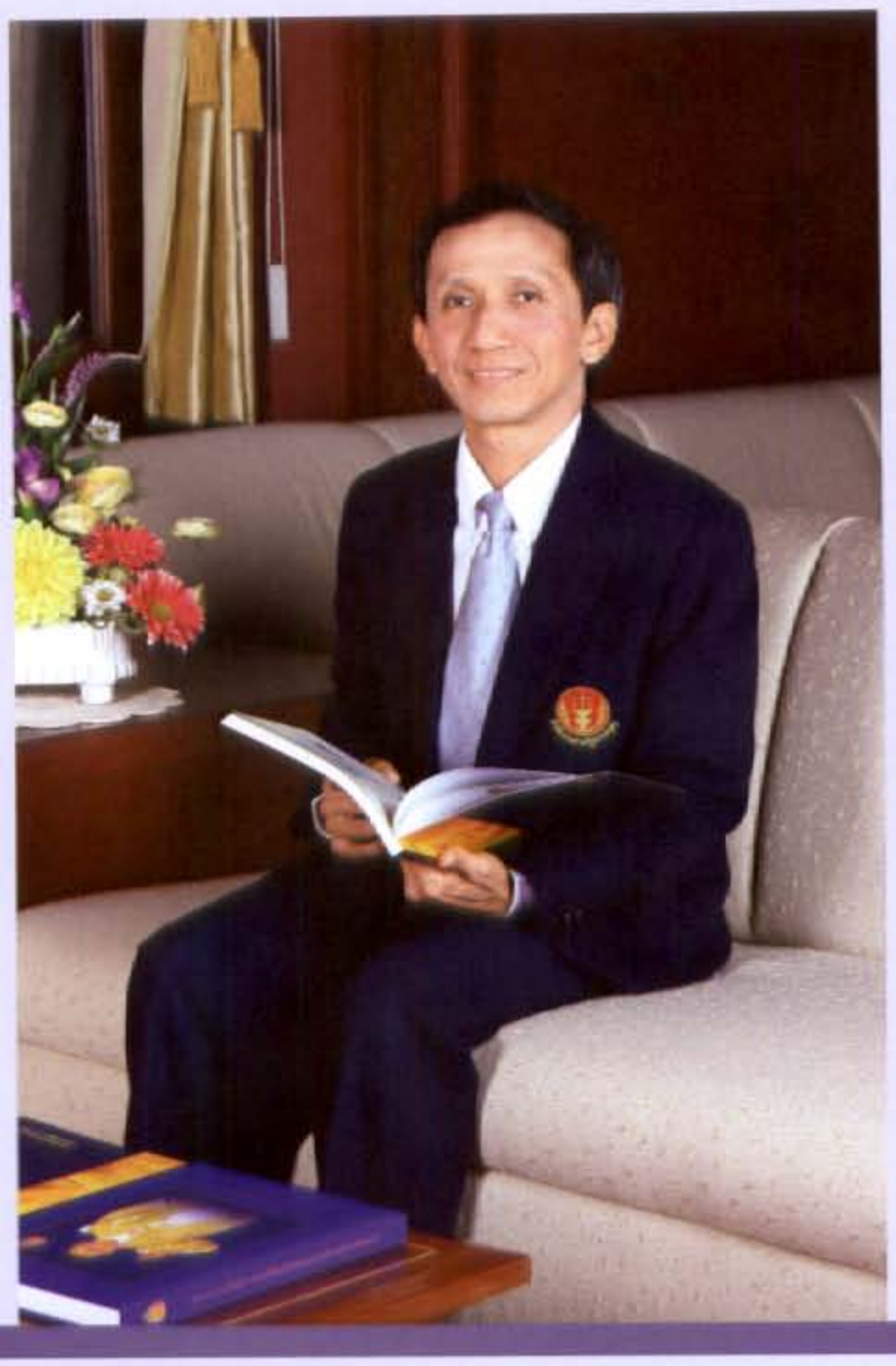

นายกมล โสตถิโภคา
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี 4

นายสิทธิพร เศาภายน
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี 6

Digital Object
National Assembly Library

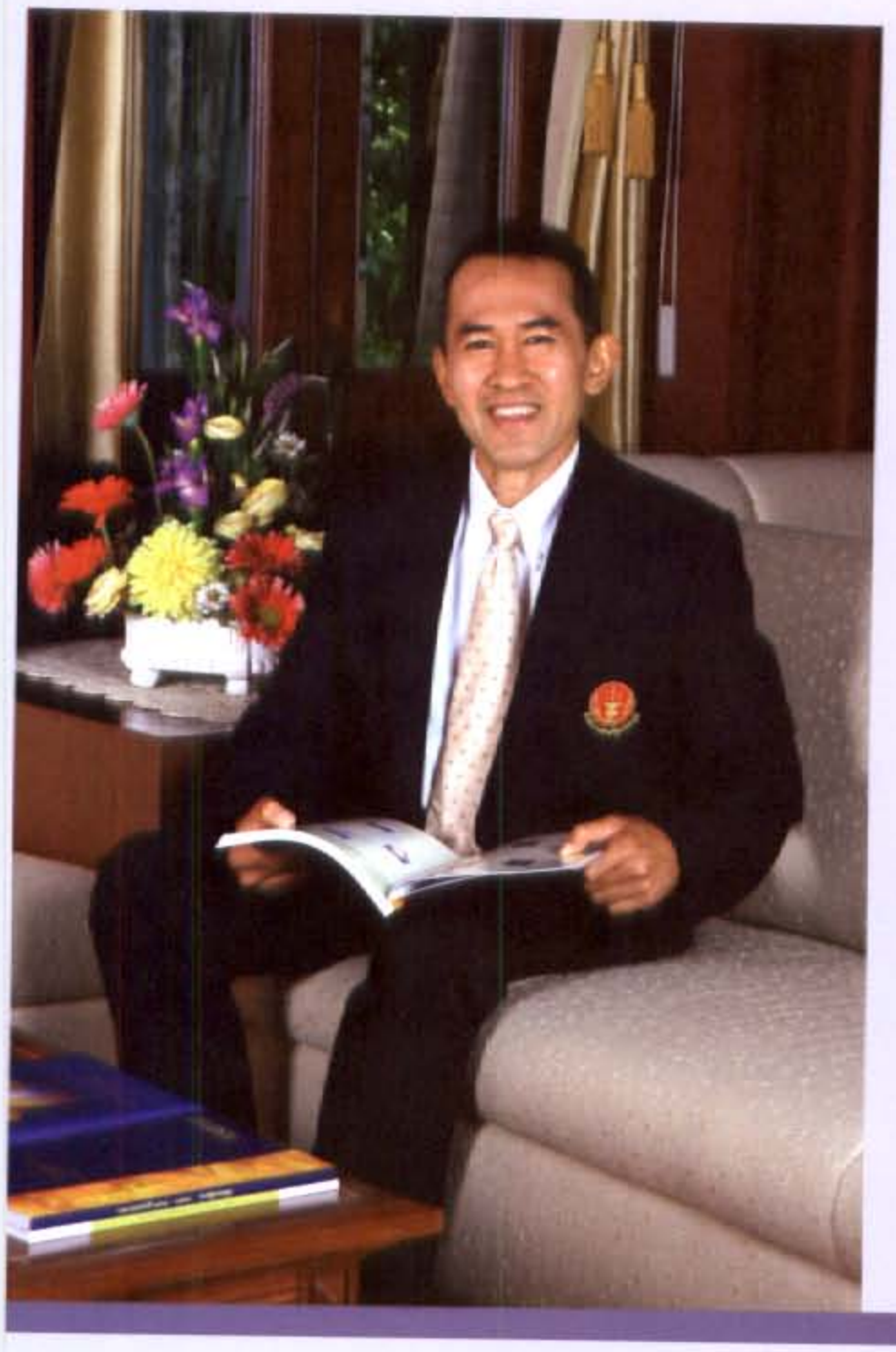

พันโท ณัติพนธ์ สุขยิ่ง
รกน. ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี 7

นายกาญจน์ วรกุล
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี 8

รายชื่อข้าราชการระดับผู้บริหาร

Digital Object
National Assembly Library

นายบุญเสริม นาคสาร
รกน. ผู้อำนวยการกลุ่มงานวิจัยและพัฒนารัฐธรรมนูญ

นายมนตรี กนกวารี
ผู้อำนวยการกลุ่มงานประสานงานศาลรัฐธรรมนูญระหว่างประเทศและวิเทศสัมพันธ์

Digital Object
National Assembly Library

นางจินตนาพร คงเธศ
เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน

นายสำราญ นาบุตร
เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ 8ว

คณะข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

๒๖ ๖ ๕ ๓ ๔

กลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ

๑. นายเชาวน: ไตรมาศ	ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ (ไม่ปรากฏในภาพ)
๒. นายพิมล ธรรมพิทักษ์พงษ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ
๓. นางขนิษฐา โตโพธิไทย	ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ
๔. นายสาโรช โชติพินธ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ
๕. นายปัญญา อุดชาชน	ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ
๖. นางพรทิพา ไสวสุวรรณวงศ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ

Digital Object
National Assembly Library

สำนักประธานศาลรัฐธรรมนูญ

นางวิภาวรรณ หะวานนท์

ผู้อำนวยการสำนักประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ส่วนงานตุลาการและพิธีการ

๑. นายศันธนิตย์ กาญจนารักษ์
เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

๒. นายสมพงษ์ กลีบสวัสดี
เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

คณะข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

นางสาววราภรณ์ อมราพิทักษ์
ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายและกฎหมาย

ส่วนงาน โยบายและกฎหมาย

๑. นางสาวสาวิตรี อมรตานนท์
เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

๒. นางสาวปิยดา บุญเรืองขาว
เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

Digital Object
National Assembly Library

สถาบัน รัฐธรรมนูญศึกษา

นายเชาวนะ ไตรมาศ

ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ

รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา

กลุ่มงาน สัมมนาและเผยแพร่กฎหมายรัฐธรรมนูญ

๑. นายสำราญ นาบุตร

เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ

๒. นางสาววัลภา ทิพพะพาทย์

เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ

๓. นายภาณุมาศ พฤกษ์อุดม

เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ

คณะข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

๑ ๕ ๔ ๓ ๒

กลุ่มงาน วิจัยและพัฒนารัฐธรรมนูญ

๑. นายบุญเสริม นาคสาร	รกน. ผู้อำนวยการกลุ่มงานวิจัยและพัฒนารัฐธรรมนูญ
๒.นายวรศักดิ์ สุหิรัญญวานิช	เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ
๓. นายเวคิน รัตนาพันธุ์	เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ
๔.นางสาวสุมาภรณ์ ศรีม่วง	เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ
๕. นายอรรถวุฒิ รัตนสุภา	เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

๑๘๒๕

กลุ่มงาน ประสานงานศาลรัฐธรรมนูญระหว่างประเทศและวิเทศสัมพันธ์

๑. นายมนตรี กนกวารี	ผู้อำนวยการกลุ่มงานประสานศาลรัฐธรรมนูญระหว่างประเทศและวิเทศสัมพันธ์
๒.นางสาวศิวาภรณ์ เฉลิมวงศ์	เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ
๓. นายจักรกฤษณ์ ศรีชัยภูมิ	เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ (ลาศึกษาต่อต่างประเทศ) (ไม่ปรากฏในภาพ)
๔.นางสาวไปรยา ทัศนสกุล	เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ
๕. นายชลภูมิ เย็นกรวง	เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ

คณะข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

สำนัก อำนวยการศาลรัฐธรรมนูญ

นายสุทธิรักษ์ ทรงศิวิไล

ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการศาลรัฐธรรมนูญ

นายธีรพงษ์ ธิติธางกูร

ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาบุคลากรและระเบียบ

ส่วน ประชาสัมพันธ์

๑. นายชวลิต ศรีโฉมงาม
ผู้อำนวยการส่วนประชาสัมพันธ์

๒. นายพาณินทร์ วัชรากัย
เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

๓. นางสาวนฤมล รัตนทากูล
เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

๔. นางสาวกนกวรรณ ชมะโชติ
เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

Digital Object
National Assembly Library

๗ ๔ ๕ ๑ ๘ ๓ ๒ ๖

ส่วน บริหารและพัฒนาบุคคล

๑. นายเตชภัทร โพธิ์เดช	ผู้อำนวยการส่วนบริหารและพัฒนาบุคคล
๒.นายธนวินท์ ณ เชียงใหม่	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๓. นางอรรถพร เลาหสุรโยธิน	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๔. นางสาววรรัตน์ ศรีสิยวรรณ	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๕. นางวรรณา แก้วปิ่นทอง	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๖. นายวัชรพงษ์ ใจสุทธิ์	เจ้าหน้าที่บริหางานทั่วไป
๗.นายมงคล ตันนิติ	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๘. นางสาวลานิตา มันทรานนท์	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

คณะข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

๗ ๖ ๔ ๑ ๓

ส่วน การคลังและพัสดุ

๑. นางอัจฉรียา อนันตพงศ์ ผู้อำนวยการส่วนการคลังและพัสดุ
๒.นางสาวสิริยา หอมสุวรรณ เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป (ไม่ปรากฏในภาพ)
๓. นางสาวพจนพร ทวนทอง เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๔. นายอาทินนท์ สมัครการ เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๕. นางกิ่งกาญจน์ เข่งวา เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป (ไม่ปรากฏในภาพ)
๖. นางสาวสุพิชฌาย์ เรืองแจ้ง เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๗.นางสาวบุศรา เทียนดี เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

Digital Object
National Assembly Library

ศูนย์ เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศ

นางจริยา อัควรักษ์

ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศ

นางสาวกฤติยา อัตถากร

รกน. ผู้เชี่ยวชาญด้านสารสนเทศและข้อมูลสารสนเทศ (ไม่ปรากฏในภาพ)

ส่วน พัฒนาระบบและข้อมูลสารสนเทศ

๑. นายชาญฉกรรจ์ วีระชจร

ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาระบบและข้อมูลสารสนเทศ

๒. นายอดิศักดิ์ ธรรมการุณย์

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

๓. นางพจีกานต์ สวัตติวงศ์

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

คณะข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

๔๒๓

ส่วน นโยบายและแผน

๑. นายชัยวิทย์ เดชมโนไพบูลย์ ผู้อำนวยการส่วนนโยบายและแผน (ไม่ปรากฏในภาพ)
๒.นายเฉลิมวุฒิ รัตนารังสรรค์ เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๓. นางสาวณัฐชนก ลิกขะไชย เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๔. นางสาวขมาภรณ์ บัวเงิน เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

Digital Object
National Assembly Library

๒ ๑

ส่วน สารนิเทศ

๑. นางนันท์นภัส ปัญญวานันท์ ผู้อำนวยการส่วนสารนิเทศ
๒.นางสาวดวงชีวัน ตันตระกูล เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

คณะข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

๓ ๑ ๒

กลุ่ม งานคดี ๑

๑. นายสมฤทธิ์	ไชยวงศ์	ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๑
๒. นางสาววรรณา	สุพรรณธะริดา	เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ
๓. นายกาสพงษ์	เรณุมาศ	เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

๒๑ ๑

กลุ่มงานคดี ๒

๑. นางฉัตรแก้ว เลิศไพฑูรย์ ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๒
๒.นายธรรมรงค์ จันทร์ดำ เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ

คณะข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

กลุ่ม งานคดี ๓

๑. พันโท ภาคภูมิ ศิลารัตน์ ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๓
๒.นางสาวร่มปรางค์ สวมประคำ เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ
๓. นางสาวธาริณี มณีรอด เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ

กลุ่ม งานคดี ๔

๑. นายกมล โสตถิโภคา
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๔

๒.นายเกรียงศักดิ์ แจ้งสว่าง
เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ

๓. นางสุวัชรี กรรเจียกพงษ์
เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

กลุ่ม งานคดี ๕

๑. นายดิเรก สุขสว่าง
เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ

๒.นายกล้า สมุทวณิช
เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ (ลาศึกษาต่อต่างประเทศ) (ไม่ปรากฏในภาพ)

คณะข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

๓๑๒

กลุ่ม งานคดี ๖

๑. นายสิทธิพร เศาภายน ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๖
๒.นายภาณุมาศ ชัดประเสริฐ เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ
๓. นางนิชาภา ภูมินายก เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

๓๑๒

กลุ่ม งานคดี ๗

๑. พันโท ณัติพนธ์ สุขยิ่ง	รกน. ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๗
๒.นายอดิเทพ อุยยะพัฒน์	เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ
๓. นายบท นามบุตร	เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ

คณะข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

๒๓ ฉา

กลุ่ม งานคดี ๘

๑. นายกาญจน์ วรกุล ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๘ (ไม่ปรากฏในภาพ)
๒. นางสาววนิดา ไชยชเนตรตี เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ
๓. นางสาวพรพินี ปลูกเจริญ เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

๑ ๘ ๒ ๕ ๙ ๖ ๑๑ ๔ ๓ ๑๐

งาน ช่วยอำนวยการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๑.	นายถวัลย์ โพธิ์คัง	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๒.	นางสาวปทิตตา กลิ่นแก้ว	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๓.	นางสาววลัยพร สุขศรี	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๔.	นางสาวอังคณา ศิลปชัย	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๕.	นางสาวจินตนา สิมมาลา	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๖.	นางสาวนงนภัส หงส์ร่อน	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๗.	นายธงไชย คงมงคล	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป (ไม่ปรากฏในภาพ)
๘.	นางสาวสิรินดา บุญหล้า	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๙.	นายวีรพงษ์ พิทักษ์พ่อง	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๑๐.	นายจตุพร ปราดเปรื่องเวทย์	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๑๑.	นางสาวพุลดี มณีรอด	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

คณะข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

๑ ๔ ๑๐
๙ ๓ ๗
๒ ๕ ๘
๑๑ ๖ ๑๒

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

กลุ่ม ๑

๑. นายจุณเกียรติ แสงประทุม
๒. นายไพรัช รอดนิยม
๓. นายสุรชาติ ภูเดชศิริ
๔. นายสาลิกา เข็มทอง
๕. นายวิเชียร ภาโนมัย
๖. นางสาวศุภรา บุรุษชาติ
๗. นายอลงกต แพรัตน์
๘. นายมนู แสงสว่าง
๙. นายชูศักดิ์ โพธิ์คัง
๑๐. นายสมพร ทองปานดี
๑๑. นางสาวชุติมา คนขยัน
๑๒. นางน้อมชนก ดาแก้ว

Digital Object
National Assembly Library

๑ ๙ ๔ ๑๐ ๓ ๕ ๑๑ ๗ ๒ ๖ ๘

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

กลุ่ม ๒

๑. นางสาวศิระประภาพร บุญเพ็ญ
๒. นางสาวรุจิรา เหล่าเลิศฤทธิ์
๓. นางสาวพัชรินทร์ กาญจนชิม
๔. นางสาวณัฐพร เอี่ยมสะอาด
๕. นางสาวรุ่งอรุณ กับกิมหิน
๖. นางสาวชุติมา แสนสินรังสี
๗. นางสาวพาติรัตน์ คงธเนศ
๘. นางสาวสายรุ้ง กันทวี
๙. นางสาวนิตยา เลอวงศ์รัตน์
๑๐. นายกนก โสวจันทร์
๑๑. นางสาวกัญติมา พุฒดำ

Digital Object
National Assembly Library

Digital Object
National Assembly Library

ส่วนที่ ๑
โครงสร้าง
และอำนาจหน้าที่

โครงสร้างและอำนาจหน้าที่

Digital Object
National Assembly Library

ศาล รัฐธรรมนูญ

๑. ความเป็นมา

การปกครองระบอบประชาธิปไตย ภายใต้สภาพบ้านเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองการปกครองอันเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทยได้นำมาซึ่งเหตุการณ์อันเป็นที่มาของ "รัฐธรรมนูญ" ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทสูงสุดในการปกครองประเทศหลายฉบับในโอกาสต่าง ๆ กัน แม้กระนั้นรัฐธรรมนูญทุกฉบับก็ยังคงมีหลักการที่ต้องตรงกันอยู่ คือความยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและทรงใช้อำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นของปวงชนชาวไทยผ่านทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาลตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

การบังคับใช้รัฐธรรมนูญย่อมจะต้องมีปัญหาอยู่บ้างเพื่อป้องกันมิให้องค์กรใดหรือบุคคลใดกระทำการอันเป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุด รัฐธรรมนูญเกือบทุกฉบับจึงได้บัญญัติให้มีองค์กรวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย หรือองค์กรวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญ โดยเริ่มต้นจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ ได้บัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรทำหน้าที่ตีความรัฐธรรมนูญ แต่ต่อมาได้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างศาลฎีกาและสภาผู้แทนราษฎรขึ้น สืบเนื่องจากในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา เมื่อสงครามโลกสิ้นสุดลงรัฐสภาได้เสนอให้สภาผู้แทนราษฎรตราพระราชบัญญัติอาชญากรสงคราม พ.ศ. ๒๔๘๘ เพื่อลงโทษแก่บุคคลผู้กระทำการตามที่กฎหมายฉบับนี้ถือว่าเป็นอาชญากรสงครามไม่ว่าจะกระทำก่อนหรือหลังกฎหมายใช้บังคับก็ตาม แต่ในขั้นการบังคับใช้กฎหมายเมื่อมีการจับกุมบุคคลมาดำเนินคดี ศาลฎีกาได้ตัดสินว่า บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติอาชญากรสงคราม เฉพาะส่วนที่ได้ลงโทษกระทำการก่อนวันใช้บังคับกฎหมายเป็นการใช้กฎหมายย้อนหลังจึงขัดกับรัฐธรรมนูญและเป็นโมฆะ ผลคำพิพากษาของศาลฎีกาดังกล่าวทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างสภาผู้แทนราษฎรกับศาลฎีกาที่ล่วงล้ำหน้าที่ในการตีความรัฐธรรมนูญ เมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๔๘๙ แม้จะยังคงให้รัฐสภาทรงไว้ซึ่งสิทธิในการตีความรัฐธรรมนูญ แต่ก็ได้บัญญัติให้มีองค์กรขึ้นทำหน้าที่วินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ องค์กรดังกล่าวได้แก่ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มาก็ยังคงให้มีคณะตุลาการรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ในการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย โดยมีอำนาจหน้าที่บางประการ

Digital Object
National Assembly Library

เพิ่มขึ้น จนกระทั่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้จัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการขึ้นทำหน้าที่เป็นองค์กรวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญเป็นครั้งแรก และได้สิ้นสุดลงตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙

๒. คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๙ (ฉบับชั่วคราว)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ได้บัญญัติให้มีคณะตุลาการรัฐธรรมนูญทำหน้าที่เป็นองค์กรวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญแทนศาลรัฐธรรมนูญ และมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

๒.๑ องค์ประกอบ

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ประกอบด้วย ตุลาการรัฐธรรมนูญ จำนวน ๙ คน ได้แก่

(๑) ประธานศาลฎีกาเป็นประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

(๒) ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นรองประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

(๓) ผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับจำนวน ๕ คน เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ

(๔) ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดโดยวิธีลงคะแนนลับจำนวน ๒ คน เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ

ซึ่งที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาและที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดได้ประชุมใหญ่เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เมื่อวันศุกร์ที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๔๙ โดยได้ดำเนินการเลือกตุลาการรัฐธรรมนูญครบถ้วนเรียบร้อยแล้ว ซึ่งคณะตุลาการรัฐธรรมนูญชุดนี้ประกอบด้วย

(๑) นายปัญญา ถนอมรอด — เป็นประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
ประธานศาลฎีกา

Digital Object
National Assembly Library

(๒) นายอักขราทร จุฬารัตน เป็นรองประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
ประธานศาลปกครองสูงสุด

(๓) หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์ เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
ผู้พิพากษาศาลฎีกา

(๔) นายสมชาย พงษธา เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
ผู้พิพากษาศาลฎีกา

(๕) นายกิติศักดิ์ กิติคุณไพโรจน์ เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
ผู้พิพากษาศาลฎีกา

(๖) นายธานิศ เกศวพิทักษ์ เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
ผู้พิพากษาศาลฎีกา

(๗) นายนุรักษ์ มาประณีต เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
ผู้พิพากษาศาลฎีกา

(๘) นายจรัญ หัตถกรรม เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

(๙) นายวิชัย ชื่นชมพูนุท เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓๕ บัญญัติว่า "มาตรา ๓๕ บรรดาการใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญหรือเมื่อมีปัญหาว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งประกอบด้วยประธานศาลฎีกาเป็นประธาน ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นรองประธาน ผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับจำนวนห้าคนเป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ และตุลาการในศาลปกครองสูงสุดซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดโดยวิธีลงคะแนนลับจำนวนสองคน เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

ให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตามกฎหมายว่าด้วยสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ธุรการและการอื่นใดตามที่ประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมอบหมาย

องค์คณะในการพิจารณาพิพากษา วิธีพิจารณา และการทำคำวินิจฉัย ให้เป็นไปตามที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

บรรดาอรรถคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญ ก่อนวันที่ ๑๙ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ ให้โอนมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ"

๒.๒ อำนาจหน้าที่

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๒.๒.๑ อำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "บรรดาการใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ....ให้เป็นอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ...." ซึ่งอำนาจส่วนนี้มีปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ จำนวน ๓ ฉบับดังนี้

(๑) อำนาจหน้าที่ในการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗

(๒) อำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยมาตรการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓๔

(๓) อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มีดังนี้

(ก) การวินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมืองที่ไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๗

Digital Object
National Assembly Library

(ข) การวินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมือง ที่ไม่รับจดแจ้งการเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคการเมือง ข้อบังคับพรรคการเมือง หรือรายการที่ต้องจดแจ้งกับนายทะเบียน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๓

(ค) การสั่งให้พรรคการเมืองระงับหรือจัดการแก้ไขการกระทำอันอาจเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือให้หัวหน้าพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองทั้งคณะหรือบางคน ออกจากตำแหน่ง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๗

(ง) การวินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับของพรรคการเมืองขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือไม่ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๘

(จ) การสั่งให้ยุบพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ มาตรา ๖๖ และมาตรา ๖๗

๒.๒.๒ อำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้อำนาจส่วนนี้ไว้อย่างเป็นการทั่วไปว่า "... เมื่อมีปัญหาว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ..." โดยที่ไม่มีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญกำหนดโดยชัดแจ้งว่า องค์กรหรือบุคคลใดบ้างมีสิทธิยื่นคำร้องให้ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย

๒.๓.๓ อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีที่โอนมาจากคดีที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญ

อำนาจหน้าที่ส่วนนี้เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓๕ วรรคสี่ กำหนดว่า "บรรดาอรรถคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการ

Digital Object
National Assembly Library

ของศาลรัฐธรรมนูญก่อนวันที่ ๑๙ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ ให้โอนมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ"

๒.๓ วิธีพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

หลักประกันขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓๕ วรรคสาม บัญญัติว่า *"องค์คณะในการพิจารณาพิพากษา วิธีพิจารณา และการทำคำวินิจฉัย ให้เป็นไปตามที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา"* โดยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้ออกข้อกำหนดคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่าด้วยองค์คณะในการพิจารณาพิพากษา วิธีพิจารณา และการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๔๙ แบ่งเป็น ๔ หมวด รวม ๔๕ ข้อ โดยมีหลักประกันขั้นพื้นฐานที่สำคัญ ๕ ประการ ดังนี้

(๑) การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย

(๒) การให้โอกาสคู่กรณีแสดงความเห็นของตนก่อนการวินิจฉัยคดี

(๓) การให้สิทธิคู่กรณีขอตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวกับตน

(๔) การเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านตุลาการรัฐธรรมนูญ

(๕) การให้เหตุผลประกอบคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง

สำหรับสาระสำคัญตามข้อกำหนดดังกล่าวพอสรุปได้ดังนี้

หมวด ๑ บททั่วไป

ว่าด้วยการทำคำร้อง การคัดค้านตุลาการรัฐธรรมนูญ การรักษาความสงบเรียบร้อยของการพิจารณาคดีและบุคคลที่จะเข้ามาในที่ทำการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

หมวด ๒ องค์คณะในการพิจารณาพิพากษา และวิธีพิจารณา

องค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีต้องประกอบด้วย ตุลาการรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่า ๕ คน โดยคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเสียงข้างมาก นอกจากนั้นประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่า ๓ คน เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญประจำคดี มีอำนาจพิจารณา

Digital Object
National Assembly Library

รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยและออกคำสั่งใดๆ ที่มิได้เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดคดี เช่น กรณีมีคำร้องที่ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ตุลาการรัฐธรรมนูญประจำคดีจะตรวจและมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ๑๐ วันนับแต่วันที่ได้รับคำร้อง คำสั่งของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญประจำคดีให้ถือตามเสียงข้างมาก แต่ถ้าตุลาการรัฐธรรมนูญประจำคดีเห็นควรสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยต้องเสนอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาภายใน ๗ วันนับแต่วันที่มีความเห็นนั้น หากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเห็นพ้องด้วยให้จัดทำเป็นคำสั่งของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ หากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญไม่เห็นพ้องด้วยกับความเห็นของตุลาการรัฐธรรมนูญประจำคดีที่มีความเห็นไม่รับไว้พิจารณาวินิจฉัย ให้ดำเนินการตามความเห็นของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

การพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ จะใช้การไต่สวนเป็นหลักและกระทำโดยเปิดเผย สำหรับคู่กรณีสามารถอ้างตนเองรวมทั้งบุคคลและหลักฐานอื่นเป็นพยานได้ตามที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเห็นสมควรและมีสิทธิขอตรวจพยานหลักฐานและคัดสำเนาพยานหลักฐานนั้น ณ ที่ทำการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในเวลาทำการได้ตามที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

การอ้างพยาน ให้คู่กรณีที่ยื่นบัญชีระบุพยานพร้อมคำแถลงแสดงเหตุผลความจำเป็นในการอ้างพยาน และวิธีการได้มาซึ่งพยานดังกล่าว นอกจากนั้น คณะตุลาการรัฐธรรมนูญอาจกำหนดให้มีการตรวจพยานหลักฐานก่อนทำการไต่สวนก็ได้ โดยต้องแจ้งคู่กรณีทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๗ วันก่อนวันนัดตรวจพยานหลักฐาน ทั้งนี้ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาล พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

หมวด ๓ การทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง

การพิจารณาพิพากษาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ทำเป็นคำวินิจฉัย โดยคำวินิจฉัยต้องประกอบด้วยความเป็นมาหรือคำกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง ทั้งนี้ ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่ง

Digital Object
National Assembly Library

เป็นองค์คณะทุกคนจะต้องทำความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตนเป็นหนังสือพร้อมแถลงด้วยวาจาก่อนลงมติ เมื่อการลงมติเสร็จสิ้นให้ ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นองค์คณะจัดทำคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับเมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้อ่านให้คู่กรณีฟัง ถ้าคู่กรณีฝ่ายใดทราบนัดโดยชอบแล้วแต่ไม่มาฟังคำวินิจฉัยให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญบันทึกไว้ และให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นได้อ่านโดยชอบแล้ว คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญและความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตนให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา นอกจากนั้นคำสั่งของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่สั่งไม่รับคำร้องไว้วินิจฉัยก็ต้องประกอบด้วยความเป็นมาโดยย่อของคำร้อง ความเห็นประกอบ และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง เมื่อทำคำสั่งเสร็จแล้วจะต้องแจ้งไปยังผู้ร้องให้ได้รับทราบพร้อมติดประกาศไว้ ณ ที่ทำการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน

หมวด ๔ บทสุดท้าย

ว่าด้วยบทกำหนดให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญดำเนินกระบวนการพิจารณาบรรดาอรรถคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญก่อนวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ ซึ่งโอนมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามข้อกำหนดนี้ต่อไป เว้นแต่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะเห็นสมควรกำหนดเป็นอย่างอื่น

๓. ศาลรัฐธรรมนูญ ตามบทบัญญัติแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศไทยที่ผ่านการออกเสียงประชามติ และมีความสำคัญต่อประเทศและปวงชนชาวไทยหลายประการ ได้แก่ การให้ความคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่เป็นรูปธรรมมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การกำหนดกลไกสถาบันทางการเมืองทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารให้มีดุลยภาพเป็นไปตามวิถีทางการปกครองในรูปแบบของรัฐสภา รวมทั้งการเสริมสร้างสถาบันศาลและองค์กรอิสระอื่นให้ปฏิบัติหน้าที่ตามหลักนิติธรรม โดยเน้นถึงคุณค่าและความสำคัญทางด้านคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล

Digital Object
National Assembly Library

๓.๑ องค์ประกอบของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธานศาลรัฐธรรมนูญ ๑ คน และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอื่นอีก ๘ คน รวมเป็น ๙ คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากบุคคลดังต่อไปนี้

(๑) ผู้พิพากษาในศาลฎีกา ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวน ๓ คน

(๒) ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวน ๒ คน

(๓) ผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์ ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านนิติศาสตร์อย่างแท้จริง จำนวน ๒ คน

(๔) ผู้ทรงคุณวุฒิสาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ หรือสังคมศาสตร์อื่น ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารราชการแผ่นดินอย่างแท้จริง จำนวน ๒ คน

โดยผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์ตาม (๓) และสาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ หรือสังคมศาสตร์ ตาม (๔) ต้องผ่านการสรรหาจากคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งประกอบด้วย

(ก) ประธานศาลฎีกา

(ข) ประธานศาลปกครองสูงสุด

(ค) ประธานสภาผู้แทนราษฎร

(ง) ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

(จ) ประธานองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญซึ่งเลือกกันเองให้เหลือหนึ่งคน

ในกรณีที่ไม่มีกรรมการในตำแหน่งใด หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้คณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยกรรมการที่เหลืออยู่แต่ต้องไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง มติในการคัดเลือกให้ใช้วิธีการออกเสียงลงคะแนนโดยเปิดเผยและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีคุณสมบัติตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดเสนอต่อประธานวุฒิสภา โดยต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อนั้น ทั้งนี้ มติ

Digital Object
National Assembly Library

ในการเสนอชื่อดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

ในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป แต่กรณีวุฒิสภาไม่เห็นชอบ (ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน) ให้ส่งชื่อ ฯ กลับไปยังคณะกรรมการสรรหา

- หากคณะกรรมการสรรหาเห็นด้วยกับวุฒิสภา ให้เริ่มกระบวนการสรรหาใหม่

- หากคณะกรรมการสรรหา ไม่เห็นชอบกับมติของวุฒิสภาและมีมติยืนยันด้วยคะแนนเสียงเอกฉันท์ ให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป

ในปัจจุบันเนื่องจากยังไม่มีการสรรหาคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แต่ศาลรัฐธรรมนูญได้จัดตั้งขึ้นใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงดำเนินการตามบทเฉพาะกาล ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ โดยให้ผู้ดำรงตำแหน่งประธานศาลฎีกา เป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งประธานศาลปกครองสูงสุด เป็นรองประธานศาลรัฐธรรมนูญ และให้ผู้พิพากษาในศาลฎีกาหรือตุลาการในศาลปกครองสูงสุดที่ได้รับเลือกเป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ คงดำรงตำแหน่งเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันที่ได้มีการแต่งตั้งประธานสภาผู้แทนราษฎรและผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรภายหลังจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปครั้งแรกตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ซึ่งคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญชุดนี้ประกอบด้วย

(๑) นายวิรัช ลิ้มวิชัย* เป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญ
ประธานศาลฎีกา

(๒) นายอักขราทร จุฬารัตน เป็นรองประธานศาลรัฐธรรมนูญ
ประธานศาลปกครองสูงสุด

(๓) หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์ เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
ผู้พิพากษาศาลฎีกา

---

*มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้นายวิรัช ลิ้มวิชัย ดำรงตำแหน่งประธานศาลฎีกา แทน นายปัญญา ถนอมรอด ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๐ พร้อมทั้งดำรงตำแหน่งประธานศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

(๔) นายสมชาย พงษธา ผู้พิพากษาศาลฎีกา	เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(๕) นายกิติศักดิ์ กิติคุณไพโรจน์ ผู้พิพากษาศาลฎีกา	เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(๖) นายธานิศ เกศวพิทักษ์ ผู้พิพากษาศาลฎีกา	เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(๗) นายนุรักษ์ มาประณีต ผู้พิพากษาศาลฎีกา	เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(๘) นายจรัญ หัตถกรรม ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด	เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(๙) นายวิชัย ชื่นชมพูนุท ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด	เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

๓.๒ อำนาจหน้าที่

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๓.๒.๑ อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีมีดังต่อไปนี้

๑) พิจารณาวินิจฉัยว่า มติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๒) พิจารณาวินิจฉัยว่า บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการโดยใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองเลิกกระทำการดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าว

Digital Object
National Assembly Library

๓) พิจารณาวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

๔) พิจารณาอุทธรณ์ของสมาชิกพรรคการเมืองที่ขอให้วินิจฉัยเพราะเหตุว่าพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้น มีมติให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง

๕) พิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย โดยต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับเรื่อง

๖) พิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่คณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลฎีกาและประธานองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญเสนอมีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้

๗) พิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว หรือร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาลงมติยืนยัน ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

๘) พิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา แล้วแต่กรณี ให้ความเห็นชอบแล้ว แต่ยังมิได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

๙) พิจารณาวินิจฉัยว่า การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือคณะกรรมาธิการ มีการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใดๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือ กรรมาธิการ มีส่วนไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย

Digital Object
National Assembly Library

๑๐) พิจารณาวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

๑๑) พิจารณาวินิจฉัยว่า การตราพระราชกำหนดของคณะรัฐมนตรีเป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ และตราพระราชกำหนดขึ้นเนื่องจากเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้

๑๒) พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดว่า หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย หรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา หรือมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

๑๓) พิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

๑๔) พิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามคำร้องของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ และเป็นกรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้

๑๕) พิจารณาวินิจฉัย กรณีที่มีความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มิใช่ศาลตั้งแต่สององค์กรขึ้นไป

๑๖) พิจารณาวินิจฉัยว่า กรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม หรือกระทำการอันต้องห้ามตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

๑๗) พิจารณาสั่งยุบพรรคการเมืองและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ถือว่ากระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๖๘ ของรัฐธรรมนูญ เนื่องจากปรากฏหลักฐาน

Digital Object
National Assembly Library

อันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารของพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่กระทำการ ก่อ หรือสนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

๑๘) พิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามคำร้องของผู้ตรวจการแผ่นดิน

๑๙) พิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามคำร้องของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒๐) พิจารณาวินิจฉัยกรณีที่มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

อนึ่ง บรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญตามบทเฉพาะกาลนี้ดำเนินการต่อไป และเมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว บรรดาคดีหรือการที่ค้างดำเนินการนั้นให้โอนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นใหม่ แต่ข้อยกเว้นการพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ กรณีร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเฉพาะที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการจัดให้มีการเลือกตั้งตามมาตรา ๒๙๕ ได้แก่

๑) ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ....

๒) ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ....

๓) ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ....

Digital Object
National Assembly Library

นอกจากนี้ ข้อยกเว้นการวินิจฉัยชี้ขาดหนังสือสัญญากรณีที่เกี่ยวกับการจัดทำหรือดำเนินการตามหนังสือสัญญาที่ได้ดำเนินการไปก่อนแล้ว ก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้เป็นอันใช้ได้

๓.๒.๒ อำนาจหน้าที่อื่น

๑) อำนาจหน้าที่ของประธานศาลรัฐธรรมนูญ

(๑) เป็นกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา

(๒) เป็นกรรมการในคณะกรรมการสรรหาบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

- เป็นกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง
- เป็นกรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดิน
- เป็นกรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
- เป็นกรรมการสรรหากรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน
- เป็นกรรมการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒) การเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้รักษาการ

๓) การเสนอคำแปรญัตติต่อคณะกรรมาธิการในการพิจารณางบประมาณรายจ่ายของรัฐสภา

๓.๒.๓ เปรียบเทียบกับอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ต่างจากอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่ได้สิ้นสุดลงไปแล้ว ดังต่อไปนี้

๑) อำนาจหน้าที่ที่เพิ่มขึ้น

ก. พิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยซึ่งต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับเรื่อง

Digital Object
National Assembly Library

ข. พิจารณาวินิจฉัยว่า การตราพระราชกำหนดของคณะรัฐมนตรี เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้

ค. พิจารณาวินิจฉัยว่า หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา หรือมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

ง. พิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามคำร้องของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ และเป็นกรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้ว

จ. พิจารณาสั่งยุบพรรคการเมืองและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ถือว่ากระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๖๘ ของรัฐธรรมนูญ เนื่องจากปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารของพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่กระทำการ ก่อ หรือสนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ฉ. พิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามคำร้องของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒) อำนาจหน้าที่ที่แก้ไขให้เป็นขององค์กรอื่น

การพิจารณาวินิจฉัยว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบหรือจงใจยื่นด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้ง

Digital Object
National Assembly Library

ให้ทราบ รัฐธรรมนูญฯ บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

๓.๓ องค์คณะและวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

๓.๓.๑ องค์คณะในการวินิจฉัยคดี

องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในการนั่งพิจารณาและในการทำคำวินิจฉัยต้องประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่าห้าคน คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่จะมีบัญญัติเป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้ซึ่งมีเพียงกรณีเดียวคือการวินิจฉัยว่าการตราพระราชกำหนดไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนจะต้องทำความเห็นในการวินิจฉัยในส่วนของตนพร้อมแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและความเห็นในการวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทุกคน ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอย่างน้อยต้องประกอบด้วยความเป็นมาหรือคำกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ

วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

๓.๓.๒ การพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

วิธีพิจารณาตามที่กำหนดใน "ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐" ให้ใช้ระบบไต่สวน วิธีพิจารณาใดซึ่งข้อกำหนดนี้มิได้กำหนดไว้โดยเฉพาะให้นำ

Digital Object
National Assembly Library

บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้และไม่ขัดต่อข้อกำหนดนี้ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๖)

๑) การรับคำร้อง

คำร้องที่จะยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ต้องทำเป็นหนังสือ ใช้ถ้อยคำที่สุภาพ และอย่างน้อยต้องมีรายการเกี่ยวกับ (๑) ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้อง (๒) ระบุมาตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุในคำร้อง (๓) ระบุเรื่องอันเป็นเหตุให้ต้องใช้สิทธิ พร้อมทั้งข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง (๔) คำจอที่ระบุความประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างใดพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง และ (๕) ลงลายมือชื่อผู้ร้อง แต่ในกรณีที่เป็นการทำและยื่นหรือส่งคำร้องแทนผู้อื่นต้องแนบใบมอบฉันทะให้ทำการดังกล่าวมาด้วย

เมื่อมีการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญแล้ว ประธานศาลรัฐธรรมนูญจะแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญประจำคดีจำนวนไม่น้อยกว่าสามคนเป็นเจ้าของสำนวน เว้นแต่กรณีการยื่นคำร้องขอให้พิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วตามข้อกำหนด ฯ ข้อ ๑๗ (๕) หรือกรณีการยื่นคำร้องขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย ของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือของคณะกรรมาธิการมีการเสนอการแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใดๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการ มีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย ตามข้อกำหนด ฯ ข้อ ๑๗ (๙) หรือกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน ประธานศาลรัฐธรรมนูญอาจไม่แต่งตั้งตุลาการประจำคดีก็ได้ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๒๕) ในกรณีดังกล่าวข้างต้นนี้ ศาลรัฐธรรมนูญต้องตรวจและมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้อง

๒) การพิจารณาคำร้อง

เมื่อตุลาการศาลรัฐธรรมนูญประจำคดีได้ตรวจคำร้องแล้ว มีความเห็นได้ ๒ กรณี ดังนี้

Digital Object
National Assembly Library

- กรณีมีความเห็นว่ารับคำร้อง จะต้องทำเป็นคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๒๗ วรรคแรก)

- กรณีที่มีความเห็นว่าควรสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ให้ตุลาการประจำคดีเสนอศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาภายในเจ็ดวันนับแต่วันมีความเห็น และหากศาลรัฐธรรมนูญเห็นพ้องด้วย ก็ให้จัดทำเป็นคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๒๗ วรรคสอง) แต่ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญไม่เห็นพ้องด้วยกับความเห็นของตุลาการประจำคดี ก็ให้ดำเนินการตามความเห็นของศาลรัฐธรรมนูญ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๒๗ วรรคสาม)

๓) การแจ้งผู้ร้องและส่งสำเนาคำร้องให้แก่ผู้ถูกร้อง

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญหรือตุลาการประจำคดี แล้วแต่กรณี มีคำสั่งรับคำร้องที่มีคู่กรณีไว้พิจารณาวินิจฉัยแล้ว ให้ส่งสำเนาคำร้องแก่ผู้ถูกร้อง หรือมีคำสั่งแจ้งผู้ถูกร้องมารับสำเนาคำร้องภายในระยะเวลาที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด เมื่อผู้ถูกร้องได้รับสำเนาคำร้องแล้ว ให้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวันนับแต่วันรับสำเนาคำร้อง หรือภายในระยะเวลาที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด และในกรณีที่ผู้ถูกร้องไม่ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวันนับแต่วันรับสำเนาคำร้อง หรือภายในระยะเวลาที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด หรือไม่มารับสำเนาคำร้องภายในกำหนดเวลาตามที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด ให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไป (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๒๙)

๔) การพิจารณาคดี

"การพิจารณาคดี" ตามคำนิยามในข้อกำหนดฯ ข้อ ๔ หมายถึง การไต่สวน หรือการประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย

(๑) <u>การไต่สวน</u> หมายความว่า การตรวจพยานหลักฐาน การนั่งพิจารณา หรือการสืบพยาน (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๔) โดยมีหลักการที่สำคัญดังนี้

ก. <u>การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย</u> กล่าวคือ การไต่สวนของศาลรัฐธรรมนูญต้องกระทำโดยเปิดเผย เว้นแต่เมื่อศาลรัฐธรรมนูญเห็นเป็นการสมควรเพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณที่ทำการศาล

Digital Object
National Assembly Library

หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจกำหนดบุคคลที่มีสิทธิอยู่ในห้องพิจารณาได้ และให้ปิดประกาศวันเวลาไต่สวนทุกครั้งไว้ ณ ที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญ สำหรับประกาศกำหนดวันนัดไต่สวนครั้งแรก ให้ส่งสำเนาประกาศแก่คู่กรณี ไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันนัด (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๒)

ข. <u>การให้โอกาสคู่กรณีแสดงพยานหลักฐาน</u>

- คู่กรณีมีสิทธิอ้างตนเอง บุคคลและหลักฐานอื่นเป็นพยานได้ตามที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นสมควร และ**มีสิทธิขอตรวจพยานหลักฐานและคัดสำเนาพยานหลักฐานของตนเองหรือของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง** ณ ที่ทำการศาลในเวลาทำการได้ตามที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด โดยให้คู่กรณียื่นบัญชีระบุพยานพร้อมแสดงเหตุผล ความจำเป็นในการอ้างพยานหลักฐาน และวิธีการได้มาซึ่งพยานหลักฐานดังกล่าว คู่กรณีอาจยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมพร้อมแสดงเหตุผลความจำเป็นได้ตามที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นสมควร และพยานหลักฐานใดที่คู่กรณีไม่ได้ยื่นบัญชีระบุพยานไว้ คู่กรณีไม่อาจนำเข้าสู่การพิจารณาคดีได้ เว้นแต่ศาลรัฐธรรมนูญจะอนุญาตเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๓๓)

- เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม ศาลรัฐธรรมนูญอาจกำหนดให้มีการตรวจพยานหลักฐานก่อนก็ได้ และต้องแจ้งคู่กรณีทราบล่วงหน้า ไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันนัดตรวจพยานหลักฐาน และก่อนวันนัดตรวจพยานหลักฐานดังกล่าวไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ให้คู่กรณียื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลรัฐธรรมนูญ และหากคู่กรณีจะยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมต้องกระทำก่อนการตรวจพยานหลักฐานเสร็จสิ้น การยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมภายหลังการตรวจพยานหลักฐานเสร็จสิ้น จะกระทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลรัฐธรรมนูญ โดยผู้ขอต้องแสดงเหตุอันสมควรว่าไม่สามารถทราบถึงพยานหลักฐานนั้นหรือเป็นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๔)

- ในวันนัดตรวจพยานหลักฐานให้คู่กรณีนำพยานหลักฐานทั้งหมดยื่นต่อศาลเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายมีโอกาสตรวจสอบพยานหลักฐานดังกล่าว โดยศาลรัฐธรรมนูญหรือตุลาการประจำคดีหรือตุลาการคนใดคนหนึ่งที่ได้รับมอบหมายจะสอบถามคู่กรณีถึงความเกี่ยวข้องกับประเด็นและความจำเป็นที่ต้อง

Digital Object
National Assembly Library

สืบพยานหลักฐานที่อ้างอิงตลอดจนการยอมรับพยานหลักฐานของอีกฝ่ายหนึ่งแล้วจดบันทึกรายงานการพิจารณาคดีไว้ เมื่อเสร็จแล้วศาลรัฐธรรมนูญจะกำหนดวันนัดสืบพยาน และแจ้งให้คู่กรณีทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๕)

- การไต่สวนของศาลรัฐธรรมนูญ ให้คู่กรณีซักถามเฉพาะประเด็นที่ศาลกำหนดและให้มีการสืบพยานหลักฐานที่คู่กรณีไม่รับกัน (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๖) ในการไต่สวนของศาล หากศาลเห็นว่าคดีใดมีข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ ศาลจะงดการไต่สวนก็ได้ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๗) การไต่สวนพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ให้ศาลกำหนดและกระทำเท่าที่จำเป็น และให้ศาลสอบถามพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญเอง โดยก่อนทำการไต่สวนให้ศาลแจ้งให้พยานทราบถึงประเด็นและข้อเท็จจริงที่จะทำการไต่สวน แล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้นโดยวิธีแถลงด้วยตนเองหรือตอบคำถามของศาล ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจอนุญาตให้คู่กรณีซักถามพยานเพิ่มเติมตามประเด็นและข้อเท็จจริงที่ศาลกำหนดไว้ก็ได้ โดยให้ฝ่ายที่อ้างพยานเป็นผู้ซักถามก่อน (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๘)

ค. <u>การให้โอกาสคู่กรณีสืบพยานที่อยู่นอกที่ทำการศาล</u> กล่าวคือ ศาลรัฐธรรมนูญอาจอนุญาตให้สืบพยานที่อยู่นอกที่ทำการศาลตามที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายร้องขอโดยระบบการประชุมทางวีดิทัศน์ได้ โดยให้ฝ่ายที่ร้องขอเป็นผู้ดำเนินการเพื่อจัดให้มีระบบดังกล่าวและเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการนี้ทั้งหมด (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๙)

ง. <u>การให้โอกาสคู่กรณีร้องขอให้มีการแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดี</u> คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายมีสิทธิร้องขอให้มีการแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดี โดยให้กระทำได้ตามที่ศาลเห็นสมควร การแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดีของคู่กรณีต้องทำเป็นหนังสือ เว้นแต่ศาลเห็นสมควรให้กระทำด้วยวาจา การแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดีด้วยวาจา ให้ผู้ร้องเป็นผู้แถลงก่อนและให้ผู้ถูกร้องแถลงในลำดับถัดไป การแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดีด้วยวาจาของแต่ละฝ่าย ศาลจะซักถามข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากผู้แถลงในระหว่างการแถลง หรือภายหลังการแถลงก็ได้ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๔๓)

Digital Object
National Assembly Library

(๒) <u>การประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย</u>

- ในการประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย คู่กรณี พยาน หรือผู้เกี่ยวข้องจะให้ข้อเท็จจริงหรือความเห็นแล้วแต่กรณีเป็นหนังสือก็ได้ โดยต้องได้รับอนุญาตจากศาลรัฐธรรมนูญ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๔๔)

- องค์คณะของศาลรัฐธรรมนูญในการพิจารณาคดีและการทำคำวินิจฉัย ต้องประกอบด้วยตุลาการไม่น้อยกว่าห้าคน (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๒๔ วรรคแรก)

๕) การทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง

(๑) องค์คณะของศาลรัฐธรรมนูญในการพิจารณาคดีและการทำ คำวินิจฉัย ต้องประกอบด้วยตุลาการไม่น้อยกว่าห้าคน ตุลาการซึ่งไม่ได้ร่วมในการพิจารณาคดีใด ย่อมไม่มีอำนาจในการทำคำวินิจฉัยคดีนั้น และคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่มีบัญญัติเป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๒๔)

(๒) ตุลาการซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนจะต้องทำความเห็นในการวินิจฉัยในส่วนของตนเป็นหนังสือ พร้อมแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ เมื่อการลงมติเสร็จสิ้น ให้ตุลาการซึ่งเป็นองค์คณะจัดทำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๕๔ วรรคแรก) คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอย่างน้อยต้องประกอบด้วยความเป็นมาหรือคำกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๕๓ วรรคแรก) คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและความเห็นในการวินิจฉัยของตุลาการที่เป็นองค์คณะทุกคน ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๕๔ วรรคสาม)

(๓) คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้มีผลในวันอ่าน (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๕๕ วรรคสอง) ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยคำร้องที่มีคู่กรณี ถ้าคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายแล้วแต่กรณี ทราบนัดโดยชอบแล้วไม่มา ให้ศาลบันทึกไว้และให้ถือว่า คำวินิจฉัยนั้นได้อ่าน โดยชอบแล้ว (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๕๕ วรรคสาม) ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยคำร้องที่ไม่มีผู้ถูกร้อง ให้

Digital Object
National Assembly Library

ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญแก่ผู้ร้องและให้ถือว่าวันที่ศาลรัฐธรรมนูญลงมติซึ่งเป็นวันที่ปรากฏในคำวินิจฉัยเป็นวันอ่าน (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๕๕ วรรคสี่)

(๔) คำสั่งจำหน่ายคำร้อง และคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ต้องประกอบด้วยความเป็นมาโดยย่อของคำร้อง ความเห็นประกอบ และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๕๖ วรรคแรก)

ในระหว่างที่ยังมิได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยได้ แต่ทั้งนี้ ต้องตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ประกอบกับมาตรา ๓๕ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว)พุทธศักราช ๒๕๔๙ ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ กล่าวคือ ให้ใช้ข้อกำหนด ฯ เดิมไปพลางก่อนและให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่เป็นหน่วยธุรการต่อไป

๔. แผนยุทธศาสตร์ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔

๔.๑ วิสัยทัศน์ (Vision)

ศาลรัฐธรรมนูญเป็นสถาบันหลักในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีรัฐธรรมนูญ เพื่อรักษาความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ แก้ไขเยียวยาปัญหาในการใช้รัฐธรรมนูญและสร้างความก้าวหน้าในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย โดยมุ่งให้เกิดบรรทัดฐานการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชน การสร้างความถูกต้องเป็นธรรมของระบบนิติรัฐและรักษาความชอบธรรมของการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๔.๒ พันธกิจ (Mission)

(๑) การควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายทั้งก่อนที่กฎหมายจะใช้บังคับและภายหลังที่กฎหมายใช้บังคับ

Digital Object
National Assembly Library

(๒) วางหลักกฎหมายในคดีรัฐธรรมนูญให้เป็นบรรทัดฐานและให้ความกระจ่างชัดเกี่ยวกับบทบัญญัติในการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ

(๓) การควบคุมความชอบธรรมและความโปร่งใสของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(๔) การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชน

(๕) การแก้ไขและเยียวยาปัญหาที่เกิดจากการใช้รัฐธรรมนูญ

(๖) การรักษาไว้ซึ่งประโยชน์สาธารณะ

๔.๓ เป้าประสงค์ (Goals)

เพื่อให้บรรลุพันธกิจดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญได้กำหนดเป้าประสงค์ของการดำเนินงานไว้ ดังนี้

(๑) เพื่อให้การควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายและการพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

(๒) เพื่อพัฒนากระบวนการพิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

(๓) เพื่อพัฒนาขีดสมรรถนะขององค์กรศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และบุคลากรให้ได้คุณภาพและมาตรฐานในระดับเดียวกับองค์กรศาลรัฐธรรมนูญนานาประเทศ

๔.๔ ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การดำเนินงาน (Strategies)

เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์หลักที่กำหนดไว้ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์เชิงรุกในการดำเนินงาน ๔ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่หนึ่ง : การพัฒนากระบวนการวินิจฉัยคดีและยกระดับมาตรฐานการพิจารณาคดีสู่ระดับสากล

ขอบเขต : เป็นยุทธศาสตร์หลักของศาลรัฐธรรมนูญ เน้นการสร้างความพร้อมและเสริมสร้างความเข้มแข็งของศาลรัฐธรรมนูญทั้งการพัฒนาองค์กร บุคลากรและระบบการนั่งพิจารณาคดีเพื่อให้คู่กรณี

Digital Object
National Assembly Library

ได้รับการอำนวยความยุติธรรมจากศาลรัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม ทำให้ประชาชนเชื่อมั่นและศรัทธาในศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีกลยุทธ์รองรับการดำเนินการ ดังนี้

(๑) พัฒนากระบวนการวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญ

(๒) พัฒนาขีดสมรรถนะองค์กรและบุคลากรที่อยู่ในกระบวนการพิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) พัฒนางานวิจัยในการสนับสนุนกระบวนการวินิจฉัยคดีและกิจการของศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ยุทธศาสตร์ที่สอง : การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การพัฒนาประชาธิปไตยและการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และศาลรัฐธรรมนูญ

ขอบเขต : การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและการพัฒนาประชาธิปไตยถือเป็นภารกิจหลักเช่นเดียวกัน มุ่งเน้นการให้ความรู้ ความเข้าใจในด้านสิทธิและวิธีรักษาสิทธิเสรีภาพให้แก่ประชาชนเพื่อให้สามารถปกป้องและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของตนตามที่กฎหมายให้การรับรองและคุ้มครอง ขณะเดียวกันประชาชนต้องทราบถึงภารกิจ หน้าที่ของศาลและช่องทาง วิธีการที่จะเข้ามารับบริการด้านการอำนวยการความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งมีการดำเนินงานในการพัฒนาประชาธิปไตย โดยมีกลยุทธ์รองรับการดำเนินงาน ดังนี้

(๑) เผยแพร่และให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในการปกป้องคุ้มครองสิทธิของประชาชน

(๒) สร้างจิตสำนึกและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ และการพัฒนาประชาธิปไตย

(๓) พัฒนาการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและการพัฒนาประชาธิปไตย

Digital Object
National Assembly Library

ยุทธศาสตร์ที่สาม : การพัฒนาองค์กรและบุคลากรสู่ความเป็นเลิศในระดับสากล

ขอบเขต : พัฒนาระบบสนับสนุนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการบริหารจัดการแนวใหม่เข้ามาเป็นเครื่องมือสำหรับช่วยในการดำเนินการ และพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพสามารถปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับทิศทางการดำเนินงานขององค์กร โดยมีกลยุทธ์รองรับการดำเนินงาน ดังนี้

(๑) เสริมสร้างวัฒนธรรมและสร้างค่านิยมร่วมขององค์กร โดยยึดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) และมุ่งสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization : LO)

(๒) พัฒนาระบบงานให้มีคุณภาพมาตรฐานเป็นที่ยอมรับจากคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและหน่วยงานภายนอก

(๓) พัฒนาฐานระบบฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนกระบวนการวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงการบริหารจัดการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๔) พัฒนาบุคลากรสู่ความเป็นเลิศ

(๕) พัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ที่สี่ : การเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอก ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ขอบเขต : พัฒนาทั้งทางด้านวิชาการและทางด้านการปฏิบัติการ โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางด้านวิชาการและการปฏิบัติงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและต่างประเทศ โดยมีกลยุทธ์รองรับการดำเนินงาน ดังนี้

(๑) เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ศาลและหน่วยงานอื่น รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกประเทศ

(๒) ริเริ่มให้มีการจัดตั้งองค์กรความร่วมมือกับภาคี หรือสมาคมระหว่างประเทศในรูปแบบต่างๆ

Digital Object
National Assembly Library

๕. สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๗ บัญญัติว่า "ศาลรัฐธรรมนูญมีหน่วยธุรการของศาลรัฐธรรมนูญที่เป็นอิสระ โดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญ

การแต่งตั้งเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ต้องมาจากการเสนอของประธานศาลรัฐธรรมนูญและได้รับความเห็นชอบของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามที่กฎหมายบัญญัติ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่นทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ"

พระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานอิสระ มีฐานะเป็นกรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๔ ดังนี้

"มาตรา ๔ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) รับผิดชอบงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

(๒) ศึกษาและรวบรวมข้อมูล คำสั่ง และคำวินิจฉัยต่าง ๆ เกี่ยวกับงานของ คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยและเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ

(๔) ปฏิบัติการอื่นตามที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมอบหมาย"

๕.๑ พันธกิจของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๑) ศึกษา วิเคราะห์ด้านคดีและกฎหมายเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(๒) ดำเนินงานอำนวยการงานศาลรัฐธรรมนูญตามกระบวนการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) สนับสนุนด้านการศึกษาวิจัยทางวิชาการ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตลอดจนสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และงานศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

(๔) พัฒนาระบบบริหารจัดการสำนักงานและบุคลากร เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(๕) เผยแพร่ ให้บริการข้อมูล ข่าวสาร องค์ความรู้ การศึกษาต่อสาธารณะเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ งานศาลรัฐธรรมนูญ และการดำเนินกิจการของศาลรัฐธรรมนูญ

๕.๒ โครงสร้างสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

โครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตามประกาศศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๗ (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๑ ตอนพิเศษ ๒๘ ก ลงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๗) ประกอบด้วย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ สำนักประธานศาลรัฐธรรมนูญ กลุ่มงานคดี ๑ - ๘ สำนักอำนวยกิจการศาลรัฐธรรมนูญ สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา ศูนย์เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ตามประกาศศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการแบ่งส่วนราชการภายในและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๗

สำนักหอสมุดกลาง
National Assembly Library

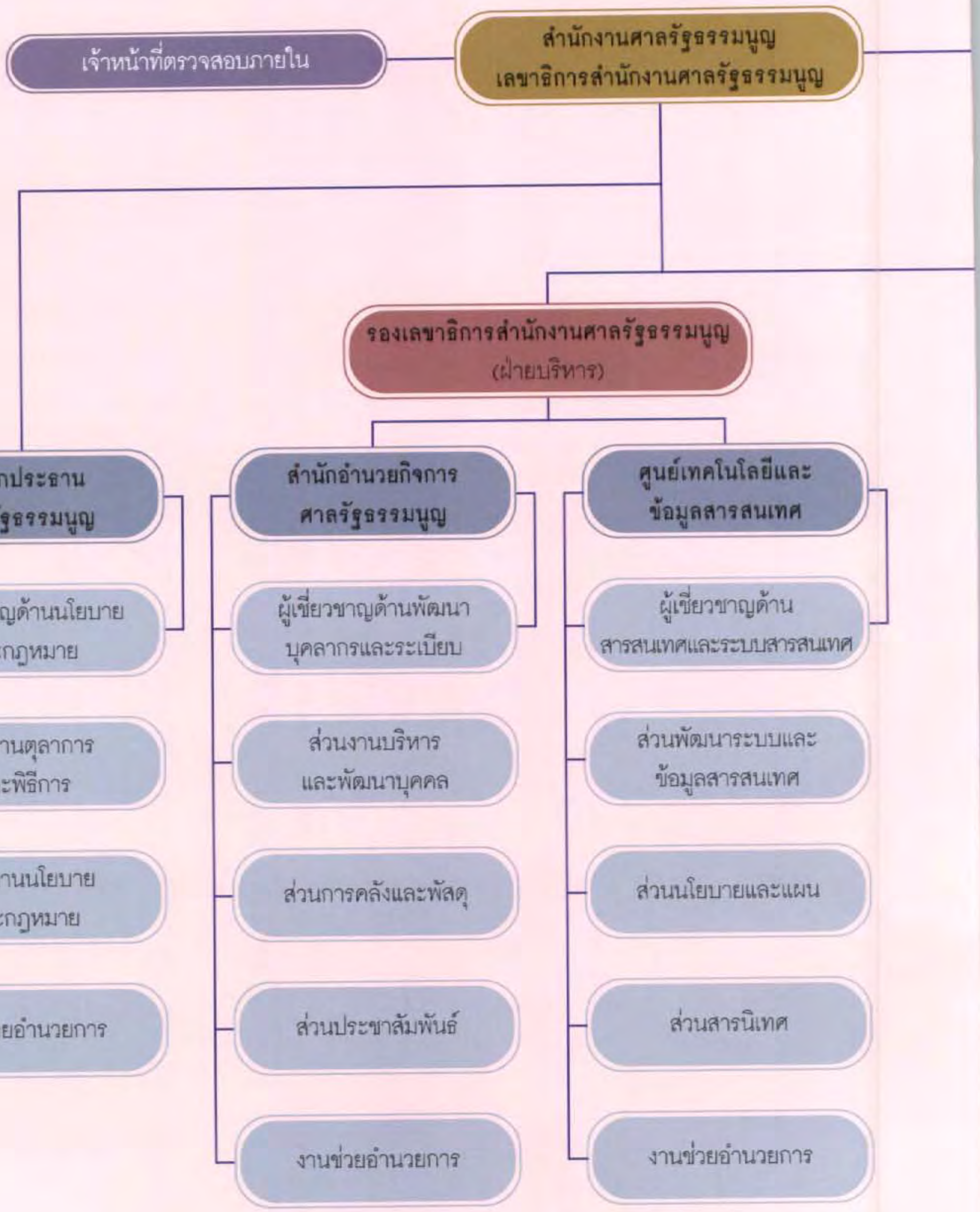

Digital Object
National Assembly Library

- ที่ปรึกษาสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
- กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ
- งานช่วยอำนวยการ

- **รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ** (ฝ่ายคดีและวิชาการ)
  - **กลุ่มงานคดี 1-8**
    - กลุ่มงานคดี 8 กลุ่ม
    - งานช่วยอำนวยการ
  - **สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา**
    - กลุ่มงานสัมนาและเผยแพร่กฎหมายรัฐธรรมนูญ
    - กลุ่มงานวิจัยและพัฒนารัฐธรรมนูญ
    - กลุ่มประสานงานศาลรัฐธรรมนูญระหว่างประเทศและวิเทศสัมพันธ์
    - งานช่วยอำนวยการ

Digital Object
National Assembly Library

๕.๓ อัตรากำลังของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้กำหนดกรอบอัตรากำลังของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตามโครงสร้างสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญปัจจุบันไว้ ๙๙ อัตรา ผู้ครองตำแหน่งจริง จำนวน ๙๔ คน นอกจากนี้ยังมีลูกจ้างประจำ ๑๗ คน และลูกจ้างชั่วคราว ๑๑ คน ในส่วนอัตรากำลังข้าราชการจำนวน ๙๔ คน จำแนกตามระดับได้ดังนี้ ระดับ ๑๑ จำนวน ๑ คน ระดับ ๑๐ จำนวน ๓ คน ระดับ ๙ จำนวน ๑๑ คน ระดับ ๘ จำนวน ๑๓ ระดับ ๗ จำนวน ๑๖ คน ระดับ ๖ จำนวน ๑๔ คน ระดับ ๕ จำนวน ๒๐ คน ระดับ ๔ จำนวน ๑๐ คน และ ระดับ ๓ จำนวน ๖ คน

Digital Object
National Assembly Library

Digital Object
National Assembly Library

Digital Object
National Assembly Library

ส่วนที่ ๒

สรุปผลการปฏิบัติราชการ ปีงบประมาณประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๐

สรุปผลการปฏิบัติราชการปีงบประมาณประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๐

Digital Object
National Assembly Library

ศาลรัฐธรรมนูญได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔ เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางการบริหารราชการศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญระยะ ๕ ปี สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้จัดทำแผนปฏิบัติการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ดังกล่าว โดยความเห็นชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ผลการปฏิบัติราชการปีงบประมาณประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๐ สรุปได้ดังนี้

๑. การพิจารณาวินิจฉัยคดี

๑.๑ การพิจารณาวินิจฉัยคดีโดยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

คำร้องที่เข้าสู่การพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย เรื่องที่ค้างมาจากศาลรัฐธรรมนูญ (ถึงวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙) จำนวน ๓๑ เรื่อง เรื่องที่เข้าสู่การพิจารณาใน พ.ศ. ๒๕๔๙ จำนวน ๑๒ เรื่อง เรื่องที่เข้าสู่การพิจารณาใน พ.ศ. ๒๕๕๐ จำนวน ๒๐ เรื่อง (ถึงวันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ ๒๕๕๐) มีคำสั่งให้จำหน่ายคำร้อง จำนวน ๓ เรื่อง ในส่วนของเรื่องที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญรับไว้และมีคำวินิจฉัยแล้ว คือ คำร้องในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ จำนวน ๒ เรื่อง คำร้องในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ จำนวน ๕ เรื่อง และคำร้องในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ จำนวน ๒ เรื่อง รวม ๙ เรื่อง จำแนกคำวินิจฉัยได้ดังนี้

Digital Object
National Assembly Library

คำร้องที่เสนอเข้าสู่การพิจารณา

ประเภท	จำนวน
๑. เรื่องที่ค้างจากศาลรัฐธรรมนูญ (ถึงวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙)	๓๑ เรื่อง
๒. เรื่องที่เข้ามาสู่การพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๙	๑๒ เรื่อง
๓. เรื่องที่เข้ามาสู่การพิจารณาคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ (๑ กันยายน ๒๕๕๐ - ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐)	๒๐ เรื่อง
รวม	๖๓ เรื่อง

ผลการพิจารณา

ประเภท	จำนวน
๑. เรื่องที่มีคำสั่งให้จำหน่ายคำร้อง	๓ เรื่อง
๒. ผลการวินิจฉัยคำร้อง	
๒.๑ คำร้องในปี พ.ศ. ๒๕๔๘	๒ เรื่อง
๒.๒ คำร้องในปี พ.ศ. ๒๕๔๙	๕ เรื่อง
๒.๓ คำร้องในปี พ.ศ. ๒๕๕๐	๒ เรื่อง
รวม	๙ เรื่อง

Digital Object
National Assembly Library

๑.๑.๑ เรื่องขอให้มีคำสั่งยุบพรรคการเมืองโดยอัยการสูงสุด จำนวน ๕ เรื่อง ประกอบด้วย

(๑) คำร้องขอให้มีคำสั่งยุบพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า และพรรคประชาธิปัตย์ (คำวินิจฉัยที่ ๑-๒/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยยุบพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า และตัดสิทธิทางการเมืองของกรรมการบริหารพรรค มีกำหนด ๕ ปี และให้ยกคำร้องในส่วนที่ขอให้ยุบพรรคประชาธิปัตย์

(๒) คำร้องขอให้มีคำสั่งยุบพรรคพัฒนาชาติไทย พรรคแผ่นดินไทย และพรรคไทยรักไทย (คำวินิจฉัยที่ ๓-๕/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยยุบพรรคพัฒนาชาติไทย พรรคแผ่นดินไทย และพรรคไทยรักไทย และตัดสิทธิทางการเมืองของกรรมการบริหารพรรคที่ถูกยุบมีกำหนด ๕ ปี

๑.๑.๒ เรื่องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดกรณีจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบอันเป็นเท็จ โดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จำนวน ๒ เรื่อง ประกอบด้วย

๑) คำร้องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายสุรพล พูลเกษ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ (คำวินิจฉัยที่ ๖/๒๕๕๐)

Digital Object
National Assembly Library

ผลของคำวินิจฉัยนายสุรพล พูลเกษ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบอันเป็นเท็จ

๒) คำร้องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายนเรนทร์ ธรรมกฤษดา จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ (คำวินิจฉัยที่ ๗/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยนายนเรนทร์ ธรรมกฤษดา จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบอันเป็นเท็จ

๑.๑.๓ เรื่องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่า กฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ หรือไม่ โดยศาลฎีกา จำนวน ๒ เรื่อง ประกอบด้วย

๑) ศาลฎีกาส่งคำร้องของผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลยในคดีแพ่งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๕ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ และมาตรา ๖๔ หรือไม่ (คำวินิจฉัยที่ ๘/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๕ วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ และมาตรา ๖๔

Digital Object
National Assembly Library

๒) ศาลฎีกาส่งคำร้องของผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลยในคดีแพ่งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๑๘ มาตรา ๒๑๙ และมาตรา ๒๑๙ ตรี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๓๐ มาตรา ๒๓๓ และมาตรา ๒๗๒ หรือไม่ (คำวินิจฉัยที่ ๙/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๑๘ มาตรา ๒๑๙ และมาตรา ๒๑๙ ตรี ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๓๐ มาตรา ๒๓๓ และมาตรา ๒๗๒

๑.๒ การพิจารณาวินิจฉัยคดีโดยศาลรัฐธรรมนูญ

หลังจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มีผลใช้บังคับ มีคำร้องที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย เรื่องที่ค้างมาจากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ (ถึงวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐) จำนวน ๔๗ เรื่อง และเรื่องที่เข้าสู่การพิจารณาในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ (หลังวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐) จำนวน ๖ เรื่อง เรื่องที่มีคำสั่งให้จำหน่ายคำร้อง จำนวน ๒ เรื่อง ในส่วนของเรื่องที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญรับไว้และมีคำวินิจฉัยแล้ว คือ คำร้องในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ จำนวน ๒ เรื่อง คำร้องร้องในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ จำนวน ๖ เรื่อง และคำร้องในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ จำนวน ๙ เรื่อง รวม ๑๗ เรื่อง จำแนกคำวินิจฉัยได้ดังนี้

Digital Object
National Assembly Library

คำร้องที่เสนอเข้าสู่การพิจารณา

ประเภท	จำนวน
๑. เรื่องที่ค้างจากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ (ถึงวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐)	๔๗ เรื่อง
๒. เรื่องที่เข้ามาสู่การพิจารณาคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ (๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ - ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๐)	๖ เรื่อง
รวม	๕๐ เรื่อง

ผลการพิจารณา

ประเภท	จำนวน
๑. เรื่องที่มีคำสั่งให้จำหน่ายคำร้อง	๒ เรื่อง
๒. ผลการวินิจฉัยคำร้อง	
๒.๑ คำร้องในปี พ.ศ. ๒๕๔๘	๒ เรื่อง
๒.๒ คำร้องในปี พ.ศ. ๒๕๔๙	๖ เรื่อง
๒.๓ คำร้องในปี พ.ศ. ๒๕๕๐	๙ เรื่อง
รวม	๑๗ เรื่อง

Digital Object
National Assembly Library

๑.๒.๑ เรื่องขอให้มีคำสั่งยุบพรรคการเมือง โดยนายทะเบียนพรรคการเมือง จำนวน ๗ เรื่อง ประกอบด้วย

(๑) คำร้องขอให้มีคำสั่งยุบพรรคสันติภาพไทย (คำวินิจฉัยที่ ๑๕/๒๕๕๐) ผลของคำวินิจฉัย ยุบพรรคสันติภาพไทย

(๒) คำร้องขอให้มีคำสั่งยุบพรรครวมพลังไทย (คำวินิจฉัยที่ ๑๖/๒๕๕๐) ผลของคำวินิจฉัย ยุบพรรครวมพลังไทย

(๓) คำร้องขอให้มีคำสั่งยุบพรรครักษ์แผ่นดินไทย (คำวินิจฉัยที่ ๑๗/๒๕๕๐) ผลของคำวินิจฉัย ยุบพรรครักษ์แผ่นดินไทย

(๔) คำร้องขอให้มีคำสั่งยุบพรรคธัมมาธิปไตย (คำวินิจฉัยที่ ๑๘/๒๕๕๐) ผลของคำวินิจฉัย ยุบพรรคธัมมาธิปไตย

(๕) คำร้องขอให้มีคำสั่งยุบพรรคพลังธรรม (คำวินิจฉัยที่ ๑๙/๒๕๕๐) ผลของคำวินิจฉัย ยุบพรรคยุบพรรคพลังธรรม

(๖) คำร้องขอให้มีคำสั่งยุบพรรคธรรมชาติไทย (คำวินิจฉัยที่ ๒๒/๒๕๕๐) ผลของคำวินิจฉัย ยุบพรรคธรรมชาติไทย

(๗) คำร้องขอให้มีคำสั่งยุบพรรคไทยช่วยไทย (คำวินิจฉัยที่ ๒๓/๒๕๕๐) ผลของคำวินิจฉัย ยุบพรรคไทยช่วยไทย

Digital Object
National Assembly Library

๑.๒.๒ เรื่องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดกรณีจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบอันเป็นเท็จ โดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จำนวน ๘ เรื่อง ประกอบด้วย

(๑) คำร้องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายพีรวัฒน์ เทพสุวรรณ จงใจมียื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ (คำวินิจฉัยที่ ๑๒/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยนายพรวัฒน์ เทพสุวรรณ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบอันเป็นเท็จ

(๒) คำร้องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายสันติ รุ่งเสรีชัย จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ (คำวินิจฉัยที่ ๑๓/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยนายสันติ รุ่งเสรีชัย จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบอันเป็นเท็จ

(๓) คำร้องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายสมบูรณ์ นุชพันธ์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ (คำวินิจฉัยที่ ๑๔/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยนายสมบูรณ์ นุชพันธ์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบอันเป็นเท็จ

Digital Object
National Assembly Library

(๔) คำร้องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดกรณีนางสาวอนงค์ มัชฌมามาลย์มาศ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ (คำวินิจฉัยที่ ๒๐/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยนางสาวอนงค์ มัชฌมามาลย์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบอันเป็นเท็จ

(๕) คำร้องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายเฉลิม เหล่าสุวรรณ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ (คำวินิจฉัยที่ ๒๑/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยนายเฉลิม เหล่าสุวรรณ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบอันเป็นเท็จ

(๖) คำร้องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายภทรบท วรวรรณปรีชา สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ (คำวินิจฉัยที่ ๒๔/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยนายภทรบท วรวรรณปรีชา จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบอันเป็นเท็จ

(๗) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายพรเทพ ศิลาแรง สมาชิกสภาองค์กรบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี จงใจไม่ยื่นบัญชี

Digital Object
National Assembly Library

แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี (คำวินิจฉัยที่ ๒๕/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยนายพรเทพ ศิลาแรง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบอันเท็จจริง

(๘) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายพงษ์ศักดิ์ มะลิแย้ม สมาชิกสภาองค์กรบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี (คำวินิจฉัยที่ ๒๖/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยนายพงษ์ศักดิ์ มะลิแย้ม จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบอันเป็นเท็จ

๑.๒.๓ เรื่องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่า กฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ หรือไม่ โดยศาลจังหวัดสงขลา และศาลปกครองสูงสุด จำนวน ๒ เรื่อง ประกอบด้วย

(๑) ศาลจังหวัดสงขลาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายแก่น แซ่อ่อง) ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ ร.๑/๒๕๔๘ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ มาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ และมาตรา ๒๔๗ หรือไม่ (คำวินิจฉัยที่ ๑๐/๒๕๕๐)

Digital Object
National Assembly Library

ผลของคำวินิจฉัยพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ มาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๘ มิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลชั้นต้น (ศาลจังหวัดสงขลา) จะใช้บังคับแก่คดีนี้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง ให้ยกคำร้อง

(๒) ศาลปกครองสูงสุดส่งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๕๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๕ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ มาตรา ๘๘ และมาตรา ๒๗๖ หรือไม่ (คำวินิจฉัยที่ ๑๑/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๕๑ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๕ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ มาตรา ๘๘ และมาตรา ๒๗๖

๒. การพัฒนากระบวนการวินิจฉัยคดีและยกระดับมาตรการการพิจารณาคดีสู่ระดับ สากล ประกอบด้วย

๒.๑ การศึกษาวิจัย

ศาลรัฐธรรมนูญได้จัดให้มีการวิจัยและพัฒนางานวิชาการทางด้านวิชาการทางกฎหมายเพื่อสร้างองค์ความรู้ในภารกิจของศาลรัฐธรรมนูญมาอย่างต่อเนื่อง โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้ดำเนินการให้มีการวิจัย ๕ หัวข้อ ดังนี้

Digital Object
National Assembly Library

(๑) สภาพบังคับของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ โดยรองศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต และคณะเป็นผู้วิจัย

(๒) สิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนตามรัฐธรรมนูญเน้นศึกษาสิทธิของบุคคล ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและได้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติตาม มาตรา ๔๖, ๕๖ และมาตรา ๒๙๐ แห่งรัฐธรรมนูญ โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติศักดิ์ ปรกติ เป็นผู้วิจัย

(๓) การเปลี่ยนแปลงแนวคำวินิจฉัยและผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ศึกษากรณีศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาและศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน โดยรองศาสตราจารย์ ดร.วรเจตน์ ภาคีรัตน์ เป็นผู้วิจัย

(๔) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งเสนอโดยศาล หรือผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา โดยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด เลิศไพฑูรย์ เป็นผู้วิจัย

(๕) การใช้สิทธิทางศาลของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๘ ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว โดยรองศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ เป็นผู้วิจัย

การวิจัยตั้งแต่ (๑) - (๓) เสร็จสิ้นแล้ว ส่วนลำดับ (๔) - (๕) อยู่ระหว่างการดำเนินการ

๒.๒ การให้ทุนสนับสนุนการศึกษาวิจัยทางวิชาการ

ศาลรัฐธรรมนูญได้สนับสนุนเงินสมนาคุณผลงานทางวิชาการ เพื่อจ่ายเป็นเงินผลงานทางวิชาการและบทความทางวิชาการที่ลงในจดหมายข่าวศาลรัฐธรรมนูญ และวารสารศาลรัฐธรรมนูญ โดยในรอบปีที่ผ่านมามีผู้ส่งผลงานทางวิชาการและบทความทางวิชาการและได้รับการสนับสนุนเงินสมนาคุณจำนวน ๒๘ บทความ งบประมาณ ๑๐๓,๒๐๐ บาท ซึ่งได้นำลงตีพิมพ์ในจดหมายข่าวศาลรัฐธรรมนูญ และวารสารศาลรัฐธรรมนูญ

๒.๓ การเผยแพร่รายงานการศึกษาวิจัยและบทความทางวิชาการ ได้พิมพ์รายงานการศึกษาวิจัยและบทความทางวิชาการดังนี้

(๑) กระบวนการกลั่นกรองคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๖๔ (พิมพ์ครั้งที่ ๒) โดยศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์ เป็นผู้วิจัย

Digital Object
National Assembly Library

(๒) การยกสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาล (พิมพ์ครั้งที่ ๒) โดยรองศาสตราจารย์ ดร.บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ เป็นผู้วิจัย

(๓) การขัดแย้งระหว่างเขตอำนาจขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ โดยศาสตราจารย์ ดร. สมคิด เลิศไพฑูรย์ เป็นผู้วิจัย

(๔) การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขการตราพระราชกำหนดและความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนดที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติจากรัฐสภา โดยศาสตราจารย์ ดร. นันทวัฒน์ บรมานันท์ เป็นผู้วิจัย

(๕) สภาพบังคับของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ โดยรองศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต และคณะเป็นผู้วิจัย

(๖) สิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนตามรัฐธรรมนูญเน้นศึกษาสิทธิของบุคคล ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและได้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติตาม มาตรา ๔๖, ๕๖ และมาตรา ๒๙๐ แห่งรัฐธรรมนูญ โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติศักดิ์ ปรกติ เป็นผู้วิจัย

(๗) ดุษฎีนิพนธ์เรื่อง กระบวนการทางกฎหมายและบทบาทศาลรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ โดย ดร.วุฒิชัย จิตตานุ เป็นผู้วิจัย

Digital Object
National Assembly Library

(๘) จัดพิมพ์รวมบทความกฎหมายมหาชนเว็บไซต์ www.pub-law.net เล่มที่ ๖

(๙) จัดพิมพ์หนังสือรวมบทความทางวิชาการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เล่ม ๖ "การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญ"

๒.๔ การสนับสนุนงานศาลรัฐธรรมนูญ

เพื่อสนับสนุนการพิจารณาวินิจฉัยคดีและภารกิจด้านอื่น ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้พัฒนาระบบกลไกและคุณภาพงานวิเคราะห์คดีและสนับสนุนให้มีการจัดทำระบบสารสนเทศทางวิชาการและข้อมูลกฎหมายเพื่อสนับสนุนงานวิเคราะห์คดีและกฎหมายเป็นการเฉพาะ รวมทั้งได้จัดให้มีการสนับสนุนภารกิจอื่นของศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย

(๑) การวิเคราะห์กฎหมายและคดี จัดทำความเห็นและรายงานการพิจารณาคำร้อง ประมวลความเห็นเหตุผลข้อมูลของคณะตุลาการในทางคดี ยกร่างและเรียบเรียงคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ตรวจสอบร่างคำวินิจฉัยส่วนตนของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จัดทำสรุปย่อคำวินิจฉัย จัดทำสรุปสำนวนคำร้องคดีรัฐธรรมนูญ จัดทำเอกสารผลคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญเพื่อเผยแพร่ต่อสื่อมวลชน

(๒) การอำนวยการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ดำเนินการเกี่ยวกับการอำนวยการธุรการตามกระบวนการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ และแนวทางการปฏิบัติงานของกลุ่มงานคดี

Digital Object
National Assembly Library

รวมถึงการอำนวยการธุรการกลางของกลุ่มงานคดีและสารบบคดีศาลรัฐธรรมนูญได้ดำเนินงานสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการพิจารณาคำร้องอย่างต่อเนื่อง

๒.๕ การผลิตเอกสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

(๑) จัดพิมพ์บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ฉบับพกพา และจัดพิมพ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เพื่อเป็นการเผยแพร่ให้กับหน่วยงาน ประชาชน และผู้ที่ให้ความสนใจ

(๒) การจัดเก็บงานฐานข้อมูลกฎหมายและสำนวนคดี ประกอบด้วย งานจัดเก็บสำนวนคำร้องที่วินิจฉัยแล้ว และงานจัดทำแฟ้มข้อมูลกฎหมาย เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าและเป็นบรรทัดฐานในการจัดทำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) จดหมายข่าวศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อเผยแพร่กิจกรรมของศาลรัฐธรรมนูญเป็นการสื่อกลางระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับประชาชนปีละ ๖ ฉบับ โดยจัดพิมพ์ ๒ เดือน ต่อ ๑ ฉบับ

(๔) วารสารศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นสื่อทางวิชาการสำหรับเผยแพร่ผลงานวิชาการและคำวินิจฉัยที่น่าสนใจของศาลรัฐธรรมนูญกำหนดเผยแพร่ปีละ ๓ เล่ม หรือวารสารรายสี่เดือน

(๕) รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี ๒๕๔๘ - ๒๕๔๙ พร้อมด้วย ซี.ดี. เพื่อรายงานผลการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญต่อสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และคณะรัฐมนตรี เพื่อรับทราบ

Digital Object
National Assembly Library

ผลการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ พร้อมด้วยการ ซี.ดี คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๑ - ๒๕๔๙

(๖) จัดพิมพ์หนังสือความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

(๗) จัดพิมพ์หนังสือความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

๒.๖ การเผยแพร่ผลการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ได้ดำเนินการจัดพิมพ์และเผยแพร่ผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ

(๑) หนังสือรวมคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อรวบรวมคำวินิจฉัยของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และตุลาการรัฐธรรมนูญให้เป็นระบบ เป็นการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับคำวินิจฉัยและเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า

(๒) หนังสือสรุปบรรทัดฐานคำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ได้มีการจัดพิมพ์คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเรื่องที่ ๑-๒/๒๕๕๐ และคำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเรื่องที่ ๓-๕/๒๕๕๐ เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นและเป็นบรรทัดฐานแนวทางการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญในคดีที่มีลักษณะเดียวกันอย่างเป็นระบบและเอกภาพ รวมทั้งในการศึกษาค้นคว้าและอ้างอิงสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง

(๓) การเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง ได้มีการจัดทำรายงาน "คุยกับสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ" ทางวิทยุรัฐสภา FM ๘๗.๕ MHz ทุกวันศุกร์เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้ให้กับบุคคลทั่วไป

Digital Object
National Assembly Library

(๔) การเผยแพร่ความรู้ข้อมูลข่าวสารของศาลรัฐธรรมนูญทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ โดยข้อมูลข่าวสารต่างๆ รวมทั้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญทุกคำวินิจฉัยในเว็บไซต์ รวมทั้งบทความที่มีความสำคัญ เพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถค้นคว้าหาความรู้และศึกษาอ้างอิงคำวินิจฉัยต่าง ๆ จากเว็บไซต์ของศาลรัฐธรรมนูญ ที่มีชื่อว่า www.concourt.or.th

(๕) การเผยแพร่โดยสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ได้มีการจัดทำเสื้อเจ็คเก็ต, ปากกาโลหะ, ปากกาเลเซอร์, สมุดโน้ต , กระดาษโน้ต, สมุดฉีก, แผ่นพับ เป็นต้น

๓. การพัฒนาองค์กรและบุคลากรสู่ความเป็นเลิศในระดับสากล

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้เสริมสร้างขีดสมรรถนะการบริหารจัดการในด้านต่างๆ เพื่อสนับสนุนงานของศาลรัฐธรรมนูญ ดังนี้

๓.๑ การพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านกฎหมาย จัดส่งบุคลากรของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรต่างๆ การสัมมนาทางวิชาการ และการบรรยายพิเศษทั้งในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และสถาบันฝึกอบรมต่างๆ

๓.๑.๑ การฝึกอบรม ได้ส่งบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรการเขียนบทความทางนิติศาสตร์ การบริหารงานภาครัฐและกฎหมายมหาชน รุ่นที่ ๖ การวิจัยด้านนิติศาสตร์ ประกาศนียบัตรกฎหมายมหาชน รุ่นที่ ๒๓ - ๒๕ และผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง

Digital Object
National Assembly Library

๓.๑.๒ การสัมมนาทางวิชาการ ได้ส่งบุคลากรเข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการดังนี้

(๑) กฎหมายตราสามดวง : แว่นส่องสังคมไทย ครั้งที่ ๗

(๒) การติดตามประเมินผลและพัฒนารูปแบบและแนวทางการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล

(๓) การทำกฎหมายร่วมกัน

(๔) การปฏิรูปรัฐธรรมนูญกฎหมายว่าด้วยการความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่

(๕) การปรับปรุงระเบียบกฎหมายให้เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในกระบวนการยุติธรรม

(๖) การพัฒนาประสิทธิภาพของกระบวนการร่างกฎหมายภายในฝ่ายบริหาร

(๗) การรับฟังความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

(๘) ความรู้เกี่ยวกับหลักกฎหมายปกครอง

(๙) เจาะลึกอะไรเป็นอะไรในกฎหมายเลือกตั้ง

๓.๒ การพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านวิจัยและวิชาการ จัดส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมหลักสูตรในด้านนี้ และการสัมมนาทางวิชาการ

๓.๒.๑ หลักสูตรฝึกทักษะการเขียนบทความวิชาการ การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สำหรับนักบริหารระดับสูง รุ่นที่ ๑๑ และมาตรการในการแก้ไขปัญหาการ คอรับชั่น

Digital Object
National Assembly Library

๓.๒.๒ การสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง

(๑) (ร่าง) รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ : มุมมองของพรรคการเมืองและผู้มีประสบการณ์ทางการเมือง

(๒) การจัดทำนโยบาย แผนยุทธศาสตร์การวิจัยและการพัฒนากฎหมายและการศาลยุติธรรม

(๓) การนำเสนอผลงานวิจัยแห่งชาติ ปี ๒๕๕๐

(๔) การปฏิรูปทางการเมือง : แนวโน้มรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

(๕) การปฏิรูปรัฐธรรมนูญ : มุมมองเชิงเปรียบเทียบ

(๖) การเมืองการปกครองไทย

(๗) การลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญ : มุมมองของพรรคการเมือง : อนาคตจะลูกผีหรือลูกคน

(๘) การเลือกตั้งกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๐ : ทัศนะของผู้มีประสบการณ์และพรรคการเมือง

(๙) การวิจัยกับการสนับสนุนการดำเนินงานของฝ่ายนิติบัญญัติ นายกรัฐมนตรีในรัฐธรรมนูญใหม่

Digital Object
National Assembly Library

(๑๐) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในฝันของภาคประชาชน

(๑๑) ความเป็นอิสระขององค์กรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

(๑๒) ทิศทางรัฐธรรมนูญใหม่

(๑๓) ทิศทางสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

(๑๔) นโยบายรัฐบาลกับการพัฒนาระบบงานตำรวจเพื่อประชาชนระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับทิศทางของรัฐธรรมนูญใหม่

(๑๕) บทบาทสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในฐานะองค์กรตามรัฐธรรมนูญกับการให้ความเห็นและข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี

(๑๖) ประชาธิปไตยการมีส่วนร่วมของประชาชนและความรับผิดชอบ : มุมมองเชิงเปรียบเทียบ

(๑๗) ประเด็นพิจารณาสำหรับร่างรัฐธรรมนูญ : มุมมองทางวิชาการไทยและสหรัฐอเมริกา

(๑๘) ประสบการณ์ด้านรัฐธรรมนูญของประเทศไทยกับประเทศเยอรมัน

(๑๙) ปรับโครงสร้างตำรวนเพื่อประชาชนหรือเพื่อใคร

(๒๐) ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพบประชาชนในภูมิภาค

(๒๑) ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา : อดีต ปัจจุบัน และอนาคต

Digital Object
National Assembly Library

(๒๒) พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒

(๒๓) พระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตย

(๒๔) ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ระบบการเมืองก้าวต่อไปหรือ ถอยหลัง

(๒๕) มาตรการในการแก้ไขปัญหาการคอรัปชั่น

(๒๖) มาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม

(๒๗) ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๒๘) รัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยควรมีสาระสำคัญอย่างไร

(๒๙) วิจารณ์ร่างรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

(๓๐) เศรษฐกิจที่เหมาะสมกับประเทศไทย

(๓๑) สานเสวนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์แห่งชาติ

(๓๒) เสรีภาพ อำนาจ จริยธรรมกับการเมืองไทย

(๓๓) เสรีภาพทางวิชาการกับวิกฤตการเมืองไทย

(๓๔) องค์กรอิสระภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่

๓.๒.๓ การบรรยายพิเศษ เรื่อง ประเด็นทางเศรษฐกิจ จริยธรรมกับการปฏิรูปรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

๓.๓ การพัฒนาบุคลากรด้านการบริหารจัดการ ได้มีการส่งบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ดังนี้

(๑) การควบคุมกระบวนการโดยใช้เทคนิคด้านสถิติ

(๒) การจัดการการใช้พลังงานสำหรับหน่วยราชการ

(๓) การจัดการความรู้เพื่อบริหารความเสี่ยงจากการจัดซื้อจัดจ้างภายใต้พระราชกฤษฎีกาใหม่ รุ่นที่ ๑

(๔) การจัดทำแผนส่งเสริมการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของภาครัฐ

(๕) การใช้คู่มือมาตรฐานการจัดการงบประมาณ

(๖) การตรวจวิเคราะห์การใช้พลังงาน

(๗) การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี : บรรทัดฐานจากคำวินิจฉัย

(๘) การบริหารเชิงรุกแบบบูรณาการ รุ่นที่ ๔

(๙) การบริหารงานรักษาความปลอดภัย รุ่นที่ ๙๒

(๑๐) การบริหารจัดการภาครัฐร่วมเอกชน (บรอ.) รุ่นที่ ๑

(๑๑) การบริหารภาครัฐและกฎหมายมหาชน

Digital Object
National Assembly Library

(๑๒) การบริหารและการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

(๑๓) การป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมกับเอกชน (ปรอ.) รุ่นที่ ๒๐

(๑๔) การป้องกันและลดข้อพิพาททางปกครองเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยข้าราชการ

(๑๕) การป้องกันและลดข้อพิพาททางปกครองเกี่ยวกับการบริหารบุคคลภาครัฐ

(๑๖) การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สำหรับนักบริหารระดับสูง

(๑๗) การวางแผนและการบริหารโครงการ

(๑๘) การส่งเรื่องไปประกาศราชกิจจานุเบกษา

(๑๙) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาตนเองเพื่อความก้าวหน้าขององค์กร

(๒๐) การสื่อสารภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิผล

(๒๑) การเสริมสร้างวินัยพื้นฐานศาสนิกชน

(๒๒) ความฉลาดทางอารมณ์กับการพัฒนาองค์กรอย่างสร้างสรรค์

(๒๓) ทิศทางและแนวโน้มของการจัดการความรู้ในองค์กรภาครัฐ

(๒๔) เทคนิคการเขียนหนังสือราชการ

(๒๕) ธรรมาภิบาลของผู้บริหารระดับกลาง รุ่นที่ ๕ และรุ่นที่ ๖

Digital Object
National Assembly Library

(๒๖) นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มืออาชีพ : บทเรียนและความสำเร็จสู่การปฏิบัติ

(๒๗) ประชาชนกับสิทธิผู้บริโภค

(๒๘) ผู้ตรวจสอบภายในภาครัฐ

(๒๙) มิติใหม่ความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔

(๓๐) ยุทธศาสตร์การพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

(๓๑) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติ

(๓๒) เศรษฐกิจพอเพียง : จากปรัชญาสู่การปฏิบัติ

(๓๓) สัมมนากองทุนบำเหน็จบำนาญลูกจ้าง

๓.๔ การพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร จัดส่งบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรและสัมมนาทางวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

(๑) การเตรียมความพร้อมสำหรับการใช้งานระบบ IPV6 ของประเทศไทย

(๒) การบรรยายพิเศษในหัวข้อ "The Ten ICT Trends and Predictions for 2007 and Beyond"

Digital Object
National Assembly Library

(๓) การบริหารจัดการองค์กรภาครัฐผ่านเครือข่ายไร้สาย

(๔) การประชุมสัมมนาเรื่อง "ผู้บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศระดับสูง (CIO) กับโครงการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e- Government) ครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒

(๕) การพัฒนาเว็บไซต์ภาครัฐให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเข้าถึงสารสนเทศที่เท่าเทียมและทั่วถึง

(๖) การสร้างงานนำเสนอแบบภาพเคลื่อนไหวโดยใช้โปรแกรม Micromedia Flash MX รุ่นที่ ๑

(๗) การสร้างและออกแบบ Web ด้วยโปรแกรม Dream Weaver และ Flash

(๘) การสร้างและออกแบบผังความคิดด้วยโปรแกรม Mind Manager Pro. 6.0 (รุ่นที่ ๑)

(๙) การสัมมนาโครงการพัฒนาระบบสนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานภาครัฐ

(๑๐) การสัมมนารับฟังความคิดเห็นโครงการจัดทำฐานข้อมูลราชกิจจานุเบกษาและการพัฒนากฎหมายอิเล็กทรอนิกส์

(๑๑) การสัมมนาเรื่อง "ข้อกำหนดทางเทคนิคกับการจัดซื้อคอมพิวเตอร์สำหรับหน่วยงานภาครัฐ"

(๑๒) การอบรมหลักสูตร Multimedia for E-Learning Courseware

(๑๓) การออกแบบและสร้างงานกราฟฟิกด้วยโปรแกรม Illustrator

(๑๔) เทคนิควิธีการใช้โปรแกรมสำนักงานอัตโนมัติให้เต็มประสิทธิภาพ

(๑๕) แนวทางการตั้งสภา CIO

(๑๖) เรื่อง "The - GIF และ UDDI Registry for Government Data Integrations"

(๑๗) สัมมนาระดมความคิดเห็นร่างพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ...

Digital Object
National Assembly Library

(๑๘) สัมมนาเรื่อง Thailand IPv6 Summit ๒๐๐๗

(๑๙) อบรมหลักสูตรคอมพิวเตอร์โปรแกรม Microsoft Access รุ่นที่ ๑ และ รุ่นที่ ๒

๓.๕ การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและข้อมูลกฎหมาย สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้สนับสนุนการปฏิบัติงานและพัฒนาระบบงาน ดังนี้

(๑) ระบบสารสนเทศงานบุคคล เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานบุคคลได้จัดรายงานทะเบียนประวัติ งานบัญชีถือจ่าย งานเงินเดือน งานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และงานการติดตามประเมินผลการใช้จ่ายเงินงบประมาณ ทั้งนี้ ได้เชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการสืบค้นทางอินเตอร์เน็ต และเทคนิคการสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกา

(๒) ระบบการจัดเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับการจัดเก็บสำนวนคำร้อง / คำวินิจฉัย โดยจัดทำ CD สำนวนคดี ปี ๒๕๔๗ - ๒๕๔๙ และ CD คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเรื่องที่ ๑-๒/๒๕๕๐ และคำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เรื่องที่ ๓-๕/๒๕๕๐

(๓) ระบบห้องสมุดอัตโนมัติและศูนย์สารนิเทศออนไลน์ ได้นำระบบห้องสมุดอัตโนมัติมาทดลองเพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าเอกสารหนังสือต่าง ๆ

๔. การเสริมสร้างพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอกทั้งในประเทศและต่างประเทศ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้ดำเนินการเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายพันธมิตรทั้งภายในและได้เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและการปฏิบัติงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและต่างประเทศ ดังนี้

๔.๑ ความร่วมมือกับองค์กรต่างประเทศ

(๑) การเข้าร่วมสัมมนาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเอเชีย ครั้งที่ ๔ ณ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ระหว่างวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน - ๑ ธันวาคม ๒๕๔๙

(๒) การเดินทางไปร่วมสัมมนาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเอเชีย ครั้งที่ ๕ ณ สาธารณรัฐเกาหลี ระหว่างวันที่ ๙ - ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๐

(๓) สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ พระราชทานพระไตรปิฎกสากล แก่ประธานศาลรัฐธรรมนูญเพื่อนำไปประดิษฐาน ณ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

Digital Object
National Assembly Library

และการศึกษาดูงานของประธานศาลรัฐธรรมนูญและคณะ ณ ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ ระหว่างวันที่ ๙ - ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๐

เนื่องในปีมหามงคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญ พระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ องค์ประธานกิตติมศักดิ์การพระราชทานและประดิษฐานพระไตรปิฎกสากลอักษรโรมันในนานาประเทศ ได้โปรดเกล้า ฯ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อัญเชิญพระไตรปิฎกสากลอักษรโรมัน และหนังสือพระไตรปิฎกศึกษาอ้างอิงชุดพระราชทาน รวม ๘๐ เล่ม ไปมอบแก่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (The International Court of Justice at the Peace Palace) สำหรับประดิษฐาน ณ พระราชวังแห่งสันติภาพ กรุงเฮก ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในระดับนานาชาติ

เมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๐ เวลา ๑๒.๓๐ น. นางสาวสุจิตรา หิรัญพฤกษ์ เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงเฮก ได้นำ นายวิรัช ลิ้มวิชัย ประธานศาลรัฐธรรมนูญเข้าพบตุลาการรอสลิน ฮิกกิ้นส์ ประธานศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ณ พระราชวังแห่งสันติภาพ เพื่อมอบพระไตรปิฎก และหนังสืออ้างอิงชุดพระราชทานดังกล่าว ซึ่งประธานศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้กล่าวในตอนหนึ่งว่า

"ข้าพเจ้าได้รับทราบว่าศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นสถาบันแห่งเดียวในประเทศไทยที่ได้รับพระราชทานพระไตรปิฎกสากลชุดนี้ วันนี้เรารู้สึกยินดีที่ได้พบท่านประธานวิรัช ลิ้มวิชัย และตุลาการในคณะของท่านจากศาลรัฐธรรมนูญและศาลฎีกาการติดต่อกับศาลยุติธรรมแห่งชาติระดับสูง

Digital Object
National Assembly Library

มีความสำคัญยิ่งแก่เรา ในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ เรามีความยินดีที่ได้ต้อนรับผู้บริหาร ๖๐ ท่าน จากศาลปกครอง กระทรวงยุติธรรม ซึ่งได้มาเยือนศาลยุติธรรมระหว่างประเทศและสนทนาเกี่ยวกับงานของ ศาลยุติธรรม

ดังที่เราได้ทราบว่าพระไตรปิฎกสากลเป็นของพระราชทานเพื่อปัญญาและสันติสุขจากประชาชนชาวไทย ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ในฐานะที่เป็นองค์กรหลักด้านตุลาการขององค์การสหประชาชาติ ได้อุทิศการทำงานเพื่อเหตุแห่งสันติภาพ ความคิดในการก่อตั้งศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้กำเนิดขึ้นเมื่อ ๑๐๐ ปี มาแล้ว จากการประชุมสันติภาพแห่งกรุงเฮก ความปรารถนาของนานาชาติคือความต้องการนำข้อขัดแย้งให้ยุติอย่างสันติแทนการก่อสงครามระหว่างกัน ภายใต้กฎบัตรแห่งสหประชาชาติ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศมีอำนาจในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงโดยการยุติข้อขัดแย้งทางกฎหมายตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ เราได้ยึดมั่นที่จะป้องกันในความเคารพในกฎหมายระหว่างประเทศและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างชาติในทางสันติสุข เราจึงมีความยินดีที่ได้รับพระราชทานสิ่งนี้แก่เราตามปณิธานดังกล่าว....

พระไตรปิฎกสากลชุดนี้เป็นเครื่องระลึกถึงความสัมพันธ์ของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศกับประเทศไทยโดยเฉพาะ และกับภูมิภาคในเอเชียโดยทั่วไปด้วย....*

(๔) การเข้าร่วมสัมมนาสมาคมเนติบัณฑิตและศาลฎีกา ประเทศอินเดีย ระหว่างวันที่ ๒๒- ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

Digital Object
National Assembly Library

๔.๒ ความร่วมมือกับองค์กรในประเทศ ได้ต้อนรับการศึกษาดูงานของสถาบันการศึกษา และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

(๑) การศึกษาดูงานของคณะอาจารย์ และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ณ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๒) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญร่วมจัดนิทรรศการและสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง "องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่" ร่วมกับคณะกรรมาธิการองค์กรอิสระ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ณ สโมสรทหารบก

Digital Object
National Assembly Library

(๓) สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นำคณะยุวชนประชาธิปไตยประจำปี ๒๕๕๐ พร้อมเจ้าหน้าที่เข้าศึกษาดูงาน ณ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๔) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญร่วมกับมูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์ประจำประเทศไทย จัดสัมมนา เรื่อง "รัฐธรรมนูญกับการปฏิรูปการเมือง (มุมมองภาคทฤษฎี)" ณ โรงแรม เชอราตัน

Digital Object
National Assembly Library

(๕) การศึกษาดูงานของคณะอาจารย์ และนักศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ณ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๖) การศึกษาดูงานของคณะอาจารย์ และนักศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ณ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

(๗) การศึกษาดูงานของคณะอาจารย์ และนักเรียนโรงเรียนศึกษานารี ณ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๘) การศึกษาดูงานสำนักงานอัยการสูงสุด ณ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

๕. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ

๕.๑ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการสำนักงาน ศาลรัฐธรรมนูญ ลงนามถวายพระพรเนื่องในวันขึ้นปีใหม่ ในพระบรมมหาราชวังเมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๐

๕.๒ ประธานศาลรัฐธรรมนูญเข้าร่วมพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันมาฆบูชา ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๕๐

๕.๓ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ วางพานพุ่มเนื่องในวันที่ระลึกพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ ลานพลับพลามหาเจษฎาบดินทร์ ในวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๐

๕.๔ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการสำนักงาน ศาลรัฐธรรมนูญ เข้าเฝ้า ฯ ถวายพระพรเนื่องในวันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ณ อาคารชัยพัฒนา สวนจิตรลดา ในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๐

Digital Object
National Assembly Library

๕.๕ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ วางพานพุ่มเนื่องในวันที่ระลึกมหาจักรีบรมราชวงศ์ ณ ปฐมบรมราชานุสรณ์ ในวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๕๐

๕.๖ ประธานศาลรัฐธรรมนูญเข้าร่วมพระราชพิธีถวายราชสักการะสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๕๐

๕.๗ ประธานศาลรัฐธรรมนูญเข้าร่วมพระราชพิธีสงกรานต์ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระบรมมหาราชวัง ในวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๕๐

๕.๘ ประธานศาลรัฐธรรมนูญเข้าเฝ้า ฯ ถวายพระพรเนื่องในวันราชาภิเษกสมรส ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา ในวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๐

๕.๙ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ เข้าร่วมพระราชพิธี เนื่องในวันฉัตรมงคล ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท พระบรมมหาราชวัง ในวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๐

Digital Object
National Assembly Library

๕.๑๐ ประธานศาลรัฐธรรมนูญเข้าร่วมพระราชพิธีสวดมนต์เริ่มการพระราชพิธีพืชมงคล ณ พระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๕๐

๕.๑๑ ประธานศาลรัฐธรรมนูญเข้าร่วมพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ณ มณฑลพิธีท้องสนามหลวง ในวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๐

๕.๑๒ ประธานศาลรัฐธรรมนูญและข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเข้าร่วมวางพานพุ่มดอกไม้งานวันปรีดี ประจำปี ๒๕๕๐ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๐

๕.๑๓ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ร่วมวางพวงมาลา เนื่องในวันที่ระลึกพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ พระบรมราชานุสาวรีย์ หน้าอาคารรัฐสภา ในวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๐

๕.๑๔ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ข้าร่วมพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันวิสาขบูชา ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๐

๕.๑๕ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ร่วมวางพวงมาลา เนื่องในวันคล้ายวันสวรรคตพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ณ วัดสุทัศน์เทพวราราม ในวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๕๐

Digital Object
National Assembly Library

๕.๑๖ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เข้าเฝ้า ฯ ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จ พระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา ในวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๐

๕.๑๗ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ เข้าร่วมพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศล วันอาสาฬหบูชา ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๐

๕.๑๘ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ เข้าร่วมพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันเข้าพรรษา ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๐

๕.๑๙ ประธานศาลรัฐธรรมนูญและข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเข้าร่วมวาง พวงมาลาเพื่อถวายสักการะกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ณ บริเวณลานพระรูปหน้าอาคารศาลยุติธรรม ในวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๐

๕.๒๐ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการสำนักงาน ศาลรัฐธรรมนูญ เข้าเฝ้า ฯ ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา ในวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๐

๕.๒๑ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการสำนักงาน ศาลรัฐธรรมนูญ ลงนามถวายพระพรเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๐

Digital Object
National Assembly Library

๕.๒๒ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญวางพวงมาลาถวายราชสักการะ เนื่องในวันปิยมหาราช ณ พระบรมรูปทรงม้า ในวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๕๐

๕.๒๓ ประธานศาลรัฐธรรมนูญเข้าร่วมพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันปิยมหาราช ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระบรมมหาราชวัง ในวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๕๐

Digital Object
National Assembly Library

๕.๒๔ ประธานศาลรัฐธรรมนูญเข้าร่วมพระราชพิธีพระกฐินหลวงประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ในวันที่ ๓ - ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

๕.๒๕ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญร่วมวางพวงมาลา เนื่องในพิธีถวายบังคมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ พระบรมราชานุสาวรีย์ สวนลุมพินี ในวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

๕.๒๖ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ร่วมเข้าเฝ้า ฯ เนื่องในพิธีสวนสนามและถวายสัตย์ปฏิญาณของเหล่าทหารรักษาพระองค์ ณ ลานพระราชวังดุสิต ในวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๐

๕.๒๗ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเข้าเฝ้า ฯ ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา ในวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๐

Digital Object
National Assembly Library

๕.๒๘ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เข้าเฝ้า ฯ ถวายพระพรชัยมงคล ในวโรกาสเสด็จออกมหาสมาคมวันเฉลิม พระชนมพรรษา ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐

๕.๒๙ ประธานศาลรัฐธรรมนูญเข้าเฝ้า ฯ ในพระราชพิธีเจริญพระพุทธมนต์การพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระบรมมหาราชวัง ในวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๕๐

๕.๓๐ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เข้าเฝ้า ฯ ในงานสโมสรสันนิบาตเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ทำเนียบรัฐบาล ในวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๐

๕.๓๑ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ วางพานพุ่มเนื่องในวันคล้ายวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ ณ พระบรมราชานุสาวรีย์ หน้าอาคารรัฐสภา ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๐

๕.๓๒ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ เข้าเฝ้า ฯ ในพระราชพิธีฉลองวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๐

Digital Object
National Assembly Library

๕.๓๓ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญร่วมเข้าเฝ้า ฯ ในโอกาสที่พระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา เสด็จเป็นองค์ประธานเนื่องในการที่สถาบันศาลได้รับพระราชทานพระไตรปิฎกสากลฉบับพระราชทาน จากสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ณ พระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๐

๕.๓๔ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ วางพานพุ่มเนื่องในวันสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ณ พระบราราชานุสาวรีย์ วงเรียนใหญ่ ในวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๐

Digital Object
National Assembly Library

Digital Object
National Assembly Library

ส่วนที่ ๓

รายงานของผู้สอบบัญชี และงบการเงิน

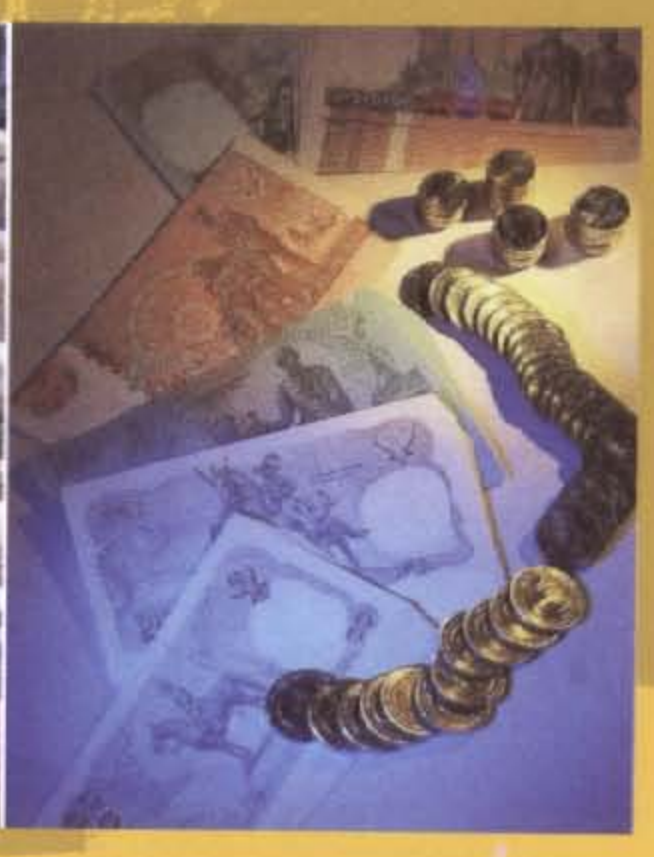

Digital Object
National Assembly Library

สำนักงาน การตรวจเงินแผ่นดิน

รายงานของผู้สอบบัญชีและงบการเงิน

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2549 และ 2548

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

Digital Object
National Assembly Library

รายงานของผู้สอบบัญชี

เสนอ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้ตรวจสอบงบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 30 กันยายน 2549 และ 2548 งบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงินและงบกระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกันของแต่ละปีของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งผู้บริหารของสำนักงานฯเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลในงบการเงินเหล่านี้ ส่วนสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้รับผิดชอบในการแสดงความเห็นต่องบการเงินดังกล่าวจากผลการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้ปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไป ซึ่งกำหนดให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินต้องวางแผนและปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นอย่างมีเหตุผลว่างบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่ การตรวจสอบรวมถึงการใช้วิธีการทดสอบหลักฐานประกอบรายการทั้งที่เป็นจำนวนเงินและการเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน การประเมินความเหมาะสมของหลักการบัญชีที่สำนักงานฯใช้และประมาณการเกี่ยวกับรายการทางการเงินที่เป็นสาระสำคัญซึ่งผู้บริหารของสำนักงานฯเป็นผู้จัดทำขึ้น ตลอดจนการประเมินถึงความเหมาะสมของการแสดงรายการที่นำเสนอในงบการเงินโดยรวม สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเชื่อว่าการตรวจสอบดังกล่าวให้ข้อสรุปที่เป็นเกณฑ์อย่างเหมาะสมในการแสดงความเห็นของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเห็นว่า งบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 30 กันยายน 2549 และ 2548 ผลการดำเนินงานและกระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกันของแต่ละปีของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญโดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป และตามที่กระทรวงการคลังกำหนด

(นางสาวลักขณา บุญยมโนนุกูล)
ผู้อำนวยการสำนักงาน

(นางสาวศิริพร รอดศรีจันทร์)
ผู้อำนวยการกลุ่ม

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน
Office of the Auditor General
วันที่ 28 มีนาคม 2550

Digital Object
National Assembly Library

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

งบแสดงฐานะการเงิน

ณ วันที่ 30 กันยายน 2549 และ 2548

	หมายเหตุ	2549 (บาท)	2548 (บาท)
สินทรัพย์			
สินทรัพย์หมุนเวียน			
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด	3	76,819,455.35	42,922,936.14
ลูกหนี้เงินยืมทดรองราชการ		-	-
วัสดุสำนักงานคงเหลือ		383,800.84	294,239.54
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	4	912,110.00	582,500.00
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน		78,115,366.19	43,799,675.68
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน			
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์สุทธิ	5	48,173,805.77	40,416,465.97
สินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนสุทธิ	6	82,242.48	117,340.48
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน		48,256,048.25	40,533,806.45
รวมสินทรัพย์		126,371,414.44	84,333,482.13
หนี้สิน			
หนี้สินหมุนเวียน			
เจ้าหนี้	8	1,653,910.47	452,068.73
ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	9	709,056.69	348,299.61
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย	10	330,705.80	462,624.90
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	11	248,734.40	113,364.50
รวมหนี้สินหมุนเวียน		2,942,407.36	1,376,357.74
รวมหนี้สิน		2,942,407.36	1,376,357.74
สินทรัพย์สุทธิ		123,429,007.08	82,957,124.39
สินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน			
รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายสะสม	12	123,429,007.08	82,957,124.39
รวมสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน		123,429,007.08	82,957,124.39

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินนี้

.....เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(นายไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์)

.....ผู้อำนวยการสำนักอำนวยกิจการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายสุทธิรักษ์ ทรงศิริไล)

Digital Object
National Assembly Library

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

งบแสดงผลการดำเนินงาน

สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2549 และ 2548

	หมายเหตุ	2549 (บาท)	2548 (บาท)
รายได้จากการดำเนินงาน			
รายได้จากรัฐบาล			
รายได้จากเงินงบประมาณ	13	159,979,133.02	157,237,690.41
รายได้จากแหล่งอื่น			
รายได้จากการรับบริจาค		-	271,430.00
รวมรายได้จากการดำเนินงาน		159,979,133.02	157,509,120.41
ค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน			
ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร	14	71,639,166.36	67,582,532.66
ค่าใช้จ่ายในการจัดการและบริหารองค์กร	15	37,282,738.57	25,429,920.97
ค่าเสื่อมราคาครุภัณฑ์และค่าตัดจำหน่าย	16	10,585,345.40	6,639,173.00
รวมค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน		119,507,250.33	99,651,626.63
รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายสุทธิ		40,471,882.69	57,857,493.78

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินนี้

Digital Object
National Assembly Library

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

งบกระแสเงินสด

สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2549 และ 2548

	2549 (บาท)	2548 (บาท)
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน		
รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่าย	40,471,882.69	57,857,493.78
ปรับ กระทบยอดเป็นกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน		
ค่าเสื่อมราคาครุภัณฑ์	10,550,247.40	6,601,773.00
ค่าตัดจำหน่าย	35,098.00	37,400.00
ขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์	1.00	1.00
ลดลงในลูกหนี้เงินยืมทดรองราชการ	-	945,600.00
(เพิ่มขึ้น) ในวัสดุสำนักงานคงเหลือ	(89,561.30)	(669.19)
(เพิ่มขึ้น) ในสินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	(329,610.00)	(174,999.95)
เพิ่มขึ้นในเจ้าหนี้	1,201,841.74	122,366.35
เพิ่มขึ้นในค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	360,757.08	53,183.43
เพิ่มขึ้น (ลดลง) ในภาษีหัก ณ ที่จ่าย	(131,919.10)	46,963.29
เพิ่มขึ้นในหนี้สินหมุนเวียนอื่น	135,369.90	5,391.00
เพิ่มขึ้นในการปรับปรุงรายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายสะสม	-	713,620.00
กระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน	52,204,107.41	66,208,122.71
กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน		
เงินสดจ่ายเพื่อจัดซื้อที่ดิน อาคารและอุปกรณ์	(18,307,588.20)	(41,051,758.50)
กระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมลงทุน	(18,307,588.20)	(41,051,758.50)
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดเพิ่มขึ้นสุทธิ	33,896,519.21	25,156,364.21
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดคงเหลือ ณ วันต้นงวด	42,922,936.14	17,766,571.93
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดคงเหลือ ณ วันปลายงวด	76,819,455.35	42,922,936.14

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินนี้

Digital Object
National Assembly Library

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
หมายเหตุประกอบงบการเงิน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2549 และ 2548

1. **การจัดตั้งและลักษณะการดำเนินงาน**

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 270 กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน่วยธุรการของศาลรัฐธรรมนูญเป็นอิสระ โดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้บังคับบัญชา และให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณและการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติประกอบกับพระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2542 มาตรา 4 กำหนดให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่

1. รับผิดชอบงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ
2. ศึกษาและรวบรวมข้อมูล คำสั่งและคำวินิจฉัยต่างๆ เกี่ยวกับงานของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
3. สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยและเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ
4. ปฏิบัติการอื่นตามที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมอบหมาย

โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีงบประมาณ 2541 ในระยะเริ่มแรกก่อนที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินการตามบทบัญญัติข้างต้น สำนักเลขาธิการวุฒิสภาได้ให้ความช่วยเหลือเบิกจ่ายและบริหารงบประมาณให้ และเมื่อสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจัดตั้งกฎหมายรองรับ จึงรับโอนงบประมาณและครุภัณฑ์จากสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภามาบริหารเองเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2542

2. **นโยบายทางการบัญชี**

2.1 การบันทึกบัญชีถือปฏิบัติตามเกณฑ์คงค้าง

2.2 รอบระยะเวลาบัญชีเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม และสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน ของปีถัดไป

2.3 รายได้ที่เกิดขึ้นเป็นรายได้แผ่นดินและต้องมีการนำส่งคลังไม่บันทึกเป็นรายได้ของสำนักงาน (ตามระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการงบประมาณ พ.ศ.2542 ข้อ 5)

2.4 งบประมาณรายจ่ายจำแนกเป็น งบประจำ และ งบลงทุน ดังนี้

2.4.1 งบประจำ หมายถึง รายจ่ายที่มีลักษณะเป็นค่าใช้จ่าย ดังนี้

(ก) เงินเดือน และ ค่าจ้างประจำ

(ข) ค่าจ้างชั่วคราว

(ค) ค่าตอบแทน ใช้สอยและวัสดุ

(ง) ค่าสาธารณูปโภค

(จ) ค่าครุภัณฑ์ที่มีวงเงินแต่ละรายการต่ำกว่า 30,000.- บาท

Digital Object
National Assembly Library

2.4.2 งบลงทุน หมายถึง รายจ่ายที่มีลักษณะการจ่าย ดังนี้

(ก) ค่าครุภัณฑ์ที่มีวงเงินแต่ละรายการตั้งแต่ 30,000.- บาท

(ข) ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง

2.5 อาคารและส่วนปรับปรุง ครุภัณฑ์และค่าเสื่อมราคา วัสดุสำนักงานคงเหลือ ครุภัณฑ์บันทึกบัญชีราคาทุนนับแต่วันได้มาโดยมีวงเงินแต่ละรายการตั้งแต่ 30,000.- บาท

ค่าเสื่อมราคาคำนวณโดยวิธีเส้นตรงตามอายุการใช้งานโดยประมาณ ดังนี้

- อาคารและส่วนปรับปรุง	อัตราร้อยละ 5
- ครุภัณฑ์สำนักงาน	อัตราร้อยละ 12.50
- ครุภัณฑ์ยานพาหนะประจำตำแหน่ง	อัตราร้อยละ 16.67
- ครุภัณฑ์ยานพาหนะสำนักงานและที่จัดหามาจากส่วนราชการ	อัตราร้อยละ 20.00
ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ ครุภัณฑ์โฆษณาและเผยแพร่ และครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์	

วัสดุสำนักงานบันทึกเป็นค่าใช้จ่าย ณ วันที่จัดหา จะตัดโอนเป็นวัสดุสำนักงานคงเหลือ ณ วันสิ้นปีงบประมาณ

3. **เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด** ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2549	2548
เงินสด	17,379.11	41,205.00
เงินฝากธนาคารแห่งประเทศไทย	-	-
เงินฝากธนาคาร กรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาสามยอด		
ประเภทกระแสรายวัน	41,539,519.00	13,785,102.16
ประเภทออมทรัพย์	35,262,557.24	29,096,628.98
รวม	76,819,455.35	42,922,936.14

4. **สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น** ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2549	2548
ค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า	847,500.00	582,500.00
ลูกหนี้อื่น	64,610.00	-
รวม	912,110.00	582,500.00

Digital Object
National Assembly Library

5. **ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์สุทธิ** ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2549	2548
อาคารและส่วนปรับปรุง		
ส่วนปรับปรุงอาคาร	1,481,568.00	1,481,568.00
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม	385,078.00	306,757.00
ส่วนปรับปรุงอาคาร (สุทธิ)	1,096,490.00	1,174,811.00
อุปกรณ์		
ครุภัณฑ์	89,068,788.83	80,995,240.63
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม	41,991,473.06	41,753,585.66
ครุภัณฑ์ (สุทธิ)	47,077,315.77	39,241,654.97
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ (สุทธิ)	48,173,805.77	40,416,465.97

6. **สินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนสุทธิ** ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2549	2548
โปรแกรมคอมพิวเตอร์	186,997.48	186,997.48
หัก ค่าตัดจำหน่ายสะสม	104,755.00	69,657.00
ส่วนปรับปรุงอาคาร (สุทธิ)	82,242.48	117,340.48

7. **กระทบยอดรายการเคลื่อนไหวสินทรัพย์ถาวรที่มีตัวตน**

หน่วย : บาท

	อาคาร	**อุปกรณ์**	**รวม**
ยอดยกมาเมื่อ 1 ต.ค. 2548	1,174,811.00	39,241,654.97	**40,416,465.97**
บวก ยอดที่เพิ่มขึ้น :			
จากการซื้อ	-	18,307,588.20	**18,307,588.20**
อื่น ๆ		10,234,039.00	**10,234,039.00**
หัก ยอดที่ลดลง :			
จากการจำหน่าย	-	10,234,040.00	**10,234,040.00**
ค่าเสื่อมราคา	78,321.00	10,471,926.40	**10,550,247.40**
ยอดยกไป ณ 30 ก.ย. 2549	**1,096,490.00**	**47,077,315.77**	**48,173,805.77**

Digital Object
National Assembly Library

8. **เจ้าหนี้** ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2549	2548
เจ้าหนี้ค่าซื้อสินค้าและบริการ	1,469,291.92	416,065.85
เจ้าหนี้อื่น	184,618.55	36,002.88
รวม	1,653,910.47	452,068.73

9. **ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย** ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2549	2548
ค่าสาธารณูปโภคค้างจ่าย	629,746.69	330,024.61
ค่าตอบแทนค้างจ่าย	79,310.00	18,275.00
รวม	709,056.69	348,299.61

10. **ภาษีหัก ณ ที่จ่าย** ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2549	2548
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย (ภงด. 53)	12,115.86	19,354.03
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย (ภงด. 1)	316,842.00	438,760.00
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย (ภงด. 3)	1,747.94	4,510.87
รวม	330,705.80	462,624.90

11. **หนี้สินหมุนเวียนอื่น** ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2549	2548
เงินค้ำประกันสัญญา ไม่เกิน 1 ปี	151,910.40	50,357.50
เงินค้ำประกันสัญญา เกิน 1 ปี	37,500.00	37,500.00
เงินประกันผลงาน	56,750.00	23,500.00
เงินรับฝากประกันสังคม	2,574.00	2,007.00
รวม	248,734.40	113,364.50

Digital Object
National Assembly Library

12. **รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายสะสม** ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2549	2548
รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายยกมาต้นงวด	82,957,124.39	24,386,010.61
บวก รายการปรับปรุงเงินรับคืนปีก่อน	-	713,620.00
	82,957,124.39	25,099,630.61
บวก รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายงวดนี้	40,471,882.69	57,857,493.78
รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายสะสมปลายงวด	123,429,007.08	82,957,124.39

13. **รายได้จากเงินงบประมาณ** ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2549	2548
งบรายจ่ายอื่น		
ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร	86,990,000.00	77,876,000.00
ค่าใช้จ่ายในการจัดการและบริหารองค์กร	54,858,300.00	33,734,000.00
ค่าใช้จ่ายในลักษณะค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง	14,004,000.00	43,094,000.00
งบกลาง	4,126,833.02	2,533,690.41
รวม	159,979,133.02	157,237,690.41

รายได้งบกลางรวมค่าใช้จ่ายในการปรับอัตราเงินเดือนและค่าจ้างให้แก่ข้าราชการและลูกจ้างรวมอยู่ด้วยจำนวน 1,040,400.00 บาท

14. **ค่าใช้จ่ายในด้านบุคลากร** ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2549	2548
เงินเดือนตุลาการและข้าราชการ	29,574,840.72	27,919,681.52
เงินประจำตำแหน่ง	11,095,761.79	11,523,286.03
ค่าจ้างประจำ	1,383,650.00	1,083,640.36
เงินเพิ่มพิเศษ	8,744,070.97	8,153,442.33
ค่าตอบแทนเงินเต็มขั้น	-	3,488.73
บำเหน็จ	229,623.10	1,104,668.00
บำเหน็จดำรงชีพ	200,000.00	200,000.00
บำนาญ	573,977.87	438,824.40

Digital Object
National Assembly Library

หน่วย : บาท

	2549	2548
เงินช่วยค่าครองชีพผู้รับเบี้ยหวัดบำนาญ	24,912.00	-
ค่าจ้างชั่วคราว	17,571,404.26	17,155,501.29
ค่าใช้จ่ายสวัสดิการ	2,240,925.65	1,851,423.01
รวม	71,639,166.36	69,433,955.67

15. **ค่าใช้จ่ายในการจัดการและบริหารองค์กร** ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2549	2548
ค่าตอบแทน	1,070,415.64	988,932.89
ค่าใช้สอย	28,687,462.40	16,784,343.30
ค่าวัสดุ	2,609,566.09	1,872,039.39
ครุภัณฑ์ต่ำกว่าเกณฑ์	410,580.40	220,440.45
ค่าสาธารณูปโภค	3,704,713.04	3,012,740.93
ค่าใช้จ่ายงานวิจัย	800,000.00	700,000.00
ขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์	1.00	1.00
รวม	37,282,738.57	23,578,497.96

16. **ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย** ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2549	2548
ค่าเสื่อมราคา		
อาคาร	78,321.00	78,321.00
อุปกรณ์	10,471,926.40	6,523,452.00
	10,550,247.40	6,601,773.00
ค่าตัดจำหน่าย		
โปรแกรมคอมพิวเตอร์	35,098.00	37,400.00

Digital Object
National Assembly Library

รายงานงบการเงินประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๐
สิ้นสุด ณ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๐

(อยู่ระหว่างการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน)

Digital Object
National Assembly Library

รายงานงบการเงิน

Digital Object
National Assembly Library

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
งบแสดงฐานะการเงิน
ณ วันที่ 30 กันยายน 2550 และ 2549

	หมายเหตุ	2550 (บาท)	2549 (บาท)
สินทรัพย์			
สินทรัพย์หมุนเวียน			
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด	(3)	84,379,231.27	76,819,455.35
ลูกหนี้เงินยืมทดรองราชการ		10,500.00	
วัสดุสำนักงานคงเหลือ		386,717.86	383,800.84
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	(4)	360,000.00	912,110.00
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน		85,136,449.13	78,115,366.19
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน			
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์สุทธิ	(5)	39,932,890.03	48,173,805.77
สินทรัพย์ไม่มีตัวตน	(6)	54,044.48	82,242.48
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน		39,986,934.51	48,256,048.25
รวมสินทรัพย์		125,123,383.64	126,371,414.44
หนี้สิน			
หนี้สินหมุนเวียน			
เจ้าหนี้	(7)	1,376,077.44	1,653,910.47
ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	(8)	571,332.82	709,056.69
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย	(9)	325,910.83	330,705.80
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	(10)	172,955.00	248,734.40
รวมหนี้สินหมุนเวียน		2,446,276.09	2,942,407.36
รวมหนี้สิน		2,446,276.09	2,942,407.36
สินทรัพย์สุทธิ		122,677,107.55	123,429,007.08
สินทรัพย์สุทธิ / ส่วนทุน			
รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายสะสม	(11)	122,677,107.55	123,429,007.08
รวมสินทรัพย์สุทธิ / ส่วนทุน		122,677,107.55	123,429,007.08

Digital Object
National Assembly Library

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
งบแสดงผลการดำเนินงาน
สำหรับสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2550 และ 2549

	หมายเหตุ	2550 (บาท)	2549 (บาท)
รายได้จากการดำเนินงาน			
รายได้จากรัฐบาล			
รายได้จากเงินงบประมาณ	(12)	102,904,481.06	159,979,133.02
รายได้จากแหล่งอื่น			
รายได้จากการรับบริจาค			
รวมรายได้จากการดำเนินงาน		102,904,481.06	159,979,133.02
ค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน			
ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร	(13)	64,530,173.76	71,639,166.36
ค่าใช้จ่ายด้านดำเนินงาน	(14)	28,027,402.01	37,282,738.57
ค่าเสื่อมราคา และค่าตัดจำหน่าย		11,224,732.15	10,585,345.40
รวมค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน		103,782,307.92	119,507,250.33
รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายสุทธิ		(877,826.86)	40,471,882.69

Digital Object
National Assembly Library

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

งบกระแสเงินสด

สำหรับปีสิ้นสุด วันที่ 30 กันยายน 2550 และ 2549

	2550 (บาท)	2549 (บาท)
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน		
รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่าย	(877,826.86)	40,471,882.69
ปรับกระทบยอดเป็นกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน		
ค่าเสื่อมราคาครุภัณฑ์	11,196,534.15	10,550,247.40
ค่าตัดจำหน่าย	28,198.00	35,098.00
ขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์	164,618.44	1.00
(เพิ่ม)/ลด ลูกหนี้เงินยืมทดรองราชการ	(10,500.00)	
(เพิ่ม)/ลด วัสดุสำนักงานคงเหลือ	(2,917.02)	(89,561.30)
(เพิ่ม)/ลด สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	552,110.00	(329,610.00)
เพิ่ม/(ลด) ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	(137,723.87)	360,757.08
เพิ่ม/(ลด) เจ้าหนี้	(277,833.03)	1,201,841.74
เพิ่ม/(ลด) ภาษีหัก ณ ที่จ่าย	(4,794.97)	(131,919.10)
เพิ่ม/(ลด) หนี้สินอื่น ๆ	(75,779.40)	135,369.90
เพิ่ม/(ลด) ปรับปรุงรายรับสูงกว่ารายจ่ายสะสม	125,927.33	
เงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน	10,680,012.77	52,204,107.41
กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน		
เงินสดจ่ายเพื่อซื้อที่ดิน อาคารและอุปกรณ์	(3,120,236.85)	(18,307,588.20)
กระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมลงทุน	(3,120,236.85)	(18,307,588.20)
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด เพิ่มขึ้น/(ลดลง) สุทธิ	7,559,775.92	33,896,519.21
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดคงเหลือ ณ วันต้นงวด	76,819,455.35	42,922,936.14
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดคงเหลือ ณ วันสิ้นงวด	**84,379,231.27**	**76,819,455.35**

Digital Object
National Assembly Library

หมายเหตุประกอบงบการเงิน

Digital Object
National Assembly Library

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
หมายเหตุประกอบงบการเงิน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2550

---

1. การจัดตั้งและลักษณะการดำเนินงาน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 270 กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน่วยธุรการของศาลรัฐธรรมนูญเป็นอิสระ โดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้บังคับบัญชา... และให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติประกอบกับพระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2542 มาตรา 4 กำหนดให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่

1.1 รับผิดชอบงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

1.2 ศึกษาและรวบรวมข้อมูล คำสั่ง และคำวินิจฉัยต่าง ๆ เกี่ยวกับงานของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

1.3 สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยและเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ

1.4 ปฏิบัติการอื่นตามที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมอบหมาย

โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีงบประมาณ 2541 ในระยะเริ่มแรกก่อนที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินการตามบทบัญญัติข้างต้น สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาได้ให้ความช่วยเหลือเบิกจ่ายและบริหารงบประมาณให้ และเมื่อสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจัดตั้งกฎหมายรองรับ จึงโอนงบประมาณและครุภัณฑ์จากสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภามาบริหารเองเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2542

2. **นโยบายทางการบัญชี**

2.1 การบันทึกบัญชีถือปฏิบัติตามเกณฑ์คงค้าง

2.2 รอบระยะเวลาบัญชีเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม และสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน ของปีถัดไป

2.3 รายได้ที่เกิดขึ้นเป็นรายได้แผ่นดินและต้องมีการนำส่งคลัง ไม่บันทึกเป็นรายได้ของสำนักงาน (ตามระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการงบประมาณ พ.ศ. 2542 ข้อ 5)

2.4 งบประมาณรายจ่ายจำแนกเป็นงบประจำ และงบลงทุน ดังนี้

รายงานประจำปี ๒๕๕๐ ศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

2.4.1 งบประจำ หมายถึง รายจ่ายที่มีลักษณะเป็นค่าใช้จ่าย ดังนี้

(1) เงินเดือน และค่าจ้างประจำ

(2) ค่าจ้างชั่วคราว

(3) ค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ

(4) ค่าสาธารณูปโภค

(5) ค่าครุภัณฑ์ที่มีวงเงินแต่ละรายการต่ำกว่า 30,000 บาท

2.4.2 งบลงทุน หมายถึง รายจ่ายที่มีลักษณะการจ่าย ดังนี้

(1) ค่าครุภัณฑ์ที่มีวงเงินแต่ละรายการตั้งแต่ 30,000 บาท

(2) ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง

2.5 อาคารและส่วนปรับปรุง ครุภัณฑ์และค่าเสื่อมราคา วัสดุสำนักงานคงเหลือ ครุภัณฑ์บันทึกบัญชีราคาทุนนับแต่วันได้มาโดยมีวงเงินแต่ละรายการตั้งแต่ 30,000 บาท ค่าเสื่อมราคาคำนวณโดยวิธีเส้นตรงตามอายุการใช้งานโดยประมาณ ดังนี้

- อาคารและส่วนปรับปรุง	อัตราร้อยละ 5
- ครุภัณฑ์สำนักงาน	อัตราร้อยละ 12.50
- ครุภัณฑ์ยานพาหนะประจำตำแหน่ง	อัตราร้อยละ 16.67
- ครุภัณฑ์ยานพาหนะสำนักงานและที่จัดหามา	อัตราร้อยละ 20

จากส่วนราชการ ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ

ครุภัณฑ์โฆษณาและเผยแพร่ ครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์

วัสดุสำนักงานบันทึกเป็นค่าใช้จ่าย ณ วันที่จัดหา จะตัดโอนเป็นวัสดุสำนักงานคงเหลือ ณ วันสิ้นปีงบประมาณ

ในปีงบประมาณ 2545 สำนักงานได้เปลี่ยนแปลงประมาณการอายุการใช้งานของครุภัณฑ์สำนักงานจาก 5 ปี เป็น 8 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการและนโยบายบัญชีสำหรับหน่วยงานภาครัฐฉบับที่ 1 โดยวิธีเปลี่ยนทันที

Digital Object
National Assembly Library

3. *เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด* ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2550	2549
เงินสด	9,470.50	17,379.11
เงินฝากธนาคารกรุงไทย กระแสรายวัน - สามยอด	7,653,701.11	41,539,519.00
เงินฝากธนาคารกรุงไทย ออมทรัพย์ - สามยอด	76,716,059.66	35,262,557.24
รวม	84,379,231.27	76,819,455.35

4. ***สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น*** ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2550	2549
ค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า	360,000.00	847,500.00
ลูกหนี้อื่น		64,610.00
รวม	360,000.00	912,110.00

5. ***ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์สุทธิ*** ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

อาคารและส่วนปรับปรุง

	2550	2549
ยอดคงเหลือต้นงวด	1,481,568.00	1,481,568.00
<u>หัก</u> ค่าเสื่อมราคาสะสมยกมา	385,078.00	306,757.00
ค่าเสื่อมราคาประจำปี	78,321.00	78,321.00
ยอดคงเหลือสิ้นงวด	1,018,169.00	1,096,490.00

ครุภัณฑ์

	2550	2549
ยอดคงเหลือต้นงวด	89,068,788.83	80,995,240.63
<u>บวก</u> ครุภัณฑ์เพิ่มขึ้น	3,120,236.85	18,307,588.20
	92,189,025.68	99,302,828.83
<u>หัก</u> ครุภัณฑ์ลดลง	7,246,991.60	10,234,040.00
	84,942,034.08	89,068,788.83
<u>หัก</u> ค่าเสื่อมราคาสะสมยกมา	41,991,473.06	42,203,585.66
ค่าเสื่อมราคาประจำปี (เพิ่มขึ้น)	11,118,213.15	10,471,926.40
	31,832,347.87	36,393,276.77
<u>บวก</u> ค่าเสื่อมราคาประจำปี (ลดลง)	7,082,373.16	10,684,039.00
ยอดคงเหลือสิ้นงวด	38,914,721.03	47,077,315.77
ที่ดินอาคารและอุปกรณ์สุทธิ	39,932,890.03	48,173,805.77
ค่าเสื่อมราคาประจำปี	11,196,534.15	10,550,247.40

Digital Object
National Assembly Library

6. **สินทรัพย์ไม่มีตัวตน** *ประกอบด้วย*

หน่วย : บาท

โปรแกรมคอมพิวเตอร์	2550	2549
ยอดคงเหลือต้นงวด	186,997.48	186,997.48
<u>หัก</u> ค่าเสื่อมราคาสะสมยกมา	104,755.00	69,657.00
ค่าตัดจำหน่ายประจำปี	28,198.00	35,098.00
ยอดคงเหลือสิ้นงวด	54,044.48	82,242.48
สินทรัพย์ไม่มีตัวตน	54,044.48	82,242.48
ค่าตัดจำหน่ายประจำปี	28,198.00	35,098.00

7. **เจ้าหนี้** *ประกอบด้วย*

หน่วย : บาท

	2550	2549
เจ้าหนี้ค่าสินค้า และบริการ	811,117.44	1,469,294.92
เจ้าหนี้ค่าสินค้า และบริการ หน่วยงานราชการ	564,960.00	
เจ้าหนี้ค่าบัตรเครดิต		184,618.55
รวม	1,376,077.44	1,653,913.47

8. **ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย** *ประกอบด้วย*

หน่วย : บาท

	2550	2549
ค่าสาธารณูปโภค	553,642.82	629,746.69
ค่าใช้จ่ายค้างจ่ายอื่น	17,690.00	79,310.00
รวม	571,332.82	709,056.69

9. **ภาษีหัก ณ ที่จ่าย** *ประกอบด้วย*

หน่วย : บาท

	2550	2549
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย (ภงด. 53)	13,148.73	12,115.86
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย (ภงด. 1)	311,159.00	316,842.00
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย (ภงด. 3)	1,603.10	1,747.94
รวม	325,910.83	330,705.80

Digital Object
National Assembly Library

10. **หนี้สินหมุนเวียนอื่น** ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2550	2549
เงินรับฝาก - ประกันสังคม	3,253.00	2,574.00
เงินค้ำประกันสัญญา เกิน 1 ปี	15,000.00	37,500.00
เงินค้ำประกันสัญญา ไม่เกิน 1 ปี	138,952.00	151,910.40
เงินค้ำประกันผลงาน	15,750.00	56,750.00
รวม	172,955.00	248,734.40

11. **รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายสะสม**

หน่วย : บาท

	2550	2549
รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายยกมาต้นงวด	123,429,007.08	82,957,124.39
<u>บวก/หัก</u> รายการปรับปรุงปีก่อน	125,927.33	
	123,554,934.41	82,957,124.39
<u>บวก</u> รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายงวดปี	(877,826.86)	40,471,882.69
รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายสะสมปลายงวด	122,677,107.55	123,429,007.08

12. **รายได้จากเงินงบประมาณ** ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2550	2549
งบรายจ่ายอื่น		
ค่าใช้จ่ายในด้านบุคลากร	52,664,200.00	86,990,000.00
ค่าใช้จ่ายในการจัดการและบริหารองค์กร	45,808,200.00	54,858,300.00
ค่าใช้จ่ายในลักษณะค่าครุภัณฑ์ ที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง	1,669,000.00	14,004,000.00
งบกลาง	2,763,081.06	4,126,833.02
รวม	102,904,481.06	159,979,133.02

Digital Object
National Assembly Library

13. *ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร ประกอบด้วย*

หน่วย : บาท

	2550	2549
เงินเดือนตุลาการ ข้าราชการ	25,746,327.80	29,574,840.72
เงินประจำตำแหน่ง	6,872,133.33	11,095,761.79
ค่าจ้างประจำ	1,485,360.00	1,383,650.00
เงินเพิ่มพิเศษ	12,098,335.40	8,744,070.97
บำเหน็จ	8,217,388.55	229,623.10
บำเหน็จดำรงชีพ		200,000.00
บำนาญ	498,349.56	573,977.87
เงินช่วยค่าครองชีพผู้รับเบี้ยหวัดบำนาญ	24,912.00	24,912.00
ค่าจ้างชั่วคราว	7,320,629.92	17,571,404.26
ค่าใช้จ่ายสวัสดิการ	2,266,737.20	2,240,925.65
รวม	64,530,173.76	71,639,166.36

14. *ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ประกอบด้วย*

หน่วย : บาท

	2550	2549
ค่าตอบแทน	543,068.00	1,070,415.64
ค่าใช้สอย	19,384,302.68	28,687,462.40
ค่าวัสดุ	2,518,809.33	2,609,566.09
ค่าสาธารณูปโภค	3,284,054.02	3,704,713.04
ค่าใช้จ่ายงานวิจัย	1,750,000.00	800,000.00
ค่าครุภัณฑ์ต่ำกว่าเกณฑ์	382,549.54	410,580.40
ขาดทุนจากการขายสินทรัพย์	164,618.44	1.00
รวม	28,027,402.01	37,282,738.57

Digital Object
National Assembly Library

15. ภาระผูกพันของหน่วยงาน

หน่วย : บาท

	2550	2549
ภาระผูกพันแบ่งตามประเภท		
ภาระผูกพันรายจ่ายประเภททุน		
อุปกรณ์		37,343.00
		37,343.00
ภาระผูกพันอื่น		
สัญญาจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการ	1,887,123.50	4,026,513.70
	1,887,123.50	4,026,513.70
	1,887,123.50	4,063,856.70
ภาระผูกพันแบ่งตามระยะเวลา		
ภาระผูกพันรายจ่ายประเภททุน		
ภายใน 1 ปี		37,343.00
		37,343.00
ภาระผูกพันอื่น		
ภายใน 1 ปี	1,887,123.50	4,026,513.70
	1,887,123.50	4,026,513.70
	1,887,123.50	4,063,856.70

Digital Object
National Assembly Library

Digital Object
National Assembly Library

ส่วนที่ ๔

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ / คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๕๐

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ / คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๕๐

Digital Object
National Assembly Library

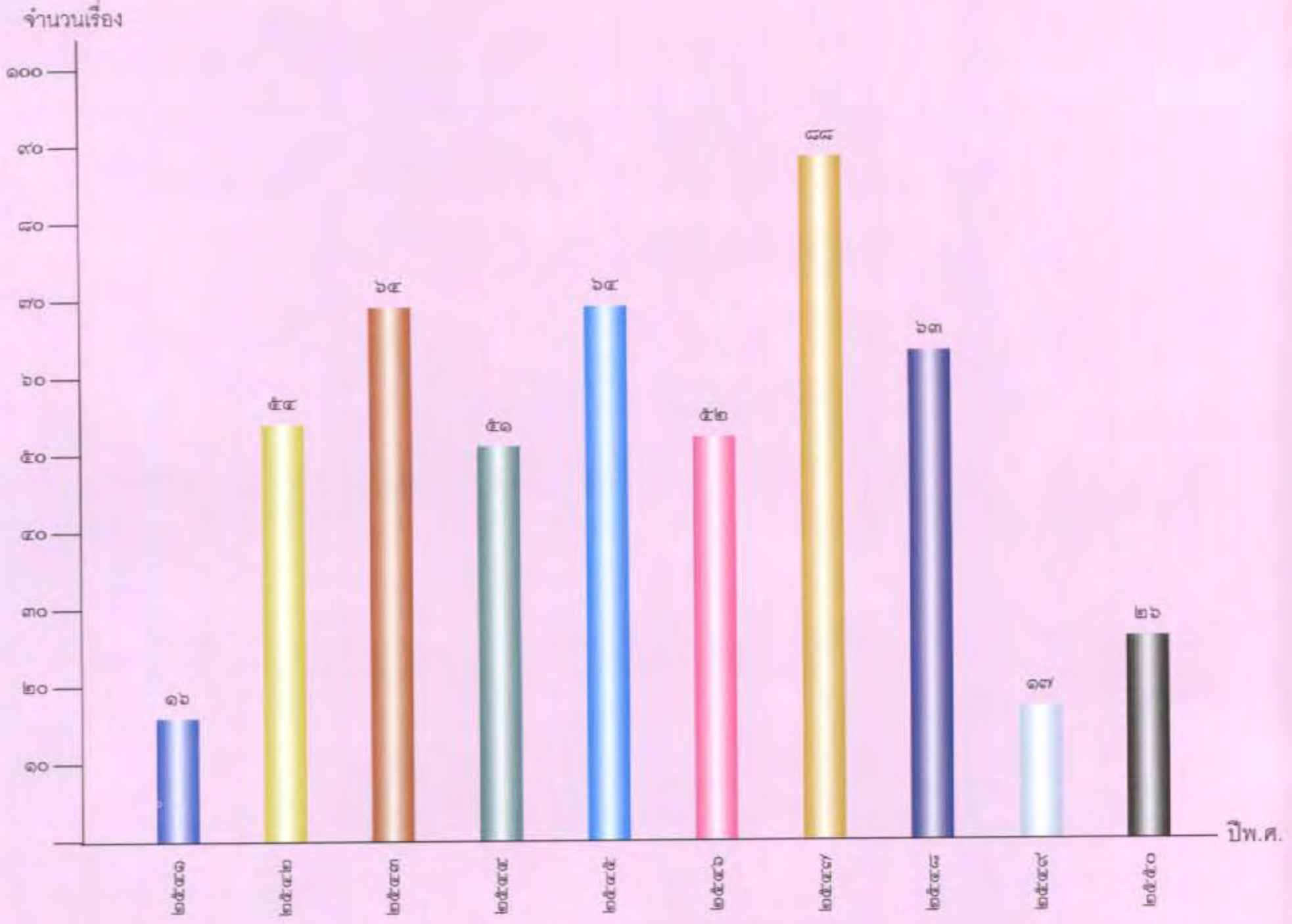

จำนวนคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ / คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๕๐

Digital Object
National Assembly Library

พ.ศ. ๒๕๔๑

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑	๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๑	ประธานสภาผู้แทนราษฎรขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ
๒	๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๑	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยอำนาจหน้าที่ของตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
๓	๑๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๑	คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้วินิจฉัยเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง
๔	๑๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๑	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาล
๕	๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑	ขอคำวินิจฉัยตีความกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๑ วรรคสี่ และมาตรา ๒๖๔ ประกอบมาตรา ๖
๖	๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคมวลชน
๗	๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑	ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าการสั่งให้สมาชิกภาพของสมาชิกแห่งสภาเทศบาลสิ้นสุดด้วยการยุบสภาเทศบาลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และการแต่งตั้งคณะเทศมนตรีชั่วคราวของผู้ว่าราชการจังหวัดชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่
๘	๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑	ศาลจังหวัดสตูลส่งคำร้องของนายสรศักดิ์ วรานันตกุล ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย
๙	๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑	ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีขอให้ส่งสำนวนคดีให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย
๑๐	๒๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑	เทศบาลตำบลท่าข้ามขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาล

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑๑	๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๑	ศาลจังหวัดนนทบุรี ขอให้ส่งความเห็นกรณีคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย
๑๒	๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๑	ศาลแพ่งส่งความเห็นของคู่ความ ซึ่งโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย
๑๓-๑๔	๑๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๑	ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย
๑๕	๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๑	คณะกรรมการการเลือกตั้ง ขอคำวินิจฉัยในการเสียสิทธิของบุคคลซึ่งไม่ไปเลือกตั้ง
๑๖	๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๑	ศาลฎีกาส่งความเห็นของคู่ความ ซึ่งโต้แย้งว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

Digital Object
National Assembly Library

พ.ศ. ๒๕๔๒

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑	๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๒	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิบสองคนได้ยื่นคำร้องอุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญคัดค้านว่ามติของพรรคประชากรไทยมีลักษณะตามมาตรา ๔๗ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ
๒	๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคปฏิรูป
๓	๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย
๔	๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๒	ศาลจังหวัดสงขลาส่งข้อโต้แย้งของจำเลย (นายเกรียงศักดิ์ แซ่เล่า) ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔
๕	๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๒	ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งความเห็นของจำเลย (บริษัท พาต้า อินเตอร์ดีพาร์ทเม้นท์ กรุ๊ป จำกัด กับพวก) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย
๖	๒๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๒	คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง
๗	๒๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๒	คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
๘	๒๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๒	คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดการบังคับใช้บทบัญญัติมาตรา ๓๑๕ ของรัฐธรรมนูญ
๙	๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	ศาลจังหวัดหล่มสักส่งข้อโต้แย้งของจำเลย (บริษัท หล่มสักเมืองใหม่ จำกัด กับพวก) ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔
๑๐	๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	ศาลแพ่งส่งข้อโต้แย้งของจำเลย (บริษัท ริเวอร์กรุ๊ป จำกัด กับพวก) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑๑	๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าหนังสือแจ้งความจำนงขอรับความช่วยเหลือทางวิชาการและการเงินที่รัฐบาลมีไปถึงกองทุนการเงินระหว่างประเทศเป็นหนังสือสัญญาที่จะต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๒๔ วรรคสอง หรือไม่
๑๒-๓๕	๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๒	ศาลจังหวัดหล่มสักส่งข้อโต้แย้งของจำเลย เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔
๓๖	๑๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๒	ประธานสภาผู้แทนราษฎรขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสถานภาพของการเป็นรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๔)
๓๗	๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. .... มีข้อความขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย
๓๘-๔๐	๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	ศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลจังหวัดสุพรรณบุรีส่งข้อโต้แย้งของจำเลย เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔
๔๑	๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำร้องของจำเลย (บริษัท วิสต้า แลนด์ จำกัด กับพวก) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔
๔๒-๔๓	๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	ศาลจังหวัดสีคิ้วส่งความเห็นของจำเลย เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๔๔	๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	ศาลแขวงนครสวรรค์ส่งความเห็นของคู่ความซึ่งโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. ๒๔๙๕ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย
๔๕	๑๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคมหาราษฎรธิปัตย์
๔๖	๑๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชีวิตใหม่
๔๗	๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาตินิยม
๔๘	๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาซึ่งเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. .... มีข้อความขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย
๔๙	๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งคำร้องของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสมาชิกภาพของนายชาญชัย อิสระเสนารักษ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครนายก
๕๐	๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๒	ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้ง หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย
๕๑-๕๒	๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๒	ประธานรัฐสภาส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา
๕๓	๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	วุฒิสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ
๕๔	๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีปัญหาการแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

Digital Object
National Assembly Library

พ.ศ. ๒๕๔๓

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑	๑๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๓	ศาลอาญากรุงเทพใต้ส่งคำร้องของจำเลยในคดีอาญาหมายเลขดำที่ ๙๙๐/๒๕๓๖ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔
๒	๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๓	ศาลอาญาส่งคำร้องของโจทก์ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ ๗๑๐๙/๒๕๔๐ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔
๓	๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๓	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาติสามัคคี
๔	๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๓	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยก้าวหน้า
๕	๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๓	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา
๖	๒๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๓	คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยขอบเขตการใช้บังคับตามมาตรา ๖๘ ของรัฐธรรมนูญ
๗	๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางสาวเชียม แฟมไธสง) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔
๘	๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	ศาลจังหวัดสงขลาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายอนันต์ จันทรัตน์ กับพวก) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔
๙	๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	ศาลจังหวัดสงขลาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายฉลาด นำเอกลาภ) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑๐	๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายอนันต์ ศวัสตนานนท์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๑๑	๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายชัชชัย สุเมธโชติเมธา จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๑๒	๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายสุขุม เชิดชื่น สมาชิกวุฒิสภา จงใจไม่ยื่นเอกสารประกอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน
๑๓	๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีอำนาจหน้าที่ระหว่างคณะกรรมการการเลือกตั้งกับศาลยุติธรรม
๑๔-๑๕	๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๓	ศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยาส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔
๑๖-๑๙	๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๓	ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔
๒๐	๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๓	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา
๒๑	๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. .... มีข้อความที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๒๒	๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๒ วรรคหนึ่ง (๑) ว่า ร่างพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
๒๓	๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายจิรายุ จรัสเสถียร จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ
๒๔	๑๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๓	ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ก่อนประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๓ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ
๒๕	๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๓	ศาลจังหวัดลำปางส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (นายนิรันดร์ จิวะสันติการ) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๙๖๒/๒๕๔๓ กรณีระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔
๒๖	๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๓	ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีในการออกพระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมรัฐสภาสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ
๒๗	๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายโกศล ศรีสังข์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๒๘	๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายมะฮูเซ็น มะสุยี จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๒๙	๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคธรรมรัฐ
๓๐	๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	ผู้ขอจัดตั้งพรรคนำชัยขอให้วินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมือง
๓๑	๑๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีพลตรี สนั่น ขจรประศาสน์ จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ
๓๒	๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๓	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. .... ของสภาผู้แทนราษฎร และกรรมาธิการวิสามัญ ฯ มีอำนาจขอหรือเพิ่มเติมรายการหรือจำนวนในรายการของร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ฯ ได้หรือไม่
๓๓	๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพเป็นหนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจแห่งรัฐ ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ วรรคสอง หรือไม่
๓๔-๕๓	๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ หรือไม่ (นายสาธิต นครินทร์สาคม และผู้ร้องอื่น รวม ๒๐ คำร้อง)
๕๔-๕๕	๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... มาตรา ๑๗ (เพิ่มมาตรา ๘๕/๑ และมาตรา ๘๕/๓ มาตรา ๘๕/๘ และมาตรา ๘๕/๙) มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๕๖	๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... มาตรา ๒๒ (เพิ่มมาตรา ๑๑๓/๑ วรรคสาม และวรรคสี่) มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
๕๗	๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๓	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (นายเนวิน ชิดชอบ) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่ามติของพรรคเอกภาพ มีลักษณะตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ วรรคสาม
๕๘-๖๒	๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๓	พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
๖๓	๑๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้วินิจฉัยอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติ ฯ และการกระทำของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ฯ
๖๔	๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรครักชาติ

Digital Object
National Assembly Library

W.ศ.๒๕๔๔

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑	๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคประชาสังคม
๒	๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยพัฒนา
๓	๑๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๔	ศาลจังหวัดชลบุรีส่งคำร้องของจำเลย (นายฮายาชิหรือโยชิมิ คาสิโนริ หรือคะสิโนริ หรือทะนะกะ) ในคดีอาญา ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย
๔	๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๔	ประธานวุฒิสภาส่งร้องของสมาชิกวุฒิสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีสิบคนสิ้นสุดลงเฉพาะตัว กรณีดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนและบริษัท หรือไม่
๕	๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๔	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายสุเมธ อุพลเถียร จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๖	๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคประชารัฐ
๗	๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคแนวร่วมเกษตรกร
๘	๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพลังสามัคคี
๙-๑๐	๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่๔) พ.ศ. ๒๕๔๑ และประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง ให้ความเห็นชอบโครงการรวมกิจการระหว่างธนาคารสหธนาคาร จำกัด (มหาชน) บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์กรุงไทยธนกิจ จำกัด (มหาชน) และบริษัทเงินทุน ๑๒ บริษัท ลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ หรือไม่

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑๑	๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๓ หรือไม่
๑๒	๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๙๖ ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่
๑๓	๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	ประธานรัฐสภาเสนอคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตร ๒๖๖ กรณีการสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใหม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่
๑๔	๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๔	พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้วขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่
๑๕	๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๔	พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว (กรณีนายไพบูลย์ รัตนเศรษฐ์ ผู้ร้อง) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง หรือไม่
๑๖	๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๖๗ ตรี และ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ ฉ และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๘ ตรี และมาตรา ๓๘ สัตต ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ วรรคสอง มาตรา ๔๘ และมาตรา ๕๐ วรรคสอง หรือไม่

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑๗	๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	ศาลจังหวัดแพร่ส่งคำโต้แย้งของผู้คัดค้านที่ ๑๕ นายวรยศ โตดิลกเวชช์ ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช ๒๔๘๒ มาตรา ๕๗ และมาตรา ๕๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘๕
๑๘	๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๔	องค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
๑๙	๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายประยุทธ มหากิจศิริ จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ
๒๐	๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้วินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ
๒๑	๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยสามัคคี
๒๒	๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาติเกษตรกรไทย
๒๓	๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรครักสามัคคี
๒๔	๑๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรครามสยาม
๒๕	๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสังคมประชาชน
๒๖	๓๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพิทักษ์ไทย
๒๗	๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๔	ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท น้ำตาลรีไฟน์ชัยมงคล จำกัด) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ระเบียบและประกาศของคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. ๒๕๒๗ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๒๘	๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคเสรีธรรม เพื่อรวมพรรคเสรีธรรมเข้ากับพรรคไทยรักไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก
๒๙	๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาวไร่ชาวนาไทย
๓๐	๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคศรัทธาประชาชน
๓๑	๑๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพลังเกษตรกร
๓๒	๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคนิติมหาชน
๓๓	๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๑๑ มาตรา ๕๘ วรรคสี่ และมาตรา ๗๒ วรรคสอง (๒) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ
๓๔	๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคประชาชน
๓๕-๓๖	๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๑ ที่เพิ่มเติมหมวด ๓/๑ และพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๙๐/๔๖ และมาตรา ๙๐/๕๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ มาตรา ๔๘ มาตรา ๒๕๒ และมาตรา ๓๓๕ (๑) หรือไม่
๓๗-๓๙	๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๔	พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๙๐/๔๖ และมาตรา ๙๐/๕๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๔๘ หรือไม่
๔๐-๔๙	๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๔	พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๔๐ และพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่
๕๐	๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๔	ศาลภาษีอากรกลางส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (บริษัทไทยวิวัฒน์ เคหะ จำกัด ในคดีหมายเลขดำที่ ๑๔๓/๒๕๔๒ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔)
๕๑	๒๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพัฒนาสังคม

Digital Object
National Assembly Library

พ.ศ. ๒๕๔๕

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑	๑๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคถิ่นไทย
๒	๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคเอกภาพ
๓-๔	๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๕	วุฒิสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ และประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๒ วรรคหนึ่ง (๑) (กรณีสภาผู้แทนราษฎรยืนยันร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานขององค์การห้ามอาวุธเคมี พ.ศ. .... โดยไม่รอผลการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวที่คณะกรรมาธิการร่วมกันพิจารณาเสร็จแล้วของวุฒิสภา)
๕	๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสังคมไทย
๖	๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๕	พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ มาตรา ๒๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ หรือไม่
๗	๑๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๕	พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๓๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๗ วรรคสอง หรือไม่
๘	๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสังคมใหม่
๙	๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	ประกาศกระทรวงการคลัง ลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๔๑ พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๖๗ ทวิ มาตรา ๖๗ ตรี และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๘ ทวิ มาตรา ๓๘ ตรี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๐ หรือไม่

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑๐	๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพลังไทย
๑๑	๒๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาวนาพัฒนาประเทศ
๑๒	๒๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคความหวังใหม่เพื่อรวมเข้ากับพรรคไทยรักไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก
๑๓	๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕	พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๔ และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๒๓ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ และมาตรา ๖ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ มาตรา ๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ วรรคสอง มาตรา ๒๙ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๗ และมาตรา ๘๗ หรือไม่
๑๔	๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายสมบูรณ์ เนียมหอม จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๑๕	๒๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกระบวนการพิจารณาถอดถอนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
๑๖	๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕	ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๘ กรณีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๒๖ (๑๐) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑๗	๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายเสวต ทองรมย์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๑๘	๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายวิทยา ศิริพงษ์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๑๙-๒๒	๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๓๐ ทวิ มาตรา ๓๐ ตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง หรือไม่
๒๓	๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๒๗ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง หรือไม่
๒๔	๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๕	พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๗ มาตรา ๘ มาตรา ๑๖ (๓) มาตรา ๒๓ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๓๐ ทวิ มาตรา ๓๐ ตรี มาตรา ๓๐ จัตวา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ มาตรา ๔๘ และมาตรา ๕๐ หรือไม่
๒๕	๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๕	ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของจำเลย กรณีบทบัญญัติแห่งพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๒๖-๓๔	๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๕	ศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย กรณีพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๔๐ และพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
๓๕	๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๕	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีพันตำรวจโท สานิตย์ สุรังษี จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๓๖	๑๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคพลังใหม่
๓๗	๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๕	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายสมพงศ์ เกษตรภิบาล จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน เอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ
๓๘	๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง
๓๙	๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนางสาวเพ็ญนภา ไพศาลศุภนิมิต จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๔๐	๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา ๔ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ มาตรา ๔๘ และ มาตรา ๕๐ หรือไม่

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๔๑	๑๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายสุบิน พิพรพงษ์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ และจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ
๔๒	๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคโบราณรักษ์
๔๓	๒๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคพัฒนาไทย
๔๔	๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของคู่ความ (ระหว่างนายศิริมิตร บุญมูล ผู้ฟ้องคดี กับคณะกรรมการอัยการ ผู้ถูกฟ้องคดี) ในคดีหมายเลขดำที่ ๔๑๑๙/๒๕๔๔ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๓ (๑๑) มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
๔๕	๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๗ และมาตรา ๘๗ หรือไม่
๔๖	๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ การธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๗ มาตรา ๙๒ และมาตรา ๒๑๘ หรือไม่
๔๗	๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๓๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๗ และมาตรา ๘๗ หรือไม่

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๔๘	๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๕	ศาลภาษีอากรกลางส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (นายราเชนทร์ เรืองทวีป) ในคดีหมายเลขดำที่ ๒๒๙/๒๕๔๒ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีประมวลรัษฎากร มาตรา ๕๗ ตรี และมาตรา ๕๗ เบญจ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๘๐ หรือไม่)
๔๙	๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๕	พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๘ สัตต ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๖๗ ฉ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง หรือไม่
๕๐	๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสร้างสรรค์ไทย
๕๑	๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยรวมพลัง
๕๒	๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรควิถีไทย
๕๓	๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายสมาน ง่วนสำอางค์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๕๔	๒๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีสั่งยุบพรรคเกษตรเสรี
๕๕	๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคนำไทย
๕๖	๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาติประชาชน

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๕๗	๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๕	ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของจำเลยที่ ๕ (นายอนันต์ งามวุฒิวงศ์) ในคดีหมายเลขดำที่ ๑๓๒๗๒/๒๕๔๒ เพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๔๐ และ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๔๑ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ)
๕๘	๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๕	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายดาบตำรวจพินิจ เมืองโคตร จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ ฯ
๕๙	๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๕	ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๒ วรรคหนึ่ง (๑) กรณีร่างพระราชบัญญัติแร่ ฯ มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
๖๐	๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคเสรีไท
๖๑	๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	ศาลแพ่งส่งคำร้องของจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ (นายปิยะบุตร วสุธาร และนางสาววีวิกา โชติรส หรือวสุธาร) ในคดีหมายเลขดำที่ ๙๙๑/๒๕๔๓ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๔๐ และพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ)
๖๒	๑๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	ศาลอาญาส่งคำร้องของจำเลย (นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ มาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๖
๖๓	๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยมหารัฐ
๖๔	๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยธรรมาธิปไตย

Digital Object
National Assembly Library

พ.ศ. ๒๕๔๖

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑	๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๖	ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่า พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๘ วรรคสอง มาตรา ๖๔ และมาตรา ๖๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่
๒	๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๖	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ
๓	๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๖	ศาลแรงงานกลางส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (นางจีรวรรณ ตรีภัทรรังษิกุล) ในคดีหมายเลขดำ ที่ ๘๗๙๔/๒๕๔๔ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่า พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ มาตรา ๕๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๗ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๐ หรือไม่
๔	๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๖	ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของจำเลย กรณีพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๓๐ ทวิ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
๕	๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสังคมประชาธิปไตย

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๖	๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ศาลจังหวัดลำพูนส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสัจจา สุริยกุล ณ อยุธยา) ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ ๑๓๗๕/๒๕๔๕ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๙๓ มาตรา ๕ มาตรา ๓๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๒ มาตรา ๔๒ มาตรา ๔๖ มาตรา ๕๐ มาตรา ๗๘ มาตรา ๘๔ และมาตรา ๘๗ หรือไม่)
๗	๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีพันตำรวจโท สุรทิน พิมานเมฆินทร์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๘-๑๑	๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๖	พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่เพิ่มมาตรา ๖๗ ทวิ มาตรา ๖๗ ตรี และมาตรา ๖๗ จัตวา แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๑ ที่เพิ่มมาตรา ๓๘ ทวิ มาตรา ๓๘ ตรี มาตรา ๓๘ จัตวา มาตรา ๓๘ เบญจ มาตรา ๓๘ ฉ และมาตรา ๓๘ สัตต แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ หรือไม่
๑๒	๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๖	หัวหน้าพรรคพลังธรรมขอให้วินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมือง
๑๓	๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๖	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยมหาชน

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑๔	๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๙ กรณีพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๒๗ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๖ และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๒๗ พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่
๑๕	๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคแก้ปัญหาชาติ
๑๖	๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ศาลจังหวัดบุรีรัมย์ส่งคำโต้แย้งของจำเลย เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๓
๑๗	๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ศาลจังหวัดฉะเชิงเทราส่งคำโต้แย้งของจำเลย ในคดีอาญาหมายเลขดำ ที่ ๒๔๙๓/๒๕๔๓ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๑ วรรคสาม
๑๘	๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นบุคคลตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๙๗ (๑)
๑๙	๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ (กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาว่าคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๗ (๑)) และตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๘ (กรณีการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ)

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๒๐	๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๖	ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการใช้ตุลพินิจวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลใด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๗ (๑) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ
๒๑	๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๖	ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๙๘ กรณีพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๒ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐
๒๒	๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๖	พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๙ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๑๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ หรือไม่
๒๓	๑๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๖	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสันติภาพ
๒๔	๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๖	ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๘ กรณีพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๙๘ มาตรา ๑๙ วรรคสาม มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ
๒๕	๑๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพลังมหาชน
๒๖	๑๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลยที่ ๑ (จ่าสิบเอก สราวุฒิ ธาราธร) ในคดีอาญาหมายเลขดำ ที่ อ. ๔๓๑๗/๒๕๔๓ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๑๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๔ หรือไม่

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๒๗	๒๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลยที่ ๒ (นายสมโพช หรือ สมโภชน์ ทศมงคล หรือทดมงคล) ในคดีอาญาหมายเลขแดงที่ ๕๖๘๔/๒๕๔๔ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๒๒ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๓ และมาตรา ๔๘ หรือไม่
๒๘	๒๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ศาลอาญาส่งคำโต้แย้งของผู้คัดค้านที่ ๑ และที่ ๒ (นางรัตนาภรณ์ ชมภูเลิศ กับพวก) ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ ม. ๒๖/๒๕๓๙ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๓ และมาตรา ๔๘ หรือไม่
๒๙	๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายพิเชษฐ สถิรชวาล จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ
๓๐	๒๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๘ จัตวา วรรคสอง และมาตรา ๓๘ เบญจ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
		๖๗ จัตวา วรรคสอง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๐ และ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง หรือไม่
๓๑	๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๖	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายรักเกียรติ สุขธนะ จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ
๓๒	๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๖	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอความเห็นขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๑๗ เฉพาะกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในส่วนของเงินอุดหนุนเฉพาะกิจเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และเงินอุดหนุนเฉพาะกิจเพื่อพัฒนาด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวไทย มีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๐ วรรคหก หรือไม่
๓๓	๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๖	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีการเปิดเผยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบของกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติและกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๓๔	๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสุริยะ อุปัติศฤงค์ กับพวก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๙๐/๑๒ (๔) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม หรือไม่
๓๕	๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางส่งคำ โต้แย้งของจำเลย (บริษัท ลีลาวิศวโลหะกิจ จำกัด กับพวก) ขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๙๐/๑๒ (๔) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม หรือไม่
๓๖	๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางส่งคำ โต้แย้งของจำเลย (นายรอบรู้ วิริยะพันธุ์ กับพวก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๙๐/๑๒ (๔) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม หรือไม่
๓๗	๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๘ กรณีพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาตรา ๙ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่
๓๘	๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสังคมพัฒนา
๓๙	๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยเสรี
๔๐-๔๑	๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องคัดค้านเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ หมวด ๖ มาตรา ๔๘ ถึงมาตรา ๕๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๒ มาตรา ๔๘ และมาตรา ๒๓๕ หรือไม่

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๔๒	๒๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไท
๔๓	๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๖	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีการใช้อำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาในการพิจารณาญัตติตั้งคณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภา จำนวน ๒๑ คณะ ในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๙ วรรคสี่ หรือไม่
๔๔	๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๖	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ (กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ)
๔๕	๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๖	ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๘ กรณีพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช ๒๔๘๒ มาตรา ๒๐ (๑) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล(ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๓๘ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ
๔๖	๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๖	หัวหน้าพรรคชีวิตที่ดีกว่า (นายพจน์กรณ์ ตันติภิรมย์) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๓ ประกอบมาตรา ๑๔ และ มาตรา ๑๗ (กรณีหัวหน้าพรรคชีวิตที่ดีกว่าไม่เห็นด้วยกับคำสั่งไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคชีวิตที่ดีกว่าของนายทะเบียนพรรคการเมือง)
๔๗	๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๖	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๔๘	๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๖	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายมงคล ดันสกุล จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๔๙	๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๖	ศาลจังหวัดอุบลราชธานีขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีศาลเห็นว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
๕๐	๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคอำนาจประชาชน
๕๑	๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเกษตรกร
๕๒	๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๕ วรรคหนึ่ง (๓)

Digital Object
National Assembly Library

พ.ศ. ๒๕๔๗

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑-๒๔	๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๗	ศาลปกครอง ฯ ส่งคำโต้แย้งของคู่ความ รวม ๒๔ คำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ มาตรา ๙ และมาตรา ๔๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๖ หรือไม่
๒๕	๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๗	ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๙๓ มาตรา ๒๔ และมาตรา ๒๖ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ และมาตรา ๕๐ หรือไม่)
๒๖	๒๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๗	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเสรีธรรม
๒๗	๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๗	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายสารินทร์ สะอีดี จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๒๘	๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๗	ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๒๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ ประกอบมาตรา ๕๐

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๒๙-๓๐	๑๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๗	ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกของแต่ละสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖ และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่
๓๑	๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญในการตราร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. ....
๓๒-๓๔	๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	ศาลจังหวัดสงขลาส่งความเห็นและศาลจังหวัดปัตตานีส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องในคดีเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช ๒๔๘๒ มาตรา ๕๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๖ หรือไม่
๓๕	๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนางสาวสายชล ภารดร หรือ นางชาลิสา เทพอาษา จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๓๖	๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๓๗	๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัทเดอะ ซี.อี.ซี. คอนสตรั๊คชั่น จำกัด กับพวก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจาณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่าพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๕ วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง หรือไม่
๓๘-๓๙	๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๗	ศาลล้มละลายกลางส่งคำโต้แย้งของลูกหนี้ในคดีล้มละลายหมายเลขดำที่ ๘๙๕/๒๕๔๔ และที่ ๑๔๒๒/๒๕๔๔ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๘ ตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๗
๔๐	๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๗	ศาลจังหวัดนครปฐม ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายวีระชัย เอื้อวิไลจิต) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๕๕๒/๒๕๔๓ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่าพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓ มาตรา ๔ และมาตรา ๕ วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง หรือไม่
๔๑	๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายประสิทธิ์ กิจเสมอใจ) ในคดีหมายเลขดำที่ ๒๓๒๐๐/๒๕๔๐ หมายเลขแดงที่ ๕๐๔๑/๒๕๔๒ ของศาลแพ่ง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๔๒	๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยประชาธิปไตย
๔๓	๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๗	ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายศุภเนตร กุศลาไสยานนท์ กับพวก รวม ๓ ราย) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๒๐๖๕/๒๕๔๔ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๘ จัตวา วรรคหนึ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๖๗ จัตวา วรรคหนึ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๐
๔๔	๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๗	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการสรรหากรรมการ ป.ป.ช. ของคณะกรรมการสรรหากรรมการ ป.ป.ช.
๔๕-๔๖	๒๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๗	พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๑๑ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่
๔๗	๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีการใช้อำนาจของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและวุฒิสภา

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๔๘	๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	ศาลทหารกรุงเทพส่งคำโต้แย้งของจำเลย (พลตรี ขัตติยะ สวัสดิผล) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๒ (๒) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖
๔๙	๒๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเกษตรก้าวหน้า
๕๐	๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายวิฑูรย์ ภัทรเลาหะ จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ
๕๑	๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายพูลผล อัศวเหม จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ
๕๒-๕๓	๒๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	ศาลแขวงอุบลราชธานีส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๙๓ มาตรา ๔ มาตรา ๕ มาตรา ๒๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๓๒ มาตรา ๔๖ มาตรา ๔๘ มาตรา ๕๐ มาตรา ๘๓ และมาตรา ๘๗ หรือไม่
๕๔	๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังเสรีธรรม

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๕๕	๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคก้าวหน้า
๕๖	๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยพิทักษ์ไทย
๕๗	๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาติพัฒนาเพื่อรวมพรรคชาติพัฒนาเข้ากับพรรคไทยรักไทยที่เป็นพรรคการเมือง
๕๘	๒๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗	ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายประเสริฐ จองวิริยะวงศ์) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ และ มาตรา ๒๓๓
๕๙	๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาวไทย
๖๐	๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติประชาไทย
๖๑	๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคแรงงานไทย
๖๒	๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายนายสิทธิพล จิตรภูมิศักดิ์ สมาชิกสภาเทศบาลนครนครราชสีมาจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๖๓	๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการออกระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยการจ่ายเงินค่าตอบแทนของประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗
๖๔	๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๗	ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๘ ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๙๐/๑๗ วรรคสอง มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่
๖๕-๘๒	๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๗	ศาลปกครองสูงสุดส่งคำร้องของผู้ฟ้องคดี รวมสิบแปดคำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๕๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ มาตรา ๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๖๒
๘๓	๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๗	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเสรีประชาธิปไตย
๘๔	๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๗	ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี ในคดีหมายเลขดำที่ ๑๘๗/๒๕๔๖ ของศาลปกครองเชียงใหม่ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔๕ วรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๓๐

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๘๕	๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๗	สมาชิกพรรคไทยรักไทย ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติของพรรคไทยรักไทยมีลักษณะตามมาตรา ๔๗ วรรคสามของรัฐธรรมนูญ
๘๖	๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสหัส ตรีทิพยบุตร กับพวก) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๑๒๖๐๕/๒๕๔๔ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่าพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๓๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ หรือไม่
๘๗	๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	ศาลจังหวัดราชบุรีส่งข้อโต้แย้งของจำเลยที่ ๑ ถึงที่ ๔ ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๒๙๓/๒๕๔๕ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๓๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ และกรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๕ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๔ และ มาตรา ๒๐๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ และมาตรา ๓๐)
๘๘	๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมือง (นายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพ็ชร ผู้ได้รับเลือกเป็นหัวหน้าพรรค) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมืองให้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคมหาชน

Digital Object
National Assembly Library

พ.ศ. ๒๕๔๘

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑	๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๘	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครวมไทย
๒	๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๘	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติประชาชน
๓	๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๘	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคต้นตระกูลไทยเพื่อรวมพรรคต้นตระกูลไทยเข้ากับพรรคชาติไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก
๔	๑๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลปกครองส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๕๑ วรรคสอง มาตรา ๕๓ และกฎกระทรวง ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ข้อ ๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่
๕-๒๖	๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีรวมยี่สิบสองคำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๕๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๘ หรือไม่
๒๗-๒๘	๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี รวมสองคำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๕๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ มาตรา ๒๙ มาตรา ๔๘ และมาตรา ๗๕ หรือไม่

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๒๙	๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๘	คณะรัฐมนตรีขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารกับคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารกับวุฒิสภา และสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
๓๐	๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๘	ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๒ วรรคหนึ่ง (๑) กรณีร่างพระราชบัญญัติการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี พ.ศ. .... มาตรา ๓๘ วรรคหนึ่ง มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๒ และมาตรา ๔๘
๓๑	๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๘	สภาผู้แทนราษฎรขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเสนอรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน "กรณีความรุนแรงอันเนื่องมาจากโครงการท่อก๊าซไทย - มาเลเซีย"
๓๒	๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๘ ว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๒๗ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๓ เฉพาะพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต ตอนที่ ๑๒ ว่าด้วยกิจการที่ได้รับอนุญาตหรือสัมปทานจากรัฐ ประเภทที่ ๑๒.๐๑ กิจการโทรคมนาคม มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๐ วรรคหนึ่ง มาตรา ๔๐ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๓๓๕ (๒) และมาตรา ๕๐ หรือไม่

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๓๓	๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลแรงงานกลางส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท รอมบัส อินดัสทรีส์ (ประเทศไทย) จำกัด) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๒๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๐)
๓๔	๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท วี.เอส.เอ การเกษตร จำกัด) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๕ มาตรา ๒๗๑ ถึงมาตรา ๒๙๐ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๔ และมาตรา ๒๐๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ และมาตรา ๓๐)
๓๕	๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลอุทธรณ์ภาค ๔ ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสิงห์ พลคำมาก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๔๒ และมาตรา ๘๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑
๓๖	๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลแขวงพระนครศรีอยุธยา ส่งคำร้องของจำเลย (นายสุชาติ พันธุ์เพ็ง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๙๓ มาตรา ๑๗ ขัดหรือย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ มาตรา ๕ มาตรา ๖ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ มาตรา ๔๖ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๗ มาตรา ๖๐ มาตรา ๗๕ มาตรา ๗๖ มาตรา ๗๘ มาตรา ๘๓ มาตรา ๘๔ และมาตรา ๘๗

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๓๗	๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลอุทธรณ์ภาค ๓ ส่งคำร้องของจำเลย (นายใจ มุ่งพันธ์กลาง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติสุราพ.ศ. ๒๔๙๓ มาตรา ๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๓ และมาตรา ๘๗ และพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๙๓ มาตรา ๒๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ หรือไม่
๓๘	๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลแขวงนครราชสีมาส่งคำร้องของจำเลย (นายกองสิน สอนโยหา) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๙๓ มาตรา ๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๓ หรือไม่
๓๙	๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลแขวงนครราชสีมาส่งคำร้องของจำเลย (นางสำรวม วาจาสิทธิ์) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๙๓ มาตรา ๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๓ หรือไม่
๔๐	๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายประชัย เลี่ยวไพรัตน์ กับพวก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๙๐/๒๗ วรรคสอง และมาตรา ๙๐/๖๐ วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง มาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่
๔๑	๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลภาษีอากรกลางส่งคำร้องของจำเลย (นางสาวอุดมลักษณ์ ช้อยหิรัญ ที่ ๒ และนายนิพันธ์ช้อยหิรัญ ที่ ๓) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๒๕๔/๒๕๔๕ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช ๒๔๗๕ มาตรา ๔๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๐ หรือไม่

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๔๒	๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาธรรม
๔๓	๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลปกครองกลางส่งคำร้องของผู้ถูกฟ้องคดี ในคดีหมายเลขดำที่ ๗๗๒/๒๕๔๕ และ ๗๗๓/๒๕๔๕ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ)
๔๔	๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลปกครองกลางส่งคำร้องของคู่ความ ในคดีหมายเลขดำที่ ๑๔๘๒/๒๕๔๒ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ มาตรา ๙ และมาตรา ๔๒ มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ)
๔๕	๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (นายชำนาญ รวิวรรณพงษ์) ในคดีอาญาของศาลอาญา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙ (๑) และ (๒) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๒๙)
๔๖	๒๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพัฒนาสังคมไทย
๔๗	๒๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคแรงงาน
๔๘	๒๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติพัฒนา

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๔๙-๕๐	๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ส่งคำร้องของจำเลย (นางทัศนีย์ ศิริชัย และนายดลธนะ ศิริชัย) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๑ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตร ๑ (๒) (๓) (๗) มาตรา ๕๕ และมาตรา ๒๗๑ ถึงมาตรา ๒๙๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่
๕๑	๒๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี (ห้างหุ้นส่วนจำกัด สุสวาสจัดสรรที่ดินกับพวก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ และมาตรา ๔๙ หรือไม่
๕๒	๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติประชาธิปไตย
๕๓	๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายธนิต จันทะยาสาคร) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๒๓๙๖/๒๕๔๕ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๓๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ)
๕๔	๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลจังหวัดลำพูนส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสัจจา สุริยกุล ณ อยุธยา กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๙๓ มาตรา ๕ และมาตรา ๓๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๔๒ และพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๙๓ มาตรา ๓๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ มาตรา ๔๖ มาตรา ๕๐ หรือไม่

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๕๕	๓๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลปกครองกลางส่งคำร้องของผู้ฟ้องคดี ในคดีหมายเลขดำที่ ๑๕๑๖/๒๕๔๖ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ สลร. ๓๙/๒๕๑๗ ลงวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๑๗ ซึ่งออกตามความในมาตรา ๑๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรพุทธศักราช ๒๕๑๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
๕๖	๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลอาญาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท สาครเคเบิ้ลทีวีเน็ทเวิร์ค จำกัด ที่ ๑ กับพวก) ในคดีอาญา หมายเลขดำที่ ๒๒/๒๕๔๗ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติ วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๔๙๘ มาตรา ๕ มาตรา ๑๖ มาตรา ๑๗ พระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๓๐ มาตรา ๕ มาตรา ๖ และกฎกระทรวงฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๓๖) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ มาตรา ๔๐ และ มาตรา ๓๓๕ (๒) หรือไม่
๕๗	๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคทางเลือกที่สาม
๕๘	๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี (นายประมุท สูตะบุตร) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙
๕๙	๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาชนไทย

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๖๐	๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๘	กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินในกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ภายหลังที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๔๗/๒๕๔๗
๖๑	๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (ห้างหุ้นส่วนจำกัด ตาลสุม แก้วพรหม ที่ ๑ นางวรรณภา แก้วพรหม ที่ ๒ และนายสมภาร แก้วพรหม ที่ ๓) ในคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๑๖๑๔/๒๕๔๕ ของศาลจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ หรือไม่
๖๒	๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี (นายประมุท สูตะบุตร) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔๒ วรรคสอง และมาตรา ๔๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่
๖๓	๒๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลอุทธรณ์ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท บลิสเซอร์ อินเตอร์กรุ๊พ จำกัด กับพวก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๗ มาตรา ๘ และมาตรา ๑๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง มาตรา ๓๓ และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง)

Digital Object
National Assembly Library

พ.ศ. ๒๕๔๙

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑	๑๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๙	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเสรี
๒	๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๙	ประธานสภาผู้แทนราษฎร ส่งคำร้องของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสมาชิกภาพของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฏ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร บัญชีรายชื่อพรรคชาติไทย
๓	๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๙	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครู้แจ้งเห็นจริง
๔	๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๙	ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาที่เข้าชื่อร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ
๕	๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๙	คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีศาลปกครองกลางรับฟ้องคดีไว้พิจารณาและมีคำพิพากษา ขอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่
๖	๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๙	คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ เกี่ยวกับการจัดการการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป
๗	๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๙	พระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช ๒๔๗๔ มาตรา ๔ วรรคหนึ่ง (๒) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๑ มาตรา ๓ และมาตรา ๑๒ วรรคหนึ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๐ ประกอบมาตรา ๒๙ หรือไม่

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๘	๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๙	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครักษ์ถิ่นไทย
๙	๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๙	ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๘ กรณีการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการทั่วไป ตั้งแต่วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๙ จนถึงปัจจุบัน มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่
๑๐	๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๙	ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางสาวหรือนางสายสมร โชคภิรมย์วงศา) ในคดีแพ่งหมายเลขแดง ๒๒๑๔/๒๕๔๖ ของศาลแพ่งกรุงเทพใต้ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๓๖ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๒ ประกอบมาตรา ๓ มาตรา ๔ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๓๓ หรือไม่
๑๑	๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๙	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๒ วรรคหนึ่ง (๑) กรณีร่างพระราชบัญญัติทางหลวง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... มาตรา ๒๐ มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๔
๑๒	๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๙	ประธานวุฒิสภาทำหน้าที่ประธานรัฐสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๒ และมาตรา ๒๖๖ กรณีสมาชิกวุฒิสภา จำนวน ๓๕ คน ยื่นคำร้องขอให้วินิจฉัยว่า กรรมการการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุขาดคุณสมบัติตามรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑๓	๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๙	ศาลทหารกรุงเทพส่งคำร้องของพันเอก จาตุภัทร รัตนวิจิตร จำเลย ในคดีดำที่ ๓๒/๒๕๔๗ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๙๘ มาตรา ๔๙ และมาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๒ (๑) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐๑ (๓) และมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง)
๑๔	๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๙	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาชาติไทย
๑๕	๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๙	ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายชุมพล คันธวิวรณ์ กับพวก) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ธ. ๕๘๖๘/๒๕๔๑ หมายเลขแดงที่ ธ. ๗๑๑/๒๕๔๕ ของศาลแพ่ง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๐ หรือไม่
๑๖-๑๗	๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙	ศาลอาญากรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท แมเนเจอร์ มีเดีย กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) โดยนายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์ กับพวกรวม ๒ คน) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ และมาตรา ๔๑
		ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ และมาตรา ๔๑

Digital Object
National Assembly Library

พ.ศ. ๒๕๕๐

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑-๒	๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๐	อัยการสูงสุดขอให้มีคำสั่งยุบพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าและพรรคประชาธิปัตย์
๓-๕	๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๐	อัยการสูงสุดขอให้มีคำสั่งยุบพรรคพัฒนาชาติไทย พรรคแผ่นดินไทย และพรรคไทยรักไทย
๖	๒๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๐	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายสุรพล พูลเกษ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๗	๒๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๐	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด กรณีนายนเรนทร์ ธรรมกฤษดา จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๘	๒๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๐	ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสมศักดิ์ โรจนสถาพรกิจ) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๕ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ และมาตรา ๖๔ หรือไม่
๙	๒๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๐	ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๑๘ มาตรา ๒๑๙ และมาตรา ๒๑๙ ตรี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๓๐ มาตรา ๒๓๓ และมาตรา ๒๗๒ หรือไม่
๑๐	๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐	พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ มาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ และมาตรา ๒๔๗ หรือไม่

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑๑	๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐	พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๕๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๕ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ มาตรา ๘๘ และมาตรา ๒๗๖ หรือไม่
๑๒	๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายพีรวัฒน์ เทพสุวรรณ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๑๓	๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด กรณีนายสันติ รุ่งเสรีชัย จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ ภายในระยะเวลากฎหมายกำหนด
๑๔	๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายสมบูรณ์ นุชพันธ์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๑๕	๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคสันติภาพไทย
๑๖	๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครวมพลังไทย
๑๗	๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครักษ์แผ่นดินไทย
๑๘	๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคธัมมาธิปไตย

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑๙	๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังธรรม
๒๐	๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓๔ กรณี นางสาวอนงค์ มัชฌมามาลย์มาศ สมาชิกสภาเทศบาลเมืองชุมพร จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๒๑	๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด กรณี นายเฉลิม เหล่าสุวรรณ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๒๒	๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคธรรมชาติไทย
๒๓	๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยช่วยไทย
๒๔	๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓๔ กรณีนายภทรบท วรวรรณปรีชา สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๒๕	๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายพรเทพ ศิลาแรง สมาชิกสภาองค์กรบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี
๒๖	๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด กรณีนายพงษ์ศักดิ์ มะลิแย้ม สมาชิกสภาองค์กรบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ จงใจไม่ยื่นบัญชี แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

Digital Object
National Assembly Library

Digital Object
National Assembly Library

ส่วนที่ ๕
สรุปย่อรายงานผลการวิจัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ
ตั้งแต่ปี ๒๕๔๓-๒๕๕๐

สรุปย่อรายงานผลการวิจัยของศาลรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๒ - ๒๕๕๐

Digital Object
National Assembly Library

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๑ (๒๕๔๓)

เรื่อง : เขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๔ และ ๒๖๖

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ดร.สมคิด เลิศไพฑูรย์ และ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

๑. เขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

๑.๑ ทฤษฎีทั่วไปเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ

ตามหลักทั่วไปเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญนั้น ถือหลัก Enumerations-Prinzip หรือหลักที่ต้องมีการกำหนดอำนาจไว้เป็นการเฉพาะเจาะจงอย่างชัดแจ้งหลักดังกล่าวตรงข้ามกับหลักอำนาจศาลที่มีการกำหนดเป็นการทั่วไป เช่น กรณีของอำนาจศาลปกครอง

๑.๒ เขตอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญฉบับต่างๆ อาจแยกพิจารณาได้ ๔ กลุ่ม

๑.๒.๑ รัฐธรรมนูญที่บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ มีเขตอำนาจเพียงประการเดียว คือ การควบคุมกฎหมายไม่ให้ขัดกับรัฐธรรมนูญ ได้แก่รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๔๘๙) และรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๔๙๕)

๑.๒.๒ รัฐธรรมนูญที่บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีเขตอำนาจ ๒ ประการ คือให้มีอำนาจในการควบคุมกฎหมายไม่ให้ขัดกับรัฐธรรมนูญ และการพิจารณาสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ได้แก่รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๔๙๒) และรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๑๑)

๑.๒.๓ รัฐธรรมนูญที่บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีเขตอำนาจ ๖ ประการ ได้แก่ รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๑๗) และรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๒๑)

๑.๒.๔ รัฐธรรมนูญที่บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีเขตอำนาจ ๙ ประการ ได้แก่ รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๓๔

๑.๓ เขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนอกจากจะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและกระบวนพิจารณาของตุลาการรัฐธรรมนูญ ให้เป็นโครงสร้างและกระบวนพิจารณา แบบ "ศาล" แล้วรัฐธรรมนูญ ยังได้เปลี่ยนแปลงและเพิ่มอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นอีกโดยให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ ทั้งสิ้น ๑๖ ประการ นับว่ามากที่สุดเท่าที่มีมา

Digital Object
National Assembly Library

๒. ปัญหาเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ

ปัญหาเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ แยกพิจารณาออกเป็น ๒ กลุ่ม กลุ่มแรก ปัญหาเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญทั่วไป และกลุ่มที่สอง ปัญหาเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๔ และมาตรา ๒๖๖

๒.๑ ปัญหาเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญทั่วไป

๒.๑.๑ เรื่องที่ศาลจะมีอำนาจพิจารณานั้นจะต้องเป็นกรณีที่มีข้อพิพาท

ความเป็นองค์กรตุลาการนั้น มีสาระสำคัญ ๔ ประการ คือ ประการที่หนึ่ง องค์กรนั้นจะต้องเป็นองค์กรที่วินิจฉัย "ข้อพิพาท" ระหว่างคู่กรณี ประการที่สอง ผลของการวินิจฉัยจะต้องเป็นที่สุด ประการที่สาม จะต้องมีกระบวนพิจารณาที่ให้หลักประกันแก่คู่ความและ ประการที่สี่ จะต้องมีหลักประกันความเป็นอิสระแก่ผู้พิพากษา จากผลของความเป็นองค์กรตุลาการดังกล่าวก่อให้เกิดผลดังนี้

ก. การวินิจฉัยข้อพิพาทขององค์กรตุลาการ จะต้องเป็นไปตาม "หลักการยื่นคำร้อง" (Antragsprinzip) กล่าวคือ การเริ่มต้นพิจารณาคดีใดคดีหนึ่ง จะต้องริเริ่มจากบุคคลหรือองค์กรภายนอกที่มีสิทธิเสนอเรื่องต่อศาล

ข. โดยหลักแล้ว องค์กรตุลาการจะต้องผูกพันอยู่กับคำร้อง หรือคำขอของผู้ที่เกี่ยวข้องในคดี แต่อย่างไรตามหลักดังกล่าวมีข้อยกเว้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิจารณาเรื่องที่เกี่ยวกับผลประโยชน์สาธารณะ

๒.๑.๒ เขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญในการตรวจสอบปัญหาที่เกี่ยวกับเรื่องทางการเมือง

โดยหลักทั่วไป การตรวจสอบของศาลรัฐธรรมนูญนั้นจำกัดอยู่เฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ กล่าวคือเป็นเรื่องที่อาศัยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญเป็นเกณฑ์ในการวินิจฉัย หากเรื่องใดไม่อาจอาศัยเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาเป็นเกณฑ์ในการวินิจฉัยได้ นั่นคือจุดสิ้นสุดของเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจศาลรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับการตรวจสอบในเรื่องทาง การเมืองนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เกิดจากถ้อยคำที่ไม่มีความชัดเจนในตัวเอง เช่น "กรณีเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศหรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ" ตามมาตรา ๒๑๘ ของรัฐธรรมนูญปัญหาคือ แค่ไหนเพียงใดจึงเป็นไปเพื่อการดังกล่าว ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญจะต้องประเมินบทบัญญัติของฝ่ายบริหาร กรณีนี้ศาลรัฐธรรมนูญจะมีอำนาจเพียงใดในการ

Digital Object
National Assembly Library

ประเมินถ้อยคำที่ไม่มีความชัดเจน แต่โดยหลักทั่วไป ฝ่ายบริหารย่อมมีขอบเขตอิสระในการประเมินข้อเท็จจริงในเรื่องดังกล่าวได้

๒.๑.๓ ปัญหาเรื่องการควบคุมตรวจสอบกรณีที่เป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ตามมาตรา ๒๘ วรรคสอง ประกอบกับมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญ ได้บัญญัติให้องค์กรนิติบัญญัติ องค์กรบริหาร และองค์กรตุลาการ ผูกพันต่อสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้โดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมาย ประเด็นปัญหาสำคัญกรณีนี้ คือ หากองค์กรตุลาการละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะ ศาลสูงสุด กล่าวคือศาลฎีกา หรือศาลปกครองสูงสุด องค์กรใดจะเป็นองค์กรในการตรวจสอบเรื่องดังกล่าว หากไม่มีการบัญญัติไว้ย่อมมีผลทำให้ศาลสูงสุดไม่ต้องผูกพันกับสิทธิและเสรีภาพตามมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญ เพราะการผูกพันนั้นย่อมหมายถึงความสามารถที่จะถูกตรวจสอบว่าองค์กรนั้นได้ใช้กฎหมาย หรือตีความกฎหมายในลักษณะที่ผูกพันกับสิทธิและเสรีภาพหรือไม่

๒.๑.๔ ปัญหากรณีที่กฎหมายอื่นกำหนดอำนาจหน้าที่ให้ศาลรัฐธรรมนูญเกินกว่าที่ รัฐธรรมนูญกำหนดจะกระทำได้ หรือไม่

หลักการกำหนดอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญนั้นเป็นไปตามหลัก Enumerationsprinzip กล่าวคือ อำนาจศาลรัฐธรรมนูญจะต้องมีการกำหนดไว้เป็นการเฉพาะอย่างชัดแจ้ง ดังนั้นเมื่อรัฐธรรมนูญมิได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดแจ้ง ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการวินิจฉัยเรื่องอื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ กรณีนี้ก็จะต้องจำกัดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญเท่าที่บัญญัติไว้อย่างชัดแจ้งในรัฐธรรมนูญเท่านั้น การตีความดังกล่าวจึงสอดคล้องกับหลัก Enumerationsprinzip หลักการตีความอย่างเป็นระบบ (die systematische Auslegung) และ หลักความสอดคล้องกันของกฎหมาย (Folgerichtigkeit)

๓. ปัญหาเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๔ และมาตรา ๒๖๖

๓.๑ ปัญหาเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๖๔

ตามบทบัญญัติมาตรา ๒๖๔ อาจแยกประเด็นในการพิจารณาได้ ๕ ประเด็น ดังนี้

(๑) ความหมายของคำว่า "บทบัญญัติแห่งกฎหมาย"

"บทบัญญัติแห่งกฎหมาย" ตามนัยของมาตรา ๒๖๔ หมายถึง กฎหมายในทางรูปแบบ (formelle Gesetze) หรือกฎหมายที่ผ่านการพิจารณาจากฝ่ายนิติบัญญัติตามกระบวนการที่กำหนดไว้ใน

Digital Object
National Assembly Library

รัฐธรรมนูญ หากอาศัยเกณฑ์ดังกล่าวพิจารณา กฎหมายดังต่อไปนี้ ถือว่าเป็น "บทบัญญัติแห่งกฎหมาย" ตามนัยของมาตรา ๒๖๔

ก. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

ข. พระราชบัญญัติ

ค. พระราชกำหนดที่ผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว

กฎหมายดังต่อไปนี้ ไม่ถือว่าเป็น "บทบัญญัติแห่งกฎหมาย" ตามนัยของมาตรา ๒๖๔

ก. บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

ข. พระราชกำหนดก่อนที่จะได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา

ค. พระราชกฤษฎีกา

ง. กฎ ข้อบังคับ ประกาศ

สำหรับ "ประกาศคณะปฏิวัติ" เป็นกรณีข้อยกเว้น เพราะไม่อาจอาศัยหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นได้ แต่จะต้องถือเกณฑ์ในแง่ของการมีผลบังคับใช้ต่อประชาชน เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา นั่นย่อมหมายความว่า กฎหมายที่บังคับใช้กับประชาชนในระดับพระราชบัญญัติย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมตรวจสอบของศาลรัฐธรรมนูญได้เสมอ

(๒) ผู้มีสิทธิเสนอความเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ

ผู้มีสิทธิเสนอความเห็น คือ "ศาล" และ "คู่ความ"

ก. "ศาล" หมายถึง องค์กรศาลทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์หรือศาลสูงสุด และไม่ว่าจะเป็นศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลแพ่ง ศาลทรัพย์สินทางปัญญา ศาลแรงงาน ศาลภาษี หรือศาลอื่นๆ "ศาลเห็นเอง" นั้นหมายความว่า ศาลที่พิจารณาคดีเรื่องนั้นๆ เท่านั้น มิได้หมายถึงความเห็นของศาลที่สูงกว่า

ข. "คู่ความ" สำหรับคู่ความในคดีนั้น อาจจะเป็นทั้งคู่ความฝ่ายโจทก์ หรือ ฝ่ายจำเลยก็ได้

ทั้งกรณีของศาลและคู่ความ จะต้องเป็นกรณีที่มีความแน่ใจว่าบทบัญญัติ แห่งกฎหมายนั้นขัดกับรัฐธรรมนูญ กรณีเพียงแต่สงสัย หรือเพื่อต้องการประวิงคดีนั้น ไม่เพียงพอที่จะเสนอไปให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

(๓) บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นจะต้องเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่บังคับแก่คดีนั้นและยังไม่มีคำวินิจฉัย ของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว

Digital Object
National Assembly Library

บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นจะต้องเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับแก่คดีนั้น กรณีนี้หมายความว่า หากศาลรัฐธรรมนูญไม่วินิจฉัยปัญหาดังกล่าวก่อน การวินิจฉัยคดีของศาลนั้นไม่อาจจะดำเนินต่อไปได้ หรือถ้าหากบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องนั้นได้รับการวินิจฉัยว่าไม่อาจใช้บังคับได้จะมีผลทำให้คำวินิจฉัยของศาลเปลี่ยนแปลงไป

เมื่อกรณีเข้าเงื่อนไขทั้งสอง ศาลมีหน้าที่ต้องระงับคดีไว้เป็นการชั่วคราว แล้วส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญทำการวินิจฉัย หากไม่เข้าตามเงื่อนไขทั้งสอง ศาลย่อมมีอำนาจพิจารณาคดีต่อไปได้

(๔) ขอบเขตการตรวจสอบของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๔ อาจแยกพิจารณาได้ ๒ ประเด็น คือ

ก. ขอบเขตในการตรวจสอบตามมาตรา ๒๖๔ เป็นการจำกัดเฉพาะการตรวจสอบในทางเนื้อหาเท่านั้น ไม่รวมถึงการตรวจสอบในทางรูปแบบ กล่าวคือ ไม่รวมถึงกระบวนการตราที่ไม่ชอบตามรัฐธรรมนูญ

ข. ความผูกพันของศาลรัฐธรรมนูญตามคำร้อง โดยหลักแล้วศาลรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องผูกพันตามเหตุผลที่ศาลหรือคู่ความได้ให้เหตุผลว่าบทกฎหมายนั้นขัดกับรัฐธรรมนูญ แต่ศาลรัฐธรรมนูญอาจอาศัยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญอื่น ๆ มาวินิจฉัยเรื่องดังกล่าวได้

(๕) การปฏิเสธคำร้องในเบื้องต้นตามมาตรา ๒๖๔ วรรคสอง

สำหรับการปฏิเสธคำร้อง หากเรื่องดังกล่าวไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องไว้พิจารณาก็ได้ อาจแยกพิจารณาได้ ๒ กรณี

ก. กรณีที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดี

ข. เรื่องที่เสนอมายังศาลนั้น เป็นเรื่องที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่มีสาระอันควรวินิจฉัย เพราะได้มีการถอนฟ้องเรื่องนั้นไปแล้ว

๓.๒ ปัญหาเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๖

(๑) ความหมายของ "องค์กรตามรัฐธรรมนูญ"

"องค์กรตามรัฐธรรมนูญ" ในความหมายอย่างกว้าง อาจสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

(๑.๑) ข้อพิจารณาในทางรูปแบบ (formelle Kriterien)

ก. พิจารณาในแง่ของการก่อตั้ง องค์กรดังกล่าวจะต้องได้รับการก่อตั้ง โดยตรงจากรัฐธรรมนูญ

ข. พิจารณาในแง่ของการบัญญัติรับรองอำนาจหน้าที่ อำนาจหน้าที่ขององค์กรนั้นจะต้องได้รับการบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

(๑.๒) พิจารณาในทางเนื้อหา (substantielle Kriterien)

ก. พิจารณาในแง่บทบาทหน้าที่ องค์กรนั้นต้องเป็นองค์กรที่มีส่วนในการใช้อำนาจของรัฐในลักษณะของการควบคุม ตรวจสอบ ถ่วงดุลการใช้อำนาจของรัฐองค์กรอื่น

ข. พิจารณาในแง่ความอิสระ องค์กรนั้นจะต้องมีความอิสระในการดำเนินงานไม่อยู่ภายใต้อำนาจบังคับบัญชาขององค์กรอื่น

ค. พิจารณาในแง่สถานะและความสัมพันธ์กับองค์กรอื่น องค์กรนั้นมีสถานะเท่าเทียมกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญอื่นๆ

(๒) วัตถุแห่งคดีตามมาตรา ๒๖๖ มีข้อพิจารณา ๓ ประการ ดังนี้

(๒.๑) วัตถุแห่งคดีหรือข้อพิพาทแห่งคดีนั้นจะต้องเป็นปัญหาเกี่ยวกับ "อำนาจหน้าที่" ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ

(๒.๒) ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่นั้น จะต้องเป็นกรณีที่เป็นอำนาจหน้าที่ของ "องค์กรตามรัฐธรรมนูญ" หมายถึง องค์กรทั้งสองจะต้องเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

(๒.๓) อำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญนั้นจะต้องเป็นอำนาจหน้าที่ตาม รัฐธรรมนูญ หากเป็นอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่น กรณีนั้นจะต้องเกี่ยวพันกับรัฐธรรมนูญ

(๓) ผู้มีสิทธิเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาตามมาตรา ๒๖๖ อาจแยกผู้มีอำนาจเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญได้ ๒ กรณี

(๓.๑) องค์กรตามรัฐธรรมนูญนั้นๆ เอง ในกรณีที่เป็นองค์กรกลุ่มหรือองค์กร ที่เป็นคณะบุคคลจะต้องได้รับความเห็นชอบจากองค์กรกลุ่มหรือองค์กรคณะบุคคลนั้นก่อน

(๓.๒) ประธานรัฐสภา อาจแยกออกได้ ๒ สถานะ

ก. ในฐานะที่เป็นตัวแทนของสภาผู้แทนราษฎร และของรัฐสภา

ข. ในฐานะที่เป็นผู้เสนอเรื่องแทนองค์กรอื่น กรณีนี้ประธานรัฐสภาจะมีอำนาจเสนอเรื่องได้ก็ต่อเมื่อเข้าเงื่อนไขดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น

๔. แนวทางในการดำเนินงานและการแก้ไขปัญหาเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญไทย ตามมาตรา ๒๖๔ และมาตรา ๒๖๖

๔.๑ แนวทางในการดำเนินงานและการแก้ไขปัญหาเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญตาม มาตรา ๒๖๔

๔.๑.๑ แนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ มีข้อสังเกตดังนี้

(๑) ศาลรัฐธรรมนูญยืนยันว่า บทบัญญัติของมาตรา ๒๖๔ ให้ศาลเท่านั้นเป็นผู้ส่งความเห็น

Digital Object
National Assembly Library

ตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัยมิได้ให้สิทธิผู้ร้องเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง (คำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๔๑)

(๒) ศาลรัฐธรรมนูญได้ชี้ให้เห็นว่า คำว่า "ศาล" หมายถึง ศาลใดก็ได้ ซึ่งอาจเป็นศาลจังหวัด (คำวินิจฉัย ๘/๒๕๔๑, ๙/๒๕๔๑, ๑๑/๒๕๔๑ ศาลแพ่ง (คำวินิจฉัยที่ ๑๒/๒๕๔๑) และไม่ได้จำกัดเฉพาะศาลชั้นต้นเท่านั้น เพราะแม้แต่ศาลฎีกา (คำวินิจฉัยที่ ๑๖/๒๕๔๑) ก็ส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้

(๓) ศาลรัฐธรรมนูญตีความว่า "บทบัญญัติแห่งกฎหมาย" ตามนัยมาตรา ๒๖๔ ในความหมายอย่างแคบ โดยหมายเฉพาะพระราชบัญญัติเท่านั้น ไม่หมายรวมถึง กฎ ข้อบังคับหรือประกาศ

(๔) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางแนวคำวินิจฉัยไว้อย่างชัดเจนว่า "กฎหมาย" ที่ได้ตราขึ้นก่อนรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันประกาศใช้นั้น อาจได้รับการตรวจสอบจากศาลรัฐธรรมนูญได้

(๕) ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า "การส่งความเห็นเช่นว่านั้นตามทางการ" หมายถึง การที่ศาลส่งให้ปลัดกระทรวงยุติธรรม ซึ่งเป็นหัวหน้าหน่วยธุรการเพื่อส่งต่อไปยังศาลรัฐธรรมนูญ

๔.๑.๒ การแก้ไขปัญหาอนาคตที่อาจเกิดขึ้นและเกี่ยวกับเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตาม มาตรา ๒๖๔

(๑) ความหมายของ "บทบัญญัติแห่งกฎหมาย" หมายถึง

ก. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

ข. พระราชบัญญัติ

ค. พระราชกำหนดภายหลังจากที่รัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบแล้ว

ง. ประกาศคณะปฏิวัติที่มีสถานะเทียบเท่าพระราชบัญญัติ

บทบัญญัติของกฎหมายต่อไปนี้ ไม่ถือว่าเป็น "บทบัญญัติแห่งกฎหมาย" ตามนัยของ มาตรา ๒๖๔

ก. บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

ข. พระราชกำหนดก่อนรัฐสภาให้ความเห็นชอบ

ค. พระราชกฤษฎีกา ถึงแม้ว่าตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๓๐ วรรคท้าย จะบัญญัติให้พระราชกฤษฎีกาตามมาตรา ๒๓๐ วรรค ๒ ที่มีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในพระราชบัญญัติหรือกฎหมายที่มีผลใช้บังคับได้ดังเช่นพระราชบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องด้วยก็ตาม แต่หากพิจารณาขอบเขตตาม

Digital Object
National Assembly Library

มาตรา ๒๓๐ วรรค ๒ นั้น ถือว่าเป็นขอบเขตของอำนาจในการดำเนินการของฝ่ายบริหารอยู่แล้ว แม้ว่าพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวจะมีผลเป็นการแก้ไขพระราชบัญญัติ ก็ตาม

ง. กฎ ข้อบังคับ และ ประกาศ

จ. ประกาศคณะปฏิวัติที่มีสถานะต่ำกว่าพระราชบัญญัติ

(๒) มาตรา ๒๖๔ บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้เฉพาะ "เนื้อหา" ของกฎหมาย ไม่รวมถึง "รูปแบบ" หรือ "กระบวนการ"

(๓) กรณีที่ศาลหรือคู่ความจะส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณานั้นจะต้องเป็นกรณีที่ศาลหรือคู่ความ "แน่ใจ" ว่ากฎหมายฉบับนั้นขัดกับรัฐธรรมนูญ กรณีเพียงแต่ "สงสัย" ยังไม่เป็นการเพียงพอ

(๔) ประเด็นที่เสนอยังศาลรัฐธรรมนูญ จะต้องเป็น "บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่บังคับแก่คดี"

(๕) ความผูกพันต่อหลักเกณฑ์หรือเหตุผลที่เสนอมายังศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญไม่ผูกพันต่อหลักเกณฑ์หรือเหตุผลที่เสนอมายังศาล ศาลอาจหยิบยกประเด็นอื่นๆ ขึ้นมาพิจารณาได้ เช่น ผู้ร้องเห็นว่ากฎหมายขัดต่อหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ศาลรัฐธรรมนูญอาจจะวินิจฉัยว่ากฎหมายนั้นขัดต่อหลักความเสมอภาคโดยศาลรัฐธรรมนูญไม่ผูกพันที่จะพิจารณาเฉพาะกับหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

(๖) ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยวินิจฉัยเรื่องนั้นๆ มาแล้ว ศาลยังมีอำนาจที่จะไม่ส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้

๔.๒ แนวทางในการดำเนินงานและการแก้ไขปัญหาเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๖

๔.๒.๑ แนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญได้วางแนวคำวินิจฉัยไว้ดังนี้

(๑) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางหลักการที่สำคัญว่า "องค์กรตามรัฐธรรมนูญ" หมายถึง องค์กรที่มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

(๒) ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า การจะเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาตามมาตรา ๒๖๖ จะต้องเป็นกรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้นกับองค์กรของตนเท่านั้น

(๓) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางแนวทางไว้ว่า กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับเรื่องไว้พิจารณานั้นจะต้องเป็นกรณีที่มี "ข้อโต้แย้ง" เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ โดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญก็ได้ ไม่จำเป็นที่องค์กรทั้งสองจะต้องเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

(๔) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางแนวไว้ว่า กรณีที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญขององค์กรใดองค์กรหนึ่ง และภายในองค์กรนั้นมีความขัดแย้งในเรื่องอำนาจหน้าที่ กรณีนี้ไม่อาจเสนอเรื่องตามมาตรา ๒๖๖ ได้

(๕) ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า การตีความเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ที่ไม่ใช่เป็นการ ตีความบทบัญญัติรัฐธรรมนูญนั้น มิใช่กรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๖

๔.๒.๒ การแก้ไขปัญหาในอนาคตที่อาจเกิดขึ้นและเกี่ยวกับเขตอำนาจของศาล รัฐธรรมนูญ

(๑) หลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าองค์กรใดเป็น "องค์กรตามรัฐธรรมนูญ" ได้แก่

(ก) เป็นองค์กรที่ก่อตั้งขึ้นโดยตรงตามรัฐธรรมนูญ

(ข) เป็นองค์กรที่รัฐธรรมนูญบัญญัติอำนาจหน้าที่ไว้

(ค) เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ บริหารหรือตุลาการ หรืออำนาจในลักษณะเดียวกัน

(๒) องค์กรตามรัฐธรรมนูญและองค์กรที่ไม่ใช่องค์กรตามรัฐธรรมนูญในประเทศไทย

(ก) องค์กรตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ คณะรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง ศาลยุติธรรม ศาลทหาร คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

(ข) องค์กรที่ไม่ใช่องค์กรตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ คณะกรรมการจัดสรรคลื่นความถี่ตามมาตรา ๔๐ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตามมาตรา ๘๙ คณะกรรมาธิการต่างๆ ของสภาตามมาตรา ๑๘๙ ราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชี้ขาดอำนาจศาลตามมาตรา ๒๔๘ พรรคการเมือง และองค์กรอื่นๆ เช่น คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรา ๒๘๔ องค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อมตามมาตรา ๕๖ และองค์การอิสระเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคตามมาตรา ๕๗

(๓) ผู้มีสิทธิเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา

(ก) ประธานรัฐสภา แบ่งออกเป็น ๒ สถานะ คือ ในฐานะที่เป็นตัวแทนของรัฐสภา และของสภาผู้แทนราษฎร และในฐานะที่ยื่นเรื่องแทนองค์กรตามรัฐธรรมนูญอื่นๆ ในกรณีนี้ประธานรัฐสภาจะต้องพิจารณาเงื่อนไขการเสนอเรื่องตามมาตรา ๒๖๖ ด้วย

(ข) องค์กรตามรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

(๔) ข้อพิพาทแห่งคดีตามมาตรา ๒๖๖ จำกัดเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวกับอำนาจ หน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ และเฉพาะกรณีที่เป็นปัญหาระหว่างองค์กรตามรัฐธรรมนูญ (องค์กรทั้งสองเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ)

(๕) ขอบเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในการวินิจฉัยตามมาตรา ๒๖๖ จะต้องเป็นการตีความรัฐธรรมนูญหรือเป็นการตีความกฎหมายอื่นที่เกี่ยวพันกับรัฐธรรมนูญเท่านั้น

Digital Object
National Assembly Library

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๒ (๒๕๔๓)

เรื่อง : ศาลรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรใหม่ที่เกิดขึ้นโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ รัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้านี้หลายฉบับได้กำหนดให้มีองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายไว้โดยองค์กรดังกล่าวคือ "คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ" คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นในประเทศไทยเป็นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๙ และจากนั้นเป็นต้นมา คณะตุลาการรัฐธรรมนูญก็ได้มีอยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับอื่นๆ อีก ๖ ฉบับ คือ ฉบับปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ฉบับปี พ.ศ. ๒๔๙๕ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๒๑ และฉบับปี พ.ศ. ๒๕๓๔

เมื่อพิจารณาโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในอดีตที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่า คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมิได้รับผิดชอบงานในตำแหน่งหน้าที่ดังกล่าวอย่างเป็นงานหลัก องค์ประกอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่ก็มาจากการแต่งตั้งซึ่งก่อให้เกิดผลตามมา คือ ความเป็นอิสระในการทำงานที่ค่อนข้างจำกัด ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้การดำเนินงานของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นไปได้ไม่ดีเท่าที่ควร ดังนั้น เมื่อมีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ใน ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเสียใหม่ โดยจัดตั้งเป็น "ศาลรัฐธรรมนูญ" ทำหน้าที่ชี้ขาดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญและปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย รวมทั้งกำหนดให้มีอิสระในการทำงานอย่างเต็มที่อีกด้วย

ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่มีที่มาจากองค์กรประเภทเดียวกับที่มีอยู่ในต่างประเทศ โดยประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (civil law) มักจะจัดตั้งองค์กรดังกล่าวขึ้นมาเป็น ศาลชำนาญพิเศษที่ทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบมิให้กฎหมายขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การศึกษาถึงองค์กรของศาลรัฐธรรมนูญของต่างประเทศ จึงมีความจำเป็นเพื่อที่จะได้ทราบถึงระบบ ตลอดจนกระบวนการดำเนินงานรวมทั้งหลักการที่แต่ละประเทศนำไปใช้และปฏิบัติจนเป็นผลดี ประเทศที่สมควรนำมาทำการศึกษาเปรียบเทียบกับศาลรัฐธรรมนูญของไทย มีอยู่ ๒ ประเทศ คือ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมัน

๑. ประเทศฝรั่งเศส มีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญมา ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๗๙๙ (พ.ศ. ๒๓๔๒) แล้ว แต่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสเริ่มมีบทบาทอย่างจริงจังในปี ค.ศ. ๑๙๕๘

Digital Object
National Assembly Library

(พ.ศ. ๒๕๐๑) เมื่อรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. ๑๙๕๘ ที่ใช้ อยู่จนกระทั่งปัจจุบันได้บัญญัติถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่เอาไว้อย่างชัดเจน คณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส ประกอบด้วย ตุลาการที่มาจากการแต่งตั้งจำนวน ๙ คน มีวาระการดำรงตำแหน่ง ๙ ปี แต่ให้มีการเปลี่ยนตุลาการจำนวน ๑ ใน ๓ ทุก ๓ ปี มีที่มาคือ ประธานาธิบดีเป็นผู้แต่งตั้ง ๓ คน ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้แต่งตั้ง ๓ คน และประธานวุฒิสภาเป็นผู้แต่งตั้งอีก ๓ คน โดยรัฐธรรมนูญมิได้กำหนดคุณสมบัติไว้และปล่อยให้เป็นดุลพินิจของผู้มีอำนาจแต่งตั้งที่จะเลือกแต่งตั้งบุคคลที่ตนเห็นว่าเหมาะสม และนอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังกำหนดให้มีตุลาการตามกฎหมายซึ่งก็ได้แก่ อดีตประธานาธิบดีทุกคนซึ่งถือว่าเป็นตุลาการรัฐธรรมนูญโดยตำแหน่งอีกด้วย วาระการดำรงตำแหน่งของตุลาการตามกฎหมาย คือ ตลอดชีวิต คณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสนอกจากจะมีอำนาจในการควบคุมมิให้บทบัญญัติและกฎหมายใดๆ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแล้ว ยังมีอำนาจหน้าที่อื่นอีกหลายประการ เช่น อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการให้ประชาชนออกเสียงประชามติ สำหรับการควบคุมมิให้บทบัญญัติและกฎหมายใดๆ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้น คณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสมีอำนาจทำได้เฉพาะการควบคุมก่อนประกาศใช้กฎหมายและไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจที่จะควบคุมกฎหมายที่ประกาศใช้ไปแล้ว ส่วนการเสนอปัญหาว่ากฎหมายขัดรัฐธรรมนูญหรือไม่ก็จะถูกจำกัดเฉพาะแต่นักการเมืองระดับสูงและสมาชิกรัฐสภาเท่านั้น ส่วนวิธีพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสนั้นไม่มีการบัญญัติไว้เป็นกฎหมายเฉพาะ แต่มีบทบัญญัติของกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิธีพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญแทรกอยู่ในรัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ กฎเกณฑ์ของฝ่ายบริหาร และกฎเกณฑ์ภายในของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเอง สำหรับหน่วยธุรการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสนั้นจะเป็นหน่วยธุรการเล็กๆ ที่แม้จะมีหัวหน้าหน่วยธุรการ คือ เลขาธิการคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ แต่ก็อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ ซึ่งนับได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารงานของสำนักงานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ส่วนบุคลากรของสำนักงานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นนักกฎหมายระดับสูงที่มาจากศาลปกครอง ศาลยุติธรรม บุคลากรของรัฐสภา รวมทั้งเลขาธิการคณะตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งโดยปกติจะมาจากข้าราชการระดับสูงของสภาแห่งรัฐ สำนักงานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสมีความเป็นอิสระในงบประมาณของตนเองโดยประธานาธิบดีเป็นผู้รับผิดชอบและไม่อยู่ภายใต้กระทรวงใด

Digital Object
National Assembly Library

๒. ประเทศเยอรมัน ศาลรัฐธรรมนูญของเยอรมันเป็นศาลรัฐธรรมนูญที่มีความคล้ายคลึงกับศาลรัฐธรรมนูญของไทย และแตกต่างจากระบบคณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส ที่มีลักษณะเป็นคณะกรรมการมากกว่าศาล ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเยอรมันฉบับปัจจุบัน คือ ฉบับปี ค.ศ. ๑๙๔๙ (พ.ศ. ๒๔๙๒) ศาลรัฐธรรมนูญของเยอรมันแบ่งเป็นสององค์คณะๆ ละ ๘ คน แต่ละองค์คณะมีอำนาจหน้าที่ที่แน่นอนชัดเจน คือ องค์คณะแรกจะทำหน้าที่พิจารณาปัญหาเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และองค์คณะที่สองจะพิจารณาเรื่องอื่นๆ เช่น การฟ้องประธานาธิบดี ผู้พิพากษา ข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ขององค์กร รวมทั้งคำร้องทุกข์ของประชาชนกรณีมีการฝ่าฝืนสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ผู้พิพากษาศาลรัฐธรรมนูญของเยอรมันมีที่มาที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะมาจากข้าราชการประจำที่เป็นนักกฎหมาย มีวาระการดำรงตำแหน่ง ๑๒ ปี ส่วนวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันนั้นบัญญัติไว้เป็นกฎหมายโดยมีการแยกวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญออกเป็นวิธีพิจารณาทั่วไปซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่ใช้กับคดีทุกประเภทและวิธีพิจารณาเฉพาะคดีซึ่งใช้สำหรับคดีแต่ละประเภท สำหรับหน่วยธุรการนั้น ศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันมีหน่วยธุรการซึ่งประกอบด้วยนักกฎหมาย ผู้พิพากษาศาลรัฐธรรมนูญ แต่ละคนจะมีผู้ช่วยเหลืองานในทางวิชาการ ๓ คน ซึ่งส่วนใหญ่จะมาจากผู้พิพากษาของศาลต่างๆ หรืออาจเป็นข้าราชการของสหพันธ์หรือของมลรัฐ หรืออาจารย์จากมหาวิทยาลัย ส่วนงบประมาณของศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันก็เป็นเรื่องที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญทำความตกลงกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

๓. ประเทศไทย ศาลรัฐธรรมนูญของไทยในปัจจุบันเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ประกอบด้วยประธานศาลรัฐธรรมนูญ ๑ คน และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอื่นอีก ๑๔ คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นนักนิติศาสตร์ ๑๒ คน และนักรัฐศาสตร์ ๓ คน ศาลรัฐธรรมนูญของไทยมีเพียงองค์คณะเดียว คือ ๑๕ คน มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญทั้งก่อนประกาศใช้และหลังประกาศใช้แล้วกับอำนาจหน้าที่อื่นๆ อีกหลายประการ เช่น การวินิจฉัยชี้ขาดสมาชิกภาพของสมาชิกรัฐสภา อำนาจในการวินิจฉัยกรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน รวมทั้งอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ ส่วนวิธีพิจารณานั้น รัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญที่จะออกข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญได้เอง สำหรับหน่วยธุรการของศาลรัฐธรรมนูญไทยนั้น ศาลรัฐธรรมนูญมีสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นหน่วยธุรการโดยมี เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

เป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญ ส่วนงบประมาณของศาลรัฐธรรมนูญนั้น พระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้บัญญัติไว้ให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเสนองบประมาณรายจ่ายตามมติของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญไว้ในร่างกฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่ายประจำปี

จากการศึกษาเปรียบเทียบระบบศาลรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส เยอรมัน และของไทยที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่า แต่ละประเทศต่างก็มีลักษณะเด่นในตัวของตัวเอง ดังนั้น หากจะมองศาลรัฐธรรมนูญของไทยเป็นพื้นฐานและมองศาลรัฐธรรมนูญของประเทศทั้งสองเป็นส่วนเสริม จะเห็นได้ว่า ผลการศึกษาเปรียบเทียบจะแสดงให้เห็นถึงกลไกและวิธีการบางอย่างที่ศาลรัฐธรรมนูญของไทยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้

ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาเปรียบเทียบระบบศาลรัฐธรรมนูญของต่างประเทศมาจัดทำเป็นข้อเสนอแนะของงานวิจัย โดยผู้วิจัยได้เสนอแนะในสิ่งที่ไม่ได้มาจากการแก้ไขรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายต่างๆ เพราะเป็นสิ่งที่ศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถทำได้ด้วยตนเอง ข้อเสนอแนะทั้ง ๓ ประการดังจะกล่าวต่อไปนี้ เป็นข้อเสนอแนะที่ศาลรัฐธรรมนูญสามารถนำมาปรับใช้ได้ในระยะเวลาอันสั้นด้วยตัวเอง คือ

๑. การจัดองค์คณะ ผู้วิจัยเห็นว่า การที่ศาลรัฐธรรมนูญของเยอรมันมีการแบ่งเป็น ๒ องค์คณะ แต่ละองค์คณะต่างก็มีอำนาจหน้าที่ที่แน่นอน เป็นสิ่งที่สมควรนำมาเป็นแบบอย่าง เพื่อให้ระบบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญไทยเป็นไปด้วยความรวดเร็วและยังเป็นการสร้างความชำนาญเฉพาะด้านให้กับทั้งตุลาการและเจ้าหน้าที่ในแต่ละองค์คณะอีกด้วย ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีการแบ่งศาลรัฐธรรมนูญของไทยออกเป็นสององค์คณะๆ ละ ๙ คน โดยจะต้องมีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ๓ คนอยู่ในสององค์คณะ และให้ทั้งสององค์คณะมีอำนาจหน้าที่แยกจากกัน คือ องค์คณะแรกมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมกฎหมายไม่ให้ขัดรัฐธรรมนูญ ส่วนองค์คณะที่สองมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาเรื่องอื่นๆนอกเหนือจากเรื่องการควบคุมกฎหมายไม่ให้ขัดรัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น วินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับพรรคการเมืองขัดรัฐธรรมนูญหรือปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ เป็นต้น การแบ่งองค์คณะของศาลรัฐธรรมนูญออกเป็นสององค์คณะดังกล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น นอกจากจะทำให้การพิจารณาคำร้องต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญเป็นไปอย่างรวดเร็วแล้ว ยังมีส่วนสำคัญในการสร้างความชำนาญเฉพาะด้านให้กับตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและบุคลากรของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในแต่ละองค์คณะ อีกด้วย

๒. การแยกวิธีพิจารณา ผู้วิจัยเห็นว่า การแยกวิธีพิจารณาในระบบศาลรัฐธรรมนูญของเยอรมันเป็นสิ่งที่สมควรนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการทำงานและสอดคล้องกับประเภทของหน้าที่ของศาล

Digital Object
National Assembly Library

รัฐธรรมนูญ โดยแม้จะมีการแบ่งองค์คณะของศาลรัฐธรรมนูญออกเป็น ๒ องค์คณะตามข้อเสนอแรกหรือไม่ก็ตาม ศาลรัฐธรรมนูญสามารถสร้างวิธีพิจารณาขึ้นมาใหม่ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญได้ด้วยการแยกข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญออกเป็นสองส่วน ในส่วนแรกจะเป็นวิธีพิจารณาทั่วไป อันเป็นกฎเกณฑ์ที่ใช้กับคดีทุกประเภท เช่น การยื่นและถอนคำร้อง การคัดค้านตุลาการ พยาน ระยะเวลาในการพิจารณาคดี รวมทั้งการวินิจฉัยการอ่านและเปิดเผยคำวินิจฉัย สำหรับในส่วนที่สองจะเป็นวิธีพิจารณาเฉพาะคดีอันเป็นกฎเกณฑ์ที่ใช้เฉพาะกับแต่ละประเภทของคดี และมิได้เป็นเรื่องที่อยู่ในส่วนที่เกี่ยวกับวิธีพิจารณาทั่วไป เช่น วิธีพิจารณาวินิจฉัยกรณีกฎหมายขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ หรือวิธีพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งเนื้อหาสาระที่อยู่ในวิธีพิจารณาเฉพาะคดีจะต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องเฉพาะการพิจารณาคดีนั้นๆ

๓. บุคลากร จากการศึกษาเปรียบเทียบจะเห็นได้ว่า ทั้งศาลรัฐธรรมนูญของเยอรมันและคณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสต่างก็มีบุคลากรของสำนักงานที่เป็นนักกฎหมายระดับสูงจากศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรืออาจารย์สอนกฎหมายในมหาวิทยาลัย ซึ่งทั้งหมดล้วนแล้วแต่เป็นผู้มีความชำนาญและสันทัดจัดเจนทางด้านกฎหมายทั้งสิ้น โดยบุคลากรเหล่านี้จะเข้ามาทำหน้าที่ให้ ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการกับศาลรัฐธรรมนูญ ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญของไทยนั้น มีบุคลากรจำนวนน้อย และเป็นบุคลากรของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเอง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญสร้างหน่วยสนับสนุนทางวิชาการใหม่ โดยที่มาของผู้สนับสนุนทางวิชาการควรใช้วิธีขอยืมตัวชั่วคราว เช่น สัปดาห์ละ ๒-๓ วันจากส่วนราชการอื่น เช่น จากศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือจากมหาวิทยาลัยของรัฐ เพื่อที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถมีผู้ร่วมงานที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถระดับสูงได้

ข้อเสนอแนะทั้ง ๓ ประการของผู้วิจัยนี้ เป็นผลอันเกิดมาจากการศึกษาเปรียบเทียบ ศาลรัฐธรรมนูญไทยกับคณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสและของเยอรมันที่ผู้วิจัยมุ่งเสนอ แนวทางที่ศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญของไทยสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองโดยมิต้องพึ่งกลไกอื่น

Digital Object
National Assembly Library

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๓ (๒๕๔๓)

เรื่อง : การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา ๒๘

ผู้วิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต และคณะ

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

ปัญหาพื้นฐานของผู้ที่มีหน้าที่วินิจฉัยว่าผู้ใดถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ก็คือ การต้องพินิจพิจารณาอย่างรอบคอบว่าสิ่งที่กล่าวอ้างนั้นตรงตามเจตนารมณ์ที่ได้มีการตั้งไว้เป็นวัตถุประสงค์ร่วมกันหรือไม่ แม้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จะเป็นวลีที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ถึงสามมาตรา คือ มาตรา ๔ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๘ แต่ก็มิได้มีบทนิยามไว้ ณ ที่ใด การวินิจฉัยจึงเป็นพันธกรณีที่จะต้องมองหาเจตนารมณ์ที่แท้จริงซึ่งเรื่องหนึ่งของงานค้นคว้าฉบับนี้

จากการศึกษาวิจัยพบว่า "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์" เป็นมูลฐานหนึ่งของสิทธิมนุษยชน ดังมีนัย ๒ ประการดังนี้

(๑) "ธรรมชาติมนุษย์" กล่าวคือลักษณะที่แท้จริงของมนุษย์ที่เกี่ยวกับสภาพจิตใจและความต้องการจำเป็น (needs) ที่จูงใจให้มนุษย์ทำการใดๆ โดยทฤษฎี มนุษย์น่าจะเป็นอย่างเดียวกันไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด แต่ในทางปฏิบัติ พฤติกรรมของมนุษย์ย่อมอยู่ภายใต้อิทธิพลของสังคมและวัฒนธรรมด้วย

(๒) "ศีลธรรม" อันได้แก่ หลักที่ว่าด้วยความผิดชอบชั่วดีที่สังคมหนึ่งๆ กำหนดให้สมาชิกปฏิบัติ โดยไม่มีศีลธรรมสากลให้ยึดถือ นอกจากอนุมานเอาจากส่วนที่กำหนดไว้เหมือนกันในความประพฤติบางเรื่อง

การวินิจฉัยว่าพฤติกรรมใดเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในสังคมไทยหรือไม่ ในเบื้องต้นอาจแยกพิจารณาในสามประเด็น คือ

ประเด็นแรก สิ่งนั้นๆ มนุษย์ควรปฏิบัติต่อกันหรือไม่

ประเด็นที่สอง ความรู้สึกทางด้านจิตใจของสังคมไทยในขณะนั้นสนับสนุนหรือโต้แย้งอย่างไร

ประเด็นที่สาม แนวทางที่สังคมอื่นที่มีประสบการณ์มาก่อนเป็นข้อพิจารณาประกอบ

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ใช่สภาพที่ตายตัวแต่มีลักษณะพลวัตร ดังนั้นในการวินิจฉัยแต่ละครั้งแต่ละเรื่องจึงต้องมีคำอธิบายที่ชัดแจ้งต่อสังคม

ในส่วนที่เกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายของ "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์" จากการศึกษาพบว่า การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ บัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในมาตรา ๔

Digital Object
National Assembly Library

มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๘ ย่อมทำให้เห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์ที่ชัดเจนที่จะให้การรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยแยกออกจาก "สิทธิและเสรีภาพ" ถือได้ว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นคุณค่าในทางกฎหมายอย่างหนึ่งที่ได้รับความคุ้มครองแยกต่างหากจากสิทธิและเสรีภาพ

นอกจากจะเป็นสิ่งที่รัฐธรรมนูญให้คุ้มครองในสถานะเดียวกับสิทธิและเสรีภาพแล้ว ในทางทฤษฎีกฎหมายของประเทศที่ใช้ระบอบการปกครองเสรีประชาธิปไตย เช่น ประเทศเยอรมัน หรือประเทศฝรั่งเศส ยังถืออีกว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นรากฐานซึ่งเป็นที่มาของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งปวงเป็นแดนแห่งสิทธิที่รัฐไม่อาจใช้อำนาจล่วงละเมิดเข้าไปในขอบเขตดังกล่าวได้ หลักกฎหมายรัฐธรรมนูญเยอรมัน ซึ่งได้บัญญัติหลักในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในมาตรา ๑ (๑) ของรัฐธรรมนูญเยอรมันว่า "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่อาจถูกล่วงละเมิดได้ อำนาจรัฐทั้งหลายผูกพันที่จะให้ความเคารพและให้ความคุ้มครองต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์" โดยศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ของเยอรมันได้วินิจฉัยยอมรับว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานประเภทหนึ่งซึ่งถึงแม้ว่าจะมิได้บัญญัติเนื้อหาไว้อย่างชัดเจนเหมือนสิทธิขั้นพื้นฐานอื่น แต่อำนาจรัฐทั้งหมดก็ต้องผูกพันในฐานะที่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหลักการสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

จากการยอมรับสถานะดังกล่าวนี้เองทำให้เห็นว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญไทยมีพันธกิจ ๒ ประการ ประการแรก ในฐานะเป็นสิทธิโดยตัวของมันเอง จึงอยู่ในฐานะที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานประเภทหนึ่งที่การใช้อำนาจรัฐจะล่วงละเมิดมิได้ ประการที่สอง เป็นมาตรฐานในการวินิจฉัยเชิงคุณค่าอันแสดงถึงทิศทางของการกระทำอื่นๆ เพื่อให้สิทธิขั้นพื้นฐานที่มีการบัญญัติรับรองไว้แล้วนั้นสามารถบรรลุเป้าหมายได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ อันเป็นการเพิ่มหลักประกันที่จะไม่ให้มีการล่วงละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน

สำหรับผู้มีสิทธิกล่าวอ้างถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๔ ได้บัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลเป็นการทั่วไปโดยมิได้จำกัดตัวบุคคล ทำให้หลักกฎหมายดังกล่าวย่อมมีผลคุ้มครองเป็นการทั่วไปไปด้วย นอกจากนี้ หากพิจารณาสารัตถะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แล้วก็เป็นไปไม่ได้ที่จะมีการจำแนกกลุ่มบุคคลเพื่อให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น แม้กระนั้นโดยที่มาตรา ๒๘ ซึ่งเป็นบทบัญญัติว่าการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ปรากฏอยู่ในหมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย โดยหลักการจึงต้องถือว่ากฎหมายมีเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองจำกัดเฉพาะคนสัญชาติไทยเท่านั้น ดังนั้น เพื่อให้การใช้บทบัญญัติมาตรา ๒๘ สอดรับกับมาตรา ๔ ก็ทำให้ตีความได้ว่าบุคคลทุกคนไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนต่างด้าวย่อมที่จะอ้าง

Digital Object
National Assembly Library

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้ แต่เฉพาะสำหรับคนต่างด้าวอาจมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อจำกัดการอ้างสิทธิดังกล่าวได้ และตราบใดที่ไม่มีกฎหมายจำกัดการอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คนต่างด้าวก็อาจอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพื่อให้ได้รับความคุ้มครองจากรัฐได้เช่นเดียวกับคนไทย

ในส่วนของการนำหลักคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญไปใช้บังคับแก่กรณีต่างๆ ให้ได้อย่างมีเหตุผลสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญนั้น จากการศึกษาวิจัยพบว่าจำเป็นที่จะต้องมีการแยกประเภทของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญออกเป็น "สิทธิมนุษยชน" และ "สิทธิพลเมือง"

"สิทธิมนุษยชน" ได้แก่ สิทธิที่รัฐธรรมนูญมุ่งที่จะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลทุกๆ คน โดยมิได้แบ่งแยกว่าบุคคลนั้นจะเป็นคนของชาติใด เชื้อชาติใด ภาษาใดหรือศาสนาใด หากบุคคลนั้นเข้ามาอยู่ในอำนาจทางพื้นที่ที่ใช้รัฐธรรมนูญ บุคคลนั้นย่อมได้รับความคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญนั้นด้วย สิทธิมนุษยชนเป็นคุณลักษณะประจำตัวของมนุษย์ทุกคน เป็นสิทธิและเสรีภาพตามธรรมชาติที่เป็นของมนุษย์ในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์และด้วยเหตุผลแต่เพียงอย่างเดียวว่าเขาเกิดมาเป็นมนุษย์ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้อยู่แล้วตั้งแต่เกิด โดยไม่ขึ้นกับว่าเป็นคนที่สังกัดชาติใด สิทธิมนุษยชนจึงมีลักษณะคล้ายกับ "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์" ที่มุ่งคุ้มครอง "มนุษย์"

"สิทธิพลเมือง" ได้แก่ สิทธิที่รัฐธรรมนูญมุ่งที่จะให้ความคุ้มครองเฉพาะบุคคลที่เป็นพลเมืองของรัฐนั้นเท่านั้น ไม่ใช่สำหรับบุคคลที่เป็นคนต่างด้าว

อย่างไรก็ดี เราอาจแยกประเภทของสิทธิขั้นพื้นฐานโดยอาศัยแนวคิดของ Georg Jellinek ศาสตราจารย์กฎหมายชาวเยอรมันที่เสนอการจัดแบ่งสิทธิออกเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

(๑) status negativus หมายถึง สภาพการณ์ที่การใช้สิทธิขั้นพื้นฐานของปัจเจกบุคคลจะต้องปราศจากการเข้ามาละเมิดใดๆ ของรัฐ การใช้สิทธิขั้นพื้นฐานประเภทนี้เป็นเรื่องที่ปัจเจกบุคคลดำเนินการไปได้เอง โดยรัฐไม่ต้องเข้ามาดำเนินการใดๆ สิทธิขั้นพื้นฐานประเภทนี้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ปฏิเสธอำนาจรัฐ สิทธิประเภทนี้ปรากฏออกมาในรูปของสิทธิในการป้องกันไม่ให้รัฐใช้อำนาจกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ในกรณีที่มีการละเมิดหรือจะมีการละเมิดจากรัฐ จึงอาจใช้สิทธิเรียกร้องให้รัฐละเว้นจากการกระทำดังกล่าวได้ ตัวอย่างของสิทธิประเภทนี้ เช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนา (มาตรา ๓๘) เสรีภาพในเคหสถาน (มาตรา ๓๕) เสรีภาพในการสื่อสาร (มาตรา ๓๗) สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย (มาตรา ๓๑) เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (มาตรา ๓๙) และเสรีภาพในทางวิชาการ (มาตรา ๔๒) เป็นต้น

Digital Object
National Assembly Library

(๒) status positivus หมายถึง สภาพการณ์ที่การใช้สิทธิขั้นพื้นฐานของปัจเจกบุคคลมิอาจจะบรรลุจุดมุ่งหมายได้หากปราศจากการเข้ามาดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งจากทางฝ่ายรัฐ สิทธิขั้นพื้นฐานประเภทนี้ปรากฏออกมาในรูปของสิทธิเรียกร้องให้รัฐกระทำการเพื่อให้ราษฎรได้รับประโยชน์ในทางหนึ่งทางใด สิทธิประเภทนี้ได้แก่ สิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (มาตรา ๔๓) สิทธิได้รับการบริการทางสาธารณสุข (มาตรา ๕๒) เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการอบรมจากรัฐ (มาตรา ๕๓) บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ (มาตรา ๕๕) บุคคลซึ่งพิการและทุพพลภาพมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลือจากรัฐ (มาตรา ๕๕) และสิทธิในทางศาล (มาตรา ๒๘) เป็นต้น

(๓) status activus หมายถึง สภาพการณ์ที่ปัจเจกบุคคลใช้สิทธิของตนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างเจตจำนงทางการเมืองก็ดี หรือเข้าไปมีส่วนร่วมสร้างเจตจำนงกับองค์กรของรัฐก็ดี สิทธิขั้นพื้นฐานประเภทนี้ได้บัญญัติรับรองคุ้มครองในรูปของ "สิทธิพลเมือง" ได้แก่ สิทธิของผู้เลือกตั้ง สิทธิลงสมัครรับเลือกตั้ง สิทธิในการสมัครเข้ารับราชการ สิทธิจัดตั้งพรรคการเมือง รวมทั้งสิทธิเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอื่นๆ สิทธิประเภทนี้มักจำกัดให้เฉพาะ พลเมืองของรัฐนั้นเท่านั้น

จากแนวในการพิจารณาสิทธิขั้นพื้นฐานข้างต้น ทำให้สามารถแบ่งแยกสิทธิและเสรีภาพระหว่าง "สิทธิมนุษยชน" กับ "สิทธิพลเมือง" ได้ดังนี้

สิทธิในกลุ่มของ "status activus" ถือว่าเป็นสิทธิประเภท "สิทธิพลเมือง" สิทธิพลเมือง ได้แก่ สิทธิซึ่งอาจแยกออกเป็นสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองทั่วไปกับสิทธิและเสรีภาพทางการเอง สิทธิและเสรีภาพของพลเมืองทั่วไป ได้แก่ เสรีภาพในการชุมนุม (มาตรา ๔๔) เสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง (มาตรา ๔๗) เสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม (มาตรา ๔๕) เป็นต้น ส่วนสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง ได้แก่ สิทธิของผู้เลือกตั้ง (มาตรา ๑๐๔ และมาตรา ๑๐๕) สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง (มาตรา ๑๐๗ และมาตรา ๑๒๕) สิทธิจัดตั้งพรรคการเมือง (มาตรา ๔๗) สิทธิเข้าชื่อของประชาชนเพื่อให้รัฐสภาพิจารณากฎหมาย (มาตรา ๑๗๐) สิทธิออกเสียงประชามติ (มาตรา ๒๑๔) สิทธิเข้าชื่อเพื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (มาตรา ๓๐๔) สิทธิถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่น (มาตรา ๒๘๖) และสิทธิเข้าชื่อเพื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น (มาตรา ๒๘๗)

สิทธิในกลุ่มของ "status negativus" เป็นสิทธิที่มีลักษณะไปในทาง "สิทธิมนุษยชน" เช่น สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามมาตรา ๒๓๗ - ๒๔๗ สิทธิและเสรีภาพตามหมวด ๓ ซึ่ง ได้แก่ สิทธิในความ

Digital Object
National Assembly Library

เสมอภาค (มาตรา ๓๐) สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย (มาตรา ๓๑) เสรีภาพในการนับถือศาสนา (มาตรา ๓๘) เสรีภาพในเคหสถาน (มาตรา ๓๕) และสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน (มาตรา ๔๘) เป็นต้น

ส่วนสิทธิในกลุ่มของ "status positivus" หรือที่เรียกว่า "สิทธิขั้นพื้นฐานในทางสังคม" สิทธิประเภทหลังนี้โดยหลักเป็นสิทธิที่ตกได้แก่ พลเมืองของรัฐนั้นๆ แต่การจะทำให้สิทธิเหล่านี้ มีผลเป็นจริงในทางปฏิบัติ รัฐสภาจะต้องออกกฎหมายเพื่อก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ และด้วยเหตุนี้รัฐสภาจึงมีดุลพินิจอิสระที่จะกำหนดขอบเขตของบุคคลที่จะได้รับประโยชน์จากสิทธิในเรื่องนั้น ๆ

โดยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ ได้บัญญัติให้ความรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นการทั่วไป โดยไม่ได้จำแนกแยกแยะว่าเป็นคนไทยหรือคนต่างด้าว แต่เนื้อหาของการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่สำคัญบัญญัติไว้ในหมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย อันมุ่งหมายคุ้มครองแก่คนสัญชาติไทยเป็นการเฉพาะ ดังนั้น เพื่อให้การใช้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญสอดคล้องกันจึงอาจตีความไปในทำนองเดียวกับการคุ้มครอง "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์" กล่าวคือบุคคลทุกคนไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนต่างด้าวย่อมอ้างสิทธิและเสรีภาพเฉพาะส่วนที่มีลักษณะเป็น "สิทธิมนุษยชน" ได้ แต่จะเห็นได้ว่าการเป็นผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของคนต่างด้าวเป็นไปตามเงื่อนไขของกฎหมายซึ่งหมายความว่า สิทธิและเสรีภาพของบุคคลต่างด้าวย่อมถูกจำกัดได้โดยกฎหมาย แต่ตราบใดที่ยังไม่มีกฎหมายมาจำกัดสิทธิของบุคคลต่างด้าว บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิที่กล่าวอ้างสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญได้ ถึงกระนั้นบุคคลต่างด้าวย่อมมีสิทธิที่จะกล่าวอ้างได้เฉพาะสิทธิที่เป็น "สิทธิมนุษยชน" เท่านั้น บุคคลต่างด้าวไม่อาจที่จะกล่าวอ้างสิทธิที่มีลักษณะเป็น "สิทธิพลเมือง" ได้

การใช้สิทธิเพื่อปกป้องการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ อาจกระทำได้ทั้งต่อองค์กรที่ไม่ใช่ศาล และองค์กรที่มีสถานะเป็นศาล

การใช้สิทธิร้องเรียนต่อองค์กรที่ไม่ใช่ศาลเพื่อให้มีการแก้ไขการใช้อำนาจที่ขัดต่อ รัฐธรรมนูญในกรณีนี้ประกอบด้วยองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ตรวจสอบที่สำคัญ ๒ องค์กร คือ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จัดตั้งขึ้นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๙๕ และ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พุทธศักราช ๒๕๔๒ มีหน้าที่หลักในการให้ความคุ้มครองสิทธิต่างๆ ของบุคคลที่ได้รับความเดือดร้อนจากการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยมิชอบ แต่อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา ๑๙๘ คือ

Digital Object
National Assembly Library

กรณีที่เห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ข้อบังคับ หรือการกระทำของบุคคลใด ตามมาตรา ๑๙๗(๑) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง เพื่อพิจารณาวินิจฉัย

การจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติขึ้นตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๙๙ และ พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และให้บุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนมีสิทธิยื่นคำร้อง ณ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติหรือส่งทางไปรษณีย์ตอบรับ หรือจะยื่นต่อกรรมการคนใดคนหนึ่ง หรือองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนเพื่อ ส่งต่อไปยังสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ นอกจากนี้ ในกรณีที่มีการร้องเรียนจากผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อองค์กรด้านสิทธิมนุษยชน หรือในกรณีที่ปรากฏแก่องค์กรเอกชนดังกล่าวว่ามีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน เมื่อองค์กรเอกชนดังกล่าวได้พิจารณาเบื้องต้นแล้วเห็นว่ากรณีมีมูลก็อาจเสนอเรื่องให้คณะกรรมการดำเนินการต่อไป ก็ได้

ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นสมควรให้มีการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือในกรณีที่คณะกรรมการได้รับคำร้องว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชน และเห็นว่ากรณีดังกล่าวมีมูลและอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ให้คณะกรรมการมีอำนาจแจ้งไปยังบุคคลหรือหน่วยงานที่ถูกอ้างว่าเป็นผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือบุคคลหรือหน่วยงานที่คณะกรรมการเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนเพื่อให้บุคคลหรือหน่วยงานนั้นชี้แจงข้อเท็จจริงภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการกำหนด ให้คณะกรรมการจัดทำรายงานผลการตรวจสอบซึ่งต้องระบุรายละเอียด ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับพฤติการณ์แห่งการละเมิดสิทธิมนุษยชนและมาตรการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนซึ่งต้องกำหนดให้ชัดแจ้งว่าบุคคลหรือหน่วยงานใดมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายในเรื่องใดและด้วยวิธีการอย่างไร รวมทั้งระยะเวลาในการดำเนินการตามมาตรการดังกล่าว ในกรณีที่บุคคลหรือหน่วยงานมิได้ดำเนินการตามมาตรการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือดำเนินการแล้วแต่ยังไม่แล้วเสร็จโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้คณะกรรมการรายงานต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อสั่งให้มีการดำเนินการตามมาตรการแก้ไขปัญหาละเมิดสิทธิมนุษยชนภายใน ๖๐ วันนับแต่วันที่ได้รับรายงาน และในกรณีที่ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการหรือสั่งการให้ดำเนินการตามมาตรการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยนายกรัฐมนตรี คณะกรรมการไม่มีอำนาจสั่งการให้ผู้ที่ต้องรับผิดชอบแก้ไขเยียวยาการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพด้วยตนเอง คงทำได้แต่เพียงรายงานให้รัฐสภาในฐานะที่ตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจของรัฐบาลเป็นผู้พิจารณาดำเนินการต่อไป

Digital Object
National Assembly Library

ในส่วนของการใช้สิทธิทางศาล รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๒๘ วรรคสอง บัญญัติว่า "บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ในศาลได้" หลักการให้ปัจเจกชนสามารถใช้สิทธิทางศาลได้นี้เป็นเสมือนการให้หลักประกันแก่การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้อีกชั้นหนึ่ง และโดยที่ "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์" มีสถานะเช่นเดียวกับ "สิทธิและเสรีภาพ" ซึ่งเท่ากับว่า บุคคลที่ถูกละเมิดศักดิศรีความเป็นมนุษย์สามารถจะใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ในคดีได้

นอกจากนี้ ตามบทบัญญัติมาตรา ๒๗ ได้บัญญัติให้องค์กรนิติบัญญัติ องค์กรบริหารและองค์กรตุลาการผูกพันต่อสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้โดยตรงในการตรากฎหมายการใช้บังคับกฎหมายและการตีความกฎหมายนั้น ย่อมหมายความว่า อำนาจรัฐแต่ละอำนาจอาจกระทำการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ในขอบเขตการใช้อำนาจของแต่ละอำนาจ กล่าวคือ หากฝ่ายนิติบัญญัติได้ออกกฎมายฉบับใดฉบับหนึ่งโดยละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนโดยไม่เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายดังกล่าว อาจดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลและใช้สิทธิตามมาตรา ๒๖๔ โดยโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติของมาตรา ๖ และให้ศาลนั้นเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ส่วนการกระทำของฝ่ายบริหารที่เป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของปัจเจกชนที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมตรวจสอบของศาลเช่นกัน ส่วนจะอยู่ภายใต้การควบคุมตรวจสอบของศาลปกครองหรือศาลยุติธรรมนั้นก็ต้องพิจารณาจากการกระทำของฝ่ายปกครองนั้นๆ ถ้าหากเป็นการกระทำในลักษณะที่เป็นคำสั่งทางปกครอง การออกกฎหมายลำดับรองหรือเป็นการกระทำในลักษณะเป็นการปฏิบัติการทางปกครองก็อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง แต่ถ้าหากว่า ไม่ใช่ก็อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม

สำหรับการละเมิดสิทธิเสรีภาพโดยองค์กรตุลาการนั้น ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า ศาลมีความผูกพัน ๒ ประการ ในการตรวจสอบเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิเสรีภาพกล่าวคือ ประการแรกศาลต้องตรวจสอบว่ากรณีที่เป็นคดีมาสู่ศาลนั้นเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพหรือไม่ และประการที่สองศาลเองต้องไม่ใช้หรือตีความกฎหมายไปในทางที่จะเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพ ดังนั้น การละเมิดสิทธิและเสรีภาพโดยองค์กรตุลาการจึงอาจขึ้นได้ทั้งกรณีแรกและกรณีหลัง กรณีแรก หากมีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพแต่ศาลวินิจฉัยว่าไม่มีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพ ส่วนกรณีที่สองเป็นกรณีที่ศาลใช้หรือตีความกฎหมายขัดกับสิทธิและเสรีภาพ

Digital Object
National Assembly Library

การใช้สิทธิและเสรีภาพโดยผ่านองค์กรศาลนั้น ตามมาตรา ๒๘ วรรคสองของรัฐธรรมนูญไทยได้บัญญัติหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพโดยศาลไว้ โดยให้บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาล หรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ ส่วนการเริ่มต้นจะใช้สิทธิทางศาลใดนั้นย่อมแล้วแต่กรณีของการกระทำที่ถูกโต้แย้งนั้นว่าเป็นการกระทำที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลใด กล่าวคือ อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง (มาตรา ๒๗๖) หรือศาลยุติธรรม (มาตรา ๒๗๐) แล้วแต่กรณี

หากเป็นกรณีที่พื้นฐานของคดีที่มีการโต้แย้งกันนั้นเป็นผลมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ขัดกับรัฐธรรมนูญ ในกรณีนี้คู่ความในคดีย่อมมีสิทธิโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายในเรื่องนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๒๖๔) เพื่อให้ศาลที่วินิจฉัยคดีนั้นส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่ประชาชนไม่อาจใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง

สำหรับองค์กรที่ประชาชนจะโต้แย้งว่า ละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญนั้น โดยหลักการแล้วมักจะเป็นการกระทำของฝ่ายบริหาร ส่วนการกระทำขององค์กรนิติบัญญัติหากเป็นการกระทำในการบัญญัติกฎหมายและกฎหมายนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ ประชาชนอาจใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๖๔ ของรัฐธรรมนูญได้ องค์กรตุลาการในกรณีที่เป็นศาลสูงสุด ไม่ว่าจะเป็นศาลฎีกาหรือศาลปกครองสูงสุดก็ตาม หากวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแล้วเป็นที่สุด และไม่มีจุดเชื่อมต่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาตรวจสอบได้ ย่อมก็ให้เกิดปัญหาว่าศาลดังกล่าวอาจไม่ได้ผูกพันตามบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพอย่างแท้จริง

ในประเด็นที่เกี่ยวกับการตรวจสอบการกระทำของรัฐในปัญหาการละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญนั้น จากการศึกษาวิจัยพบว่า ตามหลักวิชาการและแนวทางของศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ของเยอรมันได้วางขั้นตอนการตรวจสอบการกระทำของรัฐที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพไว้ เห็นเป็นแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนดังนี้

ขั้นตอนแรก จะต้องตรวจสอบว่า การกระทำของบุคคลหรือสิ่งที่กฎหมายคุ้มครอง (Schutzgut) นั้นอยู่ภายใต้องค์ประกอบที่รัฐธรรมนูญได้ให้ความคุ้มครองต่อสิทธิและเสรีภาพ (Tatbestand der Grundrechtsverbürgung) หรือไม่ การตรวจสอบในขั้นตอนแรกเพื่อต้องการทำให้องค์ประกอบของสิทธิและเสรีภาพแต่ละเรื่องมีความชัดเจนตามหลักการตีความรัฐธรรมนูญเสียก่อน และหลังจากนั้นจึงตรวจสอบว่าการกระทำที่เกี่ยวข้องหรือสิ่งที่กฎหมายคุ้มครองนั้นอยู่ภายใต้คำนิยามดังกล่าวหรือไม่

ขั้นตอนที่สอง จะต้องตรวจสอบว่า องค์กรของรัฐที่ผูกพันต่อสิทธิและเสรีภาพ (Grundrechtsadressat) ได้ทำการละเมิดในองค์ประกอบของสิทธิและเสรีภาพหรือไม่ ทั้งนี้ เฉพาะกรณีของการละเมิดต่อขอบเขตของ

Digital Object
National Assembly Library

สิทธิและเสรีภาพเท่านั้นที่สิทธิและเสรีภาพนั้นสามารถแสดงให้เห็นถึงภารกิจในการป้องกัน (Abwehrfunktion) ได้ เมื่อเข้าเงื่อนไขดังกล่าวแล้ว จึงต้องตรวจสอบตามเงื่อนไขอื่นๆ ต่อไป

ขั้นตอนที่สาม การละเมิดในสิทธิและเสรีภาพนั้นอาจกระทำตามเงื่อนไขในทางกฎหมายตามที่กำหนดไว้หรือไม่ (Gesetzesvorbehalt) กล่าวคือ พิจารณาว่ารัฐธรรมนูญได้กำหนดเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้อย่างไรหรือไม่ และหากมีเงื่อนไขก็จะต้องตรวจสอบว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือไม่

ขั้นตอนที่สี่ กฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพจะต้องอยู่ภายใต้หลักการต่างๆ ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ด้วย เช่น หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องมีผลเป็นการทั่วไป หลักการระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพ และหลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิมิได้ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ห้า การละเมิดในสิทธิและเสรีภาพนั้นจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสิทธิและเสรีภาพแต่ละเรื่อง

ขั้นตอนที่หก การละเมิดสิทธิและเสรีภาพ นั้นต้องสอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วน (Verhältnismäßigkeitsprinzip)

ทางออกสำหรับปัญหาการตรวจสอบการใช้อำนาจขององค์กรศาลโดยเฉพาะศาลสูงสุดในแต่ละเขตอำนาจที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิและเสรีภาพนั้น เป็นปัญหาที่มีลักษณะเฉพาะตัว นอกเหนือจากการควบคุมเรื่องความประพฤติส่วนบุคคล อันเป็นมาตรฐานที่สร้างขึ้นสำหรับการควบคุมตัวบุคคลที่มีตำแหน่งระดับสูงทั้งในทางการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญรวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับสูงในฝ่ายประจำด้วยการใช้กระบวนการที่รัฐธรรมนูญไทยสร้างขึ้นเพื่อไม่ให้มีการใช้อำนาจแสวงหาประโยชน์ไปในทางที่มิชอบ ไม่ว่าจะเป็นการถอดถอนออกจากตำแหน่งตามมาตรา ๓๐๓ หรือการดำเนินการไต่สวนการใช้อำนาจโดยมิชอบภายใต้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติโดยอาศัย บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช ๒๕๔๒ กลไกในกระบวนทำงานของรัฐเหล่านี้ย่อมทำหน้าที่ของผู้เฝ้าระวังการใช้อำนาจของฝ่ายตุลาการได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ดี ปัจจัยขี้ขาดที่จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรศาลต่างๆ ได้อย่างเต็มความสามารถ ได้แก่ ระบบโครงสร้างของศาล ซึ่งประกอบไปด้วยระบบคัดสรรตุลาการที่จะเข้ามาทำหน้าที่ การกำหนดองค์คณะตุลาการ เครื่องมือ ตลอดจนวิธีพิจารณาความที่มุ่งหมายให้ศาลสามารถใช้อำนาจของตนเองได้

Digital Object
National Assembly Library

อย่างโปร่งใสและมีความรับผิดชอบมีจริยธรรมในเชิงวิชาชีพกฎหมาย และเหนือสิ่งอื่นใด คือ การทำงานขององค์กรตุลาการที่ควรอยู่ภายใต้กระบวนการตรวจสอบของสาธารณะ ทั้งจากกิจกรรมของสื่อสารมวลชน การวิเคราะห์วิจัยเนื้อหาเชิงวิชาการ และการวิพากษ์วิจารณ์คำวินิจฉัยของศาลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยสถาบันการศึกษาชั้นสูง และท้ายที่สุดการสร้างบรรยากาศในเชิงการสนทนา อภิปราย แลกเปลี่ยนแนวความคิดของประชาชนในวงกว้างเพื่อสร้างทัศนคติให้กับผู้คนที่สนใจเรื่องการบริหารจัดการบ้านเมือง และการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เมื่อผู้คนในบ้านเมืองให้ความสนใจเรื่องเหล่านี้เพิ่มมากขึ้น การยกล่าดับมาตรฐานของคำวินิจฉัยตัดสินคดีของศาลในระดับต่างๆ ก็จะพลอยได้รับอานิสงส์จากกระแสความตื่นตัวของสังคมที่มีคุณภาพตามไปด้วย

Digital Object
National Assembly Library

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๔ (๒๕๔๓)

เรื่อง : ปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำของบุคคลตามมาตรา ๑๙๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่เพิ่งมีขึ้นในประเทศไทย มีอำนาจในการพิจารณาสอบสวนเรื่องที่มีการร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรมไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ก็ตาม นอกจากอำนาจดังกล่าวแล้ว ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภายังมีอำนาจอีกประการหนึ่ง คือ ในการดำเนินงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา หากพบว่า กฎหมาย กฎ ข้อบังคับหรือการกระทำใดของเจ้าหน้าที่ของรัฐมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจหน้าที่จะส่งเรื่องดังกล่าวไปยังศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปได้

เมื่อพิจารณาถึงอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะพบว่าผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เมื่อประชาชนถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพรวมทั้งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จึงเป็นหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่จะต้องหาทางเยียวยาความเสียหายให้แก่ประชาชน

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นองค์กรที่มีที่มาจากองค์กรประเภทเดียวกับที่มีอยู่ในต่างประเทศ โดยประเทศที่นับได้ว่าเป็น "ต้นแบบ" ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะได้แก่ ประเทศสวีเดน ซึ่งมีประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามาเป็นร้อยปี ส่วนประเทศฝรั่งเศสนั้นแม้จะมีระบบ "ศาลปกครอง" ที่ทำหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาทเกี่ยวกับรัฐและเอกชนอันเป็นการเยียวยาทุกข์ให้กับประชาชนอยู่แล้ว แต่ก็ได้มีการนำระบบผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา มาใช้เพื่อเสริมกระบวนการเยียวยาทุกข์ให้กับประชาชนให้ดียิ่งขึ้น

๑. ระบบผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาของประเทศสวีเดน ประเทศสวีเดนจัดตั้งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขึ้นเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. ๑๗๑๓ (พ.ศ. ๒๒๕๖) ในปัจจุบันสถาบันผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาประกอบด้วย คณะกรรมการจำนวน ๔ คน โดยคนหนึ่งทำหน้าที่เป็นหัวหน้าและเป็นผู้รับผิดชอบประสานงาน

Digital Object
National Assembly Library

และจัดการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา แต่ละคนได้รับการแต่งตั้งโดยรัฐสภาโดยการพิจารณาแยกกันเป็นรายบุคคล ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภานับได้ว่าเป็นผู้แทนของฝ่ายรัฐสภาในอันที่จะควบคุมการปฏิบัติงานของข้าราชการประจำหรือฝ่ายบริหารทั่วประเทศ กล่าวคือ มีอำนาจตรวจตราดูแลกิจกรรมของรัฐบาล ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น ศาล ข้าราชการและลูกจ้างของหน่วยงานเหล่านั้น รวมตลอดถึงเอกชนซึ่งได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจมหาชนด้วย ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไม่มีอำนาจที่จะวินิจฉัยสั่งการหรือพิจารณาปัญหาด้วยตนเอง แต่จะตักเตือนเจ้าหน้าที่ที่กระทำผิดโดยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จะเข้าไปให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการหรือขอให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจสั่งการหรือปรับปรุงรูปแบบการปฏิบัติงานใหม่หรืออาจเสนอให้รัฐบาลออกกฎหมายใหม่ หากหน่วยงานของรัฐหรือฝ่ายปกครองไม่ปฏิบัติตาม ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาก็จะเสนอเรื่องดังกล่าวไว้ในรายงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาซึ่งโดยปกติผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะต้องเสนอรายงานการดำเนินการของตนต่อรัฐสภาเป็นประจำทุกปี

๒. ระบบผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐในประเทศฝรั่งเศส ประเทศฝรั่งเศสได้จัดตั้งสถาบันผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐขึ้นมาในปี ค.ศ. ๑๙๗๓ (พ.ศ. ๒๕๑๖) โดยเลียนแบบสถาบันผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาของประเทศสวีเดน ในปัจจุบันสถาบันผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐประกอบด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐจำนวน ๑ คน ซึ่งแต่งตั้งโดยคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่ในการรับคำร้องเรียนของประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการติดต่อกับฝ่ายปกครอง จากการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายปกครองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นจากรัฐวิสาหกิจและจากหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งมีหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะ โดยประชาชนไม่สามารถที่จะร้องเรียนไปยังผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐได้โดยตรง แต่จะต้องเสนอคำร้องเรียนดังกล่าวไปยังสมาชิกรัฐสภาก่อนเพื่อให้สมาชิกรัฐสภาช่วยกลั่นกรองคำร้องเรียนให้ผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐว่า อยู่ในอำนาจการพิจารณาของผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐหรือไม่ เมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐได้ทำการสอบสวนคำร้องเรียนดังกล่าวเรียบร้องแล้ว ก็จะทำข้อสังเกตเสนอไปยังหน่วยงานที่ถูกร้องเรียนมาเพื่อพิจารณาต่อไป โดยข้อเสนอแนะหรือข้อสังเกตของผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐไม่ใช่คำพิพากษาหรือคำสั่งที่หน่วยงานของรัฐจะต้องปฏิบัติตามเป็นเพียงคำแนะนำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปทำการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชน นอกจากนี้ ผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐยังต้องจัดทำรายงานประจำปีเพื่อรายงานกิจกรรมและการดำเนินงานของตนต่อรัฐสภาและประธานาธิบดีโดยรายงานประจำปีนี้จะได้รับการเผยแพร่ต่อสาธารณชนเพื่อให้รับทราบถึงผลการปฏิบัติงานของผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐและการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐในการแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนตามข้อเสนอของผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐ

Digital Object
National Assembly Library

๓. ระบบผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาของประเทศไทย ระบบผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาของประเทศไทยเริ่มต้นเป็นครั้งแรกเมื่อมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ และมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับ "ผู้ตรวจการรัฐสภา" เอาไว้ แต่อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการดำเนินการใดๆ จนกระทั่งเมื่อมีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ก็ได้มีการบัญญัติเรื่องผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไว้ในส่วนที่ ๗ มาตรา ๑๙๖ ถึงมาตรา ๑๙๘ และนอกจากนี้ ยังมีการตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขึ้นอีกฉบับหนึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ เพื่อขยายความบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาถูกจัดตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นองค์กรเสริมในการคุ้มครอง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้รับการคัดเลือกจากรัฐสภาตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญมีวาระการดำรงตำแหน่ง ๖ ปี อำนาจหน้าที่หลักของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๙๗ และมาตรา ๑๙๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๔๐) คือ มีอำนาจในการพิจารณาสอบสวนเรื่องที่มีการร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรมไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ก็ตาม และหากในการดำเนินงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพบว่า กฎหมาย กฎ ข้อบังคับหรือการกระทำใดของเจ้าหน้าที่ของรัฐมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจหน้าที่จะส่งเรื่องดังกล่าวไปยังศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองเพื่อดำเนินการต่อไปได้

เมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้ทำการพิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงในเรื่องใดเสร็จแล้ว ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะไม่มีอำนาจที่จะวินิจฉัย แต่จะต้องส่งเรื่องดังกล่าวพร้อมความเห็นและข้อเสนอแนะไปยังส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป หากส่วนราชการดังกล่าวไม่ปฏิบัติตามภายในเวลาอันควร ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาอาจส่งเรื่องดังกล่าวไปยังนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีที่กำกับดูแลหน่วยงานนั้นเพื่อให้สั่งการตามควรแก่กรณีได้ และนอกจากนี้ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภายังมีหน้าที่จัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อรัฐสภาเพื่อรายงานผลการดำเนินการของตนปีละครั้งด้วย

จากการศึกษาเปรียบเทียบระบบผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาของประเทศสวีเดน ประเทศฝรั่งเศส และประเทศไทย พบว่ามีที่มีและมีรูปแบบของการทำงานที่คล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันก็แต่เพียงอำนาจหน้าที่ที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาของไทยมีมากกว่าประเทศอื่นๆ

ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาเปรียบเทียบระบบผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาของทั้ง ๓ ประเทศ มาจัดทำเป็นข้อเสนอแนะของงานวิจัยโดยมีสาระดังนี้ คือ

Digital Object
National Assembly Library

๑. การจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการดำเนินการตามมาตรา ๑๙๘ แห่งรัฐธรรมนูญ สาระสำคัญของงานวิจัยนี้อยู่ที่ประเด็นปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับหรือการกระทำของบุคคล ตามมาตรา ๑๙๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๔๐) ซึ่งประเด็นดังกล่าวเป็นประเด็นที่ไม่มีปรากฏอยู่ในอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาของประเทศสวีเดนและของประเทศฝรั่งเศส แต่อย่างไรก็ตาม ในระบบผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐของฝรั่งเศสได้กำหนดให้ประชาชนจะต้องส่งคำร้องเรียนของตนผ่านสมาชิกรัฐสภาก่อนเพื่อช่วยกลั่นกรองว่าเรื่องดังกล่าวอยู่ในอำนาจพิจารณาของผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐหรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เนื่องจากมาตรา ๑๙๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๔๐) ไม่ได้บัญญัติโดยชัดแจ้งว่าศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครององค์กรใดเป็นองค์กรที่มีอำนาจในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหรือข้อบังคับที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอให้พิจารณาวินิจฉัย ดังนั้น เมื่อมีให้เกิดปัญหา ในเรื่องเขตอำนาจศาล จึงสมควรตั้งคณะกรรมการขึ้นมากลั่นกรองเรื่องดังกล่าวก่อน ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอรูปแบบของคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลตามมาตรา ๒๔๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๔๐) โดยเสนอให้ประกอบด้วยกรรมการซึ่งมาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้ง ๓ คือ เลขาธิการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญและเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง โดยผู้วิจัยได้แนวความคิดมาจากศาลคดีขัดกันของประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นต้นแบบของคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลของประเทศไทย การจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการดำเนินการตามมาตรา ๑๙๘ แห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าวจะช่วยให้การดำเนินการตามมาตรา ๑๙๘ แห่งรัฐธรรมนูญเป็นไปได้ด้วยดีและสามารถขจัดปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลไปได้

๒. หลักเกณฑ์ว่าด้วยการเสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง ผู้วิจัยได้เสนอให้คณะกรรมการเพื่อการดำเนินการตามมาตรา ๑๙๘ แห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าวแล้วข้างต้น ร่วมกันวางหลักเกณฑ์ว่าด้วยการเสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองว่า สมควรเป็นไปในทางใด ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวเป็นไปอย่างมีหลักเกณฑ์และเป็นระบบที่สอดคล้องกันของทั้ง ๓ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๓. การให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาการกระทำของบุคคล ผู้วิจัยพบว่า มาตรา ๑๙๘ แห่งรัฐธรรมนูญกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถพิจารณาวินิจฉัยการกระทำของ "บุคคล" ที่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญได้ ซึ่งผู้วิจัยพบว่าเป็นอำนาจหน้าที่ใหม่ของศาลรัฐธรรมนูญ แต่ไม่มีบทบัญญัติใดๆ รองรับถึงการพิจารณาการกระทำของบุคคลเนื่องจากเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องใหม่และเป็นเรื่องใหญ่ ดังนั้น ผู้วิจัย

Digital Object
National Assembly Library

จึงเสนอขอให้มีการทำการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวให้ละเอียดต่อไปโดยสมควรศึกษาถึงระบบศาลรัฐธรรมนูญของเยอรมัน ซึ่งสามารถพิจารณาคดีการกระทำของบุคคลได้เป็นหลัก

ข้อเสนอแนะของผู้วิจัยทั้งหมดเป็นผลอันเกิดจากการศึกษาวิเคราะห์ระบบผู้ตรวจการแผ่นดินของต่างประเทศและของไทย โดยผู้วิจัยมุ่งเสนอแนวทางป้องกันมิให้เกิดข้อบกพร่องในการดำเนินการตามมาตรา ๑๙๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๔๐)

Digital Object
National Assembly Library

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๕ (๒๕๔๓)

เรื่อง : วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ : ศึกษากรณีศาลรัฐธรรมนูญต่างประเทศกับศาลรัฐธรรมนูญไทย

ผู้วิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรเจตน์ ภาคีรัตน์

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

จากการศึกษาวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญไทยเปรียบเทียบกับศาลรัฐธรรมนูญของต่างประเทศ ๓ ประเทศ คือ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน สาธารณรัฐออสเตรีย และสาธารณรัฐฝรั่งเศส พบว่าในต่างประเทศรัฐสภาจะเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้โดยตราเป็นกฎหมายระดับรัฐบัญญัติหรือรัฐบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญแล้วแต่กรณี เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้วอาจแยกกฎเกณฑ์เกี่ยวกับวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญที่ปรากฏในรัฐบัญญัติออกได้เป็น ๒ ส่วนด้วยกัน คือ กฎเกณฑ์เกี่ยวกับวิธีพิจารณาทั่วไปซึ่งใช้กับคดีรัฐธรรมนูญทุกประเภท และกฎเกณฑ์เกี่ยวกับวิธีพิจารณาเฉพาะเรื่องซึ่งใช้บังคับกับคดีรัฐธรรมนูญแต่ละประเภท อย่างไรก็ตามรัฐบัญญัติว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญกำหนดเฉพาะหลักการสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนพิจารณาในศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น สำหรับรายละเอียดต่าง ๆ ที่เป็นเรื่องภายใน รัฐสภาจะปล่อยให้ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดขึ้นเองในทางปฏิบัติ หรือจะอนุญาตไว้ในรัฐบัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญออกข้อกำหนดขึ้นใช้บังคับได้ แต่ข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญต้องไม่ขัดกับรัฐบัญญัติที่รัฐสภาตราขึ้น และต้องไม่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ เมื่อเปรียบเทียบกับกฎเกณฑ์เกี่ยววิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญที่ปรากฏในระบบกฎหมายไทยแล้ว จะเห็นได้ว่าในระบบกฎหมายไทยนั้นศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกข้อกำหนดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้โดยอาศัยอำนาจจากรัฐธรรมนูญ

ในส่วนของหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญนั้น โดยทั่วไปแล้วไม่มีความแตกต่างกันมากนัก ระบบกฎหมายไทยเน้นหลักการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย การให้สิทธิคู่กรณีขอตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวกับตน การเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ การให้เหตุผลประกอบคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ ตลอดจนการให้โอกาสคู่ความแสดงความเห็นของตนก่อนการวินิจฉัยคดี ในขณะที่ระบบกฎหมายเยอรมันเน้นการค้นหาความจริงโดยการไต่สวน การดำเนินคดีโดยเปิดเผย การมีอำนาจเหนือวัตถุแห่งคดีของคู่ความ และการดำเนินกระบวนพิจารณาโดยวาจา ส่วนระบบกฎหมายฝรั่งเศสเน้นหลักการดำเนินกระบวนพิจารณาแบบไม่มีคู่ความพิพาทกัน การไม่ผูกพันกับเหตุผลทางกฎหมาย

Digital Object
National Assembly Library

ในคำร้อง การให้เหตุผลในคำวินิจฉัย เป็นต้น สำหรับการการกำหนดตัวบุคคลผู้มีสิทธิเริ่มคดีนั้น ระบบกฎหมายต่างประเทศได้กำหนด ผู้มีสิทธิเริ่มคดีไว้ชัดเจนกว่าในระบบกฎหมายไทย ทั้งนี้โดยผู้มีสิทธิเริ่มคดีเป็นผู้ร้องในคดีรัฐธรรมนูญด้วย ระบบกฎหมายต่างประเทศจึงไม่มีปัญหาความขัดแย้งกันระหว่างผู้มีสิทธิเริ่มคดีกับผู้ยื่นคำร้อง (ผู้ร้อง) แต่ในกรณีของไทยนั้น รัฐธรรมนูญบัญญัติแยกผู้มีสิทธิเริ่มคดีออกจาก ผู้ร้อง และไม่ได้กำหนดสิทธิหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน กรณีจึงเกิดปัญหาขึ้น เช่น รัฐธรรมนูญกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนหนึ่งสามารถนำคดีไปสู่ศาลรัฐธรรมนูญได้ก็แต่โดยการยื่นคำร้องผ่านประธานสภาผู้แทนราษฎร กรณีเช่นนี้ย่อมเกิดปัญหาตามมาว่าเมื่อประธานสภาผู้แทนราษฎรได้รับคำร้องแล้ว จะไม่ส่งคำร้องดังกล่าวไปยังศาลรัฐธรรมนูญได้หรือไม่ หรือสามารถตรวจสอบความถูกต้องของคำร้องได้เพียงใด กรณีนี้ระบบกฎหมายเยอรมันหรือฝรั่งเศสต่างก็บัญญัติชัดเจนให้ผู้มีสิทธิเริ่มคดีสามารถนำคดีไปฟ้องศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง ไม่จำเป็นต้องยื่นเรื่องผ่านบุคคลอื่น ประเด็นนี้เป็นประเด็นสำคัญที่จะต้องแก้ไขต่อไป

สำหรับการเริ่มคดีนั้น ระบบกฎหมายทุกระบบใช้หลักการเดียวกัน คือ ศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถเริ่มคดีหรือหยิบยกคดีขึ้นมาพิจารณาเองได้ ศาลจะเริ่มคดีได้ก็ต่อเมื่อมีคำร้อง และคำร้องนั้นจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรพร้อมทั้งระบุเหตุผลแห่งการฟ้องคดีด้วย ในระบบกฎหมายเยอรมันนอกจากจะมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการที่คำร้องต้องมีเหตุผลไว้เป็นการทั่วไปแล้ว ยังมีการบัญญัติเอาไว้เป็นพิเศษในกระบวนพิจารณาเฉพาะคดีด้วย ส่วนระบบกฎหมายออสเตรียนั้น การยื่นคำร้องนอกจากจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรแล้วยังต้องอ้างอิงบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นเหตุให้ต้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตลอดจนต้องแสดงข้อเท็จจริงที่เป็นที่มาของคำร้องและความประสงค์แห่งคำร้องด้วย เมื่อยื่นคำร้องแล้ว ระบบกฎหมายต่างประเทศจะไม่อนุญาตให้ผู้ร้องถอนคำร้องได้โดยง่าย การอนุญาตให้ถอนคำร้องหรือไม่เป็นดุลพินิจของศาล ในขณะที่ระบบกฎหมายไทยนั้น เมื่อผู้ร้องขอถอนคำร้อง ศาลต้องอนุญาตให้ถอนคำร้องดังกล่าว

ในส่วนของการคัดค้านตุลาการนั้น ในระบบกฎหมายไทย หากตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ท่านใดมีเหตุที่อาจถูกคัดค้าน ตุลาการผู้นั้นจะแถลงต่อศาลแสดงเหตุที่ตนอาจถูกคัดค้านและขอถอนตัวออกจากการพิจารณาเรื่องนั้นก็ได้ เมื่อตุลาการศาลรัฐธรรมนูญขอถอนตัวโดยอ้างเหตุที่ตนอาจถูกคัดค้าน องค์คณะย่อมไม่มีสิทธิขัดขวางการถอนตัวของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผู้นั้น มีข้อสังเกตว่า ในระบบกฎหมายเยอรมันในกรณีที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผู้ใดผู้หนึ่งจะไม่ร่วมอยู่ในองค์คณะเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดคดีเนื่องจากความกังวลในความ

Digital Object
National Assembly Library

ไม่เป็นกลางหรือเห็นว่าตนมีส่วนได้เสีย ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผู้นั้นจะถอนตัวออกจากการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคดีโดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากองค์คณะไม่ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญคนใดไม่ประสงค์จะวินิจฉัยชี้ขาดคดีในเรื่องใด ตุลาการผู้นั้นจะต้องแถลงต่อองค์คณะถึงเหตุที่ทำให้ตนไม่สมควรเป็นองค์คณะร่วมวินิจฉัยชี้ขาดคดีต่อไป และองค์คณะจะต้องมีมติในเรื่องดังกล่าว กรณีจึงต่างจากระบบกฎหมายไทยที่ตุลาการอาจถอนตัวได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากองค์คณะ

สำหรับลำดับขั้นตอนการพิจารณานั้น เมื่อมีการยื่นคำร้องและศาลรับคำร้องไว้พิจารณาแล้ว ศาลจะนัดพิจารณาและออกนั่งพิจารณาคดีโดยเปิดเผยก็ได้ ในการออกนั่งพิจารณานั้นศาลมีอำนาจสืบพยาน และมีอำนาจเรียกพยานต่างๆ มาสืบได้เอง แม้คู่ความจะไม่ได้อ้างไว้ก็ตาม ในการพิจารณาคดี ศาลไม่จำเป็นต้องออกนั่งพิจารณาโดยเปิดเผยทุกครั้ง แต่สามารถประชุมปรึกษาคดีเป็นการภายในได้ด้วย โดยเหตุที่การประชุมปรึกษาคดีไม่ใช่การออกนั่งพิจารณา จึงไม่ตกอยู่ภายใต้หลักการพิจารณาโดยเปิดเผย การประชุมปรึกษาคดีอาจจะดำเนินไปหลายครั้งก็ได้จนกว่าจะได้ข้อยุติ เมื่อได้ข้อยุติแล้วองค์คณะจะต้องทำคำวินิจฉัย หากพิจารณาเปรียบเทียบการทำคำวินิจฉัยและคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญในระบบกฎหมายเยอรมัน ระบบกฎหมายออสเตรีย และระบบกฎหมายฝรั่งเศสแล้ว พบว่าในทางรูปแบบคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันจะกระทำในนามของประชาชน ส่วนศาลรัฐธรรมนูญออสเตรียจะทำคำวินิจฉัยในนามของสาธารณรัฐ ทั้งนี้โดยจะต้องมีการประกาศคำวินิจฉัยในรัฐกิจจานุเบกษา อย่างไรก็ตามระบบกฎหมายเยอรมัน ระบบกฎหมายออสเตรีย และระบบกฎหมายฝรั่งเศสต่างก็ไม่มีการกำหนดให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือตุลาการรัฐธรรมนูญต้องทำคำวินิจฉัยส่วนตน ดังเช่นที่ปรากฏในระบบกฎหมายไทย ยิ่งไปกว่านั้นระบบกฎหมายของทั้งสามประเทศยังเน้นความเป็นเอกภาพของศาลรัฐธรรมนูญ โดยห้ามมิให้เปิดเผยว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแต่ละคนลงมติไปในทางใดด้วย

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งเกี่ยวกับการลงมติที่ปรากฏอยู่ในทางปฏิบัติของศาลรัฐธรรมนูญไทย คือ ปัญหาที่ว่าในกรณีที่ตุลาการที่เป็นองค์คณะพิจารณาวินิจฉัยปฏิเสธไม่รับคำร้องไว้พิจารณาตั้งแต่แรก ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผู้นั้นยังมีหน้าที่ที่จะต้องออกเสียงลงมติวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหลักของคดีหรือไม่ ปัญหานี้เป็นปัญหาสำคัญเพราะหากการลงมติในประเด็นหลักแห่งคดีขึ้นอยู่กับตุลาการว่าจะออกเสียงวินิจฉัยหรือไม่แล้วอาจจะทำให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นคำวินิจฉัยที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากเสียงข้างมากได้ ทั้งนี้เพราะตุลาการศาลบางส่วนที่เป็นองค์คณะไม่ออกเสียงวินิจฉัย ในต่างประเทศการวินิจฉัยคดีจะกระทำไปตามลำดับทีละประเด็น และตุลาการมีหน้าที่ต้องวินิจฉัยในทุกประเด็น กฎเกณฑ์เกี่ยวกับการออกเสียงลงมติจึงควรจะต้องได้รับการบัญญัติให้ ชัดเจนในระบบกฎหมายไทยต่อไป

Digital Object
National Assembly Library

ในตอนท้ายของรายงานการวิจัย ผู้วิจัยได้จัดทำร่างที่เป็นต้นแบบของข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ร่างข้อกำหนดดังกล่าวมีทั้งสิ้น ๖๔ ข้อ แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ บทบัญญัติทั่วไปเกี่ยวกับวิธีพิจารณา มีทั้งสิ้น ๙ หมวด ได้แก่

๑. การยื่นคำร้องและการรับคำร้องไว้พิจารณา

๒. การคัดค้านตุลาการ

๓. การดำเนินกระบวนพิจารณา

๔. การประชุมปรึกษา

๕. องค์คณะพิจารณาวินิจฉัยและการออกเสียงวินิจฉัย

๖. เอกสารและการขอดูเอกสาร

๗. วิธีการชั่วคราวก่อนมีคำวินิจฉัย

๘. คำวินิจฉัยและคำสั่ง

๙. บทสุดท้าย

และส่วนที่ ๒ วิธีพิจารณาเฉพาะคดี มีทั้งสิ้น ๙ หมวด ได้แก่

๑. กระบวนพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๖๖

๒. กระบวนพิจารณาควบคุมตรวจสอบร่างกฎหมายและร่างข้อบังคับการประชุมมิให้ขัดกับรัฐธรรมนูญ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๖๒ และมาตรา ๒๖๓

๓. กระบวนพิจารณาควบคุมตรวจสอบกฎหมายมิให้ขัดกับรัฐธรรมนูญ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๖๔

๔. กระบวนการพิจารณาควบคุมตรวจสอบกฎหมายมิให้ขัดกับรัฐธรรมนูญ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๙๘

๕. กระบวนพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมืองซึ่งขัดต่อรัฐธรรมนูญ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๔๗ วรรคสาม

๖. กระบวนพิจารณาควบคุมตรวจสอบการใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของบุคคลและพรรคการเมือง ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๖๓

๗. กระบวนพิจารณาควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานภายในวงงานของรัฐสภา ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๗๗ และมาตรา ๑๘๐

Digital Object
National Assembly Library

๘. กระบวนพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดความสมบูรณ์ในการดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา รัฐมนตรี และคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๖ มาตรา ๒๑๖ และมาตรา ๑๔๒

๙. กระบวนพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๙๕

Digital Object
National Assembly Library

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๖ (๒๕๔๔)

เรื่อง : หลักการใช้อำนาจขององค์กรที่ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ดร.บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

เนื่องจากแนวความคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเป็นแนวความคิดที่มิได้เกิดขึ้นมาเองในประเทศไทย หากแต่เป็นสิ่งที่ได้รับอิทธิพลมาจากต่างประเทศ เช่นเดียวกับแนวความคิดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญโดยรวม ดังนั้น ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องย้อนกลับไปศึกษาว่า แนวความคิดต่างๆ เหล่านี้มีที่มาอย่างไร โดยแยกพิจารณาในส่วนของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กับสิทธิขั้นพื้นฐานอื่นๆ ที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ โดยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หมายถึงความมีค่าของมนุษย์แต่ละคน ทั้งในแง่ของความมีค่าในตัวเองและในสถานภาพของความเป็นมนุษย์ของแต่ละคนด้วย ทั้งยังเป็นส่วนที่เป็นสาระสำคัญของมนุษย์แต่ละคนอันไม่อาจจะพรากเสียได้

แนวความคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นมีมาตั้งแต่สมัยกรีกและโรมันแล้ว โดยเริ่มจากการการเปิดกว้างทางความคิดยอมรับชาติพันธุ์อื่นๆ และการยอมรับในความเสมอภาคของมนุษย์ ซึ่งแตกต่างจากสัตว์ตรงที่มนุษย์มีความสามารถในการใคร่ครวญเกี่ยวกับเหตุและผล ทำให้สามารถสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ขึ้นมาได้ด้วยตนเอง และพัฒนาตนเองขึ้นมาจนมีจิตสำนึกของตนเองและกำหนดความเป็นไปของตัวเองได้ท่ามกลางบริบทแห่งเสรีภาพและความเป็นตัวของตัวเอง ความสามารถเหล่านี้เองที่กอปรกันขึ้นเป็นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ความเป็นมนุษย์กับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นยังต้องใช้เวลาอีกนานกว่าจะรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ เพราะแม้แต่นักปรัชญาคนสำคัญของเยอรมัน ยังตั้งเป็นเงื่อนไขว่ามนุษย์จะมีศักดิ์ศรีได้ต้องมีความเป็นตัวของตัวเองเสียก่อน เงื่อนไขดังกล่าวนี้ จึงกลายเป็นตัวกำหนดความเป็นบุคคล รวมทั้งสิทธิทางการเมืองของแต่ละคนในช่วงเริ่มต้นของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ แต่ท้ายที่สุดแนวความคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติและอิทธิพลของยุคแห่งความรู้แจ้งก็สามารถผลักดันให้มีการยอมรับสถานะความเป็นบุคคลของมนุษย์ทุกคน โดยไม่มีข้อยกเว้น ซึ่งกลายเป็นพื้นฐานสำคัญ สำหรับวิวัฒนาการทางรัฐธรรมนูญต่อไป

Digital Object
National Assembly Library

สำหรับในส่วนของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นยังต้องอาศัยเวลา ตลอดจนเหตุการณ์เป็นเครื่องช่วยผลักดัน กล่าวคือ การสังหารแบบล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวโดยพวกนาซีเยอรมันมีส่วนกระตุ้นให้ต้องมีการดำเนินการเกี่ยวกับประเด็นของศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ โดยการนำมาบัญญัติคุ้มครองไว้ในรัฐธรรมนูญ และได้รับความเห็นชอบอย่างเป็นเอกฉันท์ ความเห็นแตกต่างจะมีเพียงประเด็นว่าควรจะอ้างอิงแนวความเชื่อทางศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญด้วยหรือไม่เท่านั้น นอกจากการตราเรื่องของการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว รัฐธรรมนูญเยอรมันยังคุ้มครองบทบัญญัติดังกล่าวอีกชั้นหนึ่ง โดยกำหนดมิให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติดังกล่าวไว้ด้วย ทำให้บทบัญญัตินี้กลายเป็นบทบัญญัติที่มีความสำคัญมากที่สุดบทบัญญัติหนึ่งไปโดยปริยาย

การนำเอาการคุ้มครองเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนั้น มิใช่เป็นเพียงการกำหนดให้เรื่องดังกล่าวเป็นกฎหมายที่เปิดโอกาสให้บุคคลสามารถเรียกร้องสิทธิของตนตามนั้นได้เท่านั้น หากแต่ยังมีความหมายของการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชนอีกด้วย โดยแสดงออกให้เห็นว่า รัฐมิได้มีอยู่เพื่อตัวรัฐเอง หากแต่การมีอยู่ของรัฐนั้นเป็นผลมาจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้หมู่มนุษย์สามารถใช้ชีวิตอยู่ภายในรัฐนั้นๆ ได้อย่างมีศักดิ์ศรี และอย่างมั่นคงปลอดภัยนั่นเอง จากแนวความคิดดังกล่าว ทำให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กลายเป็นตัวกำหนดแนวทางสำหรับกิจกรรมหรือการกระทำทั้งหลายของรัฐ และเป็นมาตรฐานสำหรับการจัดระเบียบเพื่อการอยู่ร่วมกันของคนในรัฐ ทั้งยังเป็นการยกระดับความทุ่มเทของรัฐ เพื่อให้ได้มาซึ่งการมีชีวิตอยู่ของสมาชิกในรัฐ ที่จะอยู่ได้อย่างสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กล่าวคือ จากระดับความผูกพันทางศีลธรรมหรือทางจารีตประเพณี ขึ้นมาสู่ความผูกพันในระดับของความเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย

แม้ว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จะมีความสำคัญดังกล่าวแล้ว แต่ความเป็นมนุษย์ก็มิได้มีเพียงด้านเดียว หากแต่มีทั้งความเป็นปัจเจกบุคคลและความผูกพันที่มีต่อประชาคม อยู่ในตัวเอง การออกกฎหมายซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินงานของรัฐรัฐจึงต้องคำนึงถึงทั้งตัวมนุษย์ในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคล และการที่มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคมควบคู่กันไปเสมอ และนอกจากการแสดงออกในลักษณะของการใช้อำนาจรัฐตามที่ได้กล่าวมาแล้ว การผูกมัดอำนาจรัฐต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ย่อมรวมไปถึงการแสดงออกในลักษณะอื่นๆ ที่มิใช่เป็นการใช้อำนาจรัฐอีกด้วย เพียงแต่ต้องเป็นการดำเนินการเพื่อให้บรรลุถึงภารกิจหรือเป้าหมายของรัฐเท่านั้น เท่ากับว่า ไม่ว่าฝ่ายอำนาจรัฐจะปรากฏตัวในรูปแบบใด ย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องให้ความเคารพและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยเสมอ

สำหรับการกำหนดเนื้อหาของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ของเยอรมันได้วางแนวไว้ว่า แนวทางหนึ่งในการพิจารณาว่ามีการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ก็คือ เมื่อมีพฤติการณ์ที่

Digital Object
National Assembly Library

มนุษย์ถูกทำให้กลายเป็นวัตถุโดยฝ่ายอำนาจรัฐเท่ากับเป็นลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ลง ย่อมถือได้ว่ามีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เกิดขึ้นแล้ว แต่นอกเหนือจากนี้แล้ว การปฏิบัติต่อมนุษย์ที่ทำให้คุณสมบัติของการเป็นผู้กระทำของมนุษย์ผู้นั้นต้องเสียไป หรือเป็นการปฏิบัติที่แสดงออกถึงการเหยียดหยามต่อคุณค่าซึ่งคู่ควรแก่มนุษย์ผู้นั้นในฐานะของความเป็นบุคคล ก็เข้าข่ายของการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้เช่นกัน ทั้งนี้ จะต้องพิจารณาบุคคลที่ได้รับผลกระทบแต่ละรายนั้นประกอบด้วยเสมอ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นั้น มุ่งคุ้มครองมิให้มีการกระทำในลักษณะที่เป็นการทำลายชื่อเสียงกัน การเลือกปฏิบัติ การกดคนลงให้รู้สึกต่ำต้อย การตีตราบาป การตามล่า การเหยียดหยาม การตัดสิทธิอันไม่สมควร และการลงโทษอาญาที่มีลักษณะทารุณโหดร้ายจนเกินไปนั่นเอง

สำหรับประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กับสิทธิขั้นพื้นฐานทั้งหลายนั้น อาจกล่าวได้ว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีฐานะเป็นหลักการสูงสุดทางรัฐธรรมนูญ และเป็นหนึ่งในบรรดาพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของสิทธิขั้นพื้นฐาน กล่าวคือเป็นที่มาของสิทธิมนุษยชน และสิทธิขั้นพื้นฐานทั้งหลายนั่นเอง นอกจากนี้ยังเป็นที่เข้าใจตรงกันในหมู่นักวิชาการกฎหมายมหาชนของเยอรมันแล้วว่า สิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งที่มีมาแต่ดั้งเดิม ผู้ร่างรัฐธรรมนูญทำได้แต่เพียงรับรองความมีอยู่ของสิทธิดังกล่าว พร้อมทั้งแสดงออกให้ชัดเจนด้วยว่า สิทธิเหล่านี้ล้วนชอบด้วยรัฐธรรมนูญทั้งสิ้น การที่รัฐให้การรับรองสิทธิต่างๆ ดังที่ปรากฏในเอกสารทางรัฐธรรมนูญของประเทศอังกฤษเป็นประเทศแรก แล้วขยายไปสู่สหรัฐอเมริกา ในรัฐธรรมนูญของประเทศอื่นๆ เท่ากับเป็นการทำให้สิทธิตามธรรมชาติต่างๆ (natural rights) ซึ่งเดิมเป็นเพียงสมมุติฐานที่ตั้งขึ้นมา หรือเป็นเพียงคำประกาศ หรือข้อเรียกร้องทางปรัชญา กลายมาเป็นสิทธิตามกฎหมาย (juristic rights) ที่มีนัยสำคัญทางนิติศาสตร์ ยิ่งเมื่อสิทธิเหล่านี้ได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งอยู่ในตำแหน่งบนสุดของระบบกฎหมาย ทำให้สิทธิเหล่านี้มีฐานะเป็นกรอบสำหรับการใช้อำนาจรัฐครบทุกขั้นตอน

ที่กล่าวมานี้ อาจเรียกได้ว่า เป็นแนวความคิดแบบรัฐธรรมนูญนิยมที่เน้นสิทธิขั้นพื้นฐาน (basic - rights - constitutionalism) และเมื่อกำหนดให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิของตนได้โดยอ้างจากรัฐธรรมนูญโดยตรง ไม่ต้องรอให้มีการนำเอามาบัญญัติเป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติก่อน ก็เท่ากับเป็นการทำให้สิทธิมนุษยชนกลายเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มีผลต่อประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม กล่าวคือ รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องเคารพในสิทธิเหล่านี้ ในขณะที่ประชาชน ก็สามารถเรียกร้องให้มีการดำเนินการให้เป็นไปตามสิทธิของตน ซึ่งหากจำเป็น ก็สามารถใช้สิทธิทางศาลได้ ทำให้สิทธิต่างๆ เหล่านี้ มีผลในทางปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ในส่วนของค่าบังคับไม่ว่าจะเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มีที่มาจากสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิขั้นพื้นฐานที่มิได้มีที่มาจากสิทธิมนุษยชน เมื่อได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญด้วยกันแล้ว ต้องถือว่ามีค่าบังคับเท่ากัน เพราะต่างก็อยู่ในระบบรัฐธรรมนูญที่เป็นระบบเดียวกัน ซึ่งมิได้มีการแบ่งชั้นในระหว่างสิทธิขั้นพื้นฐานด้วยกันแต่อย่างใด

Digital Object
National Assembly Library

กว่าที่สิทธิขั้นพื้นฐานจะได้รับการยอมรับให้ได้รับการบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญนั้น อาจกล่าวได้ว่าต้องผ่านกระบวนการของการต่อสู้ทางความคิดที่ยืดเยื้อยาวนานพอสมควร แม้ว่าจะได้มีการลงพระปรมาภิไธยในเอกสารประวัติศาสตร์ คือ Magna Carta ในปี ค.ศ. ๑๒๑๕ รับรองสิทธิและเสรีภาพแก่ฝ่ายศาสนาขุนนางและนครลอนดอน ซึ่งเป็นกลุ่มคนในแวดวงที่จำกัดแล้ว ยังต้องใช้เวลาพัฒนามาจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ จึงได้มีการขยายผลออกไปสู่ชาวอังกฤษทุกคน การขยายผลดังกล่าวเป็นผลมาจากอิทธิพลทางความคิดที่เป็นกระแสหลัก ๓ กระแสด้วยกัน คือ

๑) กระแสการปฏิรูปศาสนาคริสต์

๒) กระแสแนวความคิดที่นำโดย Francisco de Vitoria

๓) กระแสความคิดที่เป็นการต่อต้านฝ่ายกษัตริย์

เท่ากับว่าจากรากฐานทางศาสนา กฎหมายธรรมชาติ ปรัชญา หลักแห่งเหตุผล แนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายพื้นฐาน รวมทั้งสิทธิของกลุ่มต่างๆ ที่มีการสืบทอดกันมา ได้หลอมรวมกันกลายเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับพัฒนาการทางด้านสิทธิขั้นพื้นฐานในอังกฤษและสหรัฐอเมริกา เมื่อพิจารณามาถึงจุดนี้แล้ว จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างในแง่ของพื้นฐานกับบริบททางสังคมและการเมืองของประเทศในแถบเอเชียเป็นอย่างมาก

เหตุการณ์ที่เป็นเอกลักษณ์สำหรับการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิขั้นพื้นฐานในอังกฤษ คือการต่อสู้แบบยืดเยื้อระหว่างเหล่าผู้พิพากษาอังกฤษกับฝ่ายกษัตริย์ ซึ่งนำไปสู่การปลดผู้พิพากษาจำนวนมาก ในการต่อสู้ครั้งนั้น ได้มีการถวายฎีกาขอพระราชทานสิทธิจากพระเจ้า Charles ที่ ๑ ในปี ค.ศ. ๑๖๒๗ และผู้ที่เป็นเจ้าของแนวความคิดส่วนใหญ่ที่ปรากฏในฎีกาฉบับนั้นก็คือ Sir Edward Coke ผู้ดำรงตำแหน่ง Chief Justice เหตุการณ์ในครั้งนี้เป็นการสะท้อนในอีกแง่หนึ่ง ถึงความเป็นปึกแผ่นของเหล่านักกฎหมายอังกฤษในการต่อสู้กับผู้มีอำนาจ จนสามารถสถาปนาหลักนิติธรรมขึ้นมาในอังกฤษได้ เอกสารที่น่าจะถือได้ว่าเป็นที่มาที่เป็นแบบแผน (normative sources) ของสิทธิเสรีภาพ ก็คือ The Agreements of the People แห่งปี ค.ศ. ๑๖๔๗ ซึ่งมีลักษณะเป็นการนำเอาเนื้อหาของรัฐธรรมนูญที่ยอมรับเอาสิทธิขั้นพื้นฐานเข้ามาเป็นหลักการสำคัญของการปกครอง มาเรียบเรียงเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นครั้งแรก โดยมีหลักการสำคัญ คือ มีการวางแนวความคิดเกี่ยวกับการที่พลเมืองมอบอำนาจสูงสุดของตน ให้องค์กรของพลเมืองเข้าดำเนินการแทน โดยมีข้อยกเว้นเพียงไม่กี่เรื่องที่พลเมืองต้องดำเนินการเอง จะใช้วิธีการมอบอำนาจไม่ได้ นอกจากนี้ยังมีการจัดทำบัญชีรวบรวมสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเข้ามาไว้ด้วยกัน และกำหนดให้สิทธิเสรีภาพเหล่านี้เป็นสิ่งที่กษัตริย์และรัฐสภาต้องให้ความเคารพอีกด้วยจากพื้นฐานนี้ จึงมีพัฒนาการต่อมาเป็น The Habeas Corpus Act แห่งปี ค.ศ. ๑๖๗๙ รวมทั้ง The Declaration of Rights แห่งปี ค.ศ. ๑๖๘๘ และ

Digital Object
National Assembly Library

The Bill of Rights แห่งปี ค.ศ. ๑๖๘๙ ซึ่งจะเห็นได้ว่าหลักการต่าง ๆ มีลักษณะกระจัดกระจายกันอยู่ตามเอกสารต่าง ๆ แต่โดยรวมแล้วก็เป็นการวางพื้นฐานการปกครองของอังกฤษมาจนถึงทุกวันนี้

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศแรกที่มีการนำเอาหลักการสำหรับการปกครองมารวบรวมไว้ในเอกสารฉบับเดียวกัน และมีการนำเอาสิทธิตามธรรมชาติหรือสิทธิโดยกำเนิดมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ทำให้สิทธิตามธรรมชาติหรือสิทธิโดยกำเนิดกลายเป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญเป็นสถาบันทางกฎหมาย (legal institutions) ที่ใช้บังคับได้จริง ดังที่ผู้ร่างรัฐธรรมนูญแห่งมลรัฐแมสสาชูเสทส์ ได้เคยกล่าวว่า "เราเองตระหนักดีว่า รัฐธรรมนูญตามแนวความคิดที่เหมาะสม ย่อมหมายถึงระบบแห่งหลักการทั้งหลายที่มีการก่อตั้งกันขึ้นมา เพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้ที่อยู่ภายใต้อาณัติของรัฐธรรมนูญ ให้มีโอกาสได้ครอบครองและชื่นชมกับสิทธิและเอกสิทธิ์ของตน อีกทั้งใช้ยันกับการละเมิดใด ๆ จากฝ่ายอำนาจรัฐอีกด้วย" อาจกล่าวได้ว่า เป็นความจำเป็นสำหรับคนอเมริกันที่ประกาศเอกราชจากอังกฤษ ที่จะต้องแสวงหาพื้นฐานแห่งความชอบธรรมสำหรับตนเองขึ้นมาใหม่ จึงมีการเชื่อมโยงแนวความคิดเดิมเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ เข้ากับแนวความคิดใหม่เกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานของปัจเจกบุคคล ทำให้สิทธิตามธรรมชาติกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบกฎหมายของบ้านเมืองแบบฉับพลัน โดยไม่ต้องรอให้มีวิวัฒนาการอย่างค่อยเป็นค่อยไปเช่น ในอังกฤษ

สำหรับกรณีของเยอรมันซึ่งมีวิวัฒนาการที่ค่อนข้างจะเชื่องช้าในส่วนของการคุ้มครองสิทธิของประชาชน แต่หลังจากที่ได้รับประสบการณ์อันเจ็บปวดภายใต้รัฐบาลเผด็จการนาซี ที่ย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทำให้เยอรมันถูกกระตุ้นโดยปริยายที่จะต้องศึกษาบทเรียนจากอดีต เพื่อเป็นแนวทางของการสร้างอนาคตต่อไป หลังสงครามโลกครั้งที่สอง การได้สรุปบทเรียนดังกล่าว ทำให้ผู้ร่างรัฐธรรมนูญของเยอรมันกล้าที่จะนำเสนอสิ่งใหม่ ๆ นั่นคือ การนำการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกำหนดให้สิ่งที่บัญญัติไว้นั้น เป็นกฎเกณฑ์ที่ไม่อาจมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงใด ๆ ได้ และยังมีการกำหนดให้สิทธิขั้นพื้นฐานผูกมัดอำนาจรัฐ ซึ่งรวมถึงฝ่ายนิติบัญญัติด้วย โดยกฎหมายพื้นฐาน (รัฐธรรมนูญ) ของเยอรมันกำหนดกรอบสำหรับการตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานไว้ ๕ ประการด้วยกัน คือ

๑) กฎเกณฑ์ที่จะจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานได้จะต้องมีความชัดเจน

๒) ห้ามวางกฎเกณฑ์ที่เห็นได้ว่าประสงค์จะใช้กับคดีใดคดีหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง

๓) กฎเกณฑ์ที่จะจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานได้ จะต้องมีการอ้างอิงเลขมาตราของบทบัญญัติของกฎหมายพื้นฐาน (รัฐธรรมนูญ) ที่ให้อำนาจ

๔) ห้ามวางกฎเกณฑ์ที่เป็นการกระทบถึงส่วนที่เป็นสาระสำคัญของสิทธิขั้นพื้นฐานนั้น ๆ

๕) กฎหมายที่จะจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานจะต้องสอดคล้องกับหลักความพอสมควรแก่เหตุอีกด้วย

Digital Object
National Assembly Library

การผูกมัดฝ่ายบริหารโดยสิทธิขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นเรื่องที่ยอมรับกันมาตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับก่อนของเยอรมันแล้วนั้น มีการแยกแยะประเภทของการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร กล่าวคือหากเป็นการดำเนินงานที่มีลักษณะเข้าไปแทรกแซงในส่วนของความเป็นอยู่ของประชาชน การผูกมัดก็จะมีลักษณะเคร่งครัด แต่หากเป็นการดำเนินงานในลักษณะของการให้บริการแก่ประชาชนแล้ว ความเคร่งครัดของความผูกมัดดังกล่าวอาจผ่อนคลายลง นอกจากนี้แล้วยังมีประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์พิเศษระหว่างอำนาจรัฐกับกลุ่มคนกลุ่มต่างๆ ซึ่งทำให้ความผูกมัดของฝ่ายอำนาจรัฐที่มีต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของคนกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ มีความแตกต่างไปจากกรณีของประชาชนทั่วไปได้

ความสัมพันธ์พิเศษที่อำนาจรัฐมีต่อคนกลุ่มต่างๆ อาจแยกออกได้เป็น ๕ กลุ่ม คือ

ก) ความสัมพันธ์ในระบบโรงเรียน

ข) ความสัมพันธ์ในระบบมหาวิทยาลัย ซึ่งเน้นเสรีภาพทางวิชาการ

ค) ความสัมพันธ์ในระบบของข้าราชการ

ง) ความสัมพันธ์ในระบบทหารเกณฑ์และการรับใช้ชาติในรูปแบบอื่น

จ) ความสัมพันธ์ในระบบราชทัณฑ์

ในส่วนของข้อผูกมัดของสิทธิขั้นพื้นฐานที่มีต่อตุลาการ ก็เป็นประเด็นที่น่าสนใจ เพราะกฎหมายพื้นฐาน (รัฐธรรมนูญ) ของเยอรมันคุ้มครองสิทธิการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล และศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ของเยอรมันสามารถตรวจสอบคำพิพากษาที่ถึงที่สุดแล้วของศาลเฉพาะทางทุกศาลได้ตามกลไกของการร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ของเยอรมันจึงเข้าไปมีบทบาทในการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับกระบวนการยุติธรรมได้

จะเห็นได้ว่า วิวัฒนาการของแต่ละประเทศที่นำเสนอมาในรายงานผลการวิจัยฉบับนี้ล้วนมีสิ่งที่สอดคล้องกันอยู่ประการหนึ่งก็คือ การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งที่ผูกมัดฝ่ายอำนาจรัฐ เนื่องจากสิทธิขั้นพื้นฐานล้วนได้รับการรับรองอย่างเป็นหลักเป็นฐานเป็นเอกสารของทางการดังกรณีของประเทศอังกฤษ หรือปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญดังกรณีของประเทศอื่น ๆ สำหรับกรณีของประเทศเยอรมัน จะเห็นได้ว่ามีการวางเกณฑ์ที่ค่อนข้างจะละเอียดเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ และสามารถนำเอามาปรับใช้กับกรณีของไทยได้เป็นอย่างดี

สำหรับกรณีของประเทศไทยการรับเอาแนวความคิดในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกำหนดให้การใช้อำนาจโดยองค์กรรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ นับได้ว่าเป็นการก้าวกระโดดสำหรับระบบรัฐธรรมนูญของไทย แต่ในขณะเดียวกันระบบกฎหมายของไทยที่มีอยู่อาจกล่าวได้ว่าไม่มีความพร้อมนักในการที่จะรองรับภารกิจ

Digital Object
National Assembly Library

อันสำคัญนี้ เนื่องจากกฎหมายไทย ส่วนใหญ่มีลักษณะของการให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยที่มิได้มีการกำหนดกรอบสำหรับการใช้อำนาจไว้อย่างชัดเจนเพียงพอ ทำให้เกิดปัญหาในการใช้กฎหมายสำหรับฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐเอง ดังกรณีที่มีการแจก สปก. ๔ - ๐๑ แก่ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นเศรษฐี โดยอ้างว่ากฎหมายปฏิรูปที่ดินมิได้กำหนดว่าเกษตรกรจะต้องยากจนด้วย เป็นต้น

ปัญหาเฉพาะหน้าสำหรับวงการนิติศาสตร์ไทยจึงอยู่ที่การปฏิรูปกฎหมายให้เกิดความโปร่งใสมากขึ้น กล่าวคือ กฎหมายต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นการให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ จะมีลักษณะเหมือนกับการออกเช็คเปล่าให้เจ้าหน้าที่ไปกรอกตัวเลขเอาเองไม่ได้ กฎหมายจะต้องกำหนดรายละเอียดในแง่ของเงื่อนไขในการใช้อำนาจไว้พอสมควร หรืออย่างน้อยจะต้องมีการกำหนดกรอบของการใช้อำนาจไว้ด้วย

ในส่วนของผู้ใช้กฎหมายเองก็ควรจะต้องมีการอบรมความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตลอดจนสิทธิขั้นพื้นฐาน เพราะการที่จะคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานทั้งหลาย ผู้มีหน้าที่ใช้กฎหมายจะต้องมีความรู้และทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้เสียก่อน นอกจากนี้แล้วองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบในขั้นสุดท้าย คือศาลรัฐธรรมนูญเองก็ต้องเข้าใจบทบาทของตนอย่างถ่องแท้

งานวิจัยชิ้นนี้จึงนำเสนอแนวทางในการตรวจสอบว่าการใช้อำนาจขององค์กรรัฐคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชนหรือไม่ เมื่อมีกรณีที่มีการกล่าวอ้างว่าการใช้อำนาจขององค์กรมิได้คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชน ศาลรัฐธรรมนูญย่อมมีแนวทางในการพิจารณาดังนี้

(๑) พิจารณาว่าการใช้อำนาจดังกล่าวมีกฎหมายรองรับหรือไม่

หากการใช้อำนาจดังกล่าวไม่มีกฎหมายรองรับหรือเป็นการใช้อำนาจที่นอกเหนือไปจากขอบเขตที่กฎหมายกำหนด ก็ต้องถือว่าเป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย กล่าวคือเป็นการกระทำที่มิชอบ ซึ่งศาลปกครองก็สามารถพิจารณาได้ แต่หากการใช้อำนาจนั้น ๆ มีกฎหมายรองรับและเป็นการใช้อำนาจภายในกรอบที่กฎหมายกำหนด อาจมีปัญหาต่อไปได้ว่า กฎหมายที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งเป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ และการที่กฎหมายจะขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ส่วนหนึ่งมาจากการที่กฎหมายนั้น ๆ ขัดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ จึงมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาต่อไปว่า กฎหมายดังกล่าวน่าจะกระทบสิทธิขั้นพื้นฐาน ที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญสิทธิใด

(๒) พิจารณาว่ากฎหมายดังกล่าวน่าจะกระทบสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญสิทธิใด

ในการพิจารณาว่ากฎหมายดังกล่าวน่าจะกระทบสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญสิทธิใดจะต้องพิจารณาจากสิทธิที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง (lex specialis) เสียก่อน โดยพิจารณา

Digital Object
National Assembly Library

ขอบเขตของแต่ละสิทธิ ว่าครอบคลุมถึงกรณีที่กำลังพิจารณานี้หรือไม่ หากไม่มีจึงพิจารณาสิทธิที่มีลักษณะทั่วไป (lex generalis) เช่น มาตรา ๔ ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันซึ่งบัญญัติไว้อย่างกว้างๆ ว่า " ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง "

(๓) พิจารณาหลักที่ว่า " กฎหมายคือเงื่อนไขในการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ "

ถึงแม้ว่าการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่อาจไปกระทบสิทธิขั้นพื้นฐาน ที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ก็มิได้หมายความว่า จะเป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไปโดยอัตโนมัติ ทั้งนี้เพราะว่าสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่ เป็นสิทธิที่รัฐธรรมนูญเปิดช่องไว้ให้ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถตราเป็นกฎหมายออกมาจำกัดได้ ทั้งนี้ย่อมต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ หรือเป็นไปตามหลักที่ว่า "กฎหมายคือเงื่อนไขในการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่" การที่รัฐธรรมนูญเปิดช่องให้ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถตราเป็นกฎหมายออกมาจำกัดสิทธิต่างๆ ได้นี้ อาจเป็นการเปิดช่องแบบทั่วไป หรืออาจมีลักษณะเจาะจงในส่วนของเนื้อหาหรือภายใต้เงื่อนไขพิเศษอื่นๆ ก็ได้ นอกจากนี้แล้วคำว่ากฎหมายที่จะมาจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานได้นี้ หมายถึงกฎหมายที่ผ่านการพิจารณาของรัฐสภาเท่านั้น และกฎหมายที่จะจำกัดสิทธิของประชาชนยังจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขต่อไปนี้ด้วยเช่นกัน กล่าวคือ

(ก) กฎหมายที่จะจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานได้นั้น โดยหลักแล้วจะต้องเป็นกฎหมายที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญในแง่ของรูปแบบ กล่าวคือ ผู้ตราจะต้องมีอำนาจที่จะตรากฎหมายได้ และมีการดำเนินการถูกต้องตามขั้นตอนที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้สำหรับการตรากฎหมาย

(ข) กฎหมายที่จะจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานได้นั้น จะต้องมีความชัดเจน เพียงพอ ที่ประชาชนจะทราบได้ว่ากฎหมายดังกล่าวต้องการจำกัดสิทธิใด และต้องการจำกัดสิทธิดังกล่าวเพียงใด

(ค) กฎหมายที่จะจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานได้นั้น จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์แห่งรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๙ ซึ่งวางกรอบไว้ดังนี้

๑) ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

๒) ต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้น

๓) ต้องจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐาน เท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

(ง) กฎหมายที่จะจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานได้นั้น จะต้องสอดคล้องกับหลักความพอสมควรแก่เหตุ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้คือ

Digital Object
National Assembly Library

(๑) การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

(๒) การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานจะต้องมีความเหมาะสม กล่าวคือสามารถ บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้

(๓) การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานจะต้องมีความจำเป็น กล่าวคือ ไม่มีการจำกัดใดที่อ่อน กว่านั้นให้เลือกอีกแล้ว

(๔) การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานจะต้องมีความพอสมควรแก่เหตุตามความหมายอย่างแคบ หรือพอจะคาดหมายล่วงหน้าได้ว่าผู้ถูกจำกัดสิทธินั้นสามารถรับสภาพได้ และหากดำเนินการแล้วก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี ก็อาจกล่าวได้เลยว่าการดำเนินการนั้นๆ ขัดต่อ หลักนี้

ขั้นตอนการพิจารณาที่กล่าวมาเป็นลำดับนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นลำดับขั้นตอนสำหรับการตรวจสอบที่ทำให้การตรวจสอบมีความเป็นระบบมากขึ้น และเป็นการง่ายสำหรับผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบนั้นเองด้วยว่า ได้ดำเนินการพิจารณาครบถ้วนตามประเด็นต่างๆ ที่ต้องตรวจสอบแล้ว หรือไม่

แม้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะกำหนดไว้ในมาตรา ๒๖๔ ว่าในการที่ศาลยุติธรรมจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้ศาลยุติธรรมรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้เป็นการชั่วคราวและส่งความเห็นเช่นว่านั้นตามทางการ เพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย แต่หากศาลยุติธรรมไม่ส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ก็มิได้มีบทบัญญัติใดกำหนดไว้เป็นการชัดเจนว่า ผลจะเป็นเช่นไร จึงเห็นได้ว่า คดีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิตามรัฐธรรมนูญของประชาชนอาจมาไม่ถึงศาลรัฐธรรมนูญก็ได้ ฉะนั้น หากศาลรัฐธรรมนูญของไทยประสงค์จะทำหน้าที่เป็นหลักประกันทางด้านสิทธิขั้นพื้นฐานของชนชาวไทยอย่างแท้จริง ศาลฯ ก็คงจะต้องพิจารณาบทบาทในส่วนนี้ให้เพิ่มเติมเสริมขึ้นจากอำนาจหน้าที่ที่ศาล ฯ มีอยู่เดิม โดยการเพิ่มอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญให้สามารถพิจารณาวินิจฉัยคำร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญทำนองเดียวกับศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ของเยอรมัน ซึ่งในที่สุดอาจต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในส่วนนี้ การที่สังคมไทยได้มีประสบการณ์ทำนองลองผิดลองถูก ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยผ่านเหตุการณ์ที่นับได้ว่า เป็นการสั่งสมประสบการณ์อันหาค่ามิได้ ทั้งเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ เหตุการณ์ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ รวมทั้ง เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. ๒๕๓๕ นับได้ว่าเป็นการให้บทเรียนที่นำไปสู่การพัฒนาเชิงคุณภาพแก่สังคม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าประสบการณ์เหล่านี้ได้กลายมาเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำมาสู่การปฏิรูปการเมืองในที่สุดและจากประสบการณ์ต่างๆ ตามที่ได้กล่าวมานั้น สังคมไทยก็นับได้ว่ามีการพัฒนาการแบบก้าวกระโดดที่ส่งผลมาเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ก็ได้ยกระดับ

Digital Object
National Assembly Library

มาตรฐานของกฎหมายรัฐธรรมนูญไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในส่วนของการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน ให้เข้าสู่ระดับมาตรฐานสากลได้ในที่สุด การได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนี้ นับได้ว่าเป็นก้าวหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประชาธิปไตย แต่ก้าวถัดไปจากนี้จะยิ่งมีความสำคัญมากกว่า คือการที่จะต้องทำความเข้าใจในสิ่งที่ได้มาแล้ว และนำมาใช้ให้ได้ผลเต็มตามศักยภาพของรัฐธรรมนูญต่อไป เพื่อให้รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนนี้ เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริงนั่นเอง

Digital Object
National Assembly Library

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๗ (๒๕๔๕)

เรื่อง : การออกเสียงประชามติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๔๐)

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

การออกเสียงประชามติเป็นกระบวนการสำคัญกระบวนการหนึ่งที่ถูกนำเข้ามาเป็นส่วนเสริมทฤษฎีตัวแทนของประชาชน กล่าวคือ ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนนั้น ประชาชนจะไปเลือกผู้แทนเข้าไปใช้อำนาจแทนตนเอง แต่เพื่อให้ประชาชนยังคงเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยอยู่ในหลายๆ ประเทศจึงกำหนดให้ประชาชนสามารถเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยโดยตรงได้ด้วยตนเองในเรื่องที่เป็นกิจการสำคัญของประเทศซึ่งก็คือการให้ประชาชนออกเสียงประชามตินั่นเอง สำหรับประเทศไทยนั้น นับแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา ประเทศไทยก็เข้าสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนและมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการปกครองประเทศ โดยการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนของไทยก็เคยนำเอาระบบประชาธิปไตยทางตรงมาใช้เป็นส่วนเสริมอยู่บ้างโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจอธิปไตยในบางกรณีด้วยวิธีการออกเสียงประชามติ

จากรัฐธรรมนูญฉบับถาวรจำนวนทั้งหมด ๑๖ ฉบับ ปรากฏว่ามีรัฐธรรมนูญจำนวน ๕ ฉบับ ที่กำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจอธิปไตยได้ด้วยวิธีการออกเสียงประชามติ นั่นคือรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๓๔ (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๙) และฉบับปัจจุบันคือฉบับปี พ.ศ. ๒๕๔๐ บทบัญญัติเกี่ยวกับการออกเสียงประชามติตามรัฐธรรมนูญทั้ง ๕ ฉบับสามารถแยกได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ

๑. รัฐธรรมนูญ ๓ ฉบับแรก คือ ฉบับปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๑๑ และฉบับปี พ.ศ. ๒๕๑๗ มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการออกเสียงประชามติที่คล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ โดยเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้ว่า หากพระมหากษัตริย์ทรงเห็นว่าร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำโดยรัฐสภาและนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยฯ กระทบถึงประโยชน์ได้เสียสำคัญของประเทศหรือประชาชนและทรงพระราชดำริเห็นสมควรให้ประชาชนได้วินิจฉัยพระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะให้ประชาชนทั่วประเทศออกเสียงเป็นประชามติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญนั้น

Digital Object
National Assembly Library

ในทางปฏิบัติ ไม่ปรากฏว่ามีการให้ประชาชนออกเสียงประชามติตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญทั้ง ๓ ฉบับ

๒. รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. ๒๕๓๔ (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๙) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาทำการยกร่างรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับ โดยได้มีการกำหนดไว้ให้ประชาชนสามารถออกเสียงประชามติในร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้หากรัฐสภาไม่ให้ความเห็นชอบในร่างรัฐธรรมนูญนั้น แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ รัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างรัฐธรรมนูญกระบวนการออกเสียงประชามติจึงไม่เกิดขึ้น

๓. รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้นำเรื่องระบบการออกเสียงประชามติ มาบัญญัติไว้อีกครั้งหนึ่งในมาตรา ๒๑๔ โดยกำหนดเหตุที่จะต้องมีการออกเสียงประชามติไว้ว่า จะต้องเป็นกิจการในเรื่องที่อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน โดยให้เป็นดุลพินิจของคณะรัฐมนตรีที่จะจัดให้มีการออกเสียงประชามติได้ และนอกจากนี้ผลของการออกเสียงประชามติก็ไม่ผูกพันรัฐบาลที่จะต้องปฏิบัติตามเพราะรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ให้ผลของการออกเสียงประชามติเป็นเพียงการให้คำปรึกษาแก่รัฐมนตรีเท่านั้น

เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติเกี่ยวกับการออกเสียงประชามติในรัฐธรรมนูญทั้ง ๕ ฉบับ จะพบว่ามีข้อแตกต่างระหว่างรัฐธรรมนูญในอดีตทั้ง ๔ ฉบับ กับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันอยู่ ๓ ประการด้วยกัน คือ ประเด็นในการออกเสียงประชามติที่รัฐธรรมนูญในอดีตทั้ง ๔ ฉบับได้กำหนดให้การออกเสียงประชามติเกิดขึ้นได้ในกรณีเกี่ยวกับการออกเสียงประชามติในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ในขณะที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดให้ประเด็นในการออกเสียงประชามติได้แก่กิจการในเรื่องที่กระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชนผู้ริเริ่มให้มีการออกเสียงประชามติที่รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. ๒๔๙๒ พ.ศ. ๒๕๑๑ และ พ.ศ. ๒๕๑๗ กำหนดให้มีการออกเสียงประชามติเกิดขึ้นต่อเมื่อพระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชดำริเห็นว่าร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายกระทบถึงประโยชน์ได้เสียสำคัญของประเทศชาติหรือประชาชนและทรงเห็นสมควรให้ประชาชนได้ตัดสิน ส่วนรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. ๒๕๓๔ (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๙) ก็ได้กำหนดกลไกในการออกเสียงประชามติไว้ว่า หากรัฐสภาไม่ให้ความเห็นชอบในร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำมาให้ดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติเพื่อให้ประชาชนออกเสียงลงคะแนนว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญเสนอ สำหรับการออกเสียงประชามติตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ผู้ริเริ่มจะได้แก่คณะรัฐมนตรีที่เห็นว่าสมควรให้ประชาชนออกเสียงประชามติในเรื่องที่อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน ผลของการออกเสียง

Digital Object
National Assembly Library

ประชามติตามรัฐธรรมนูญในอดีตทั้ง ๔ ฉบับผูกพันให้ต้องปฏิบัติตาม ในขณะที่ผลของการออกเสียงประชามติตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเป็นเพียงการให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีเท่านั้น

จากการศึกษาพบว่า ประเด็นในการออกเสียงประชามติเป็นเรื่องสำคัญที่อาจก่อให้เกิดปัญหาในวันข้างหน้า กล่าวคือ เนื่องจากรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๔ วรรคแรก ได้บัญญัติถึงเรื่องที่ ฝ่ายบริหารจะนำมาให้ประชาชนออกเสียงประชามติไว้ว่าต้องเป็น "กิจการในเรื่องใดที่อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน" แต่รัฐธรรมนูญก็มิได้กำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เอาไว้อย่างชัดแจ้ง ประกอบกับรัฐธรรมนูญเองก็บัญญัติให้ฝ่ายบริหารเป็นผู้เดียวที่มีอำนาจในการกำหนดเรื่องให้ประชาชนออกเสียงประชามติ ดังนั้นจึงเป็น "ดุลพินิจ" ของฝ่ายบริหารที่จะพิจารณาว่ากิจการในเรื่องใดเป็นกิจการที่อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน ซึ่งในกรณีดังกล่าวนี้เอง ความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญจึงอาจเกิดขึ้นได้จากการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารในการใช้ดุลพินิจดังกล่าวเพื่อพิจารณาตัดสินว่ากิจการในเรื่องใดที่อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชนโดยไม่มีองค์กรใดถูกกำหนดให้เข้าไป "ตรวจสอบ" การใช้ดุลพินิจของฝ่ายบริหาร

จากการศึกษาถึงระบบการออกเสียงประชามติในต่างประเทศ คือ ในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศฝรั่งเศส พบว่า การออกเสียงประชามติเกิดขึ้นในประเทศทั้งสองกว่า ๒๐๐ ปีแล้ว และเป็นระบบที่อยู่ตัวและใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ การออกเสียงประชามติในทั้งสองประเทศ ส่วนใหญ่แล้วจะบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญถึง "ประเด็น" ที่จะนำมาออกเสียงประชามติที่เป็นประเด็นที่ "ชัดเจน" โดยในประเทศฝรั่งเศสได้มอบให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ (le Conseil Constitutional) ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลตรวจสอบความถูกต้องของวิธีการออกเสียงประชามติและเป็นผู้ประกาศผลการออกเสียงประชามติ ส่วนผลของการออกเสียงประชามติของทั้ง ๒ ประเทศนั้น เนื่องจากส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการออกเสียงประชามติในร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างกฎหมาย ผลของการออกเสียงประชามติจึงส่งผลต่อร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างกฎหมายนั้นโดยตรง คือ ต้องเป็นไปตามความเห็นชอบของประชาชน หากประชาชนเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างกฎหมายนั้นก็ใช้บังคับได้ ในขณะที่ร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างกฎหมายไม่สามารถใช้บังคับได้ หากประชาชนไม่เห็นชอบด้วย

การศึกษาระบบการออกเสียงประชามติในต่างประเทศทำให้ต้องย้อนกลับมามองถึงระบบการออกเสียงประชามติในประเทศไทย ระบบการออกเสียงประชามติในประเทศไทยที่เคยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของไทยทั้ง ๔ ฉบับในอดีต นับได้ว่าเป็นระบบการออกเสียงประชามติเดียวกับระบบการออกเสียงประชามติที่ใช้กันอยู่ในทุกประเทศ ซึ่งแตกต่างจากระบบการออกเสียงประชามติตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับการขอคำปรึกษาจากประชาชนด้วยวิธีการออกเสียงประชามติ (le referendum consultatif) ที่ใช้

Digital Object
National Assembly Library

กันอยู่ในบางประเทศ ข้อแตกต่างที่สำคัญที่สุดเพียงประการเดียวก็คือ ผลของการออกเสียงประชามติของประชาชน โดยหากเป็นการออกเสียงประชามติ ผลก็จะผูกพันให้ต้องดำเนินการตามความเห็นชอบของประชาชน แต่ถ้าเป็นการขอคำปรึกษาจากประชาชนด้วยวิธีการออกเสียงประชามติ ผลของการออกเสียงของประชาชนไม่ผูกพันให้ต้องดำเนินการตาม เพราะถือว่าเป็นเพียงการขอคำปรึกษาหารือเท่านั้น ซึ่งรัฐธรรมนูญไทยฉบับปัจจุบันก็ได้นำระบบการขอคำปรึกษาจากประชาชนด้วยวิธีการออกเสียงประชามติมาบัญญัติไว้

ส่วนเรื่องสำคัญที่เป็นสมมติฐานของงานวิจัยนี้ คือ การออกเสียงประชามติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้น เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมิได้กำหนด "ประเด็น" ที่จะนำมาให้ ประชาชนออกเสียงประชามติดังเช่นที่เป็นอยู่ในสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส รวมทั้งที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญไทยในอดีตทั้ง ๔ ฉบับดังกล่าวไปแล้ว ดังนั้น การขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญอาจเกิดขึ้นได้จากการกำหนดประเด็นในการให้ประชาชนออกเสียงประชามติโดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนก่อนที่จะมีการดำเนินการออกเสียงประชามติซึ่งเป็นขั้นตอนที่คณะรัฐมนตรีได้กำหนดประเด็นในการออกเสียงประชามติไปแล้ว โดยอาจมีผู้โต้แย้งว่าเรื่องที่คณะรัฐมนตรีนำมาให้ ประชาชนออกเสียงประชามตินั้นไม่ได้เป็นเรื่องที่อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน กรณีดังกล่าวนี้รัฐธรรมนูญมิได้กำหนดให้ "องค์กร" ใดทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของรัฐบาลที่จะ "เลือก" ประเด็นที่จะนำมาให้ประชาชนออกเสียงประชามติเอาไว้

เมื่อพิจารณาดูอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญอย่างละเอียดแล้วจะเห็นได้ว่า ศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจหน้าที่ใดเลยที่เกี่ยวข้องกับการออกเสียงประชามติ แต่ถ้าหากมีการกำหนดประเด็นในการออกเสียงประชามติที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่มาตรา ๒๑๔ แห่งรัฐธรรมนูญได้วางไว้ ศาลรัฐธรรมนูญก็อาจเข้ามามีบทบาทในการพิจารณาชี้ขาดได้โดยอาศัยอำนาจใกล้เคียง หากประเด็นในการให้ประชาชนออกเสียงประชามติเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องในกรณีดังต่อไปนี้ คือ อำนาจในการวินิจฉัยการกระทำของบุคคลหรือพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๓ แห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญในการวินิจฉัยว่าการกระทำของบุคคลหรือพรรคการเมืองมีลักษณะเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการที่มิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และอำนาจในการวินิจฉัยกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๖ แห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งอำนาจใกล้เคียงทั้ง ๒ กรณีนี้เป็นอำนาจอย่าง "จำกัด" ของศาล รัฐธรรมนูญที่ไม่อาจใช้ได้อย่างเต็มที่

ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาเปรียบเทียบระบบการออกเสียงประชามติของต่างประเทศมาจัดทำเป็นข้อเสนอแนะของงานวิจัยโดยมุ่งแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการออกเสียงประชามติที่อาจขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ โดยมีสาระดังนี้ คือ

Digital Object
National Assembly Library

๑. การสร้างระบบการตรวจสอบ เนื่องจากมาตรา ๒๑๔ แห่งรัฐธรรมนูญมิได้วางกลไก การตรวจสอบการกำหนด "ประเด็น" ที่จะนำมาให้ประชาชนออกเสียงประชามติเอาไว้ แต่ได้มอบให้เป็นดุลพินิจของรัฐบาลที่จะกำหนดประเด็นที่จะนำมาขอความเห็นจากประชาชนโดยไม่มี การตรวจสอบหรือมิต้องผ่านความเห็นชอบจากองค์กรใด ดังนั้น การออกเสียงประชามติที่เกิดขึ้นอาจเป็นการออกเสียงประชามติที่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญได้หากเรื่องที่คณะรัฐมนตรี นำมาให้ประชาชนออกเสียงประชามตินั้นเป็นเรื่องที่ขัดหรือแย้งกับประเด็นวัตถุประสงค์และข้อห้ามที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้แล้วในมาตรา ๒๑๔ และนอกจากนี้ เนื่องจากประเด็นที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑๔ เองก็ไม่ชัดเจนเพราะกำหนดแต่เพียง "กิจการในเรื่องที่อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน" ที่เป็นถ้อยคำที่มีรัฐธรรมนูญ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างกลไกในการตรวจสอบประเด็นที่จะนำมาให้ประชาชนออกเสียงประชามติก่อนที่จะเกิดการออกเสียงประชามติ ทั้งนี้ เพื่อมิให้เกิดการออกเสียงประชามติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เพราะเนื่องจากในปัจจุบันหากจะใช้กลไกในการตรวจสอบรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ก็อาจเกิดปัญหาในทางปฏิบัติขึ้นมาได้หากผู้มีอำนาจ "ส่งเรื่อง" ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย "ไม่ส่งเรื่อง" ดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญก็ไม่สามารถที่จะหยิบยกขึ้นมาวินิจฉัยเองได้ กลไกที่มีความสมควรนำมาปรับใช้ที่สุดได้แก่กลไกของการออกเสียงประชามติในประเทศฝรั่งเศสที่ให้บทบาทในการ "ดูแลตรวจสอบความถูกต้องของวิธีการออกเสียงประชามติ" ให้แก่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ โดยการกำหนดให้รัฐบาลต้องปรึกษาหารือกับคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในการออกเสียงประชามติก่อนที่จะประกาศให้มีการออกเสียงประชามติอย่างเป็นทางการ ซึ่งในทางปฏิบัติจะมีการส่งเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการออกเสียงประชามติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้ตรวจสอบก่อนว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ข้อเสนอแนะในประการแรกนี้เป็นการเสนอเพื่อให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในมาตรา ๒๑๔ วรรคแรก โดยการเพิ่มบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญเข้าไป "ตรวจสอบ" ประเด็นที่จะนำมาให้ประชาชนออกเสียงประชามติก่อนที่จะนำมาให้ประชาชนออกเสียงประชามติว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ และนอกจากการแก้ไขมาตรา ๒๑๔ วรรคแรกแล้ว จะต้องทำการเพิ่มบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญใหม่อีกหนึ่งมาตราให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ที่เพิ่มขึ้น โดยบทบัญญัติใหม่ควรมีข้อความกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาให้ความเห็นชอบประเด็นที่จะนำมาให้ประชาชนออกเสียงประชามติเอาไว้ให้ชัดเจน เหตุผลที่จะต้องกำหนดระยะเวลาเอาไว้ก็เพื่อมิให้เกิดข้อขัดแย้งระหว่างฝ่ายบริหารกับศาลรัฐธรรมนูญ หากฝ่ายบริหารต้องการให้การออกเสียงประชามติดำเนินการเป็นการเร่งด่วนเพราะเกี่ยวข้องกับความได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน

ข้อเสนอประการแรกนี้จะทำให้การกำหนดประเด็นในการออกเสียงประชามติเป็นไปโดยรอบคอบกว่าเดิม และยังปิดโอกาสที่จะทำให้การออกเสียงประชามติขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญอีกด้วย

Digital Object
National Assembly Library

๒. ทบทวนอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดให้มีการออกเสียงประชามติไปจนถึงการคัดค้านผลการออกเสียงประชามติที่มอบอำนาจให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด เรื่องดังกล่าวแม้จะเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้โดยตรงและไม่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญโดยตรงก็ตาม แต่ก็เป็นเรื่องที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญระดับประเทศที่สมควรทำการศึกษาวิจัยอย่างละเอียดต่อไป ทั้งนี้ เนื่องจากในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ โดยอำนาจนั้นมีอยู่ "ครบวงจร" ตั้งแต่ออกประกาศกำหนดเกณฑ์ในการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ วินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นจากการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นเรื่องที่ "ไม่ปกติ" ที่มีการกำหนดให้องค์กรใดองค์กรหนึ่งทำหน้าที่เสมือนเป็นฝ่าย "นิติบัญญัติ" "บริหาร" และ "ตุลาการ" ในองค์กรเดียวกัน สมควรที่จะทำการศึกษาวิจัยอย่างละเอียดเพื่อแยก "หน้าที่" ของคณะกรรมการการเลือกตั้งให้สอดคล้องกับทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยต่อไป ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า องค์กรที่สมควรจะเข้าไปมีบทบาทในการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นจากการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ คือ ศาลรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๘ (๒๕๔๖)

เรื่อง : การให้สิทธิประชาชนฟ้องศาลรัฐธรรมนูญ กรณีละเมิดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้สร้างกลไกในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือเพื่อป้องกันมิให้การดำเนินงานขององค์กรของรัฐหรือการปฏิบัติงานของฝ่ายปกครองไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญได้ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่มีอยู่ในปัจจุบันได้แก่การคุ้มครองโดยผ่านกระบวนการศาล อันได้แก่ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนทางอ้อมกับองค์กรพิเศษที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนสององค์กร คือ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แต่องค์กรเหล่านี้ต่างก็มีข้อจำกัดในตัวของตัวเองที่ทำให้ไม่สามารถให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้อย่างเต็มที่ กล่าวคือ ศาลรัฐธรรมนูญมีข้อจำกัดสองประการคือ

ข้อจำกัดด้านขอบอำนาจ เพราะรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่เป็นองค์กรที่ควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมายก่อนที่จะประกาศใช้บังคับ และตรวจพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ประกาศใช้บังคับไปแล้ว ดังนั้น บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจึงมีอยู่เฉพาะในการตรวจพิจารณากฎหมายหรือร่างกฎหมายไม่ให้ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้เท่านั้น ศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถดำเนินการอื่นใดนอกขอบอำนาจของตนเองได้แม้จะเป็นการดำเนินการเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนก็ตาม

และข้อจำกัดในด้านวิธีการตรวจสอบ โดยรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดให้บุคคลจำนวนหนึ่งเป็นผู้มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมายหรือกฎหมาย บุคคลเหล่านั้น ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาตามจำนวนที่รัฐธรรมนูญกำหนดและนายกรัฐมนตรีสำหรับการตรวจพิจารณาร่างกฎหมาย ศาลและผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาสำหรับการตรวจพิจารณา

Digital Object
National Assembly Library

กฎหมายที่ประกาศใช้บังคับไปแล้ว ส่วนกรณีอื่นๆ ที่มีผลเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนทางอ้อม เป็นการตรวจพิจารณาการมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๖ แห่งรัฐธรรมนูญหรือการตรวจพิจารณาเกี่ยวกับความชอบด้วยหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๓ และมาตรา ๔๗ แห่งรัฐธรรมนูญ ก็เป็นหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าวคือองค์กรนั้นเอง ประธานรัฐสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะเป็นผู้เสนอเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

ส่วนศาลยุติธรรม นั้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้จำกัดขอบอำนาจของศาลยุติธรรมลงไปน้อยกว่าเดิม เนื่องจากได้จัดตั้งศาลปกครองขึ้นมาเพื่อพิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาททางปกครอง โดยมาตรา ๒๗๑ แห่งรัฐธรรมนูญได้จำกัดขอบอำนาจของศาลยุติธรรมให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่นก็ตาม แต่รัฐธรรมนูญก็มีบทบัญญัติมาตราอื่นให้อำนาจศาลยุติธรรม (ศาลอาญา) ไว้เป็นการเฉพาะบทบัญญัติเหล่านั้นมีผลเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยตรงในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนยุติธรรมทางอาญาตามมาตรา ๒๓๖ ถึงมาตรา ๒๔๗ เช่น การจับและคุมขังบุคคล การค้น การขอประกัน เป็นต้น และนอกจากนี้ ศาลยุติธรรมจะสามารถคุ้มครองและป้องกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ก็ต่อเมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นและเป็นคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลหรือเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจของศาลเท่านั้น โดยมีการวางกฎเกณฑ์ไว้อย่างเคร่งครัดว่าเฉพาะผู้เสียหายเท่านั้นที่จะฟ้องคดีได้

สำหรับศาลปกครอง ก็เช่นเดียวกับศาลยุติธรรม คือ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้จำกัด ขอบอำนาจของศาลปกครองไว้เป็นการเฉพาะแยกต่างหากจากอำนาจของศาลยุติธรรม โดยให้ศาลปกครองมีหน้าที่ในควบคุมการกระทำทางปกครองของฝ่ายปกครองมิให้ไปกระทบต่อสิทธิของประชาชนดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗๖ แห่งรัฐธรรมนูญ และนอกจากนี้แล้ว ศาลปกครองจะเข้ามามีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ก็ต่อเมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นหรือมีการฟ้องคดีสู่การพิจารณาของศาลปกครอง ส่วนองค์กรอิสระสององค์กรนั้น สำหรับผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นองค์กรสำคัญองค์กรหนึ่งที่มีส่วนในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญได้ โดยรัฐธรรมนูญเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้ในกรณีที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อนจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ ซึ่งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจในการเสนอเรื่องพร้อมความ

Digital Object
National Assembly Library

เห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองเพื่อวินิจฉัยในกรณีที่เห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลผู้เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญอีกด้วย แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันไม่ได้กำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อร้องเรียนและบังคับการกับองค์กรของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐโดยตรง ข้อจำกัดในด้านวิธีการตรวจสอบของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจึงมีอยู่มาก เพราะผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาสามารถทำได้เพียงเสนอความเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่ตรวจสอบพบจากการร้องเรียนส่งให้หน่วยงานของรัฐนั้น ๆ ดำเนินการหรือเสนอแนะให้ปรับปรุงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย โดยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไม่มีอำนาจบังคับโดยตรงต่อหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น แต่จะต้องส่งเรื่องให้ผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปพิจารณาว่าจะสั่งการอย่างไร ส่วนคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ นั้น แม้ว่าจะเป็นองค์กรอีกองค์กรหนึ่งที่ทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญดังที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติถึงอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไว้ว่า มีอำนาจในการตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินการของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติก็ไม่มีสภาพบังคับ เพราะสามารถทำได้แต่เพียงให้ข้อเสนอแนะหรือคำแนะนำต่อองค์กรต่างๆ เท่านั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า กลไกปัจจุบันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญยังมี "ช่องว่าง" อยู่บ้าง เพราะไม่มีองค์กรใดเลยที่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์

สำหรับในต่างประเทศบางประเทศนั้น การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถฟ้องศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรงเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ ประเทศเหล่านั้นได้แก่ เบลเยี่ยม เยอรมนี โปรตุเกสและสเปน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นประเทศที่อยู่ในภาคพื้นทวีปยุโรปที่มีการจัดตั้งองค์กรพิเศษขึ้นมาเพื่อควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของรัฐธรรมนูญทั้งสิ้น องค์กรเหล่านี้มีรูปแบบและวิธีการทำงานที่คล้ายคลึงกัน คือ

ก. รูปแบบขององค์กร แม้ในประเทศเบลเยี่ยมจะเรียกองค์กรนี้ว่า ศาลชี้ขาดข้อพิพาท (la Cour d' arbitrage) ก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับศาลรัฐธรรมนูญของเยอรมัน โปรตุเกส และสเปนแล้วจะพบว่าองค์กรของทั้งสี่ประเทศมีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาเป็นพิเศษโดยมีวัตถุประสงค์ในการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

ข. อำนาจหน้าที่องค์กร "ศาลรัฐธรรมนูญ" ของทั้งสี่ประเทศมีอำนาจที่คล้ายคลึงกันในบางเรื่องและในบางเรื่องก็แตกต่างกัน

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนนั้น ศาลชี้ขาดข้อพิพาทของเบลเยี่ยมมีอำนาจในการชี้ขาดข้อพิพาทอันเกิดจากกฎหมาย กฤษฎีกาหรือกฎเกณฑ์ของฝ่ายบริหารต่างๆ ไปกระทบกับสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองไว้ ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญของเยอรมันให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญในการตรวจสอบการกระทำของฝ่ายนิติบัญญัติคือกฎหมาย การกระทำต่างๆ ที่ฝ่ายปกครองดำเนินการตามกฎหมายและไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รวมไปถึงการกระทำของฝ่ายตุลาการ คือ คำพิพากษาที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ สำหรับศาลรัฐธรรมนูญของโปรตุเกสก็มีอำนาจในการพิจารณาคำพิพากษาที่มีปัญหาด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ส่วนในประเทศสเปนนั้น ศาลรัฐธรรมนูญของสเปนก็มีอำนาจที่จะพิจารณาการกระทำทางปกครองและการกระทำทางตุลาการที่ไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ค. ผู้มีสิทธิฟ้องคดี ทั้งสี่ประเทศต่างก็เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถฟ้องคดี โดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยกำหนดเกณฑ์ไว้แตกต่างกันในบางประเทศ แต่ส่วนใหญ่แล้วสามารถสรุปได้ว่า ประชาชนทุกคนที่มีส่วนได้เสียสามารถฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ภายใต้กฎเกณฑ์บางประการ เช่น ต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง ความเสียหายต้องมีอยู่ขณะฟ้องคดี เป็นต้น

ง. การตรวจสอบ ประเทศเบลเยี่ยม เยอรมัน และสเปน เป็นประเทศที่สร้างกลไกในการ "ตรวจสอบ" ขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ "กลั่นกรอง" คำฟ้องของประชาชนก่อนที่จะเสนอคำฟ้องนั้นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป ทั้งนี้ เนื่องจากเมื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถฟ้องศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรงแล้ว ก็มีเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญเป็นจำนวนมาก ดังนั้น จึงมีการกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญจัดแบ่งองค์คณะของตนออกเป็นองค์คณะตรวจสอบทำหน้าที่พิจารณาในเบื้องต้นว่าคำฟ้องนั้นมีมูลและอยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาหรือไม่ หากเห็นด้วยก็จะเสนอคำฟ้องดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาต่อไป

แต่อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาถึงบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญต่างประเทศเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวกับการให้สิทธิแก่ประชาชนฟ้องศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรงในกรณีที่มีการกระทำใดๆ ที่ไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ จะเห็นได้ว่า บทบาทดังกล่าวเป็นบทบาทที่น่าสนใจยิ่งเพราะ

Digital Object
National Assembly Library

เป็นบทบาทที่ใกล้ชิดกับประชาชนและยังสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ประชาชนเป็นรายบุคคลได้อีกด้วย ซึ่งผู้วิจัยก็ได้มีข้อสังเกตเกี่ยวกับการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญต่างประเทศดังกล่าวอยู่ ๒ ประการด้วยกัน คือ จำนวนเรื่องที่เข้าสู่การพิจารณามีจำนวนสูงมาก ซึ่งก็จะตกเป็นภาระของศาลรัฐธรรมนูญที่จะต้องพิจารณาวินิจฉัยต่อไปโดยไม่สามารถทำอย่างอื่นได้ ซึ่งในหลายๆ ประเทศก็ได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการตั้งคณะทำงานขึ้นมากลั่นกรองเรื่องที่จะเข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญก่อน เพื่อมิให้คำร้องทั้งหลายที่ประชาชนต้องเข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมดทั้งๆ ที่บางเรื่องเป็นเรื่องที่มิได้อยู่ในเขตอำนาจการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ วิธีดังกล่าวใช้ได้ผลกับประเทศที่มีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวนหลายคนที่สามารถแบ่งเป็นองค์คณะได้และก็สามารถตั้งเป็นคณะทำงานได้ แต่สำหรับประเทศที่มีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวนน้อย การตั้งคณะทำงานจะทำให้การดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญเป็นไปอย่างล่าช้ายิ่งขึ้น ดังนั้นการให้ศาลรัฐธรรมนูญเข้ามามีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยตรงจึงเป็นเรื่องที่สร้างภาระงานให้กับศาลรัฐธรรมนูญเป็นอย่างมาก ส่วนเรื่องสถานะของศาลรัฐธรรมนูญนั้น การให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาเรื่องที่ผ่านการพิจารณาจากองค์กรอื่นมาแล้ว เช่น ผ่านการพิจารณาของฝ่ายปกครองมาแล้วทุกขั้นตอนหรือเป็นคำพิพากษาที่ผ่านการพิจารณาจนถึงขั้นศาลฎีกาแล้วเป็นต้น จะทำให้สถานะของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับที่สูงจนเป็นที่น่าวิตกว่าจะมีประชาชนที่ไม่ยอมยุติปัญหาของตนเองในชั้นศาลฎีกาพากันมาร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้ทบทวนคำพิพากษาของศาลฎีกาอีกชั้นหนึ่งได้ ดังนั้น ในหลายๆ ประเทศจึงมีการวางกลไกในการพิจารณาเรื่องดังกล่าวไว้อย่างเข้มงวดโดยกำหนดให้การกระทำหรือคำพิพากษาที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่จะนำมาร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญได้นั้นจะต้องเป็นการกระทำหรือคำพิพากษาที่เกิดจากกฎหมายที่นำมาใช้ในการสั่งการหรือในคำพิพากษาไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญเท่านั้น การกำหนดไว้ดังกล่าวก็เพื่อวางกรอบให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้เฉพาะประเด็นกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเท่านั้น ซึ่งก็จะส่งผลทำให้ศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้เป็นศาลที่มีอำนาจในการทบทวนคำพิพากษาศาลฎีกาหรือศาลปกครองสูงสุด

ผู้วิจัยจึงได้เสนอไว้ในงานวิจัยให้ศาลรัฐธรรมนูญเข้ามาเป็นองค์กรที่มีหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองไว้ โดยผู้วิจัยได้ยกร่างแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญรวม ๕ มาตราด้วยกันดังมีรายละเอียดดังนี้คือ

Digital Object
National Assembly Library

(ก) ให้สิทธิแก่ประชาชนที่จะฟ้องศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง

(ข) ประชาชนสามารถฟ้องศาลรัฐธรรมนูญได้ในกรณีที่มีการกระทำใด ๆ ของฝ่ายปกครองหรือคำพิพากษาของฝ่ายตุลาการไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและประชาชนได้ดำเนินการเยียวยาปัญหาดังกล่าวอย่างถูกต้องครบถ้วนและไม่สามารถเยียวยาได้โดยวิธีการอื่นใดอีกแล้ว เช่น หากเป็นคำพิพากษาก็จะต้องเป็นคำพิพากษาศาลฎีกาหรือศาลปกครองสูงสุด เป็นต้น

(ค) ประชาชนจะสามารถฟ้องศาลรัฐธรรมนูญได้ก็เฉพาะแต่การแก้ไขปัญหา หรือคำพิพากษาที่มีปัญหาเรื่องความชอบด้วยรัฐธรรมนูญเท่านั้น ไม่สามารถฟ้องประเด็นอื่นได้เพราะจะทำให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่สูงกว่าศาลฎีกาหรือศาลปกครองสูงสุดและสามารถทบทวนคำพิพากษาของศาลฎีกาหรือศาลปกครองสูงสุดได้ ควรจำกัดขอบเขตของอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญไว้เฉพาะตรวจสอบการกระทำหรือคำพิพากษาที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญและได้รับการเยียวยาอย่างถูกต้องครบถ้วนทุกขั้นตอนแล้วแต่ไม่สามารถแก้ปัญหาได้เท่านั้น

(ง) เพื่อมิให้มีเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญมากเกินไป สมควรให้มีองค์คณะตรวจสอบทำหน้าที่กลั่นกรองคำร้องของประชาชนว่าเป็นคำร้องที่เข้าเกณฑ์ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้หรือไม่ โดยให้องค์คณะตรวจสอบมาจากตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีจำนวน ๓ คน และมีวาระการดำรงตำแหน่ง ๓ ปี องค์คณะตรวจสอบเป็นองค์กรที่มีอำนาจเด็ดขาด หากเห็นว่าคำร้องใดไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญคำร้องนั้นก็จะตกไปและไม่สามารถดำเนินการใด ๆ ในประเด็นเดิมได้อีก และหากองค์คณะตรวจสอบเห็นว่าคำร้องใดอยู่ในเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัย ก็ให้ดำเนินการส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป การตรวจสอบคำร้องขององค์คณะตรวจสอบต้องทำให้แล้วเสร็จภายใน ๘ วันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญได้รับคำร้องนั้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการเยียวยาทุกข์ให้กับประชาชนโดยเร็วและเพื่อมิให้เรื่องค้างอยู่ที่องค์คณะตรวจสอบเป็นเวลานาน

(จ) ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าการกระทำหรือคำพิพากษาตามคำร้องมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรัฐธรรมนูญเสนอเรื่องดังกล่าวไปยังฝ่ายบริหารที่เป็นต้นเหตุของการกระทำหรือศาลที่เป็นผู้พิพากษาเพื่อดำเนินการแก้ไขการกระทำหรือคำพิพากษาให้สอดคล้องกับคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญต่อไป การที่ไม่กำหนดไว้ในร่างรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถสั่งยกเลิกเพิกถอนการกระทำของฝ่ายบริหารหรือคำพิพากษาของศาลอื่นได้โดยตรงก็เพราะต้องการให้สถานะของฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการเป็นที่ยอมรับของสาธารณชนต่อไป

Digital Object
National Assembly Library

ข้อเสนอแนะของผู้วิจัยดังกล่าวข้างต้นเป็นผลอันเกิดมาจากการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการให้ประชาชนฟ้องศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรงในกรณีที่มีการกระทำที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ในต่างประเทศ คือ เบลเยี่ยม เยอรมัน โปรตุเกส และสเปน โดยนำมาปรับเข้ากับระบบศาลรัฐธรรมนูญของไทย

Digital Object
National Assembly Library

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๙ (๒๕๔๖)

เรื่อง : หลักและวิธีปฏิบัติในการบังคับใช้รัฐธรรมนูญในกรณีที่มีบทบัญญัติว่า ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ดร. ศุภลักษณ์ พันจภูวดล

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

การศึกษาเนื้อหาสาระได้แบ่งการศึกษาเป็น ๒ ส่วนใหญ่ ประกอบด้วย ส่วนที่ ๑ เจตนารมณ์ หลักการขอบเขตของรัฐธรรมนูญในการที่กำหนดเงื่อนไขการบังคับใช้ของรัฐธรรมนูญที่มีบทบัญญัติว่า "ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" และกฎหมายที่บัญญัติออกมา เพื่อการดังกล่าวในส่วนนี้ได้นำเสนอตามลำดับความสำคัญ โดยแบ่งเป็น บทที่ ๑ เหตุผล ความจำเป็นของการกำหนดเงื่อนไขของการบังคับใช้รัฐธรรมนูญที่มีบทบัญญัติว่า "ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" และเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของที่มา แนวความคิดและหลักการที่นำมาสู่การร่างรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน จึงได้แบ่งการศึกษาออกเป็นส่วนย่อย ดังนี้ (๑.๑) ความหมายของรัฐธรรมนูญ : กฎหมายสูงสุดที่กำหนดหลักการทั่วไปในการบริหารประเทศ (๑.๒) หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ (๑.๓) เหตุผลและความจำเป็นในด้านเนื้อหาสาระของบทบัญญัติที่มิอาจกำหนดไว้อย่างละเอียดในรัฐธรรมนูญ (๑.๔) หลักเกณฑ์และขอบเขตของบทบัญญัติว่า "ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ"และ/หรือ "เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญอันประกอบด้วยหลักเกณฑ์สำคัญที่บรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญ ได้แก่ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ การรับรองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน การส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนกับการให้หลักประกันและคุ้มครองประชาชนจากการใช้อำนาจรัฐ หลังจากนั้น จึงศึกษาถึงเป้าหมาย ขอบเขตลักษณะของบทบัญญัติตลอดจนความหมายของการกำหนดเนื้อความว่า "ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" ในบทที่ ๒ : วัตถุประสงค์และขอบเขตของการกำหนดเงื่อนไขของการบังคับใช้รัฐธรรมนูญที่มีบทบัญญัติว่า "ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" ได้จัดลำดับการนำเสนอเป็นรายหัวข้อ ดังนี้ (๒.๑) ความหมายและขอบเขตของบทบัญญัติว่า "ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" (๒.๒) หลักเกณฑ์และขอบเขตการบัญญัติหลักการเฉพาะที่รัฐธรรมนูญกำหนดเงื่อนไขไว้

ในส่วนที่ ๒: หลักการบังคับใช้รัฐธรรมนูญในกรณีการกำหนดเงื่อนไขการบังคับใช้ของรัฐธรรมนูญที่มีบทบัญญัติว่า "ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" การนำเสนอในส่วนนี้ให้ความสำคัญกับแนวความคิดและความเห็นทางวิชาการที่น่าสนใจของนักกฎหมายมหาชนไทย ในเรื่องเกี่ยวกับการบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ภายใต้เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญต่อการกำหนดหลักเกณฑ์และ

Digital Object
National Assembly Library

ขอบเขตของการบังคับใช้รัฐธรรมนูญในกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติเงื่อนไขไว้และมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้เป็นการเฉพาะ ศึกษาบทบาทขององค์กรต่าง ๆ ที่มีอำนาจหน้าที่ในการใช้และตีความบทบัญญัติรัฐธรรมนูญรวมทั้งกระบวนวิธีพิจารณาในกรณีมีข้อพิพาทและไม่มีข้อพิพาท ตลอดจนหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติขององค์กรต่าง ๆ เกี่ยวกับการบังคับใช้รัฐธรรมนูญที่กำหนดเงื่อนไขของการบังคับใช้รัฐธรรมนูญที่บัญญัติว่า "ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว จึงได้แบ่งการศึกษาดังนี้ บทที่ ๓ แนวคิดและหลักเกณฑ์การบังคับใช้รัฐธรรมนูญที่กำหนดเงื่อนไขการบังคับใช้ของรัฐธรรมนูญที่มีบทบัญญัติว่า "ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" แบ่งออกเป็น (๓.๑) แนวคิดพื้นฐานที่ใช้ในการกำหนดหลักเกณฑ์การบังคับใช้ (๓.๒) หลักเกณฑ์และขอบเขตการบังคับใช้รัฐธรรมนูญในกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติเงื่อนไขไว้เป็นการเฉพาะ (๓.๓) หลักเกณฑ์และขอบเขตการบังคับใช้รัฐธรรมนูญและในกรณีที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติเงื่อนไขไว้เป็นการเฉพาะ บทที่ ๔ บทบาทขององค์กรในการบังคับใช้รัฐธรรมนูญที่กำหนดเงื่อนไขการบังคับใช้ที่มีบทบัญญัติว่า "ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" แบ่งออกเป็น (๔.๑) หลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ (๔.๒) หลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ บทที่ ๕ การพิจารณาวินิจฉัย การตีความและนิติวิธีของการพิจารณาคดีปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้รัฐธรรมนูญที่กำหนดเงื่อนไขของการบังคับใช้รัฐธรรมนูญที่บัญญัติว่า "ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" เมื่อคดีเข้าสู่กระบวนพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญและแบ่งเป็นหัวข้อย่อยดังนี้ (๕.๑) ขอบอำนาจการพิจารณาตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ (๕.๒) ข้อจำกัดของอำนาจในการพิจารณา

ผลการวิจัยพบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างชัดแจ้งหรือโดยปริยาย โดยอาศัยหลักเกณฑ์แตกต่างกันตามประเภทของสิทธิเสรีภาพ ดังนั้น องค์กรผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ บริหารตุลาการต้องเคารพและให้ความคุ้มครองแก่บรรดาบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญในฐานะเป็นบทบัญญัติกฎหมายที่มีผลใช้บังคับโดยตรงจากหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญทำให้รัฐธรรมนูญประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่เป็นกฎเกณฑ์สำคัญซึ่งใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศจึงไม่อาจกำหนดรายละเอียดทุกประการไว้ในรัฐธรรมนูญ ทำให้ต้องมีการกำหนดรายละเอียดหรือขยายความไว้ในกฎหมายอื่นเป็นการเฉพาะในแต่ละเรื่อง ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของพระราชบัญญัติ หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญภายใต้เนื้อความแห่งบทบัญญัติที่ว่า "ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" ซึ่งหมายถึง กฎหมายที่ได้ตราขึ้นโดยองค์กรนิติบัญญัตินั่นเอง ดังนั้นหลักและวิธีปฏิบัติในการบังคับใช้รัฐธรรมนูญในกรณีที่มีบทบัญญัติว่า "ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" นั้น โดยหลักการแล้ว หากเป็นบทบัญญัติที่

Digital Object
National Assembly Library

รัฐธรรมนูญได้รับรองและคุ้มครองมีลักษณะของ "การให้สิทธิ" แก่ประชาชน ย่อมผูกพันทุกองค์กรของรัฐที่ต้องบังคับให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญโดยหลักการใช้และการตีความกฎหมาย หากปรากฏว่าองค์กรนิติบัญญัติยังมิได้ตรากฎหมายลูกออกมาบังคับให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญกำหนด วิธีปฏิบัติเพื่อบังคับใช้รัฐธรรมนูญต้องให้ผู้มีสิทธิยื่นคำขอต่อหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ให้การช่วยเหลือ หากได้รับคำสั่งปฏิเสธ ผู้ยื่นคำขอสามารถยื่นเรื่องให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาตรวจสอบคำสั่งปฏิเสธ ในกรณีที่เหตุผลการปฏิเสธเพราะไม่มีกฎหมายผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาสามารถเสนอเรื่องให้รัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย แต่หากการปฏิเสธนั้นเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาสามารถเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย แต่ถ้าเป็นเรื่องกฎหรือข้อบังคับก็สามารถเสนอเรื่องให้ศาลปกครองพิจารณาวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญย่อมสามารถใช้หลักการตีความและนิติวิธีเฉพาะเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญได้ แต่ในทางตรงข้าม หากปรากฏว่ายังไม่ได้มีการตรากฎหมายลูกออกมารองรับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่มีลักษณะเป็นการ "จำกัดสิทธิ" ของประชาชน ดังนี้ ประชาชนจึงไม่อาจใช้สิทธิเสรีภาพนั้นได้จนกว่าจะมีการตรากฎหมายลูกออกมาใช้บังคับ อย่างไรก็ตาม การที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิดังกล่าวย่อมมีผลผูกพันให้คณะรัฐมนตรีหรือองค์กรที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ต้องเสนอร่างพระราชบัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข วิธีการใช้สิทธิต่อรัฐสภา อันมีผลผูกพันรัฐสภาให้พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างกฎหมายนั้นในเวลาอันสมควร ขณะเดียวกันประชาชนก็สามารถเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณากฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและวิธีการใช้สิทธิ พร้อมทั้งจัดทำและเสนอร่างกฎหมายภายใต้เงื่อนไขและ หลักเกณฑ์ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ

Digital Object
National Assembly Library

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๑๐ (๒๕๔๗)

เรื่อง : การยกสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาล

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ดร.บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

ประเด็นเกี่ยวกับการยกสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาล นับได้ว่าเป็นมิติใหม่ในระบบรัฐธรรมนูญของไทยที่ได้รับการนำเข้ามาโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๘ วรรคสอง แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากรัฐธรรมนูญกำหนดได้แต่หลักการสำคัญ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพดังกล่าวยังมีประเด็นปลีกย่อยที่เป็นรายละเอียดอีกมาก ซึ่งในส่วนของรายละเอียดเหล่านี้ ยังอาจกล่าวได้ว่า เกี่ยวกับเรื่องนี้สังคมไทยยังไม่มีประสบการณ์มากนัก จึงจำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์ของต่างประเทศมาเป็นแนวทาง สำหรับการพัฒนาเพื่อค้นหาสิ่งที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทยต่อไป

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ขึ้นแรกเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานเกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ แต่ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ปรากฏว่าประเทศเยอรมันได้มีพัฒนาการที่รุดหน้าในด้านการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน ในขณะที่ในประเทศอังกฤษและฝรั่งเศสเพิ่งจะมีการปรับปรุงกันอย่างขนานใหญ่ หลังจากการรวมเป็นสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นประเด็นที่จะต้องมีการพิจารณาในรายละเอียดต่อไป

การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยกระบวนการยุติธรรมนั้น มีวิวัฒนาการในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปมีหลักฐานชี้ว่ามีการใช้ในรูปของการออกหมายศาลให้มีการตอบคำถามว่า มีร่างกายของบุคคลใดบุคคลหนึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลของผู้รับหมายหรือไม่ (Writ of habeas corpus ad respondendum) ซึ่งมีการใช้กันอย่างแพร่หลายในวงการศาลตั้งแต่ ปี ค.ศ. ๑๒๓๐ และมีการพัฒนามาเป็น Writ of habeas corpus cum causa ซึ่งเป็นหมายศาลเพื่อให้ผู้รับหมายอธิบายสาเหตุที่มีการควบคุมตัวบุคคล Writ of Habeas Corpus มีสถานะความเป็นคำสั่งศาลในพระปรมาภิไธย กล่าวคือ เป็นหมายศาลที่ออกโดยอาศัยพระราชอำนาจของกษัตริย์ (high prerogative writ) Sir Edward Coke นับได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนสถานะของหมายดังกล่าวมาเป็นหมายศาลที่มีความยิ่งใหญ่และทรงประสิทธิภาพ (great and efficacious writ) ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ (writ of liberty) ซึ่งกลายมาเป็นเครื่องมือ อันทรงประสิทธิภาพในการต่อต้านการใช้อำนาจของฝ่ายกษัตริย์ที่เข้ามาก้าวก่ายสิทธิเสรีภาพของบุคคล หลังจากที่ได้มีการ

Digital Object
National Assembly Library

ขัดขวางมาหลายต่อหลายครั้ง ในที่สุด ในปี ค.ศ. ๑๖๗๙ สภาขุนนางก็ยอมให้ผ่านร่างพระราชบัญญัติ Habeas Corpus นับได้ว่าเป็นการปูทางครั้งสำคัญของอังกฤษ อันจะนำไปสู่การเรียกร้อง และการได้มาซึ่งเสรีภาพทางการเมืองและเสรีภาพทางด้านอื่นๆ ของพลเมืองต่อไป เพราะโดยพระราชบัญญัติดังกล่าว ทำให้บทบัญญัติใน บทที่ ๔๐ แห่งมหาบัตร (Magna Carta) ปี ค.ศ. ๑๒๑๕ ซึ่งกษัตริย์อังกฤษทรงให้หลักประกันโดยกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรว่า "เราจะไม่ขาย ปฏิเสธ หรือถ่วงเวลาซึ่งสิทธิหรือความยุติธรรมต่อผู้ใด" ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมนั้น กลายมาเป็นแนวทางที่เป็นรูปธรรม สามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ปี ค.ศ.๑๖๘๘ เกิดเหตุการณ์ที่เรียกว่า "การปฏิวัติอันรุ่งโรจน์" (The Glorious Revolution) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญ เหล่าขุนนางจึงได้อัญเชิญเจ้าชาย William of Orange ขึ้นครองราชย์เป็นพระเจ้า William III โดยทรงครองราชย์ร่วมกับพระนาง Mary ภายใต้เงื่อนไขว่า ทั้งสองพระองค์จะต้องทรงลงพระปรมาภิไธยใน the Bill of Rights ปี ค.ศ. ๑๖๘๙ ซึ่งแม้จะมีรูปแบบที่ไม่แตกต่างไปจากพระราชบัญญัติทั่วไป แต่บรรจุด้วยเนื้อหาที่เป็นการกำหนดสถานภาพของสถาบันทางการเมือง และให้หลักประกันทางด้านสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชน

ในส่วนของสิทธิและเสรีภาพของประชาชนนั้น the Bill of Rights ให้หลักประกันความเสมอภาคในรูปแบบของการห้ามมีการยกเว้นกฎหมายได้ตามอำเภอใจของฝ่ายกษัตริย์ ให้สิทธิในการร้องทุกข์โดยไม่มีข้อจำกัด สิทธิในการถือครองอาวุธเพื่อการป้องกันตนของพลเมืองที่นับถือศาสนาคริสต์ นิกายโปรเตสแตนท์ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น สำหรับการอภิปรายในสภา ซึ่งต่อมาขยายออกไปสู่ประชาชนทั่วไป ในรูปของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นโดยทั่วไป นอกจากนี้แล้วยังได้มีการอุดช่องว่างของพระราชบัญญัติ Habeas Corpus โดยกำหนดสิทธิในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนวิธีพิจารณาของศาล คุ้มครองประชาชนจากอำเภอใจของผู้พิพากษา มิให้ผู้พิพากษากำหนดหลักประกันสูงจนเกินสมควร หรือกำหนดค่าปรับสูงจนเกินเหตุ รวมทั้งกำหนดเป็นข้อห้าม มิให้มีการลงโทษที่มีลักษณะทารุณโหดร้ายและผิดธรรมดา และให้สิทธิแก่จำเลยที่จะได้รับการพิจารณาคดีจากคณะลูกขุน ทั้งยังห้ามมิให้มีการปรับหรือริบทรัพย์บุคคลก่อนมีคำพิพากษาตลอดจนรับรองสิทธิทั้งหลายทุกรูปแบบที่พลเมืองได้มาตาม common law ("the ancient, true and indubitable rights of the people of the realm") แม้ว่าสิทธิดังกล่าวเหล่านั้นจะไม่มีพระราชบัญญัติใดๆ รับรองก็ตาม การมี the Bill of Rights ปี ค.ศ. ๑๖๘๙ นี้ เป็นการเพียงพอ สำหรับศาลทั้งหลายในระบบ common law ที่จะใช้ในการคุ้มครองและขยายผลสำหรับเสรีภาพของคนอังกฤษต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม แม้อังกฤษจะใช้หลักนิติธรรม หรือการปกครองโดยกฎหมาย (the rule of law) ในการปกครอง แต่ก็มี

Digital Object
National Assembly Library

ความหมายตรงตัวตามถ้อยคำ กล่าวคือ เมื่อปกครองโดยกฎหมาย ผู้ออกกฎหมายหรือฝ่ายนิติบัญญัติจึงไม่อยู่ภายใต้กฎหมายใดๆ มีอำนาจอันไม่จำกัดที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายเพื่อให้รัฐบาลนำไปเป็นพื้นฐานในการปกครอง ในระบบนี้กฎหมายจึงอยู่ภายใต้อำนาจทางการเมืองนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ การอ้างความชอบธรรมตามแนวความคิดเดิมที่ว่า รัฐบาลต้องรัฐผิดชอบต่อสภา จึงลดความน่าเชื่อถือลงไปและเมื่อบทบาทของสภาในการทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิของประชาชนถูกละเลยไปภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ เสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่า อังกฤษกำลังพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นรัฐที่ผูกขาดอำนาจ (authoritarianism)

สำหรับประเทศฝรั่งเศสอาจจะมีความแตกต่างจากประเทศอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นประเทศอังกฤษหรือประเทศเยอรมัน เนื่องจากประชาชนมีความทรงจำที่กลายเป็นความฝังใจมาตั้งแต่สมัยที่อยู่ภายใต้การปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งเป็นช่วงที่ประชาชนไม่ได้รับความเป็นธรรมจากกระบวนการยุติธรรม ความฝังใจดังกล่าวแยกพิจารณาได้เป็นสองประการ คือ ความไม่ไว้วางใจในระบบศาล และความเชื่อมั่นในหลักความเป็นสถาบันสูงสุดของรัฐสภา ซึ่งได้กลายมาเป็นเครื่องกีดขวางการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญขึ้นมาพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย จนกระทั่งถึงช่วงแรกของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน หลังจากที่ได้มีการต่อสู้กับความฝังใจดังกล่าวจนประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง กล่าวคือมีการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญขึ้นมาได้ ก็ยังปรากฏว่าอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสก็ยังมีข้อจำกัดที่ไม่อาจพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ประกาศใช้แล้วได้ ความคล้ายคลึงกันประการหนึ่งระหว่างศาลรัฐธรรมนูญของไทยกับศาลรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสก็คือการให้ศาลรัฐธรรมนูญตราข้อกำหนดเกี่ยวกับกระบวนวิธีพิจารณาของศาลเอง แต่ก็ยังมีความแตกต่างกันในส่วนที่ของฝรั่งเศสเป็นการกำหนดโดยกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ ในขณะที่ของไทยกำหนดโดยรัฐธรรมนูญ จึงมีความแตกต่างในแง่ของสถานะของข้อกำหนด

สำหรับสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายพื้นฐานของเยอรมันนั้น ได้รับการบัญญัติไว้รวมกับเนื้อหาอื่นๆ ของรัฐธรรมนูญชนิดที่แยกออกจากกันมิได้ ในเมื่อรัฐธรรมนูญมีความเป็นกฎหมายสูงสุด สิทธิและเสรีภาพในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญ ก็ย่อมมีความเป็นกฎหมายสูงสุดไปด้วย ภาพลักษณ์ของสิทธิขั้นพื้นฐานในฐานะที่เป็นกฎเกณฑ์ ที่มีผลผูกพันอย่างเคร่งครัดนั้น เมื่อพิจารณาตามมาตรา ๑ อนุมาตรา ๓ แห่งกฎหมายพื้นฐานของเยอรมันแล้ว จะเห็นได้ว่ามีการเน้นประเด็นการให้มีผลผูกพันฝ่ายนิติบัญญัติเป็นกรณีพิเศษโดยรัฐธรรมนูญกำหนดให้สิทธิขั้นพื้นฐานมีผลผูกพันฝ่ายนิติบัญญัติ เช่นเดียวกับที่ผูกพันฝ่ายอื่นๆ ที่ถืออำนาจรัฐ "ในฐานะที่เป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับได้" ซึ่งเป็นข้อผูกมัดเชิงปฏิเสธ (negative binding) ในความหมายที่เท่ากับเป็นการห้ามการกระทำใดๆ ทางนิติบัญญัติ ที่เป็นการฝ่าฝืนต่อสิทธิขั้นพื้นฐาน ซึ่งในความหมายนี้

Digital Object
National Assembly Library

ได้มีการปูพื้นฐานทางความคิดมาตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับก่อน คือรัฐธรรมนูญฉบับไวมาร์แล้ว แต่นอกเหนือไปจากความหมายเชิงปฏิเสธนี้แล้ว บทบัญญัติดังกล่าว ยังมีความหมายเชิงปฏิฐาน (positive meaning) อีกด้วย กล่าวคือ เป็นการก่อให้เกิดเป็นหน้าที่ในเชิงปฏิฐาน (ซึ่งในภาษาเยอรมันเรียกว่า positive Verpflichtung) แก่ฝ่ายนิติบัญญัติ ให้ต้องดำเนินการสร้างสรรค์ในด้านต่างๆ ตามที่สิทธิขั้นพื้นฐานแต่ละสิทธิเรียกร้องอีกด้วย ซึ่งทั้งหมดนี้ เท่ากับเป็นการปิดฉากสำหรับการที่เคยมีการพิจารณาว่า สิทธิขั้นพื้นฐานเป็นแต่เพียงแนวนโยบายแห่งรัฐ ที่อยู่ภายใต้ดุลพินิจอันเสรีของฝ่ายนิติบัญญัติที่จะทำให้เป็นจริงขึ้นมาหรือไม่ทำให้เป็นจริงขึ้นมาก็ได้ทั้งสิ้น

ภารกิจเชิงปฏิฐานของฝ่ายนิติบัญญัติ ในการดำเนินการสร้างสรรค์ในส่วนของรายละเอียดเกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานภายใต้กรอบที่รัฐธรรมนูญกำหนดหรือที่เรียกกันว่าเป็นสิทธิเชิงภววิสัยนั้น โดยผลของมาตรา ๑ อนุมาตรา ๓ แห่งกฎหมายพื้นฐานของเยอรมันดังกล่าวแล้ว เป็นการผูกมัดสำหรับฝ่ายนิติบัญญัติที่จะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ของเยอรมันก็ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า ปัญหาสำคัญที่เกี่ยวกับการใช้บังคับสิทธิขั้นพื้นฐานที่เกิดจากการไม่ดำเนินการของฝ่ายนิติบัญญัติ หาใช่เป็นสิ่งที่แก้ไขไม่ได้แต่อย่างใดไม่ โดยมีคำวินิจฉัยว่า หากพ้นระยะเวลาพอสมควรที่ฝ่ายนิติบัญญัติควรจะดำเนินการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายระดับพระราชบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญไปแล้ว แต่ฝ่ายนิติบัญญัติกลับมิได้มีการดำเนินการใดๆ ย่อมมีผลเป็นการยกเลิกบทบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญเหล่านั้น โดยการยกเลิกดังกล่าวย่อมมีผลผูกพันไปถึงฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการอีกด้วย

ในส่วนของสิทธิตามอัตตวิสัยทางกฎหมายมหาชนนั้น เป็นสถานะตามกฎหมายของประชาชน ในความสัมพันธ์ที่มีต่อรัฐ โดยจากสถานะดังกล่าว เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเรียกร้องบางสิ่งบางอย่างจากรัฐหรือเรียกร้องให้รัฐดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์ของตนได้ บนพื้นฐานของกฎหมายซึ่งมีลักษณะบังคับ และเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของปัจเจกชน

นอกจากนี้แล้ว ในระบบของเยอรมันและอีกหลายประเทศที่ใช้ระบบของเยอรมันเป็นต้นแบบยังเปิดโอกาสให้ประชาชนที่ถูกละเมิดสิทธิของตน สามารถร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ได้ เมื่อได้ดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมจนสิ้นสุดกระบวนการแล้ว ซึ่งรวมถึงกรณีการร้องทุกข์ต่อคำวินิจฉัยของศาลสูงสุดแขนงต่างๆ ด้วย โดยศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาเฉพาะในประเด็นที่ว่าสิทธิของผู้ร้องทุกข์ดังกล่าวถูกละเมิดหรือไม่เท่านั้น

สำหรับกรณีของไทยนั้น การร้องทุกข์ของประชาชนโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญยังคงเป็นสิ่งที่กระทำมิได้ ซึ่งผลก็คือ ศาลสูงสุดแขนงต่างๆ อาจตัดสินหรือวินิจฉัยคดีโดยไม่สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิ

Digital Object
National Assembly Library

ขั้นพื้นฐานของรัฐธรรมนูญ แต่ศาลรัฐธรรมนูญของไทยกลับไม่อาจดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดได้ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าวผู้ทำวิจัยจึงเสนอทางออกที่ไม่จำเป็นต้องมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ โดยการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๙ วรรคแรก ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญสามารถกำหนดวิธีพิจารณาของศาลได้เอง อันจะเป็นหนทางที่ศาลรัฐธรรมนูญสามารถทำหน้าที่เป็นผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญได้อย่างแท้จริง

Digital Object
National Assembly Library

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๑๑ (๒๕๔๗)

เรื่อง : กระบวนการกลั่นกรองคดีที่จะเข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๖๔

ผู้วิจัย : ศาสตราจารย์ ดร. นันทวัฒน์ บรมานันท์

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

แม้ศาลรัฐธรรมนูญไทยจะยังไม่มีช่องทางให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิโต้แย้งในทางรัฐธรรมนูญได้โดยตรงเช่นเดียวกับศาลรัฐธรรมนูญเยอรมัน แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ประชาชนสามารถใช้สิทธิต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ง่ายมาก หากมีคดีถูกฟ้องร้องอยู่ในศาลใดศาลหนึ่ง ได้แก่ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือศาลทหาร ก็สามารถร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับแก่คดีของตนได้ โดยศาลที่เป็นผู้ส่งไม่มีอำนาจพิจารณา "เนื้อหา" ของคำร้องดังกล่าวได้เลยว่า เหตุผลของการเสนอคำร้องนั้นสมเหตุสมผล หรือมีเหตุเพียงพอที่จะขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบหรือไม่ ศาลผู้ส่งนั้นมีอำนาจเพียงการตรวจสอบรูปแบบสองประการว่า เป็นการโต้แย้งว่า ข้อต่อสู้นั้นเป็นข้อต่อสู้ว่า "บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี" ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ และกรณีนั้นมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญแล้วหรือไม่ หากเข้าเงื่อนไขทั้งสองประการ คือเป็นการโต้แย้งว่ากฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลต้องรอการพิจารณาคดีนั้น เพื่อส่งกรณีให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่สามารถใช้ดุลยพินิจพิจารณาเนื้อหาของคำร้องได้เลย เนื่องจากรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๖๔ มิได้เปิดช่องไว้

ช่องทางดังกล่าวนี้เองทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ เนื่องจากปรากฏว่ามีการใช้ช่องทางดังกล่าวส่งคำร้องว่ากฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดรัฐธรรมนูญเข้ามาเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เนื่องจากคู่ความบางฝ่ายอาจจะมีความได้เปรียบในเชิงคดีขึ้นมาได้ นอกจากนี้ ระบบการพิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญเองก็มีปัญหา เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญจะใช้องค์คณะเต็มในการพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญแต่ละคดี ดังนั้นแม้ว่าคดีรัฐธรรมนูญใด ๆ ก็จะต้องพิจารณาโดยองค์คณะเต็มองค์คณะเดียว การที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะต้องร่วมพิจารณาคดีทุกเรื่องที่ร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้ต้องแบ่งความสนใจในการพิจารณาคดีลงไปในทุกประเภทคดี ไม่สามารถเจาะลึกในคดีใดคดีหนึ่งเป็นพิเศษได้

รายงานวิจัยฉบับนี้จึงเสนอแนวทางเพื่อศาลรัฐธรรมนูญไทยได้พิจารณาแนวทางการกลั่นกรองคดีสามแนวทางด้วยกัน ได้แก่

Digital Object
National Assembly Library

ก. การแบ่งแยกองค์คณะของศาลรัฐธรรมนูญตามความสำคัญของคดี โดยใช้จำนวน องค์คณะขั้นต่ำตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ ประกอบด้วยตุลาการเก้าคน ในคดีรัฐธรรมนูญทั่วไป เพื่อให้คดีสามารถกระจายแบ่งไปในแต่ละองค์คณะได้เพื่อการพิจารณาวินิจฉัยอย่างรวดเร็ว และตุลาการแต่ละคนสามารถทุ่มเทความสนใจให้แก่คดีที่ตนรับผิดชอบได้เต็มที่ ส่วนคดีรัฐธรรมนูญที่มีความสำคัญ ก็ให้เป็นการพิจารณาวินิจฉัยขององค์คณะเต็มเท่าจำนวนของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มีในขณะนั้นต่อไป

คดีที่ควรใช้องค์คณะเต็ม ได้แก่ คดีที่มีความสำคัญ มีผลกระทบต่อการใช้อำนาจรัฐ หรือต่อองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐระดับสูง หรือประโยชน์สาธารณะในระดับชาติ คดีที่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับสูงหรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หรือคดีที่ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญควรได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบจากตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทุกคน

คดีที่ควรใช้องค์คณะขั้นต่ำ ได้แก่ คดีที่มีความสำคัญในระดับรองลงมา หรือเป็นการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายทั่วๆ ไป คดีเกี่ยวกับการดำเนินการในวงงานของรัฐสภาหรือในระดับพรรคการเมือง หรือคดีที่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับทั่วไปที่ไม่ได้มีส่วนในการใช้อำนาจรัฐโดยตรงหรือผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งคดีเหล่านี้อาจจะใช้องค์คณะขั้นต่ำ ๙ คนตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ได้

การแบ่งองค์คณะ อาจจะแบ่งตามบัญชีรายชื่อแบบเรียงคนตามลำดับ หรืออาจจะแบ่งองค์คณะตามที่มาของตุลาการเพื่อให้สอดคล้องกับประเภทของคดีก็ได้

ข. การตั้งองค์คณะย่อยเพื่อช่วยกลั่นกรองคดีก่อนที่องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด ทั้งนี้เพื่อลดภาระในการพิจารณาในส่วนเงื่อนไขและองค์ประกอบแห่งการร้องคดีรัฐธรรมนูญขององค์คณะ โดยให้องค์คณะย่อยที่ประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวนสามคน เป็นผู้พิจารณาหลักเกณฑ์เบื้องต้นก่อนและนำเสนอความเห็นเช่นว่านั้นต่อองค์คณะ อย่างไรก็ตาม องค์คณะย่อยนี้จะไม่มีอำนาจในการพิจารณาว่าจะรับหรือไม่รับคดีไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ทันที เนื่องจากรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๖๗ กำหนดบังคับไว้ว่า องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในการนั่งพิจารณาและในการทำคำวินิจฉัย ต้องประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่า ๙ คน ดังนั้นอำนาจขององค์คณะย่อยจึงอาจกำหนดให้เป็นเสมือน "องค์คณะให้คำแนะนำ" แก่องค์คณะปกติ ซึ่งองค์คณะปกตินี้เองจะเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยว่าจะรับหรือไม่รับคดีไว้พิจารณาวินิจฉัย อย่างไรก็ตาม ความเห็นขององค์คณะย่อยจะช่วยให้องค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญสามารถพิจารณาว่าจะรับหรือไม่รับพิจารณาคดีได้ง่ายขึ้น

Digital Object
National Assembly Library

ค. การปรับแนวทางการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากกระบวนการกลั่นกรองคดีตามมาตรา ๒๖๔ ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ให้มากที่สุด กล่าวคือให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถพิจารณาจำหน่ายคำร้องที่ปรากฏว่าไม่ใช่คำร้องที่โต้แย้งบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี คำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยในเรื่องนั้นแล้ว และคำร้องที่ไม่เป็นสาระควรได้รับการพิจารณาวินิจฉัย โดยมีข้อเสนอเป็นสองแนวทาง คือ

แนวทางที่หนึ่ง เสนอให้ศาลอาจกำหนดแนวทางการพิจารณาโดยข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญ หรือมติศาลรัฐธรรมนูญ กำหนดว่า หากพบว่ากรณีปรากฏว่าคำร้องไม่เป็นไปตามมาตรา ๒๖๔ เช่น คำร้องไม่ได้ต่อสู้เรื่องบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี คำร้องนั้นภายหลังมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องนั้นแล้ว หรือคำร้องพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีสาระควรได้รับการวินิจฉัย ไม่ว่าคดีนั้นจะอยู่ในกระบวนการใดก็ตาม ให้ถือเป็นเหตุหนึ่งที่ศาลจำหน่ายคดีได้ทันที โดยการจำหน่ายคดีนี้กระทำเพียงเป็นคำสั่งกระบวนพิจารณาก็เพียงพอแล้ว เนื่องจากถือได้ว่าคำร้องนั้นไม่อยู่ในสภาพที่จะพิจารณาวินิจฉัยให้ได้อยู่แล้วตามมาตรา ๒๖๔ มาตั้งแต่ต้น ในกรณีที่คำร้องไม่ได้ต่อสู้เรื่องบทบัญญัติของกฎหมายหรือกรณีไม่มีสาระควรได้รับการวินิจฉัย รวมถึงกรณีที่ในภายหลังไม่มีเหตุอันควรพิจารณาคำร้องนั้นแล้ว ได้แก่กรณีที่มีคำวินิจฉัยในเรื่องนั้น ๆแล้ว และคำวินิจฉัยนั้นก็ต้องผูกพันต่อคำร้องดังกล่าวด้วย

แนวทางที่สอง เสนอว่า เมื่อศาลรับคำร้องไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดฯ ข้อ ๑๒ วรรคหนึ่งแล้ว ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งรับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามข้อกำหนดฯ ข้อ ๑๒ วรรคสอง ศาลจะต้องพิจารณาว่าคำร้องนั้นเป็นไปตามมาตรา ๒๖๔ หรือไม่เสียก่อน ซึ่งรวมไปถึงการพิจารณา "เหตุผล" ของคำร้องว่ามีสาระควรได้รับการวินิจฉัยหรือไม่ด้วย และหากเป็นกรณีที่คำร้องนั้นยื่นเข้ามาในระหว่างที่มีคำร้องอื่น ที่เป็นการต่อสู้ว่ากฎหมายเดียวกัน มาตราเดียวกัน ในเรื่องเดียวกัน มีปัญหาขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ได้รับการพิจารณาอยู่ในกระบวนพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ให้รอจนกระทั่งคดีที่อยู่ในกระบวนพิจารณาก่อนนั้นมีคำวินิจฉัยประการใด แล้วจึงพิจารณาคำร้องนั้น ข้อเสนอนี้เป็นการมุ่งที่จะให้คดีตามมาตรา ๒๖๔ "พัก" ไว้ที่กระบวนการรับไว้ดำเนินการ จนกว่าจะแน่ใจว่าคำร้องนั้นอยู่ในเกณฑ์ที่จะพิจารณาวินิจฉัยให้ได้ตามมาตรา ๒๖๔ หรือไม่ กล่าวคือคดีที่ศาลจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัยได้นั้นจะต้องเป็นกรณีที่ผ่านการพิจารณาแล้วว่าเป็นไปตามเงื่อนไขของมาตรา ๒๖๔ แล้วเท่านั้น คือเมื่อมีการพิจารณาคำร้องตามมาตรา ๒๖๔ นี้ว่าจะรับคำร้องไว้ในกระบวนการใดตามข้อกำหนดฯ ข้อ ๑๒ ควรจะรับไว้เฉพาะการรับไว้ดำเนินการตามวรรคหนึ่งก่อน ไม่ควรรับไว้ดำเนินการและรับไว้พิจารณาพร้อมกันตามวรรคสอง ซึ่งข้อเสนอให้ "พัก" คดีไว้ในขั้นตอนการรับไว้ดำเนินการก่อนจะรับไว้พิจารณานี้ จะไม่มีผลประการใดต่อศาลผู้ส่งคดีและคู่ความในคดีที่ร้องขอให้ส่งมา

Digital Object
National Assembly Library

นั้น เนื่องจากเมื่อศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งคดีเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย เมื่อคดีเข้าสู่กระบวนการของศาลรัฐธรรมนูญแล้ว ไม่ว่าศาลจะรับไว้พิจารณาหรือไม่อย่างไร คดีในศาลที่ส่งมานั้นก็ต้องรอการพิจารณาตามรัฐธรรมนูญอยู่นั่นเอง

การแก้ไขข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เป็นไปตามข้อเสนอกระทำได้ดังต่อไปนี้

(๑) การเพิ่ม "หมวดสองทวิ "การแบ่งองค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ" เข้าไประหว่างหมวดสอง "การคัดค้านและการถอนตัวของตุลาการ" และ หมวดสาม "การพิจารณา" เพื่อวางข้อกำหนดสำหรับการจัดรูปแบบการแบ่งองค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(๒) การแก้ไขข้อกำหนดฯ หมวดหนึ่ง ข้อ ๗ ให้ศาลมีอำนาจจำหน่ายคดีได้ทันทีหากพบว่าคำร้องนั้นไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของมาตรา ๒๖๔ ไม่ว่าคดีนั้นจะอยู่ในขั้นตอนใดก็ตาม

(๓) การแก้ไขข้อกำหนดฯ หมวด สาม ข้อ ๑๒ ให้กระบวนการรับคำร้องไว้พิจารณานั้นมีความเคร่งครัดขึ้นได้ โดยให้ศาลพิจารณาว่าคำร้องดังกล่าวเข้าองค์ประกอบตามที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายกำหนดไว้สำหรับคำร้องประเภทดังกล่าวหรือไม่เสียก่อนจึงรับคดีไว้พิจารณาวินิจฉัย และเมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยแล้ว ต่อมาภายหลังมีคำร้องในภายหลังที่เกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายเดียวกัน มาตราเดียวกันและประเด็นเดียวกันกับเรื่องนั้น ศาลจะมีคำสั่งรับคำร้องที่เข้ามาภายหลังดังกล่าวนั้นไว้พิจารณาวินิจฉัยมิได้จนกว่าจะได้มีคำวินิจฉัยคำร้องที่เกี่ยวกับเรื่องนั้นที่ได้พิจารณาวินิจฉัยไว้แล้ว

Digital Object
National Assembly Library

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๑๒ (๒๕๔๘)

เรื่อง : การคุ้มครองชั่วคราวและการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ผู้วิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บรรเจิด สิงคะเนติ

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

การคุ้มครองชั่วคราวและการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในกระบวนวิธีพิจารณาคดีของศาล กล่าวคือ การคุ้มครองชั่วคราวย่อมมีความมุ่งหมายที่สำคัญในอันที่จะคุ้มครองสิทธิของคู่ความในคดี ตามหลักการคุ้มครองสิทธิอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การพิจารณาแก้ไขเยียวยาของศาลสามารถมีผลเป็นการแก้ไขเยียวยาความเสียหายของคู่ความในคดีได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้คำสั่งคุ้มครองชั่วคราวยังมีความสำคัญในแง่ของการมุ่งคุ้มครองประโยชน์สาธารณะโดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่เกี่ยวกับคดีในทางมหาชน เช่น คดีปกครองก็ดี หรือคดีข้อพิพาทในทางรัฐธรรมนูญก็ดี ดังนั้น เรื่องการคุ้มครองชั่วคราวในคดีจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่จำเป็นจะต้องบัญญัติไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาคดีของศาลทั้งหลาย โดยที่ในรัฐธรรมนูญก็ดี หรือในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีก็ดี ต่างก็มิได้กล่าวถึงคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวไว้แต่อย่างใด ดังนั้น เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญได้มีเครื่องมือเพื่อมุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้เกี่ยวข้องในคดีก็ดี หรือเพื่อมุ่งคุ้มครองประโยชน์สาธารณะก็ดี จึงจำเป็นที่จะต้องมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการคุ้มครองชั่วคราวในการดำเนินกระบวนพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

สำหรับกรณีของการบังคับการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้น โดยทั่วไปแล้ววิธีพิจารณาคดีของศาลทั้งหลายย่อมจะต้องบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินการบังคับเพื่อให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล เพราะการบังคับการให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลแสดงถึงความมีอำนาจรัฐที่จะดำเนินการโดยวิธีการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล อันจะทำให้เกิดความเชื่อถือและเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลของประเทศนั้น ๆ ด้วยเหตุนี้เอง "การบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล" จึงถือว่าเป็นส่วนสำคัญสำหรับวิธีพิจารณาคดีของศาลทุกศาล กล่าวเฉพาะกรณีของศาลรัฐธรรมนูญเมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่สำคัญประการหนึ่งคือ เมื่อมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและเป็นกรณีที่จะต้องดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ บุคคลใดจะเป็นผู้รับผิดชอบเพื่อให้มีการดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ตัวอย่างเช่น ในกรณีของประเทศออสเตรียกำหนดให้การบังคับตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในกรณีที่เป็นการบังคับกับสิทธิในทางทรัพย์สินให้เป็นหน้าที่ของศาลยุติธรรมที่จะดำเนินการบังคับ และหากเป็นกรณีอื่นให้เป็นอำนาจหน้าที่ของประธานาธิบดีที่จะดำเนินการสั่งการให้

Digital Object
National Assembly Library

องค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ในขณะที่ประเทศเยอรมันกำหนดไว้ในรัฐบัญญัติว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ให้เป็นหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ที่จะกำหนดว่าจะให้หน่วยงานของรัฐหน่วยใดเป็นผู้มีหน้าที่ในการดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องนั้น ๆ นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังอาจกำหนดมาตรการในการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้องค์กรที่มีหน้าที่นั้นดำเนินการตามที่ศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์กำหนด ในขณะที่ประเทศฝรั่งเศสมิได้กำหนดเรื่องดังกล่าวไว้ แต่ในทางปฏิบัตินั้นประธานาธิบดีเป็นผู้ดำเนินการเพื่อให้มีการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ โดยที่บทบัญญัติกฎหมายของไทยไม่ว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญก็ดี หรือข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญมิได้มีบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวแต่อย่างใด ดังนั้น เพื่อให้เกิดความชัดเจนในแง่ของความรับผิดชอบในทางกฎหมาย และเพื่อความชัดเจนในทางปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดเรื่องการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่าควรให้เป็นอำนาจหน้าที่ของบุคคลใดหรือองค์กรใด

ผู้วิจัยเห็นว่า ควรกำหนดเพิ่มเติมไว้ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๖ เกี่ยวกับการออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจที่จะออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวได้ โดยการกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องดังต่อไปนี้

ก. ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว

ข. เงื่อนไขการที่ศาลจะอนุญาตให้ออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวได้ มีเงื่อนไขในทางเนื้อหาอย่างไร เช่น เป็นกรณีที่มีความจำเป็นรีบด่วนเพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นอย่างรุนแรง จนไม่อาจแก้ไขเยียวยาสิทธิของคู่ความในคดีได้ หรือมีเหตุผลจำเป็นอื่น ๆ เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ เป็นต้น

ค. ระยะเวลาที่คู่ความอาจยื่นคำร้องขอให้คุ้มครองชั่วคราว

ง. การโต้แย้งคำสั่งปฏิเสธคำร้องที่จะออกคำสั่งให้คุ้มครองชั่วคราว หรือการโต้แย้งคำสั่งอนุญาตให้ออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว รวมทั้งองค์คณะหรือวิธีการที่จะพิจารณาคำอุทธรณ์โต้แย้งดังกล่าว รวมถึงผลของการอุทธรณ์เป็นการทุเลาการบังคับตามคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวหรือไม่

จ. การมีผลของคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว ตลอดจนการขอให้ออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวได้ใหม่หรือไม่เพียงใด

ผู้วิจัยเห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยแนวทางในการกำหนดให้มีวิธีการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้นกำหนด

Digital Object
National Assembly Library

เพียงหลักการกว้าง ๆ ว่า ให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้กำหนดในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องนั้น ๆ ว่าจะให้องค์กรใดเป็นผู้มีหน้าที่ในการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ รวมทั้งในบางกรณีศาลรัฐธรรมนูญอาจกำหนดมาตรการในการบังคับอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้องค์กรที่มีหน้าที่ในการบังคับได้ดำเนินการตามที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด ทั้งนี้ โดยไม่จำเป็นต้องกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับมาตรการในการบังคับไว้แต่อย่างใด การบัญญัติเพิ่มเติมดังกล่าว ย่อมทำให้เกิดความชัดเจนว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้มีหน้าที่ในการกำหนดผู้มีหน้าที่บังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ และทำให้เกิดความอิสระแก่ศาลรัฐธรรมนูญในการที่จะตัดสินใจเกี่ยวกับองค์กรหรือมาตรการที่จะใช้ในกรณีนั้น ๆ

Digital Object
National Assembly Library

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๑๓ (๒๕๔๙)

เรื่อง : การขัดแย้งระหว่างเขตอำนาจตามองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

ผู้วิจัย : ศาสตราจารย์ ดร. สมคิด เลิศไพฑูรย์

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไม่ได้ ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญมาแล้วทั้งสิ้น ๑๖ ฉบับ โดยรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นรัฐธรรมนูญในลำดับที่ ๑๖ มีการกำหนดหลักการที่สำคัญ ๓ ประการ คือ การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนและการมีส่วนร่วมของพลเมือง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และการกำหนดเรื่องสถาบันการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการเมือง การที่ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ หลายประการภายในสังคมประชาธิปไตยของไทย ผลของความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ รัฐธรรมนูญได้ก่อตั้งสถาบัน หรือองค์กรที่สำคัญต่าง ๆ ในการทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นต้น

องค์กรหรือสถาบันที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนั้นมีจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ตามที่ปรากฏในมาตรา ๔๐, องค์กรอิสระซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภคตามที่ปรากฏในมาตรา ๕๗, สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตามที่ปรากฏในมาตรา ๘๙, ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ตามที่ปรากฏในมาตรา ๑๙๖ ถึงมาตรา ๑๙๘, คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามที่ปรากฏในมาตรา ๑๙๙ ถึงมาตรา ๒๐๐ เป็นต้น องค์กรที่ปรากฏชื่อในรัฐธรรมนูญเหล่านี้เป็นองค์กรที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน แม้ว่า องค์กรเหล่านี้จะได้รับการกล่าวถึงในรัฐธรรมนูญ แต่ไม่ใช่ทุกองค์กรที่ถือเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ มีเพียงองค์กรบางองค์กรเท่านั้นที่อยู่ในสถานะเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

การพิจารณาว่าองค์กรใดเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญนั้นมีความสำคัญอันจะนำไปสู่การพิจารณาถึงปัญหาความขัดแย้งระหว่างเขตอำนาจขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ ภายใต้อำนาจการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ตามที่ปรากฏในมาตรา ๒๖๖ ของรัฐธรรมนูญ ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน เป็นประเทศที่

Digital Object
National Assembly Library

ได้วางหลักเกณฑ์การพิจารณาความเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญไว้อย่างชัดเจน โดยแบ่งการพิจารณาออกเป็น ๒ รูปแบบ คือ การพิจารณาในทางรูปแบบ และการพิจารณาในทางเนื้อหา การพิจารณาในทางรูปแบบนั้น เป็นการพิจารณาถึงการก่อตั้งและการบัญญัติรับรองอำนาจหน้าที่ องค์กรที่จะถือเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญได้นั้น จะต้องเป็นองค์กรที่ได้รับการก่อตั้งขึ้นโดยตรงจากรัฐธรรมนูญ และได้รับการบัญญัติรับรองอำนาจหน้าที่ไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย สำหรับการพิจารณาในทางเนื้อหานั้น เป็นการพิจารณาถึงบทบัญญัติหน้าที่ซึ่งองค์กรดังกล่าวต้องเป็นองค์กรสูงสุดของรัฐ พิจารณาในแง่ความเป็นอิสระ องค์กรนั้นจะต้องมีความเป็นอิสระไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับขององค์กรใด และพิจารณาในแง่สถานะและความสัมพันธ์กับองค์กรอื่น องค์กรนั้นจะต้องเป็นองค์กรที่มีสถานะเท่าเทียมกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญอื่นๆ การพิจารณาหลักเกณฑ์ความเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นทำให้มีหลายองค์กรที่ถือเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ สภาผู้แทนราษฎร, สภาสูงแห่งสหพันธ์, ประธานาธิบดีสหพันธ์, รัฐบาลแห่งสหพันธ์, ศาลรัฐธรรมนูญ, คณะกรรมาธิการร่วม, ประธานสภาสูงแห่งสหพันธ์, คณะกรรมาธิการร่วมระหว่างสภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธ์, คณะกรรมาธิการและกลุ่มการเมือง, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, พรรคการเมือง และที่ประชุมร่วมแห่งสหพันธ์ระหว่างสภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธ์กับผู้แทนของสภาที่ปรึกษาแห่งสหพันธ์

ในขณะที่การพิจารณาความเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญของประเทศฝรั่งเศสนั้น ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ชัดเจน แต่ได้มีการกล่าวถึงสถาบันแห่งอำนาจมหาชนตามรัฐธรรมนูญ (Pouvoirs publics constitutionnels) หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญไว้ หมายถึงองค์กรทั้งหลายที่รัฐธรรมนูญเอ่ยถึง ซึ่งได้แก่ประธานาธิบดี, รัฐบาล, ตุลาการรัฐธรรมนูญ, ศาลยุติธรรม และศาลอาญาชั้นสูง สำหรับประเทศโปรตุเกสได้กำหนดให้มีองค์กรตามรัฐธรรมนูญหลายองค์กร ได้แก่ ประธานาธิบดี, สภาที่ปรึกษาแห่งรัฐ, สภาแห่งสาธารณรัฐ, รัฐบาล, ศาลรัฐธรรมนูญ, ศาลอื่นๆ และผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งรัฐสภา

สำหรับประเทศไทยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้กล่าวถึงองค์กรต่างๆ ไว้เป็นจำนวนมาก โดยองค์กรเหล่านี้มีคำเรียกที่แตกต่างกันออกไป อันได้แก่ องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ ปรากฏตามมาตรา ๔๐, องค์การอิสระ ปรากฏตามมาตรา ๕๗ วรรค ๒ องค์กรตามรัฐธรรมนูญ ปรากฏตามมาตรา ๒๖๖ และองค์กรที่มีการบริหารงานโดยอิสระ ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ปรากฏตามมาตรา ๗๕ วรรค ๒ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กล่าวถึงองค์กรดังกล่าวข้างต้นในคำที่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาถึงสถานะทางกฎหมายขององค์กรข้างต้นแล้ว มิใช่ทุกองค์กรที่มีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาความเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญของประเทศไทยนั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้วางแนวคำวินิจฉัยว่า องค์กรตามรัฐธรรมนูญหมายถึงองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญและกำหนดหน้าที่ไว้ในรัฐธรรมนูญ ดังนั้น เมื่อพิจารณาแล้วจึงเห็นได้ว่าองค์กรที่ได้รับการกล่าวถึงไว้ในรัฐธรรมนูญจะมีสถานะเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญได้ จะต้องมีการบัญญัติอำนาจหน้าที่ขององค์กรดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญโดยชัดแจ้ง โดยอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญนั้นต้องเป็นอำนาจหน้าที่ในระดับเดียวกับอำนาจอธิปไตย คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร อำนาจตุลาการ นอกจากนี้องค์กรตามรัฐธรรมนูญต้องมีความเป็นอิสระไม่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาหรือการกำกับดูแลของหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรอื่นใด และมีสถานะเท่าเทียมกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญองค์กรอื่นด้วย

จากการศึกษาพบว่าองค์กรดังต่อไปนี้ มีสถานะเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา คณะรัฐมนตรี ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลทหาร ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ องค์กรเหล่านี้เป็นองค์กรที่ได้รับการบัญญัติทั้งชื่อและอำนาจหน้าที่ไว้โดยชัดแจ้งในรัฐธรรมนูญ มีความเป็นอิสระไม่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาหรือการกำกับดูแลของหน่วยงานใด ในขณะที่องค์กรบางองค์กรปรากฏชื่อในรัฐธรรมนูญ แต่มิได้มีการบัญญัติอำนาจหน้าที่ขององค์กรไว้โดยชัดแจ้ง เช่น พรรคการเมือง เป็นต้น หรือองค์กรบางองค์กรได้รับการบัญญัติชื่อและอำนาจหน้าที่ไว้โดยชัดแจ้ง แต่อำนาจหน้าที่ดังกล่าวไม่ใช่อำนาจหน้าที่ในระดับเดียวกับอำนาจอธิปไตย เป็นเพียงอำนาจในการให้คำปรึกษาเท่านั้น เช่น สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในปัญหาที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคม ดังนี้ก็ไม่ถือว่ามีสถานะเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๖๖ ของรัฐธรรมนูญ บัญญัติว่า "ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ ให้องค์กรนั้นหรือประธานรัฐสภา เสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย" ในมาตราดังกล่าวเป็นการกำหนดอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างเขตอำนาจขององค์กรตามรัฐธรรมนูญนั้น จะต้องเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีที่ยังไม่มีปัญหาเกิดขึ้นจริง เช่น การให้ตีความอำนาจหน้าที่ขององค์กร หรือเป็นข้อหารือเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ ดังนี้ยังไม่มีปัญหาเกิดขึ้นจริง ไม่ถือเป็นกรณีที่เกิดความขัดแย้งระหว่างเขตอำนาจขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ความขัดแย้งขององค์กรตามรัฐธรรมนูญที่จะถือเป็นปัญหาตามมาตรา ๒๖๖ และอยู่ภายใต้การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญได้ จะต้องเป็นปัญหา

Digital Object
National Assembly Library

เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ โดยอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญจะต้องเป็นความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญเท่านั้นที่จะถือเป็นความขัดแย้งตามมาตรา ๒๖๖ ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างองค์กรตามรัฐธรรมนูญอันเนื่องมาจากอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกฎหมายลำดับรอง ซึ่งไม่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญไม่ถือว่าเป็นปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามที่ปรากฏในมาตรา ๒๖๖ แต่อย่างใด

เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญดังกล่าว มาตรา ๒๖๖ กำหนดให้องค์กรตามรัฐธรรมนูญนั้นเอง หรือประธานรัฐสภาเป็นผู้เสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ถ้อยคำของมาตรา ๒๖๖ ไม่ได้ชี้ชัดว่าปัญหาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญจะต้องเป็นกรณีปัญหาความขัดแย้งระหว่างองค์กรสององค์กร ทำให้แนวทางคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้น เป็นไปในแนวทางที่ว่า ปัญหาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญอาจเป็นลักษณะของการมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญองค์กรใดองค์กรหนึ่งมีอำนาจกระทำการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือไม่ หรือเป็นลักษณะขององค์กรตามรัฐธรรมนูญสององค์กรมีความขัดแย้งกันในเรื่องอำนาจหน้าที่ก็ได้ จากการศึกษาผู้ทำวิจัยเห็นว่าปัญหาความขัดแย้งระหว่างองค์กรตามรัฐธรรมนูญในเรื่องเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่นั้น ควรจะต้องเป็นความขัดแย้งระหว่างเขตอำนาจขององค์กรตามรัฐธรรมนูญสององค์กร ซึ่งองค์กรหนึ่งได้ใช้อำนาจหน้าที่ล่วงล้ำ หรือกระทบกระเทือนอำนาจหน้าที่ขององค์กรหนึ่งจึงจะเข้าหลักเกณฑ์การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๖ ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญองค์กรใด องค์กรหนึ่งมีปัญหาว่าตนมีอำนาจหน้าที่กระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือไม่ เพียงใด ไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญในมาตรา ๒๖๖

ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๒๖๖ ใน ๒ ประการ คือ

๑. ผู้เสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๖๖ เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญตามที่ปรากฏในมาตรา ๒๖๖ จะเห็นได้ว่า มาตรา ๒๖๖ ได้เปิดโอกาสให้องค์กรตาม รัฐธรรมนูญนั้นเอง หรือประธานรัฐสภาสามารถเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยในปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ การกำหนดให้มีผู้เสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ ๒ องค์กรพบว่ายังมีความไม่เหมาะสม ผู้วิจัยเห็นว่าควรให้องค์กรตามรัฐธรรมนูญนั้นเองที่เกิดปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่เท่านั้นเป็นผู้มีสิทธิในการเสนอเรื่องตามมาตรา ๒๖๖ ต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพราะองค์กรตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวอยู่ในสถานะเป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรงในปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น และย่อมทราบถึงสภาพปัญหาหรือความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างชัดเจน

Digital Object
National Assembly Library

ที่สุด ประกอบกับการกำหนดให้องค์กรตามรัฐธรรมนูญนั้นเองที่เกิดปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่เท่านั้นเป็นผู้เสนอเรื่อง ย่อมเป็นการลดภาระหน้าที่ของประธานรัฐสภาที่มีภาระหน้าที่เป็นอย่างมากให้น้อยลง การเสนอเรื่องดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยองค์กรตามรัฐธรรมนูญย่อมทำให้สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญมีความชัดเจน เพราะเสนอโดยองค์กรที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในคดี

๒. ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญควรเป็นปัญหาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญสององค์กร เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของมาตรา ๒๖๖ จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญใช้คำว่า ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งถ้อยคำดังกล่าวนั้น ไม่ชี้ชัดว่าปัญหาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับความขัดแย้งในเรื่องอำนาจหน้าที่เป็นปัญหาขององค์กรสององค์กรหรือองค์กรเดียว แต่เมื่อพิจารณาจากแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะเห็นได้ว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นปัญหาขององค์กรเดียวหรือปัญหาของสององค์กรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญที่จะเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๖๖ นั้นควรจะเป็นปัญหาที่เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างสององค์กร และองค์กรทั้งสองดังกล่าวจะต้องมีสถานะเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญเท่านั้น เนื่องจากเมื่อพิจารณาถึงปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากการใช้อำนาจหน้าที่ล่วงล้ำ หรือกระทบกระเทือนอำนาจหน้าที่ระหว่างองค์กรตามรัฐธรรมนูญแล้ว ควรเป็นปัญหาที่เกิดจากการใช้อำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญสององค์กรที่มีความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ การที่องค์กรตามรัฐธรรมนูญองค์กรใดองค์กรหนึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของตนว่ามีอำนาจกระทำการอย่างใดหรือไม่ เพียงใด มิใช่ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างองค์กรตามรัฐธรรมนูญสององค์กร เป็นเพียงความสงสัยหรือไม่แน่ใจในการใช้อำนาจหน้าที่ของตนตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่งไม่น่าจะถูกต้องตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของรัฐธรรมนูญ และในขณะเดียวกันการที่องค์กรตามรัฐธรรมนูญองค์กรใดองค์กรหนึ่งมีความสงสัยหรือไม่แน่ใจในอำนาจหน้าที่ของตนแล้วเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้วินิจฉัยอำนาจหน้าที่ของตนย่อมทำให้คดีหรือเรื่องต่าง ๆ ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญมากเกินไป

Digital Object
National Assembly Library

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๑๔ (๒๕๕๐)

เรื่อง : สิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน เน้นศึกษาสิทธิของบุคคลชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา ๔๖, ๕๖ และ ๒๙๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐

ผู้วิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติศักดิ์ ปรกติ

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

สิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้รับรองไว้อย่างแจ้งชัด แต่เนื่องจากยังขาดความเข้าใจ และยังมิได้มีการพัฒนาองค์ความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนอย่างจริงจัง ทำให้การเผยแพร่ความรู้ และการนำความรู้ไปปรับใช้ในการวินิจฉัยคดีข้อพิพาทที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับสิทธิชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นไปด้วยความยากลำบาก และขาดความชัดเจน เป็นเหตุให้การยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้นไม่ได้รับการยอมรับ หรือไม่เกิดความมั่นใจที่จะนำข้อพิพาทขึ้นสู่การพิจารณาของศาล เป็นเหตุให้ความขัดแย้งในสังคมยืดเยื้อ และลุกลามต่อไปโดยไม่ได้รับการแก้ไข จนอาจกลายเป็นการบั่นทอนความมั่นคงทางสังคมได้

รากเหง้าของปัญหาข้างต้นอยู่ที่ความเชื่อว่า สิทธิของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนก็ดี สิทธิของชุมชนก็ดี จะมีขึ้นได้ก็แต่โดยกฎหมายบัญญัติ มองไม่เห็นว่าความเป็นชุมชน และความมีสิทธิของชุมชนอาจมีขึ้นได้โดยสภาพ และโดยจารีตประเพณีซึ่งดำรงอยู่ในวิถีชีวิตของคนที่รวมกันเป็นชุมชน ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรเคยดำรงอยู่ในอดีตและยังคงดำรงอยู่แม้ในปัจจุบันทั้งในประเทศไทยและในระดับนานาชาติ ความเข้าใจเช่นนี้เกิดจากการขยายตัวของอคติที่เกิดจากความนิยมรัฐชาติสมัยใหม่ (Nation-State) จนเกินควร และการปลูกฝังความเชื่อในอำนาจรัฐ ส่วนกลาง และอำนาจนิติบัญญัติ ยกย่องการปกครองโดยกฎหมาย และโดยเสียงข้างมากอย่างคับแคบ โดยยึดถือในกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ตราขึ้นโดยอำนาจนิติบัญญัติเหนือสิ่งอื่นใด ยึดถือเอกชนแต่ละคนเป็นแกนกลางของสังคม นิยมชมชอบความทันสมัย ปฏิเสธความชอบธรรมและความมีอยู่โดยสภาพของชุมชนท้องถิ่น มองเห็นแต่สิทธิของเอกชนโดยมองข้ามสิทธิส่วนรวม เชื่อถือในกฎเกณฑ์ที่ตราขึ้นอย่างจงใจ (Artificial Order) มองไม่เห็นคุณค่าของกฎเกณฑ์ที่เกิดขึ้น และดำรงอยู่ใน

Digital Object
National Assembly Library

สังคมอย่างหลากหลายแบบเป็นไปเอง (Spontaneous Order) มองข้ามหลักการคุ้มครองเสียงส่วนน้อย กดบทบาทของจารีตประเพณีที่อาจมาตัดทอนค่าบังคับของกฎหมายส่วนบัญญัติ รังเกียจความล้าหลัง จนมองไม่เห็นความสมดุลและยั่งยืนตามธรรมชาติ

งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาปัญหาว่า "ชุมชน" คืออะไร โดยได้ทำการศึกษาข้อโต้แย้งทางความคิดทฤษฎีว่าด้วยความสามารถมีสิทธิของหน่วยสังคม ที่เกิดจากการที่บุคคลมารวมกันเพื่อดำเนินวิถีชีวิตหรือทำกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดร่วมกัน ซึ่งในทางกฎหมายก็คือปัญหาทางทฤษฎีว่าด้วยสภาพบุคคลของนิติบุคคลว่าหน่วยสังคมเช่นชุมชน วัด สมาคม สหกรณ์ ฯลฯ สามารถมีสิทธิและหน้าที่ หรือที่เรียกว่ามีสภาพบุคคลได้เพราะเหตุใด เป็นเพราะสังคมยอมรับให้มีความสามารถมีสิทธิได้โดยสภาพ (Real Corporation Theory) หรือเพราะมีกฎหมายหรืออำนาจรัฐมารับรองให้มีสภาพบุคคลโดยสมมติขึ้นเท่านั้น (Fiction Theory) และพบว่า นับแต่โบราณกาลมา ชุมชน (Community) เป็นหน่วยสังคมที่เกิดจากหมู่คณะที่ดำรงอยู่โดยมีสายสัมพันธ์ระหว่างกันตามธรรมชาติและย่อมมีสภาพบุคคลคือมีสิทธิและอำนาจหน้าที่ได้ตามสภาพความเป็นจริง เกิดจากการที่คณะบุคคลมาดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันตามขนบธรรมเนียมหรือจารีตประเพณี และโดยปกติย่อมถือเอาท้องที่ใดท้องที่หนึ่งเป็นหลักแหล่งในการดำเนินวิถีชีวิต โดยมิได้มีเป้าหมายเฉพาะเจาะจงแต่มีความผูกพันระหว่างกัน และมีองค์กรหรือกลไกในการตัดสินใจร่วมกันอย่างมีแบบแผนเป็นกิจจะลักษณะและความสัมพันธ์แบบชุมชนนี้เองที่เป็นต้นแบบของรัฐในสมัยใหม่ ต่อมาเมื่อมีการตระหนักถึงความสำคัญของเอกชน และยอมรับความผูกพันตามความสมัครใจตามที่ตกลงกันอย่างเจาะจง จึงได้เกิดรูปแบบความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐานแบบใหม่ที่เกิดจากการรวมกันเป็นหมู่คณะอย่างจงใจเพื่อทำกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน ซึ่งเรียกกันว่าสมาคม (Association) ชุมชนจึงต่างจากหมู่คณะอื่นเช่นสมาคมตรงที่ชุมชนเป็นการดำเนินวิถีชีวิตร่วมกันแบบเป็นไปเอง (Spontaneous Order) แต่สมาคมเป็นการรวมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ตามที่ตกลงกันหรือจัดตั้งกันขึ้นอย่างจงใจ (Artificial Order) และต่างจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government) ซึ่งโดยทั่วไปมักมีขึ้นจากการกำหนดเขตปกครองท้องที่เพื่อประโยชน์ในการปกครองหรือการบริหารราชการของรัฐ

การยอมรับความมีอยู่ของชุมชนในฐานะผู้ทรงสิทธิส่วนรวม (Collective Rights) นั้น อันที่จริงมีมาในระบบกฎหมายต่างๆ แต่ดั้งเดิม แต่เมื่อเกิดรัฐชาติสมัยใหม่ (Modern Nation - State) และความเชื่อถือในกรรมสิทธิ์เอกชน (Private Ownership) ลัทธิปัจเจกชนนิยม (Individualism) และเสรีนิยม

Digital Object
National Assembly Library

(Liberalism) ซึ่งเน้นสิทธิและเสรีภาพของเอกชน จนขยายตัวเป็นกระแสหลักมีบทบาทครอบงำความคิดทางสังคมอย่างอื่น จนได้บดบังและทำให้สถานะของชุมชน (Community) และสิทธิส่วนรวม (Collective Rights) และการดำเนินวิถีชีวิตตามขนบธรรมเนียมดั้งเดิมตกต่ำลงอย่างมากในสมัยใหม่ จนมีการรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ในช่วงปลายศตวรรษที่ ๑๙ ในรูปของทฤษฎีนิติบุคคลโดยสภาพ และเมื่อเกิดแนวคิดเรื่องสิทธิปกครองตนเอง (Self - Government) สิทธิของชนชาติส่วนน้อย (Minorities) สิทธิของชนชาวพื้นเมือง (Indigenous Peoples) การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมขึ้นในศตวรรษที่ ๒๐ การรับรองสถานะและสิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนจึงได้รับการยอมรับ และมีความเข้มแข็งขึ้นในระดับนานาชาติอีกครั้งหนึ่ง

การคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งรัฐธรรมนูญได้กล่าวถึงชุมชนไว้อย่างน้อย ๓ ประเภท คือ ชุมชน (มาตรา ๕๖) ชุมชนท้องถิ่น (มาตรา ๕๙ วรรคแรก) และชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม (มาตรา ๕๖) ทั้งนี้โดยชุมชนทั่วไปจะต้องมีลักษณะสำคัญ ๕ ประการดังนี้

(๑) ต้องมีลักษณะเป็นการอยู่รวมกันของบุคคลหลายคนเป็นคณะบุคคลโดยมีจำนวนมากพอที่จะดำเนินวิถีชีวิตเป็นหมู่คณะตามปกติและพึ่งตัวเองได้อย่างมีอัตลักษณ์ (Identity) ในทางสังคมหรือวัฒนธรรมของตนเอง แยกต่างหากจากชุมชนหรือกลุ่มชนอื่นได้ โดยอาศัยความสมดุลและยั่งยืนในสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรตามธรรมชาติหรือรากเหง้าทางวัฒนธรรมเป็นฐานแห่งการดำรงชีพ

(๒) การอยู่รวมกันของบุคคลเหล่านั้นต้องมีลักษณะเป็นการดำเนินวิถีชีวิตร่วมกันโดยมีความสำนึกในความสัมพันธ์เป็นกลุ่มก้อนระหว่างกันอย่างต่อเนื่องและมีการสืบสายชุมชนต่อไปโดยไม่จำกัดระยะเวลา

(๓) ลักษณะของการดำเนินชีวิตหรือกิจวัตรร่วมกันดังกล่าวต้องเป็นไปโดยความสมัครใจ ไม่มีการบังคับ

(๔) การดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชนต้องมีรูปแบบหรือข้อบังคับที่แน่นอนเป็นกิจจะลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอย่างน้อยต้องมีเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือมีแบบแผนในการติดต่อสื่อสารและมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบระหว่างกัน

(๕) ชุมชนจะต้องมีการจัดองค์กร มีผู้ทำหน้าที่จัดการหรือมีวิธีการจัดการร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่งในนามของชุมชนซึ่งสามารถแสดงออกให้เป็นที่รับรู้แก่สาธารณชนได้ ทั้งนี้ไม่จำกัดว่าจะต้องมีรูปแบบการจัดองค์กรหรือการจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ

โดยชุมชนท้องถิ่นนั้นรัฐธรรมนูญมุ่งหมายถึงชุมชนที่ตั้งหลักแหล่งและดำเนินวิถีชีวิตอยู่ในเขตพื้นที่หรือท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง ซึ่งโดยทั่วไปย่อมมีส่วนได้เสียสำคัญในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่อาจกระทบ

Digital Object
National Assembly Library

ถึงความปลอดภัยและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ยิ่งไปกว่านั้น สำหรับชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ซึ่งได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเป็นพิเศษยิ่งกว่าชุมชนท้องถิ่นทั้งในทางวัฒนธรรม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ยังต้องมีลักษณะพิเศษเพิ่มเติมอีก ๒ ประการ คือ ประการแรก ต้องมีวิถีชีวิตแบบพื้นบ้าน และประการต่อมา ต้องคงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ซึ่งอาศัยความสมดุลและยั่งยืนของแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นรากฐานของแบบแผนทางวัฒนธรรม และในการดำรงชีพ โดยมิได้หันมาดำเนินวิถีชีวิตแบบคนส่วนใหญ่ในชาติหรือในพื้นที่ปกครองที่ตนสังกัดอยู่

โดยที่รัฐธรรมนูญที่คุ้มครองชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมนั้นมุ่งคุ้มครองความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิม และคุ้มครองความสมดุลยั่งยืนในการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพด้วยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ประกอบกับการที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีในกติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ค.ศ. ๑๙๖๖ มีผลบังคับแก่ประเทศไทยเมื่อ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๐ และเข้าเป็นภาคีในกติกาสากลว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ค.ศ. ๑๙๖๖ โดยมีผลบังคับแก่ประเทศไทยเมื่อ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ และต่อมาได้เข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยการกำจัดการเลือกปฏิบัติต่อเชื้อชาติในทุกรูปแบบ ค.ศ. ๑๙๖๕ มีผลบังคับแก่ประเทศไทยเมื่อ ๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๖ ผลของข้อผูกพันระหว่างประเทศเหล่านี้ ทำให้ความหมายของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมกินความกว้างครอบคลุมไปถึงชนชาวไทยที่รวมกันเป็นชุมชนของชนชาติส่วนน้อยด้วย และย่อมครอบคลุมไปถึงชุมชนท้องถิ่นที่ดำรงอยู่ไม่ว่าก่อนหรือหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ ชุมชนเหล่านี้ย่อมนับว่าเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมได้หากปรากฏว่าได้ดำเนินวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมในความหมายแบบวิถีชีวิตพื้นบ้านที่อยู่ร่วมกันภายใต้ความเชื่อในความรากเหง้าทางจารีตประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นมา หรือเทือกเถาเหล่ากอร่วมกัน หรืออาศัยแหล่งทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมเป็นฐานสำคัญในการดำเนินวิถีชีวิตและดำรงชีพร่วมกัน และยังคงดำเนินวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่ตกทอดมาแต่เดิม โดยมิได้หันมาดำเนินวิถีชีวิตแบบคนส่วนใหญ่ในสังคมใหม่ที่ตนสังกัดอยู่

ในแง่ของผู้ทรงสิทธินั้น สิทธิของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนย่อมเป็นสิทธิของเอกชนแต่ละคน (Individual Rights) แต่ขณะเดียวกันการคุ้มครองสิทธิของบุคคลเอกชนย่อมครอบไปถึงการคุ้มครองสิทธิของคณะบุคคลที่เกิดจากการที่เอกชนแต่ละคนมารวมกันเพื่อทำกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันด้วย และในกิจการบางอย่างซึ่งเอกชนแต่ละคนไม่อาจกระทำได้ลำพังตัว หรือต้องอาศัยคณะบุคคลเป็นผู้ดำเนินการโดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่บุคคลรวมกันเป็นชุมชนก็เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตตามแบบแผน จารีตประเพณี

Digital Object
National Assembly Library

และวัฒนธรรมที่ตนเชื่อถือหรือเห็นคุณค่าร่วมกัน หรืออาศัยทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมเป็นฐานในการดำรงชีพหรือเป็นฐานแห่งคุณภาพชีวิตร่วมกัน อันเป็นกิจการที่บุคคลแต่ละคนต้องทำร่วมกัน ไม่อาจบรรลุผลได้ลำพังตน ดังนั้นการคุ้มครองสิทธิของเอกชนแต่ละคนในกรณีที่รวมกันเป็นชุมชนจะสำเร็จประโยชน์แก่เอกชนแต่ละคนได้ก็ต่อเมื่อการคุ้มครองนั้นครอบไปถึงสิทธิของหมู่คณะหรือชุมชนในรูปสิทธิส่วนรวม หรือสิทธิรวมหมู่ (Collective Rights) ด้วย ดังนั้นสิทธิของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนจึงมีได้ทั้งที่เป็นสิทธิของเอกชนแต่ละคน และสิทธิของชุมชนเป็นส่วนรวม

อย่างไรก็ดี สิทธิของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนที่รัฐธรรมนูญรับรองให้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานนี้ ต่างจากการวางหลักประกันอำนาจหน้าที่ในการปกครองตนเองแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะสิทธิของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนเป็นหลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญที่มุ่งให้มีแก่บุคคลธรรมดา หรือคณะบุคคล แต่อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลักประกันความเป็นอิสระในการปกครองตนเองหน่วยงานของรัฐโดยมิได้คำนึงถึงข้อเท็จจริงว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเกิดจากบุคคลรวมกันเป็นชุมชนหรือไม่ ดังนั้นจึงไม่อาจถือได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นชุมชน และแม้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก็ไม่อาจนับว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ทรงสิทธิชุมชน

ลักษณะสำคัญของสิทธิของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมก็คือสิทธิที่จะ "รักษาเอกลักษณ์ทางจารีตประเพณี ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมอันดีของตน" ไว้ หรือสิทธิที่จะ "ดำรงความแตกต่างทางจารีตประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนของตน" ซึ่งต่างจากชนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นหรือในภูมิภาคที่ตนอาศัยอยู่นั้น ทั้งนี้โดยวัฒนธรรมอันดีหมายถึงแบบแผนทางวัฒนธรรมซึ่งบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนนั้นมีสำนึกร่วมกันว่าเป็นรากฐานแห่งการดำเนินวิถีชีวิตร่วมกัน แต่ทั้งนี้จะต้องเป็นแบบแผนทางวัฒนธรรมที่ไม่เป็นการจำกัดตัดสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลโดยปราศจากความยินยอม และต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี และบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิในการอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณีและวัฒนธรรมอันดีออกเป็นสองแบบ คือสิทธิที่เกี่ยวกับจารีตประเพณีและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นโดยแท้ กับสิทธิเกี่ยวกับจารีตประเพณีและวัฒนธรรมโดยปริยาย

ในแง่ของการคุ้มครองสิทธิในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นนั้น รัฐหรือหน่วยงานของรัฐจะต้องงดเว้นไม่ทำการใดๆ ต่อบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ในทางที่เป็นการละเลย หรือมองข้ามหรือไม่ยอมรับในความมีอยู่หรือไม่เคารพต่อการดำรงอยู่ของบุคคลในฐานะที่เป็นสมาชิกของชุมชนนั้นๆ หรือต่อการดำเนินชีวิตตามจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ

Digital Object
National Assembly Library

วัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น หรือใช้คุณค่าอย่างอื่นนอกเหนือจากจารีตประเพณี หรือวัฒนธรรมของชุมชนมาเป็นเครื่องประเมินคุณค่าของบุคคลนั้น นอกจากนั้นรัฐและหน่วยงานของรัฐจะต้องละเว้นจากการจำกัดล่วงละเมิด หรือพยายามกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้การอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณี ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นเกิดขัดข้อง ระงับหรือสลายไปโดยปราศจากเหตุอันควร

ในทางกลับกันบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนย่อมมีสิทธิขัดขวางหรือปลดเปลื้องการที่รัฐหรือผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นโดยมิชอบ อันเป็นสิทธิตามหลักคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั่วไปตามรัฐธรรมนูญ ส่วนการที่กฎหมายรัฐธรรมนูญรับรองให้มีสิทธิต่าง ๆ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัตินั้นหมายถึงเพียงแค่ว่า บุคคลย่อมไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องให้รัฐกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น เว้นแต่จะเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติรับรองสิทธิเช่นนั้นไว้เท่านั้น

สิทธิของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือสิทธิมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งแบ่งออกเป็นสิทธิร่วมจัดการและใช้หรือได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในฐานะที่เป็นสิทธิที่เสริมขึ้นมาจากสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินอย่างหนึ่งกับสิทธิที่จะเรียกให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามกฎหมายอีกอย่างหนึ่ง

สำหรับสิทธิร่วมจัดการและใช้หรือได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในฐานะที่เป็นสิทธิที่เสริมขึ้นมาจากสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินนั้น เราอาจแยกแยะต่อไปอีกได้ว่า บุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิร่วมจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (มาตรา ๔๖) ส่วนบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนมีสิทธิมีส่วนร่วมบำรุงรักษาและได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ไม่ว่าจะอย่างไร บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมก็ดี หรือบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนทั่วไปก็ดี ย่อมมีสิทธิในการขัดขวางหวงห้ามการรบกวนการใช้สิทธิจัดการและได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อความปลอดภัยและคุณภาพชีวิตของตนโดยมิชอบ โดยเทียบเคียงมาจากสิทธิในทรัพย์สินมาตรา ๑๓๓๖ และ ๑๓๗๔ ป.พ.พ.

ส่วนสิทธิเรียกร้องให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามกฎหมายเป็นสิทธิที่เกิดจากผลของมาตรา ๕๖ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ เป็นสิทธิที่รัฐธรรมนูญรับรองสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานของรัฐในการควบคุมให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อแก้ปัญหาที่ถือกันว่า ในกรณีเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับสาธารณสมบัตินั้น หากมีการละเมิดกฎหมาย หรือก่อความเสียหายแก่ส่วนรวมขึ้น ผู้เสียหายคือรัฐ ไม่ใช่ประชาชน ดั้งนั้นบุคคล

Digital Object
National Assembly Library

ทั่วไปจึงไม่อาจฟ้องเป็นคดีในศาลได้ แต่โดยนัยแห่งมาตรา ๕๖ วรรคสามนี้ รัฐธรรมนูญได้รับรองให้บุคคลมีฐานะเป็นผู้เสียหายในเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดการ หรือได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมเพื่อความปลอดภัยและคุณภาพชีวิตของบุคคล และมาตรานี้จึงเป็นฐานให้บุคคลและชุมชนอาจอ้างขึ้นเพื่อเรียกร้องหรือฟ้องให้หน่วยราชการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

งานวิจัยนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า ความมุ่งหมายสำคัญของรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิชุมชนนั้น นอกจากจะเป็นไปเพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนแล้ว ยังมุ่งคุ้มครองและฟื้นฟูคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เคารพความหลากหลาย และคุ้มครองคุณค่าในการธำรงรักษารากฐานแห่งการดำรงชีพตามปกติของประชาชนซึ่งอาศัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมดุลและยั่งยืน มีความปลอดภัยและมีคุณภาพ โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนเป็นแนวทางสำคัญในการกำกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างมีความสมดุลและยั่งยืนอีกด้วย

Digital Object
National Assembly Library

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๑๕ (๒๕๕๐)

เรื่อง : การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขการตราพระราชกำหนดและความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนดที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติจากรัฐสภา

ผู้วิจัย : ศาสตราจารย์ ดร. นันทวัฒน์ บรมานันท์

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการตรวจสอบพระราชกำหนดใน ๒ กรณีด้วยกัน คือ การตรวจสอบพระราชกำหนดที่รัฐสภายังไม่ได้ให้ความเห็นชอบกับการตรวจสอบพระราชกำหนดที่รัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบแล้ว ในกรณีแรก การตรวจสอบพระราชกำหนดที่รัฐสภายังไม่ได้ให้ความเห็นชอบนั้นศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจแต่เพียงตรวจสอบกระบวนการในการตราพระราชกำหนดว่าสอดคล้องกับเงื่อนไขในการตราพระราชกำหนดที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้หรือไม่ส่วนการตรวจสอบเนื้อหาของพระราชกำหนดว่าขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้นรัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดเอาไว้ซึ่งในประเด็นนี้อาจถือว่าเป็นข้อบกพร่องที่สำคัญประการหนึ่งของระบบพระราชกำหนดในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันก็ได้ส่วนในกรณีที่สองการตรวจสอบพระราชกำหนดที่รัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบแล้วนั้น เมื่อรัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบพระราชกำหนดใดแล้ว รัฐธรรมนูญก็ได้บัญญัติให้พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติ ซึ่งรัฐธรรมนูญก็ได้บัญญัติไว้ต่อไปว่าเป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะ "ตรวจสอบ" เนื้อหาของพระราชกำหนดที่รัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบแล้วไว้ใน ๒ กรณีด้วยกันโดยผ่านผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาและผ่านทางองค์กรศาล

การศึกษาเปรียบเทียบระบบรัฐกำหนดของฝรั่งเศสให้ข้อคิดที่สำคัญกับระบบพระราชกำหนดของไทยในหลายกรณีด้วยกัน ระบบรัฐกำหนดของฝรั่งเศสนั้นมีความแตกต่างจากระบบพระราชกำหนดของไทยมากแต่ในระบบรัฐกำหนดของฝรั่งเศสก็มีหลายเรื่องที่อาจเป็นประโยชน์สำหรับการนำมาปรับใช้กับระบบพระราชกำหนดของไทยได้ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบประเด็นสำคัญ ๕ ประเด็น คือ

๑. วิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนการตราพระราชกำหนด กระบวนการตราพระราชกำหนดของไทยเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑๘ และมาตรา ๒๒๐ แห่งรัฐธรรมนูญ โดยฝ่ายบริหารมีอำนาจที่จะตราพระราชกำหนดได้ด้วยตัวเองตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสองมาตราดังกล่าว กระบวนการตราพระราชกำหนดของไทยจึงเป็นอำนาจหน้าที่แท้ๆ ของฝ่ายบริหารที่จะ "เลือก" ใช้กระบวนการดังกล่าวแทนการตราพระราชบัญญัติ กระบวนการตราพระราชกำหนดของไทยนั้นจึงมีความแตกต่างจากกระบวนการตารัฐกำหนด

Digital Object
National Assembly Library

ของประเทศฝรั่งเศสเป็นอย่างมากเพราะรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของฝรั่งเศสได้บัญญัติถึงกระบวนการตรารัฐกำหนดไว้ว่าฝ่ายบริหารจะต้อง"ขออนุญาต" ฝ่ายนิติบัญญัติที่จะเข้าไปใช้อำนาจนิติบัญญัติในส่วนที่เป็นของฝ่ายนิติบัญญัติที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญก่อน เมื่อฝ่ายนิติบัญญัติอนุญาต ฝ่ายบริหารจึงจะไปออกรัฐกำหนดได้และเมื่อฝ่ายบริหารออกรัฐกำหนดก็จะออกได้เฉพาะในเรื่องและในประเด็นที่ฝ่ายนิติบัญญัติได้อนุญาตไปแล้วเท่านั้น ฝ่ายบริหารจะไปออกรัฐกำหนดนอกเหนือจากเรื่องที่ได้รับอนุญาตจากฝ่ายนิติบัญญัติไม่ได้

เมื่อพิเคราะห์กระบวนการตราพระราชกำหนดของไทยกับกระบวนการออกรัฐกำหนดของฝรั่งเศสแล้วจะเห็นความแตกต่างกันอย่างมากและไม่อาจเปรียบเทียบกันได้ เหตุผลสำคัญที่ทำให้กระบวนการออกรัฐกำหนดของฝรั่งเศสเป็นเช่นนี้ก็เพราะความเป็นมาและสภาพการณ์ทางการเมืองของประเทศที่ทำให้ผู้ร่างรัฐธรรมนูญได้ออกแบบรัฐธรรมนูญให้ฝ่ายบริหาร"แข็ง" กว่าฝ่ายนิติบัญญัติ จึงกำหนดให้ฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจน้อยไม่สามารถออกกฎหมายได้ทุกเรื่องดังเช่นฝ่ายนิติบัญญัติของประเทศอื่น ๆ และนอกจากนี้แล้ว ฝ่ายนิติบัญญัติเองก็ยังอาจถูก "แย่ง"อำนาจในการออกกฎหมายที่มีน้อยอยู่แล้วไปได้อีกเพราะผู้ร่างรัฐธรรมนูญเห็นความจำเป็นของการออกกฎหมายประเภท "เร่งด่วน" ของฝ่ายบริหารเพื่อแก้ปัญหาสำคัญของประเทศ จึงได้บัญญัติให้มีระบบรัฐกำหนดในรัฐธรรมนูญ แต่อย่างไรก็ดีเพื่อไม่ให้ฝ่ายบริหารใช้อำนาจของตนได้อย่างง่ายดายและพร่ำเพรื่อ รัฐธรรมนูญจึงกำหนดให้การออกรัฐกำหนดของฝ่ายบริหารสามารถทำได้หากฝ่ายนิติบัญญัติอนุมัติเมื่อฝ่ายนิติบัญญัติอนุมัติด้วยการออกรัฐบัญญัติอนุมัติให้ฝ่ายบริหารออกรัฐกำหนดได้แล้ว ฝ่ายบริหารจึงค่อยไปออกรัฐกำหนดโดยกระบวนการออกรัฐกำหนดของฝรั่งเศสจะทำขึ้นในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีหลังจากที่ได้รับความเห็นจากสภาแห่งรัฐและจะต้องได้รับการลงนามประกาศใช้บังคับโดยประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐ เมื่อประกาศใช้บังคับในรัฐกิจจานุเบกษา รัฐกำหนดก็จะมีผลใช้บังคับ

๒. วิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนการตรวจสอบเงื่อนไขในการตราพระราชกำหนด ในประเทศไทยนั้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดกระบวนการตรวจสอบเงื่อนไขในการตรา พระราชกำหนดไว้ในมาตรา ๒๑๙ ส่วนพระราชกำหนดเกี่ยวด้วยภาษีอากรหรือเงินตรานั้นมิได้มีบทบัญญัติใด ๆ ที่ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนดดังกล่าวก่อนที่จะได้มีการให้ความเห็นชอบโดยรัฐสภา

ส่วนในประเทศฝรั่งเศสนั้นเนื่องจากการออกรัฐกำหนดโดยฝ่ายบริหารจะต้องผ่านขั้นตอนสำคัญ คือ รัฐสภาต้องออกรัฐบัญญัติมอบอำนาจในการออกกฎหมายของรัฐสภาให้แก่รัฐบาลดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๘ แห่งรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การตรวจสอบเงื่อนไขในการตารัฐกำหนดจึงอาจเกิดขึ้นได้เช่นกันโดยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ โดยในการตรวจสอบเงื่อนไขในการตารัฐกำหนดของรัฐบาลนั้นคณะตุลาการรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส

Digital Object
National Assembly Library

ได้วางแนวทางปฏิบัติไว้ในคำวินิจฉัยที่ ๗๖-๗๑ ลงวันที่ ๑๑-๑๒ มกราคม ค.ศ.๑๙๗๗ ถึงเหตุผลของฝ่ายบริหารที่เสนอร่างกฎหมายมอบอำนาจโดยจะดูว่าเป็นกรณีเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาเร่งด่วนของประเทศด้วย นอกจากการตรวจสอบเหตุผลของการมอบอำนาจให้ฝ่ายบริหารออกรัฐกำหนดได้แล้ว คณะตุลาการรัฐธรรมนูญก็จะพิจารณาถึง "รูปแบบ" ของการจัดทำร่างกฎหมายมอบอำนาจด้วยว่าเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือไม่ รวมถึงการตรวจสอบเนื้อหาของร่างกฎหมายมอบอำนาจว่าเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๓๔ แห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่เช่นกัน

เมื่อพิเคราะห์กระบวนการตรวจสอบเงื่อนไขในการตราพระราชกำหนดของไทยเปรียบเทียบกับกระบวนการตารัฐกำหนดของฝรั่งเศสแล้วจะพบว่าอยู่ในอำนาจขององค์กรประเภทเดียวกันคือศาลรัฐธรรมนูญของไทยและคณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส ข้อแตกต่างคงมีเพียงประการเดียวคือมาตรา ๓๘ แห่งรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสไม่ได้บัญญัติถึง "เหตุผล" ของการออกรัฐกำหนดไว้อย่างชัดเจนซึ่งต่อมาคณะตุลาการรัฐธรรมนูญก็ได้วางหลักเอาไว้ว่าควรจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาเร่งด่วนของประเทศ ในขณะที่ของประเทศไทยนั้น มาตรา ๒๑๘ วรรคแรก แห่งรัฐธรรมนูญได้บัญญัติถึงเหตุแห่งการออกพระราชกำหนดไว้อย่างชัดเจน จึงเป็นแนวทางให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขในการตราพระราชกำหนดได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

๓. วิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนการตรวจสอบเนื้อหาของพระราชกำหนดที่รัฐสภายังไม่ได้ให้ความเห็นชอบ มาตรา ๒๑๙ ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเป็นมาตราเดียวในรัฐธรรมนูญที่บัญญัติถึงอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนดที่รัฐสภายังไม่ได้ให้ความเห็นชอบเอาไว้โดยบทบัญญัติมาตราดังกล่าวได้กำหนดถึงอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญไว้ในเรื่องการตรวจสอบกระบวนการในการตราพระราชกำหนดว่าเป็นไปตามมาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่ง แห่งรัฐธรรมนูญเท่านั้น จึงทำให้การตรวจสอบเนื้อหาของพระราชกำหนดที่รัฐสภายังไม่ได้ให้ความเห็นชอบไม่สามารถทำได้ และนอกจากนี้ หากจะถือว่าพระราชกำหนดเป็น "นิติกรรมทางปกครอง" ที่ออกโดยฝ่ายบริหารจึงอาจอยู่ในอำนาจของศาลปกครองที่จะตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญได้นั้นเมื่อได้ตรวจสอบเขตอำนาจของศาลปกครองสูงสุดและเขตอำนาจของศาลปกครองชั้นต้นจากพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๔๒ แล้ว ไม่พบว่ากฎหมายดังกล่าวมีการให้อำนาจศาลปกครองที่จะตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนดได้ ดังนั้น ในปัจจุบันจึงยังไม่มีองค์กรใดมีอำนาจในการเข้าไปตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเนื้อหาของพระราชกำหนดที่รัฐสภายังไม่ได้ให้ความเห็นชอบไว้โดยตรง

Digital Object
National Assembly Library

กรณีดังกล่าวจะแตกต่างจากระบบของประเทศฝรั่งเศสในการตรวจสอบเนื้อหาของรัฐกำหนดที่รัฐสภายังไม่ได้ให้ความเห็นชอบ โดยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้วางแนวทางไว้ในคำวินิจฉัยที่ ๘๕-๑๙๖ ลงวันที่ ๘ สิงหาคม ค.ศ.๑๙๘๕ ว่า รัฐกำหนดที่รัฐสภายังไม่ให้สัตยาบันอยู่ภายใต้การตรวจสอบของศาลปกครองสูงสุดโดยเป็นไปตามหลักองค์กรผู้ทำคำสั่งคือ รัฐกำหนดมาจากฝ่ายปกครองจึงเป็นสิ่งที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองสูงสุดที่จะตรวจสอบรัฐกำหนด การตรวจสอบเนื้อหาของรัฐกำหนดโดยศาลปกครองสูงสุดนั้น ผู้ฟ้องศาลปกครองสูงสุดจะต้องฟ้องเพื่อขอให้เพิกถอนด้วยเหตุว่ารัฐกำหนดนั้นเป็นนิติกรรมทางปกครองที่ทำเกินขอบอำนาจที่ผู้ฟ้องคดีจะต้องเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากรัฐกำหนดดังกล่าวและจะต้องฟ้องคดีภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่รัฐกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับ โดยผลของการฟ้องคดีต้องเป็นไปเพื่อเพิกถอนรัฐกำหนดเท่านั้น การตรวจสอบของศาลปกครองสูงสุดจะเป็นไปเพื่อพิจารณาว่ารัฐกำหนดที่ออกมานั้นชอบด้วยรัฐบัญญัติมอบอำนาจหรือไม่ มีการออกรัฐกำหนดสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น ๆ หรือไม่

จากข้อแตกต่างนี้เองที่ทำให้ต้องทบทวนว่าในประเทศไทยนั้น สมควรที่จะทำการบัญญัติกระบวนการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเนื้อหาของพระราชกำหนดที่รัฐสภายังไม่ได้ให้ความเห็นชอบหรือไม่ อย่างไร

๔. วิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนการตรวจสอบเนื้อหาของพระราชกำหนดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว

เมื่อรัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบในรัฐกำหนดแล้ว รัฐกำหนดก็จะมีผลบังคับใช้เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบัญญัติถึงอำนาจในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วได้ในสองกรณีด้วยกัน คือ การตรวจสอบตามมาตรา ๑๙๘ ที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นผู้เสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย และการตรวจสอบตามมาตรา ๒๖๔ ที่ศาลสามารถขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ในกรณีที่หากศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดี และต่อมาศาลได้เห็นหรือคู่ความได้โต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ศาลสามารถรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวและส่งความเห็นไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้

ในขณะที่ในประเทศฝรั่งเศสนั้น รัฐกำหนดที่รัฐสภาให้สัตยาบันแล้วจะมีผลย้อนหลังไปทำให้รัฐกำหนดนั้นมีสถานะทางนิติบัญญัตินับแต่วันที่ประกาศใช้บังคับรัฐกำหนด ดังนั้น รัฐกำหนดนั้นจึง "หลุดพ้น" จากเขตอำนาจการตรวจสอบของศาลปกครองสูงสุด และในขณะเดียวกันก็ไม่สามารถถูกตรวจสอบได้โดยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ เนื่องจากรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสได้กำหนดให้การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายสามารถทำได้ก่อนที่จะมีการประกาศใช้บังคับกฎหมายเท่านั้น

Digital Object
National Assembly Library

เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการตรวจสอบเนื้อหาของพระราชกำหนดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วของทั้งสองประเทศ จะพบว่า ระบบของไทยเป็นระบบที่ดีกว่าและให้ความคุ้มครองประชาชนได้มากกว่า เนื่องจากแม้จะเป็นเวลาใดก็ตามหากมีความจำเป็นที่จะต้อง "ใช้" กฎหมาย ก็มีกระบวนการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายนั้นได้ตลอดเวลา ซึ่งต่างกับในประเทศฝรั่งเศสที่ภายหลังจากกฎหมายมีผลใช้บังคับก็ไม่มีองค์กรใดที่จะมีอำนาจในการตรวจสอบได้

๕. วิเคราะห์เปรียบเทียบการสิ้นผลของพระราชกำหนด รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบัญญัติถึงการสิ้นผลของพระราชกำหนดไว้สองกรณีด้วยกัน กรณีแรก ตามมาตรา ๒๑๘ วรรคสามและวรรคสี่แห่งรัฐธรรมนูญที่บัญญัติถึงการสิ้นผลของพระราชกำหนดเนื่องจากไม่ได้รับอนุมัติจากรัฐสภา ส่วนในกรณีที่สอง ตามมาตรา ๒๑๙ วรรคสาม ที่บัญญัติถึงการสิ้นผลของพระราชกำหนดเนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าเงื่อนไขในการตราพระราชกำหนดไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ

ในประเทศฝรั่งเศส รัฐกำหนดสิ้นผลได้สองกรณี กรณีแรกเป็นการสิ้นผลตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่มาตรา ๓๘ วรรคสอง แห่งรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ให้รัฐกำหนดสิ้นผลใช้บังคับหากรัฐบาลมิได้เสนอร่างรัฐบัญญัติให้สัตยาบันรัฐกำหนดต่อรัฐสภาภายในระยะเวลาที่ได้กำหนดไว้ในรัฐบัญญัติมอบอำนาจให้ฝ่ายบริหาร ตารัฐกำหนดกับกรณีที่สองคือ การเพิกถอนรัฐกำหนดที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญโดยศาลปกครองสูงสุด

การสิ้นผลของพระราชกำหนดของทั้งสองประเทศต่างก็มี"เอกลักษณ์"เฉพาะตัวที่แตกต่างกันโดยเฉพาะในประเด็นสำคัญคือการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเนื้อหาของพระราชกำหนดที่ในประเทศไทยไม่มีการบัญญัติไว้ชัดแจ้งในขณะที่ในประเทศฝรั่งเศสนั้นบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของศาลปกครองสูงสุด ซึ่งเมื่อศาลปกครองสูงสุดได้ตรวจพิจารณาแล้วพบว่าเนื้อหาของรัฐกำหนดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญศาลปกครองสูงสุดก็สามารถสั่งเพิกถอนรัฐกำหนดนั้นได้

จากการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบพระราชกำหนดของไทยและระบบรัฐกำหนดของฝรั่งเศสใน ๕ ประเด็นที่ผ่านมา พบว่ามีข้อแตกต่างกันมากและไม่มีระบบใดที่สมบูรณ์ในตัวของตัวเอง โดยในระบบของไทยนั้น รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติถึงกระบวนการตรวจสอบเนื้อหาของพระราชกำหนดที่รัฐสภายังไม่ได้ให้ความเห็นชอบเอาไว้ในขณะที่ของประเทศฝรั่งเศสกำหนดให้ศาลปกครองสูงสุดเป็นผู้มีอำนาจในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของรัฐกำหนดที่รัฐสภายังไม่ได้ให้ความเห็นชอบส่วนในประเทศฝรั่งเศสนั้นเมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบรัฐกำหนดแล้วก็หลุดพ้นจากกระบวนการตรวจสอบทุกกระบวนการเนื่องจากรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสบัญญัติให้การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายสามารถทำได้เฉพาะก่อนที่จะประกาศใช้บังคับเท่านั้น เมื่อประกาศใช้บังคับแล้วไม่มีองค์กรใดมีอำนาจตรวจสอบ ข้อแตกต่างดังกล่าวทำให้เราพอมอง

Digital Object
National Assembly Library

เห็น "ข้อบกพร่อง" ของทั้งสองประเทศและมองเห็น "ข้อดี" ของประเทศฝรั่งเศสที่อาจนำมาปรับใช้กับกรณีของประเทศไทยได้

ในส่วนของข้อบกพร่องของประเทศไทยที่ได้กล่าวไว้นั้น แม้ในประเทศไทยจะยังไม่เคยเกิดปัญหาว่าเนื้อหาของพระราชกำหนดขัดรัฐธรรมนูญ แต่โอกาสที่จะเกิดขึ้นก็เป็นไปได้ไม่ยากนักเพราะแม้กระบวนการตรากฎหมายปกติจะผ่านการตรวจพิจารณาจากทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติอย่างละเอียดรอบคอบเช่นไรก็ตาม ก็ยังเกิดปัญหากฎหมายขัดรัฐธรรมนูญขึ้นมาได้ จึงเป็นเรื่องไม่ยากที่พระราชกำหนดที่ทำขึ้นโดยรีบด่วนจากฝ่ายบริหารอาจมีบทบัญญัติส่วนใดส่วนหนึ่งที่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญได้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาดังกล่าวขึ้นในอนาคต ผู้วิจัยจึงขอเสนอให้เพิ่มกระบวนการตรวจสอบเนื้อหาของพระราชกำหนดที่รัฐสภายังไม่ให้ความเห็นชอบไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยผู้วิจัยเห็นว่า องค์กรที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวคือศาลรัฐธรรมนูญ

จริงอยู่ที่ในทางทฤษฎีนั้นระบบกฎหมายมหาชนของประเทศฝรั่งเศสถือว่ารัฐกำหนดเป็นนิติกรรมทางปกครอง (acte administratif) ประเภทหนึ่งซึ่งโดยทั่วไปแล้วการกระทำของฝ่ายบริหารที่ไม่ใช่การกระทำทางรัฐบาล (acte de gouvernement) จะอยู่ภายใต้การตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของศาลปกครอง ซึ่งพระราชกำหนดก็เป็นนิติกรรมหรือการกระทำของฝ่ายปกครองประเภทหนึ่งดังนั้น ในฝรั่งเศสจึงกำหนดให้ศาลปกครองสูงสุดเป็นผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของรัฐกำหนดก่อนที่จะมีการให้สัตยาบันโดยรัฐสภา แต่การที่ผู้วิจัยเห็นควรให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนดก่อนที่รัฐสภาจะให้ความเห็นชอบก็เนื่องมาจากมาตรา ๒๑๙ วรรคสามแห่งรัฐธรรมนูญได้บัญญัติถึงกระบวนการตรวจสอบการตราพระราชกำหนดว่าสอดคล้องกับเงื่อนไขในการตราพระราชกำหนดหรือไม่เอาไว้อยู่แล้วหากจะมอบหน้าที่ดังกล่าวให้กับศาลรัฐธรรมนูญเพิ่มเข้าไปอีกก็คงจะไม่มีปัญหาเท่าใดเพราะเมื่อรัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบพระราชกำหนดไปแล้วและต่อมามีผู้พบว่าเนื้อหาของกฎหมายนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ ก็คงต้องเป็นหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชบัญญัติที่เกิดจากการให้ความเห็นพระราชกำหนดอยู่ดี และนอกจากนี้ ข้อเสนอของผู้วิจัยคงไม่ทำให้เกิดความยุ่งยากเท่าไรนักเนื่องจากสามารถดำเนินการได้โดยแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพียงมาตราเดียวโดยแทรกไว้ในระหว่างมาตรา ๒๑๘ และมาตรา ๒๑๙ โดยมีข้อความดังนี้คือ

"มาตรา ๒๑๘/๑ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภามีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดนั้นมีบทบัญญัติที่ต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็น

Digital Object
National Assembly Library

ดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย เมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานสภาที่ส่งความเห็นนั้นมา

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๖ ให้พระราชกำหนดนั้นไม่มีผลบังคับมาตั้งแต่ต้น

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๖ ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด"

บทบัญญัติที่ผู้วิจัยเสนอจะมีผลเป็นการ "อุดช่องว่าง" ของรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบเนื้อหาของพระราชกำหนดที่รัฐสภายังไม่ได้ให้ความเห็นชอบอันจะส่งผลทำให้ระบบตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของไทยพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น

Digital Object
National Assembly Library

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๑๖ (๒๕๕๐)

เรื่อง : สภาพบังคับของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ดร. อุดม รัฐอมฤต

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

โดยทั่วไปแล้วสภาพบังคับและผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ จะมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะประเภทของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งมี ๓ ประเภท คือ

๑) การจำแนกโดยพิจารณาว่าเป็นคำวินิจฉัยในทางเนื้อหาแห่งคดีหรือเป็นคำวินิจฉัยในส่วนวิธีพิจารณาคดี

๒) การจำแนกโดยพิจารณาว่าเป็นคำวินิจฉัยระหว่างคดีกับคำวินิจฉัยที่ทำให้เสร็จสิ้นคดี

๓) การจำแนกโดยพิจารณาเนื้อหาของคำวินิจฉัยนั้น ๆ ว่าเป็นคำวินิจฉัยที่พิสูจน์สิทธิหรือเป็นคำวินิจฉัยให้กระทำการ หรือเป็นคำวินิจฉัยที่เป็นการก่อตั้งสิทธิ

ทั้งนี้สภาพบังคับทั่วไปของคำวินิจฉัยของศาล ก็มีอยู่ในสามลักษณะ คือ สภาพบังคับทางแพ่ง ได้แก่ การบังคับชำระหนี้กับการชดเชยหรือทดแทน สภาพบังคับทางอาญา ได้แก่ การลงโทษทางอาญา และสภาพบังคับทางมหาชน คือการบังคับให้เป็นไปตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ ซึ่งการพิจารณาผลบังคับของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอาจแบ่งการพิจารณาออกเป็น ๒ กรณีที่สำคัญ คือ

(๑) ผลบังคับทางกฎหมายพิจารณาในแง่รูปแบบ (formelle Rechtskraft)

ผลบังคับทางกฎหมายพิจารณาในแง่รูปแบบ หมายถึง กรณีที่มีคำวินิจฉัยของศาลเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งไม่อาจถูกโต้แย้งด้วยกระบวนการในทางกฎหมายได้อีกต่อไป เนื่องจากไม่มีศาลใดที่จะอยู่เหนือกว่าศาลรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลทางกฎหมายในแง่รูปแบบ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจึงมีประเด็นแต่เพียงว่าเมื่อใดผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในแง่รูปแบบจะเริ่มมีขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปแล้วคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะมีผลผูกพันทางกฎหมายในแง่รูปแบบต่อเมื่อได้มีการอ่านคำวินิจฉัยหรือเมื่อได้มีการส่งคำวินิจฉัยนั้นให้คู่กรณีทราบ ผลผูกพันทางกฎหมายในแง่รูปแบบนั้นมิได้เป็นเพียงพื้นฐานของผลผูกพันทางกฎหมายในแง่เนื้อหาเท่านั้น แต่อาจมีผลต่อกฎหมายในทางสารบัญญัติด้วย ในกรณีที่คำวินิจฉัยดังกล่าวได้กำหนดสาระสำคัญขององค์ประกอบทางกฎหมายเชื่อมโยงกับกฎเกณฑ์ในทางกฎหมายอันหนึ่งอันใด อย่างไรก็ตามการไม่อาจถูกโต้แย้งได้อีกต่อไปของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้นมิได้หมายความว่าคำวินิจฉัยนั้นไม่อาจถูกยกเลิกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้

Digital Object
National Assembly Library

(๒) ผลบังคับทางกฎหมายพิจารณาในแง่เนื้อหา (materielle Rechtskraft)

ผลบังคับทางกฎหมายพิจารณาในแง่เนื้อหามีความมุ่งหมายเพื่อจัดการปัญหาในเรื่องความมีเสถียรภาพและความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย ซึ่งมีผลทำให้คู่ความในคดีต่อ ๆ มาไม่สามารถยกประเด็นปัญหาเรื่องดังกล่าวขึ้นเป็นปัญหาได้อีก ผลผูกพันทางกฎหมายในแง่เนื้อหามีผลผูกพันคู่ความในคดีและผู้สืบสิทธิของคู่ความในคดีตามกำหนดระยะเวลาที่คำวินิจฉัยนั้นมีผลบังคับในทางรูปแบบ และในกรณีนี้ย่อมไม่อาจอนุญาตให้ศาลทำการวินิจฉัยเรื่องดังกล่าวได้ใหม่ ดังนั้นผลผูกพันในทางเนื้อหาจึงเป็นเงื่อนไขในการวินิจฉัยในทางปฏิเสธ

ผลผูกพันของผลบังคับทางกฎหมายในแง่เนื้อหาของคำวินิจฉัยของศาลนั้น มีข้อพิจารณาอยู่ ๓ ประการ คือ ผู้ที่ผูกพันตามคำวินิจฉัยของศาล ผลบังคับทางกฎหมายในแง่เนื้อหาของคำวินิจฉัยของศาล และเนื้อหาของคำวินิจฉัยที่มีผลบังคับในทางกฎหมาย

(๒.๑) ผู้ที่ผูกพันตามคำวินิจฉัยของศาล

โดยทั่วไปแล้ว บุคคลที่ได้รับผลผูกพันจากคำวินิจฉัยของศาล คือบุคคลผู้เป็นคู่ความในคดีและบุคคลที่เป็นผู้สืบสิทธิของคู่ความในคดีดังกล่าว นอกจากนั้นผู้พิพากษาก็ต้องผูกพันตามคำวินิจฉัยด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ผู้พิพากษาไม่อาจวินิจฉัยวัตถุแห่งข้อพิพาทในเรื่องที่ได้มีการวินิจฉัยไว้แล้วอีกได้ ผู้พิพากษาไม่อาจจะวินิจฉัยคดีอื่นให้มีผลในทางตรงกันข้ามกับที่ได้วินิจฉัยไว้แล้วในกรณีแรก ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลเสียหายหรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อคำวินิจฉัยที่มีผลบังคับในทางกฎหมายแล้ว และผู้พิพากษาต้องถูกผูกพันจากการที่ได้วินิจฉัยไว้ในคดีแรก ซึ่งไม่อาจวินิจฉัยให้เกิดผลร้ายในคดีที่สองได้

สำหรับปัญหาว่าคำวินิจฉัยของศาลผูกพัน "บุคคลที่สาม" หรือไม่นั้น เนื่องจากโดยหลักทั่วไปคำวินิจฉัยของศาลผูกพันเฉพาะกับคู่ความในคดีหรือผู้สืบสิทธิของเขาเท่านั้น การมีผลต่อบุคคลที่สามเป็นการทั่วไปจึงยังไม่เป็นที่ยอมรับ

(๒.๒) ผลบังคับทางกฎหมายในแง่เนื้อหาของคำวินิจฉัยของศาล

บุคคลผู้เป็นคู่ความในคดีย่อมถูกผูกพันตามคำวินิจฉัยของศาล ผู้พิพากษาที่วินิจฉัยวัตถุแห่งข้อพิพาทในเรื่องเดียวกันไม่อาจจะวินิจฉัยคดีให้แตกต่างไปจากคดีแรกได้ ซึ่งผลของผลบังคับในทางกฎหมายมีผลต่อคู่ความในคดีไม่อาจนำคดีในเรื่องดังกล่าวมาฟ้องศาลได้อีก

(๒.๓) เนื้อหาของคำวินิจฉัยที่มีผลบังคับในทางกฎหมาย

เนื้อหาของคำวินิจฉัยที่มีผลบังคับในทางกฎหมาย คือ คำวินิจฉัยของศาลที่ได้วินิจฉัยเกี่ยวกับวัตถุแห่งข้อพิพาท การวินิจฉัยเกี่ยวกับวัตถุแห่งข้อพิพาทดังกล่าวย่อมเป็นการวินิจฉัยเกี่ยวกับสภาพการณ์ในทางข้อกฎหมาย จึงจะถือเป็นคำวินิจฉัยที่มีผลบังคับในทางกฎหมาย

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยของศาลมักจะต้องวินิจฉัยเกี่ยวกับสภาพการณ์ในทางข้อเท็จจริงและสภาพการณ์ในทางข้อกฎหมาย ผลบังคับในทางกฎหมายของคำวินิจฉัยของศาลทำให้คำวินิจฉัยของศาลมั่นคงอยู่ตราบเท่าที่สภาพการณ์ในคดีนั้นไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง หรือที่เรียกว่า "ขอบเขตในแง่ของเวลาของผลบังคับในทางกฎหมาย"

จากการศึกษาเรื่องสภาพบังคับของคำวินิจฉัยและผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญโดยเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายต่างประเทศทำให้เห็นว่า เรื่องดังกล่าวในต่างประเทศก็ยังไม่มีความชัดเจนแน่นอนมากนักในประเด็นเรื่องผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งในส่วนของศาลรัฐธรรมนูญไทยคณะผู้วิจัยพบว่ามีปัญหาในทางกฎหมายเกี่ยวกับบทบัญญัติในเรื่องสภาพบังคับของคำวินิจฉัย ซึ่งอาจมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

๑) ปัญหาสภาพบังคับของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไทย มีประเด็นปัญหาที่ต้องพิจารณาสามประการด้วยกัน คือ ประการแรก ปัญหาว่าบุคคลใดบ้างที่ถูกผูกพันต่อสภาพบังคับของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ประการที่สอง ปัญหาเรื่องผลของสภาพบังคับของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ และประการที่สาม ปัญหาการทำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งในแต่ละประเด็นปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยมีความเห็นเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวดังนี้

ประเด็นแรก บุคคลที่ถูกผูกพันต่อสภาพบังคับของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญมีฐานะเป็นองค์กรตุลาการองค์กรหนึ่ง คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญย่อมมีผลเป็นที่สุดเด็ดขาดเฉพาะต่อบุคคลผู้เป็นคู่ความในคดีเท่านั้น ไม่รวมถึงบุคคลที่สามซึ่งมิได้เป็นผู้เข้าร่วมเป็นคู่ความในคดีด้วย ดังนั้นบุคคลที่สามจึงสามารถเสนอประเด็นปัญหาที่มีลักษณะอย่างเดียวกันกับประเด็นปัญหาที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วขึ้นเป็นประเด็นปัญหาต่อศาลรัฐธรรมนูญในคดีอื่นได้อีก

ประเด็นต่อมาคือ เรื่องผลของสภาพบังคับของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ในการพิจารณาปัญหาดังกล่าว เมื่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลบังคับและผลผูกพันในทางกฎหมายแล้ว บุคคลผู้เป็นคู่ความในคดีมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ หากบุคคลดังกล่าวไม่ปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ กรณีจะต้องมีการดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญต่อไปก็แต่เฉพาะคำวินิจฉัยเพื่อให้กระทำการเท่านั้น ส่วนคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในกรณีอื่น เช่น การวินิจฉัยเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย เมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ากฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญแล้ว กฎหมายนั้นย่อมใช้บังคับมิได้ตามความในมาตรา ๖ แห่งรัฐธรรมนูญ กรณีไม่จำเป็นต้องดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยแต่อย่างใด เนื่องจากคำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นคำวินิจฉัยที่เป็นการพิสูจน์สิทธิ

Digital Object
National Assembly Library

ประเด็นสุดท้ายคือ เรื่องปัญหาการทำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ จะเห็นว่า ในการทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจในการกำหนดคำบังคับลงไปในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้บุคคลผู้เป็นคู่ความในคดีหรือบุคคลผู้ต้องผูกพันต่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญต้องปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ หรือกำหนดผลในทางกฎหมายอย่างใดอย่างหนึ่งลงไปในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อเปลี่ยนแปลงสิทธิหน้าที่ของบุคคลได้ อันเป็นการสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายหรือการกระทำบางประการ ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่เพียงชี้ว่ากฎหมายหรือการกระทำใดชอบหรือไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญเท่านั้น ส่วนผลของการวินิจฉัยว่าชอบหรือไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญจะเป็นอย่างไร เป็นเรื่องที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายจะต้องบัญญัติรับรองไว้ ศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจไปกำหนดหรือรับรองผลของการวินิจฉัยของตนเองได้

๒) ปัญหาผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไทย มีประเด็นปัญหาที่ต้องพิจารณา ๔ ประการด้วยกัน คือ ประการแรก ปัญหาเรื่องระยะเวลาเริ่มต้นของการมีผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ประการที่สอง ปัญหาเรื่องขอบเขตของการมีผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ประการที่สาม ปัญหาเรื่องบุคคลที่ต้องผูกพันต่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ และประการที่สี่ ปัญหาเรื่องผลของความผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งในแต่ละประเด็นปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยมีความเห็นเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวดังนี้

ประเด็นเรื่องระยะเวลาเริ่มต้นของการมีผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เนื่องจากรัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดหลักทั่วไปเกี่ยวกับระยะเวลาเริ่มต้นของการมีผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไว้ ในการพิจารณาปัญหาเรื่องระยะเวลาเริ่มต้นของการมีผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ จึงต้องพิจารณาตามหลักทั่วไปของการเริ่มมีผลผูกพันของคำวินิจฉัยหรือคำพิพากษาของศาลคือถือว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้นมีผลผูกพันนับตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัย ทั้งนี้เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญมีฐานะเป็นองค์กรตุลาการองค์กรหนึ่ง และวันที่ถือว่าศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยจะต้องถือเอาวันที่ศาลรัฐธรรมนูญได้ทำคำวินิจฉัยกลางเสร็จเรียบร้อยแล้ว และพร้อมที่จะอ่านคำวินิจฉัยหรือพร้อมที่จะเผยแพร่คำวินิจฉัยนั้นต่อสาธารณชน อย่างไรก็ตาม หากรัฐธรรมนูญกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญก็ย่อมมีผลตามระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ

ประเด็นเรื่องขอบเขตของการมีผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เนื่องจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีส่วนประกอบหลายประการด้วยกันทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายตลอด

Digital Object
National Assembly Library

จนเหตุผลประกอบการทำคำวินิจฉัย ปัญหาว่าคำวินิจฉัยส่วนใดของศาลรัฐธรรมนูญที่มีผลผูกพันบุคคลหรือองค์กรของรัฐในการพิจารณาปัญหาดังกล่าว นอกจากตัวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญผูกพันแล้ว เหตุผลที่ศาลรัฐธรรมนูญใช้เพื่อตีความบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญยังผูกพันด้วย แต่เหตุผลที่ผูกพันดังกล่าวหมายความเฉพาะเหตุผลที่เป็นสาระสำคัญในการวินิจฉัยคดีนั้นเท่านั้น ไม่รวมถึงเหตุผลแวดล้อมหรือเหตุผลประกอบที่ศาลรัฐธรรมนูญหยิบยกเพื่อสนับสนุนคำวินิจฉัยของตนเท่านั้น และแม้การวินิจฉัยดังกล่าวจะเป็นการวินิจฉัยในประเด็นปัญหาเบื้องต้นก่อนที่จะไปวินิจฉัยในประเด็นปัญหาหลักของเรื่อง ถ้าเหตุผลที่ศาลรัฐธรรมนูญใช้ในการวินิจฉัยเป็นเหตุผลที่เป็นสาระสำคัญอันจะขาดเสียมิได้ในการวินิจฉัยคดี คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยในประเด็นปัญหาเบื้องต้นย่อมมีผลผูกพันบุคคลหรือองค์กรของรัฐเช่นเดียวกันกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยในประเด็นปัญหาหลักของเรื่อง

ประเด็นต่อมาคือ เรื่องบุคคลที่ต้องผูกพันต่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ในการพิจารณาว่าบุคคลใดบ้างที่ถูกผูกพันต่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้นมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา คือ การพิจารณาว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นคำวินิจฉัยประเภทใด ถ้าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นคำวินิจฉัยที่มีผลเป็นการชี้ขาดความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย เช่นกรณีตามมาตรา ๑๙๘ และมาตรา ๒๖๔ บุคคลที่ถูกผูกพันต่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ คือ บุคคลผู้เป็นคู่ความในคดี (ซึ่งอาจเป็นองค์กรของรัฐ) องค์กรของรัฐ และบุคคลโดยทั่วไป เพราะคำวินิจฉัยดังกล่าวมีผลบังคับเป็นการทั่วไปเช่นเดียวกับกฎหมาย แต่ถ้าคำวินิจฉัยนั้นเป็นคำวินิจฉัยกรณีอื่นที่มิใช่การชี้ขาดความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย เช่น กรณีตามมาตรา ๒๖๖ บุคคลที่ถูกผูกพันต่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญคือคู่ความในคดีและองค์กรของรัฐ

ประเด็นสุดท้ายเรื่องผลของความผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลบังคับและผลผูกพันในทางกฎหมายแล้ว หากบุคคลหรือองค์กรของรัฐไม่เคารพหรือไม่ปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ถ้าบุคคลหรือองค์กรของรัฐดังกล่าวเป็นคู่ความในคดีและคำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นคำวินิจฉัยเพื่อให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง กรณีจะต้องมีการบังคับเพื่อให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ แต่ถ้าบุคคลหรือองค์กรของรัฐนั้นมิได้เป็นคู่ความในคดีแต่ต้องผูกพันต่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ การไม่เคารพหรือไม่ปฏิบัติตามคำวินิจฉัยดังกล่าว จึงอาจเป็นเพียงการกระทำที่เป็นการขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญเท่านั้น

สำหรับประเด็นปัญหาว่า เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยในเรื่องใดแล้ว บุคคลหรือองค์กรของรัฐจะสามารถเสนอเรื่องดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้อีกหรือไม่ เช่นกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเคย

Digital Object
National Assembly Library

วินิจฉัยว่ากฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งไม่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ ต่อมาจะมีการเสนอปัญหาว่ากฎหมายฉบับนั้นขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญได้อีกหรือไม่ ปัญหาดังกล่าวหากปรากฏข้อเท็จจริงซึ่งเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากและมีผลอย่างสำคัญต่อการวินิจฉัยชี้ขาดคดี ความผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญย่อมเป็นอันสิ้นสุดลง ซึ่งก็หมายความว่าบุคคลหรือองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องมีอำนาจในการเสนอกฎหมายดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายฉบับดังกล่าวนั้นได้อีกครั้ง อันทำให้ศาลรัฐธรรมนูญมีโอกาสในการทบทวนคำวินิจฉัยของตนเองได้ ส่วนประเด็นปัญหาว่าศาลรัฐธรรมนูญต้องผูกพันต่อคำวินิจฉัยของตนเองหรือไม่นั้น เมื่อพิจารณาความในมาตรา ๒๖๘ ของรัฐธรรมนูญ คำว่า "ศาล" ในที่นี้ย่อมมิได้หมายความรวมถึงศาลรัฐธรรมนูญด้วยคือ ศาลรัฐธรรมนูญไม่ถูกผูกพันต่อคำวินิจฉัยเดิมของตน หากต่อมาภายหลังมีการเสนอเรื่องที่ศาลรัฐธรรมนูญเคยวินิจฉัยไว้แล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยอีกครั้ง ศาลรัฐธรรมนูญสามารถรับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยได้อีก หากปรากฏว่าข้อเท็จจริงที่มีผลสำคัญต่อการวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่การให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการวินิจฉัยเรื่องที่ศาลรัฐธรรมนูญเคยวินิจฉัยไปแล้วดังกล่าวจะต้องเป็นไปอย่างจำกัด มิเช่นนั้นแล้วจะมีผลเป็นการลบล้างหลักการเรื่องการมีผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

กล่าวโดยสรุป ปัญหาเรื่องสภาพบังคับของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เป็นผลมาจากความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาเรื่องดังกล่าวไว้ในบทบัญญัติของกฎหมายอย่างชัดเจน เช่น กำหนดเป็นหลักการทั่วไปว่าด้วยการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ

Digital Object
National Assembly Library

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๑๗ (๒๕๕๐)

เรื่อง : การเปลี่ยนแปลงแนวคำวินิจฉัยและผลผูกพันของคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ: ศึกษากรณีศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาและศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ดร. วรเจตน์ ภาคีรัตน์

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

๑. ลักษณะของคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

๑.๑ ข้อพิจารณาทั่วไป

ระบบกฎหมายไทยเรียกคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญว่าคำวินิจฉัย แต่ไม่ได้บัญญัติถึงลักษณะของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไว้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม โดยเหตุที่คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นคำพิพากษาเช่นเดียวกัน จึงต้องนำเอาลักษณะทั่วไปของคำพิพากษามาอธิบายลักษณะของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญด้วย

สำหรับระบบกฎหมายต่างประเทศ เช่น ระบบกฎหมายเยอรมันไม่ได้เรียกคำวินิจฉัยชี้ขาดหรือคำตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญแตกต่างไปจากศาลอื่นๆ โดยคำตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันมีอยู่ ๒ ประเภท คือ คำพิพากษาหรือคำวินิจฉัย (Urteil) ประเภทหนึ่ง และคำสั่งชี้ขาดคดี (Beschluß) อีกประเภทหนึ่ง กระบวนพิจารณาใดเป็นกระบวนพิจารณาที่ศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณาโดยวาจา คดีนั้นจะยุติลงโดยการที่ศาลรัฐธรรมนูญทำคำตัดสินในรูปของคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัย ส่วนกระบวนพิจารณาใดที่ไม่มีการพิจารณาโดยวาจา คดีนั้นจะยุติลงโดยการที่ศาลรัฐธรรมนูญทำคำตัดสินในรูปของคำสั่งชี้ขาดคดี (Beschluß)* โดยทั้งคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยและคำสั่งชี้ขาดคดีจะต้องกระทำเป็นลายลักษณ์อักษร

สำหรับระบบกฎหมายไทยนั้น เมื่อสำรวจตรวจสอบบทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความแล้ว จะเห็นได้ว่าคำวินิจฉัยตัดสินคดีจะกระทำในรูปของคำพิพากษาและคำสั่งชี้ขาดคดี โดยคดีใดที่มาสู่ศาลโดย "คำฟ้อง" ศาลจะทำคำวินิจฉัยตัดสินคดีในรูปของคำพิพากษา แต่ถ้าคดีใดมาสู่ศาลโดยทำเป็น "คำร้องขอ" ศาลจะวินิจฉัยตัดสินคดีโดยทำเป็น "คำสั่งชี้ขาดคดี" โดยในการทำคำพิพากษานั้นศาลอาจจะพิพากษาวินิจฉัยประเด็นแห่งหรือพิพากษาชี้ขาดให้ยกข้อหาของโจทก์โดยไม่วินิจฉัยประเด็นข้อพิพาทแห่งคดีก็ได้ แล้วแต่สภาพของคดี คำพิพากษาจะต้องเป็นไปตามแบบพิธีที่กำหนดไว้ กล่าวคือ จะต้องประกอบด้วยการชี้เขต

---

*รัฐบัญญัติว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ มาตรา ๒๕ วรรคสอง (§ ๒๕ Abs. ๒ BVerfGG)

Digital Object
National Assembly Library

อำนาจศาลและอำนาจของผู้พิพากษา และจะต้องเป็นไปตามรูปแบบที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๔๐ และมาตรา ๑๔๑ ส่วนคำสั่งชี้ขาดคดีก็ต้องกระทำในลักษณะเดียวกันเพียงแต่ใช้กับกรณีที่การเริ่มคดีเริ่มโดยคำร้องขอ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

เมื่อพิจารณากรณีของศาลรัฐธรรมนูญไทยแล้ว จะพบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ไม่ได้แยกคำวินิจฉัยตัดสินคดีรัฐธรรมนูญออกเป็นคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีดังที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง อนึ่ง ไม่ปรากฏว่ารัฐธรรมนูญได้แยกกรณีของการตัดสินคดีโดยคำนึงถึงการออกนั่งพิจารณาคดีด้วยวาจาหรือการไม่ออกนั่งพิจารณาคดีด้วยวาจาแบบเดียวกับที่ปรากฏในระบบกฎหมายเยอรมันแต่อย่างใด ในคดีรัฐธรรมนูญไทย คำตัดสินคดีรัฐธรรมนูญที่เป็นการชี้ขาดคดีจึงมีประเภทเดียว คือ คำวินิจฉัย อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ ศาลรัฐธรรมนูญยังสามารถที่จะปฏิเสธไม่รับคำร้องไว้ดำเนินการได้ โดยทำเป็นคำสั่ง การปฏิเสธไม่รับคำร้องไว้ดำเนินการในกรณีนี้มักจะเป็นกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าผู้ร้องไม่ใช่ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้

๑.๒ รูปแบบและประเภทของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

โดยเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรตุลาการ ในการทำคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญจึงต้องปฏิบัติตามหลักทั่วไปเหมือนกับศาลอื่นในระบบกฎหมายไทย กล่าวคือ การทำคำวินิจฉัยนั้นจะต้องกระทำในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ สำหรับประเทศที่ไม่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ศาลรัฐธรรมนูญย่อมทำคำวินิจฉัยในนามประชาชน หรือในนามสาธารณรัฐ เกี่ยวกับเรื่องนี้ระบบกฎหมายเยอรมันอธิบายว่าประชาชนถือว่าเป็นผู้ทรงอำนาจในทางตุลาการ การประกาศคำวินิจฉัยจึงต้องกระทำในนามประชาชน

เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลที่มีอยู่เพียงศาลเดียว คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคำพิพากษาของศาลอื่น กล่าวคือ เมื่อได้มีการชี้ขาดคดีแล้ว คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญย่อมเป็นที่สุด คู่ความในคดีไม่อาจอุทธรณ์โต้แย้งต่อศาลใดได้อีก

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะเกิดขึ้นจาการประชุมปรึกษาและการลงมติในองค์คณะ เท่าที่สำรวจตรวจสอบในหลายระบบกฎหมาย ยังไม่พบว่าผู้พิพากษาหรือตุลาการนายเดียวสามารถที่จะทำคำวินิจฉัยได้ เมื่อได้มีการประชุมปรึกษาคดีและลงมติแล้ว โดยหลักทั่วไป ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องประกาศคำวินิจฉัยต่อสาธารณะโดยการอ่านให้คู่ความในคดีฟัง โดยจะต้องกำหนดเวลาในการประกาศคำวินิจฉัยไว้ล่วงหน้า เป็นที่น่าสังเกตว่าในกรณีของศาลรัฐธรรมนูญไทย ศาลรัฐธรรมนูญจะประกาศผลของคดีทันทีหลัง

Digital Object
National Assembly Library

จากที่ได้มีการลงมติ โดยหลังจากลงมติแล้วจะมีการสรุปมติให้สื่อมวลชนได้ทราบ และหลังจากนั้นจึงจะทำคำวินิจฉัยเป็นลายลักษณ์อักษร แนวทางปฏิบัติในเรื่องนี้ของศาลรัฐธรรมนูญไทยไม่ได้เป็นไปตามแบบอย่างของสากล จึงมีปัญหาอย่างยิ่งในเรื่องของการเริ่มต้นนับวันที่คำวินิจฉัยมีผลบังคับในระบบกฎหมาย

โดยเหตุที่คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีลักษณะเป็นการทำให้ข้อพิพาททางรัฐธรรมนูญยุติลง ดังนั้น แม้จะได้มีการลงมติในประเด็นแห่งคดีแล้ว ตามหลักสากลก็ยังถือไม่ได้ว่าศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยในเรื่องนั้น เพราะมติดังกล่าวเป็นเพียงขั้นตอนภายในก่อนการประกาศคำวินิจฉัยออกไปสู่ภายนอก ด้วยเหตุนี้หลังจากการลงติในประเด็นของคดีแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญอาจจัดให้มีการประชุมเพื่อทบทวนการลงมติได้ แต่หากกระบวนการได้ดำเนินไปจนถึงขั้นการประกาศคำวินิจฉัยแล้ว กรณีย่อมถือว่าอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่มีอยู่เหนือกระบวนการพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญย่อมสิ้นสุดลง และศาลรัฐธรรมนูญย่อมไม่อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยได้

ปัญหาว่าในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีรัฐธรรมนูญ ผู้พิพากษาหรือตุลาการจะทำความเห็นแย้งไว้ในคำวินิจฉัยได้หรือไม่นั้น มีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปแต่ละประเทศ ในประเทศออสเตรีย ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่อาจทำความเห็นแย้งได้ ในกรณีของประเทศไทยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยไม่อาจทำความเห็นแย้งแนบไว้กับคำวินิจฉัยได้เช่นกัน แต่โดยเหตุที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ บัญญัติให้ตุลาการต้องทำคำวินิจฉัยส่วนตน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัย ย่อมสามารถเขียนความเห็นต่างของตนไว้ในคำวินิจฉัยส่วนตนได้ ในประเทศเยอรมัน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัย (หรือคำสั่งชี้ขาด) ขององค์คณะสามารถทำความเห็นแย้งแนบไว้กับคำวินิจฉัยได้[๒] ความเห็นแย้งของตุลาการเสียงข้างน้อยอาจเกิดขึ้นได้สองกรณี คือ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อยไม่เห็นด้วยในผลของคำวินิจฉัย (dissenting opinion) หรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อยเห็นด้วยในผล แต่ไม่เห็นด้วยในเหตุผลของคำวินิจฉัย (concurring opinion) นอกจากนี้องค์คณะอาจจะกำหนดให้มีการแจ้งสัดส่วนของคะแนนเสียงที่ลงมติไว้ในคำวินิจฉัยก็ได้ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทุกคนที่เป็นองค์คณะรวมทั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อยย่อมมีหน้าที่ต้องลงนามในคำวินิจฉัยด้วย สำหรับความเห็นแย้งที่แนบไปกับคำวินิจฉัยขององค์คณะนั้นเฉพาะตุลาการเสียงข้างน้อยซึ่งทำความเห็นแย้งเท่านั้นที่จะต้องลงนาม[๓] ในส่วนของการเปลี่ยนแปลงแนวคำพิพากษานั้น การยอมให้มีการทำความเห็นแย้งไว้ในคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญได้ ย่อมจะเป็นประโยชน์ เพราะในอนาคตศาลในคดีหลังอาจนำเอาเหตุผลของฝ่ายข้างน้อยหรือฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยมาเป็นฐานในการอภิปรายโต้แย้งเพื่อให้ศาลเปลี่ยนแปลงแนวคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยได้

---

[๒] รัฐบัญญัติว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ มาตรา ๓๐ วรรคสอง (§ ๓๐ Abs. ๒ BVerfGG)

[๓] ข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ข้อ ๕๖

Digital Object
National Assembly Library

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอาจเป็นการวินิจฉัยให้คดีเสร็จสิ้นไปในทางแบบพิธีหรือในทางเนื้อหาก็ได้ การวินิจฉัยให้คดีเสร็จสิ้นไปในทางแบบพิธี ก็ได้แก่ การวินิจฉัยว่าคดีนั้นไม่อยู่ในเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ฟ้องหรือผู้ร้องไม่ใช่เป็นผู้มีสิทธิคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ เป็นต้น ในกรณีที่คำฟ้องหรือคำร้องครบถ้วนตามเงื่อนไขของการฟ้องคดี ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยให้คดีเสร็จสิ้นไปโดยชี้ขาดในทางเนื้อหา

ในการพิจารณาชนิดหรือประเภทของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้น เราอาจนำหลักทั่วไปของประเภทของคำพิพากษามาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา อย่างไรก็ตามทฤษฎีกฎหมายวิธีพิจารณาความของแต่ละประเทศอาจแบ่งแยกประเภทของคำพิพากษาแตกต่างนั้น แม้กระนั้นหากพิเคราะห์ถึงประเภทของคำพิพากษาโดยคำนึงถึงผลแล้ว เราอาจแยกประเภทของคำพิพากษาออกเป็น ๓ ประเภทใหญ่ๆ[๕] คือ คำพิพากษาก่อตั้งสิทธิ (Gestaltungsurteil) คำพิพากษาให้ดำเนินการ (Leistungsurtreil) และคำพิพากษายืนยันสิทธิ (Feststellungsurteil)

คำพิพากษาก่อตั้งสิทธิ เป็นคำพิพากษาที่ศาลพิพากษากำหนดสภาพการณ์ในทางกฎหมาย เช่น พิพากษาให้ความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างสามีภรรยาสิ้นสุด พิพากษาให้เพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ฯลฯ คำพิพากษาก่อตั้งสิทธิเป็นคำพิพากษาที่ไม่จำเป็นต้องมีการบังคับคดี เพราะผลในทางกฎหมายจะเกิดขึ้นทันทีเมื่อศาลมีคำพิพากษา

คำพิพากษาให้ดำเนินการเป็นคำพิพากษาที่ศาลพิพากษาให้คู่ความดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ให้กระทำการ ให้งดเว้นกระทำการ หรือให้ยอมให้บุคคลอื่นกระทำการโดยผู้ที่ถูกศาลพิพากษาให้แพ้คดีจะไม่ขัดขวาง เช่น พิพากษาให้ลูกหนี้กระทำการชำระหนี้เป็นเงิน พิพากษาให้ส่งมอบทรัพย์สิน พิพากษาให้ต้องแสดงเจตนา เป็นต้น คำพิพากษาประเภทนี้เป็นคำพิพากษาที่หากผู้แพ้คดีไม่ปฏิบัติ จะต้องมีการบังคับตามคำพิพากษา

คำพิพากษายืนยันสิทธิ เป็นคำพิพากษาที่ศาลพิพากษายืนยันการดำรงอยู่หรือไม่ดำรงอยู่ของสิทธิหน้าที่ หรือนิติสัมพันธ์อย่างใดอย่างหนึ่ง รวมทั้งการยืนยันความถูกต้องแท้จริงหรือไม่ถูกต้องแท้จริงของเอกสารด้วย โดยทั่วไปการฟ้องคดีเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาประเภทนี้จะต้องเป็นกรณีที่ผู้ฟ้องคดีจำเป็นที่จะต้องได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษ มิฉะนั้นผู้ฟ้องคดีจะต้องฟ้องคดีเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาก่อตั้งสิทธิหรือคำพิพากษาให้ดำเนินการ คำพิพากษายืนยันสิทธิเป็นคำพิพากษาที่ไม่จำเป็นต้องมีการบังคับคดี ตัวอย่างของคำพิพากษายืนยันสิทธิก็เช่น คำพิพากษาแสดงความเป็นโมฆะของคำสั่งทางปกครอง คำพิพากษาแสดงว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นคนสัญชาติไทย เป็นต้น

---

[๕] รายละเอียดเกี่ยวกับคำสอนว่าคำพิพากษาซึ่งอธิบายไว้ในทางทฤษฎีเป็นอย่างดี ดู Rosenberg/Schwab/Gottwald, Zivilprozessrecht, München : Beck, ๑๖ Aufl., ๒๐๐๔.

Digital Object
National Assembly Library

ในคดีรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยส่วนใหญ่ของศาลรัฐธรรมนูญมักจะเข้าลักษณะเป็นคำพิพากษายืนยันสิทธิ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำพิพากษาในคดีที่เกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยว่าอำนาจหน้าที่ของแต่ละองค์กรมีอยู่อย่างไร องค์กรตามรัฐธรรมนูญองค์กรหนึ่งก้าวล่วงเข้าไปยังปริมณฑลของอำนาจขององค์กรตามรัฐธรรมนูญอีกองค์กรหนึ่งหรือไม่ อย่างไร* อย่างไรก็ตามศาลรัฐธรรมนูญก็อาจมีคำวินิจฉัยก่อตั้งสิทธิหรือคำวินิจฉัยให้ดำเนินการได้เช่นกัน เช่น ศาลรัฐธรรมนูญประเทศสเปนมีอำนาจในการวินิจฉัยเพิกถอนการกระทำที่องค์กรตามรัฐธรรมนูญกระทำไปโดยไม่มีอำนาจ* เป็นต้น ในส่วนของการวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายนั้น คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นคำวินิจฉัยยืนยันสิทธิ หรือคำวินิจฉัยก่อตั้งสิทธิ ย่อมจะต้องพิจารณาจากบทบัญญัติในทางรัฐธรรมนูญตลอดจนทฤษฎีทางกฎหมายรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศ เพราะบางประเทศถือว่าการที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ากฎหมายขัดหรือแย้งกับธรรมนูญมีผลเป็นการยืนยันความเสียเปล่าหรือการใช้บังคับไม่ได้ของกฎหมายฉบับนั้นมาตั้งแต่วันที่กฎหมายฉบับนั้นมีผลใช้บังคับ ในขณะที่บางประเทศถือว่าการที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ากฎหมายขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ ย่อมมีผลเป็นการเลิกการใช้บังคับกฎหมายฉบับนั้น

๒. ผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณาผลในทางกฎหมายของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้น ในเบื้องต้นต้องพิจารณาจากลักษณะของคดีรัฐธรรมนูญแต่ละประเภทก่อน

๒.๑ คดีรัฐธรรมนูญประเภทต่างๆ

๒.๑.๑ คดีรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับความขัดแย้งในเรื่องอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ

ความขัดแย้งในระดับรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในทางรัฐธรรมนูญนั้นอาจเป็นความขัดแย้งของสหพันธ์กับมลรัฐหรือระหว่างมลรัฐด้วยกันเองประการหนึ่ง และความขัดแย้งระหว่างองค์กรของรัฐด้วยกันอีกประการหนึ่ง ความขัดแย้งในกรณีแรกย่อมเกิดขึ้นเฉพาะในรัฐที่จัดรูปการปกครองแบบสหพันธ์เท่านั้น ในขณะที่ความขัดแย้งกรณีหลังเกิดขึ้นได้ทั้งในรัฐที่จัดรูปการปกครองแบบสหพันธ์และในรัฐที่จัดรูปการปกครองแบบรัฐเดี่ยว คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้จะเป็นคำวินิจฉัยยืนยันสิทธิ นั่นก็คือ ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยว่าการกระทำการหรือการงดเว้นกระทำการของสหพันธ์หรือมลรัฐหรือองค์กรของรัฐองค์กรใดชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือขัดกับรัฐธรรมนูญ (กล่าวคือ การกระทำหรือ

---

*มาตรา ๖๗ ประโยคที่หนึ่ง รัฐบัญญัติว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ (เยอรมัน)

*รัฐบัญญัติว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญ (สเปน) มาตรา ๖๖ อ้างจาก Albrecht Weber, Gernalbericht : Verfassungsgerichtsbarkeit in Westeuropa, in Starch / Weber, Verfassungsgerichtsbarkeit in Westeuropa Teilband I, Baden-Baden : Nomos, ๑๙๘๖, at ๑๐๘.

Digital Object
National Assembly Library

การงดเว้นกระทำเป็นเหตุแห่งความขัดแย้งและกระทบต่ออำนาจหน้าที่ขององค์กรของรัฐองค์กรอื่น) ในบางประเทศ เช่น สเปน ศาลรัฐธรรมนูญอาจมีคำวินิจฉัยก่อตั้งสิทธิ กล่าวคือ วินิจฉัยเพิกถอนการกระทำดังกล่าวหรือวินิจฉัยยืนยันสิทธิ โดยวินิจฉัยแสดงความเสียเปล่าของการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำนั้น คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในกรณีนี้ไม่ได้มีผลเฉพาะแต่คู่ความในคดีเท่านั้น (inter partes) แต่ยังผลไปถึงผู้ที่มีส่วนร่วมในคดีอื่นๆ ด้วย หลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ปรากฏในประเทศเยอรมัน โปรตุเกส และกรีซ ในขณะที่ในบางประเทศ เช่น สเปน คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องนี้มีผลผูกพันองค์กรที่ใช้อำนาจมหาชนของรัฐทุกองค์กร อย่างไรก็ตามยังมีปัญหาอยู่เช่นกันในประเทศสเปนว่าคำวินิจฉัยเรื่องดังกล่าวนี้มีผลผูกพันบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับอำนาจมหาชนหรือไม่

๒.๑.๒ คดีรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ

คดีรัฐธรรมนูญประเภทนี้เป็นคดีรัฐธรรมนูญที่ปัจเจกบุคคลยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญว่าตนถูกองค์กรที่ใช้อำนาจมหาชนกระทำการก้าวล่วงสิทธิและเสรีภาพของตนและหมดหนทางที่จะใช้วิถีทางทางกฎหมายอื่นในการเยียวยาสิทธิของตนได้ เช่น ถูกองค์กรฝ่ายปกครองออกคำสั่งทางปกครองหรือกฎที่กระทบสิทธิของตนอย่างรุนแรง หรือถูกศาลพิพากษาคดีโดยศาลใช้อำนาจตุลาการไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยในคดีรัฐธรรมนูญประเภทนี้จะเป็นคำวินิจฉัยก่อตั้งสิทธิ กล่าวคือ ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยให้มีการเพิกถอนการกระทำที่เป็นเหตุแห่งการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ ถ้าปรากฏว่าการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญนั้นดำเนินไปโดยถูกต้องตามเงื่อนไขแห่งการร้องทุกข์ และองค์กรที่ใช้อำนาจมหาชนของรัฐกระทำการอันก้าวล่วงสิทธิขั้นพื้นฐานของปัจเจกบุคคลโดยไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญจริง

ปัญหาที่ยุ่งยากในกรณีนี้เกี่ยวกับผลของคำวินิจฉัยก็คือ หากการร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญผู้ร้องทุกข์กล่าวอ้างเป็นประเด็นเบื้องต้นในคดีว่าการกระทำขององค์กรที่ใช้อำนาจมหาชน เช่น องค์กรฝ่ายปกครองหรือศาล เป็นการกระทำบนฐานของพระราชบัญญัติหรือรัฐบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จึงส่งผลให้การกระทำขององค์กรดังกล่าวไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญไปด้วย หากศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าพระราชบัญญัติหรือรัฐบัญญัติดังกล่าวนั้นไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และพิพากษาให้เพิกถอนการกระทำขององค์กรฝ่ายปกครอง หรือเพิกถอนคำพิพากษาของศาล ปัญหาก็คือ การยืนยันในประเด็นเบื้องต้นแห่งคดีว่าพระราชบัญญัติหรือรัฐบัญญัติไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญจะมีผลอย่างไร

Digital Object
National Assembly Library

เกี่ยวกับเรื่องนี้ระบบกฎหมายเยอรมันวางเกณฑ์ไว้ว่าในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้เพิกถอนการกระทำขององค์กรฝ่ายปกครอง หรือเพิกถอนคำพิพากษาของศาล และให้ศาลดำเนินการพิจารณาเรื่องดังกล่าวใหม่ เพราะเหตุว่ารัฐบัญญัติที่องค์กรฝ่ายปกครองใช้เป็นฐานในการออกคำสั่งทางปกครอง หรือที่ศาลใช้เป็นฐานในการทำคำพิพากษาขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ก็ให้ประกาศความเปล่าของรัฐบัญญัตินั้นไปพร้อมกัน ซึ่งหมายความว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในคดีเกี่ยวกับการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับการวินิจฉัยว่ารัฐบัญญัติขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ ย่อมมีผลเป็นการทั่วไป กล่าวคือ เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิพากษาแล้ว องค์กรของรัฐอื่นใดจะไม่สามารถนำรัฐบัญญัตินั้นไปใช้บังคับได้อีก[๓] ส่วนในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยในทางตรงกันข้าม คือ วินิจฉัยว่ารัฐบัญญัติไม่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยนั้นก็ย่อมมีผลผูกพันเป็นการทั่วไปเช่นกัน

สำหรับประเทศออสเตรียนั้น หลักการในเรื่องนี้ต่างกับประเทศเยอรมัน กล่าวคือ การวินิจฉัยว่าการกระทำขององค์กรฝ่ายปกครองหรือศาลไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญเพราะเหตุว่าองค์กรดังกล่าวใช้รัฐบัญญัติที่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญนั้น ย่อมมีผลเป็นเพียงการเพิกถอนการกระทำขององค์กรฝ่ายปกครองหรือศาลเท่านั้น กล่าวคือ ถือว่าคำสั่งทางปกครองหรือคำพิพากษาของศาลถูกเพิกถอนเท่านั้น ไม่ได้มีผลเป็นการประกาศความเป็นโมฆะหรือการสิ้นผลของรัฐบัญญัติฉบับนั้นไปพร้อมกันด้วย อย่างไรก็ตามการที่ศาลรัฐธรรมนูญออสเตรียยืนยันในคำวินิจฉัยในส่วนที่เป็นประเด็นเบื้องต้นแห่งคดีว่ารัฐบัญญัติฉบับนั้นขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญก็ย่อมถือว่าก่อให้เกิดผลผูกพันกับองค์กรฝ่ายปกครองและศาลที่จะต้องไม่นำรัฐบัญญัติดังกล่าวมาใช้บังคับอีก[๔]

๒.๑.๓ คดีรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายก่อนที่จะประกาศใช้

ในภาคพื้นยุโรป การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายก่อนที่จะมีการประกาศใช้นั้น ปรากฏอยู่ในประเทศฝรั่งเศสเป็นสำคัญ ในประเทศฝรั่งเศส เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างรัฐบัญญัติหรือร่างรัฐบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับใดขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยนั้นไม่ได้มีผลเพราะคู่ความในคดีเท่านั้น แต่มีผลผูกพันองค์กรของรัฐที่ใช้อำนาจมหาชนทั้งหลายทั้งปวงด้วย

๒.๑.๔ คดีรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายหลังจากที่ประกาศใช้แล้วโดยการส่งเรื่องมาจากผู้พิพากษา

ในกรณีที่ผู้พิพากษาที่กำลังพิจารณาพิพากษาคดีเห็นว่าบทกฎหมายที่ตนต้องใช้ในคดีขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ หลายประเทศกำหนดให้ผู้พิพากษาต้องส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย คำวินิจฉัย

---

[๓] มาตรา ๙๕ รัฐบัญญัติว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญ (§ ๙๕ BverfGG)

[๔] Weber, at ๑๑๑.

Digital Object
National Assembly Library

ของศาลรัฐธรรมนูญในกรณีนี้ไม่ได้มีผลผูกพันเฉพาะศาลที่ส่งเรื่องมา หรือไม่ได้ผูกพันเฉพาะคู่ความในคดีที่กำลังต่อสู้คดีกันอยู่ในศาลที่ส่งเรื่องมาเท่านั้น แต่ผูกพันบรรดาองค์กรของรัฐทั้งหลายทั้งปวง ตลอดจนผูกพันบุคคลทั่วไปด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในกรณีนี้มีผลทั่วไป (erga omnes) รัฐบัญญัติว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ของประเทศเยอรมันกำหนดให้คำวินิจฉัยในเรื่องนี้มีผลเสมือนเป็นกฎหมาย (Gesetzeskraft) อย่างไรก็ตามในบางประเทศ เช่น ประเทศอิตาลี หากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เป็นปัญหาให้ศาลส่งเรื่องมานั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยนั้นจะมีผลผูกพันเฉพาะคดีนั้นเท่านั้น ไม่มีผลผูกพันเป็นการทั่วไป ตรงกันข้ามกับในกรณีของประเทศเบลเยี่ยมที่บัญญัติให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญผูกพันศาลทุกศาลในกรณีที่วัตถุแห่งคดีเป็นอย่างเดียวกันกับที่ได้เคยวินิจฉัยไปแล้ว

๒.๑.๕ คดีรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายภายหลังการประกาศใช้ซึ่งเป็นการตรวจสอบแบบนามธรรม

คดีรัฐธรรมนูญประเภทนี้ เมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ากฎหมายซึ่งเป็นวัตถุแห่งคดีขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะไม่ได้มีผลผูกพันเฉพาะแต่คู่ความในคดีเท่านั้น แต่จะมีผลผูกพันองค์กรของรัฐที่ใช้อำนาจมหาชนทั้งหลายทั้งปวง ตลอดจนผูกพันบุคคลเป็นการทั่วไปอย่างเด็ดขาดด้วย ปัญหาก็คือ กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้วินิจฉัยว่ากฎหมายที่เป็นวัตถุแห่งคดีขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญจะถือได้หรือไม่ว่าผลแห่งคดีรัฐธรรมนูญดังกล่าวผูกพันคู่ความในคดี องค์กรของรัฐทั้งหลายทั้งปวงตลอดจนบุคคลทั่วไปว่ากฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว เกี่ยวกับเรื่องนี้มีการอธิบายกันว่าผลผูกพันเป็นการทั่วไปว่ากฎหมายนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยเอาไว้อย่างชัดเจนว่ากฎหมายนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญ[๙]

๒.๒ ข้อสังเกตเพิ่มเติม

โดยทั่วไปแล้วคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญย่อมมีผลผูกพันในทางกฎหมายเหมือนกับคำพิพากษาของศาลอื่น ผลผูกพันในทางกฎหมายของคำพิพากษามีความหมายประการแรก คือ ศาลที่พิพากษาคดีนั้นไม่อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาที่ตนได้ตัดสินไปแล้วได้ (Unwiderruflichkeit) กล่าวอีกนัยหนึ่งเมื่อศาลได้พิพากษาแล้ว คำพิพากษานั้นย่อมเป็นอิสระจากศาล ศาลที่พิพากษาคดีนั้นเป็นอันหมดอำนาจเหนือคำพิพากษานั้นอีกต่อไป ประการที่สองผลผูกพันในทางกฎหมายของคำพิพากษา หมายความว่า คู่ความไม่อาจโต้แย้งคำพิพากษานั้นได้อีกต่อไป กล่าวเฉพาะศาลรัฐธรรมนูญ โดยเหตุที่ไม่มีศาลใดเป็นศาลที่อยู่ในลำดับที่เหนือกว่าศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อศาลรัฐธรรมนูญตัดสินแล้ว คู่ความย่อมไม่อาจอุทธรณ์โต้แย้งคำตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญไปยังศาลอื่นได้อีก (Unanfechtbarkeit) ในกรณีของประเทศฝรั่งเศสนั้นมีการบัญญัติ

---

[๙] Weber, at ๑๑๔.

Digital Object
National Assembly Library

เกี่ยวกับผลผูกพันของคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญไว้ในรัฐธรรมนูญโดยตรงในมาตรา ๖๒ วรรคสองว่าคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญผูกพันอำนาจมหาชนทั้งหลาย ผูกพันเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองตลอดจนศาล และไม่ให้มีการอุทธรณ์โต้แย้งคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ซึ่งหมายความว่าหากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าบทบัญญัติใด ๆขอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญ หรือวินิจฉัยยืนยันความชอบด้วยกฎหมายของการเลือกตั้ง หรือวินิจฉัยว่าการเลือกตั้งไม่ชอบด้วยกฎหมาย คำวินิจฉัยต่าง ๆ ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่กล่าวมานี้ไม่ได้ผูกพันเฉพาะกับผู้มีส่วนร่วมในกระบวนพิจารณาเท่านั้น แต่ยังผูกพันอำนาจมหาชนอื่น ๆด้วย ความผูกพันต่อคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญดังกล่าวนี้เป็นทั้งความผูกพันต่อผลของคำวินิจฉัยและเหตุผลในคำวินิจฉัยซึ่งเป็นฐานของคำวินิจฉัยด้วย[๓๐]

มีประเด็นที่พึงพิจารณาเกี่ยวกับผลผูกพันของคำวินิจฉัย (หรือคำสั่งชี้ขาด) ของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ว่าในกระบวนพิจารณาที่ศาลอื่นส่งเรื่องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของรัฐบัญญัติที่ศาลต้องใช้ในคดี และศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ารัฐบัญญัติดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญ ต่อมาภายหลังศาลอื่นจะส่งเรื่องมาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของรัฐบัญญัติดังกล่าวได้อีกหรือไม่ ประเด็นนี้เป็นประเด็นที่ระบบกฎหมายของแต่ละประเทศบัญญัติไว้ไม่เหมือนกัน อันที่จริงแล้วปัญหานี้เป็นปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตในแง่เวลาของความผูกพันของคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ กรณีเช่นนี้มีความเห็นในทางวิชาการในประเทศที่ไม่ได้มีการบัญญัติกฎเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างชัดเจน เช่น ประเทศเยอรมันว่าความผูกพันทางเนื้อหาของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญย่อมสิ้นสุดลง หากข้อเท็จจริงที่มีผลอย่างสำคัญต่อการวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งหมายความว่าศาลอื่นอาจขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของรัฐบัญญัติที่ได้เคยวินิจฉัยไปแล้วอีกครั้งหนึ่งก็ได้ และศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ก็มีความเห็นทำนองเดียวกันนี้[๓๑] ทั้งนี้เหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่สนับสนุนแนวคิดดังกล่าวก็คือ การยอมให้ศาลอื่นส่งปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของรัฐบัญญัติที่ศาลรัฐธรรมนูญเคยวินิจฉัยไปแล้วว่าไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยอีกครั้งจะช่วยให้ศาลรัฐธรรมนูญมีโอกาสทบทวนคำวินิจฉัยของตน การเปิดโอกาสดังกล่าวเมื่อชั่งน้ำหนักกับความมั่นคงและความเชื่อถือของสาธารณชนต่อศาลรัฐธรรมนูญแล้ว เห็นกันว่ามีน้ำหนักมากกว่า ดีกว่าที่จะให้ความผูกพันต่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดำรงอยู่อย่างแข็งกระด้างไม่อาจถูกทบทวนตรวจสอบใหม่ได้ถึงแม้ว่าข้อเท็จจริงจะได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมากแล้วก็ตาม

---

[๓๐] คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ Nr. ๖๒-๑๘ L ลงวันที่ ๑๖ มกราคม ค.ศ. ๑๙๖๒ อ้างจาก Fromont, Der franz?sische Verfassungsrat, in : Starck / Weber, Verfassungsgerichtsbarkeit in Westeuropa ๑๙๘๖, S. ๓๓๕.

[๓๑] BVerfGE ๓๓, ๑๙๙ (๒๐๓ f.)

Digital Object
National Assembly Library

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๓๒๖ ถนนจักรเพชร แขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทรศัพท์ ๐ - ๒๖๒๓ - ๙๖๐๐ www.concourt.or.th

ผู้บริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	โทรศัพท์	โทรสาร	หมายเลขภายใน
เลขาธิการสำนักงานรัฐธรรมนูญ (นายไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๓๘	๑๑๑๙
รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (นายสนิท จรอนันต์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๓๗	๑๑๐๕
รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (นายนภดล ช. สรพงษ์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๗	๓๑๐๐
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ (นายเชาวนะ ไตรมาศ)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๖	๓๑๐๘
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ (นายพิมล ธรรมพิทักษ์พงษ์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๒๘	๓๑๐๗
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ (นางขนิษฐา โตโพธิ์ไทย)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๗	๓๑๑๗
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ (นายสาโรช โชติพันธ์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๗	๓๑๑๕
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ (นายปัญญา อุดชาชน)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๒๘	๓๑๑๐
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ (นางพรทิภา ไสวสุวรรณวงศ์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๗	๓๐๐๐
ผู้อำนวยการสำนักประธานศาลรัฐธรรมนูญ (นางวิภาวรรณ หะวานนท์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๓๗	๑๑๐๐
ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายและกฎหมาย (นางสาววราภรณ์ อมราพิทักษ์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๓๗	๕๑๔๖
ผู้อำนวยการสำนักอำนวยกิจการศาลรัฐธรรมนูญ (นายสุทธิรักษ์ ทรงศิวิไล)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๓๙	๓๑๑๒

Digital Object
National Assembly Library

ผู้บริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	โทรศัพท์	โทรสาร	หมายเลขภายใน
ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาบุคลากรและระเบียบ (นายธีรพงษ์ ธิติรางกูร)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๓๙	๑๑๐๔
ผู้อำนวยการส่วนบริหารและพัฒนาบุคคล (นายเตชภัทร โพธิ์เดช)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๓๙	๓๑๖๐
ผู้อำนวยการส่วนการคลังและพัสดุ (นางอัจฉรียา อนันต์พงศ์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๒	๒๑๑๕
ผู้อำนวยการส่วนประชาสัมพันธ์ (นายชวลิต ศรีโฉมงาม)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๓๙	๓๑๓๒
ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศ (นางจริยา อัศวรักษ์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๔	๒๑๑๐
รักษาการในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญด้านสารสนเทศและข้อมูลสารสนเทศ (นางสาวกฤติยา อัตถากร)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๔	-
ผู้อำนวยการส่วนนโยบายและแผน (นายชัยวิทย์ เดชมโนไพบูลย์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๔	๓๑๓๐
ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาระบบและข้อมูลสารสนเทศ (นายชาญฉกรรจ์ วีระขจร)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๔	๒๑๐๙
ผู้อำนวยการส่วนสารนิเทศ (นางนันท์นภัส ปัญญวานันท์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๔	๕๒๐๕
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๑ (นายสมฤทธิ์ ไชยวงค์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๒๘	๓๑๕๘
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๒ (นางฉัตรแก้ว เลิศไพฑูรย์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๗	๓๑๕๑
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๓ (พันโท ภาคภูมิ ศิลารัตน์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๒๘	๓๑๓๗
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๔ (นายกมล โสตถิโภคา)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๒๘	๓๑๓๖
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๕	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๗	-

Digital Object
National Assembly Library

ผู้บริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	โทรศัพท์	โทรสาร	หมายเลขภายใน
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๖ (นายสิทธิพร เศาภายน)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๒๘	๓๑๔๗
รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๗ (พันโท ณัติพนธ์ สุขยิ่ง)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๒๘	๓๑๑๑
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๘ (นายกาญจน์ วรกุล)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๒๘	๓๑๕๙
รักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา (นายเชาวนะ ไตรมาศ)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๖	๓๑๐๘
ผู้อำนวยการกลุ่มงานสัมมนาและเผยแพร่กฎหมายรัฐธรรมนูญ	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๖	-
รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการกลุ่มงานวิจัยและพัฒนารัฐธรรมนูญ (นายบุญเสริม นาคสาร)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๖	๓๑๔๘
ผู้อำนวยการกลุ่มงานประสานงานศาลรัฐธรรมนูญระหว่างประเทศและวิเทศสัมพันธ์ (นายมนตรี กนกวารี)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๖	๓๑๕๗
เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน (นางจินตนาพร คงธเนศ)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๒	๒๑๒๘

คณะทำงานจัดทำหนังสือรายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ศาลรัฐธ

Digital Object
National Assembly Library

ที่ปรึกษา	
นายไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์	เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
คณะทำงาน	
นายสนิท จรอนันต์	รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
นายนภดล ช. สรพงษ์	รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
นายเชาวนะ ไตรมาศ	ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ
นายพิมล ธรรมพิทักษ์พงษ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ
นางขนิษฐา โตโพธิ์ไทย	ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ
นายสาโรช โชติพันธ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ
นายปัญญา อุดชาชน	ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ
นางพรทิภา ไสวสุวรรณวงศ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ
นายสุทธิรักษ์ ทรงศิวิไล	ผู้อำนวยการสำนักอำนวยกิจการศาลรัฐธรรมนูญ
นางจริยา อัศวรักษ์	ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศ
นางวิภาวรรณ หะวานนท์	ผู้อำนวยการสำนักประธานศาลรัฐธรรมนูญ
นายสมฤทธิ์ ไชยวงศ์	ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๑
นางอัจฉรียา อนันตพงศ์	ผู้อำนวยการส่วนการคลังและพัสดุ
นายชัยวิทย์ เดชมโนไพบูลย์	ผู้อำนวยการส่วนนโยบายและแผน
นายชวลิต ศรีโฉมงาม	ผู้อำนวยการส่วนประชาสัมพันธ์
นายบุญเสริม นาคสาร	รักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มงานวิจัยและพัฒนารัฐธรรมนูญ
นางสาวณัฐชนก ลิกขะไชย	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ๕

Digital Object
National Assembly Library

ยึดหลัก **นิติธรรม**

คำ**ฉุน**

ประชาธิปไตย

ห่วงใย **สิทธิ** และ **เสรีภาพ**

ของ **ประชาชน**

ออกแบบ/ถ่ายภาพ/พิมพ์ : บริษัท สไตล์ครีเอทีฟเฮ้าส์ จำกัด
32/152 ซ.65 ถ.รามอินทรา
จรเข้บัว ลาดพร้าว กทม. 10230
โทร. 0 2945 8051-6 โทรสาร 0 2945 8057
www.style.co.th

ที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญแห่งใหม่ ณ ศูนย์ราชการกรุงเทพมหานคร

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๓๒๖ ถนนจักรเพชร แขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทร. ๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐ โทรสาร ๐-๒๖๒๓-๙๖๘๘

www.concourt.or.th